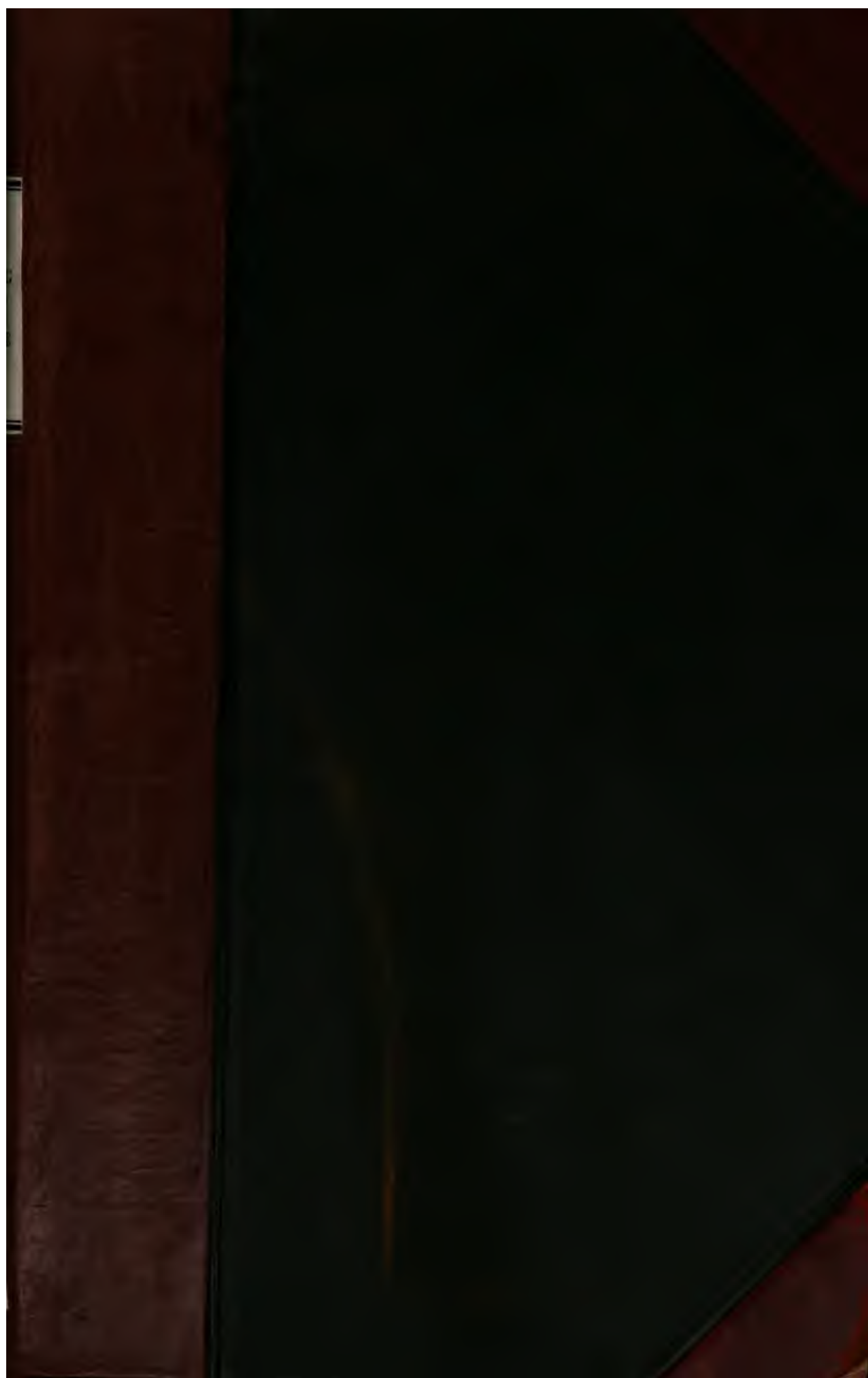

Fremstilling af Nordens Mythologi

for

dannede Læsere.

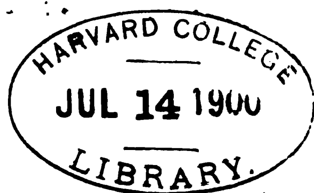
Karsten Friis AT.

K. F. Wiborg, M. A.

Kjöbenhavn 1843.

H. C. Klein's Forlag. — Trykt hos Louis Klein.

**Wer weinte nicht, wenn das Unsterbliche
vor der Zerstörung selbst nicht sicher ist!**
Goethe.

Til Skandinaviens Kunstnere.

Schöne Welt wo bist Du! kehre wieder,
holdes Blüthenalter der Natur!
Schiller.

I Kunstens Sönner i det gamle Nord,
paa Danmarks Sletter og i Sverrigs Dale,
og I, der boe i Norges Klippesale,
Jer vier sig mit alvorsfulde Ord.
Det er ej Lovsang over eders Værker,
ej Gammensqvad, min Musa Eder rækker;
det er en aarle Sang af Morgenlærker,
som til en ny, en daadrig Dag Jer vækker;
det er et Bjarkemaal, et Heimdallsgalder,
som Jer til Kamp for Kunstens Leven kalder.

**

Hvi pranger i den Riges gyldne Hall
ej Billeder af Nordens höje Aser,
men kun antike Statuer og Vaser,
græsk Stil i Billedværker uden Tal?
boer da kun Skjönhed paa Olympens Höje?
har ene Hebe Yndens Nectar-Skaaler?
har kun i Hellas Möen Ild i Öje?
har kun i Hellas Solen gyldne Straaler?
O Kunstens Sönner! Morgenhanen galer;
udtalt har Hebe, Frigg og Freya taler.

Vor Tidsaands Sönner, Kunstens Börn i Nord,
som end i Skjönheds græske Vugge drömme!
seer I da ej, at Skjönheds Bölger strömme
saa vidt, som Aanden favner om vor Jord!
Fra Slægt til Slægt fornyes Skjönheds Bölger,
der sprudle frem af Aandens skjulte Kilde;
Antiken nu som Mausole kun dölger
Skjönhedens græske Genius, den milde;
Kastales Væld udtörret er; vi famle
forgjæves efter Phidias og de Gamle.

Og Middelalderens den ædle Kunst
henskylled' de ustandselige Tider;
og — naar den Hest er död, hvorpaa vi rider,
vi bruge Pidsk og Sporer kun omsonst:
ej Kunsten mere om Madonnas Alter
nu slynger sine Krandse friske, rige;
ej Kunsten meer Gudstjenesten forvalter,
naar Aanden vil paa Andagts Vinger stige.
Ak! Zeus's Tempel sank med Gudeglandsen,
og om Madonnas Altar vissned' Krandsen.

End vor Tids Kunst? o siig, hvad er vor Kunst?
har den sin Rod dybt i Religionen?
skal den alene omkring Kongekronen
udbrede Glands, — en tom, en farvet Dunst?
Emanciperet nu er Phantasien;
den har ej meer som för sin Rod i Troen,
derfor er nu dens Maal Sigselvbefrien;
den har selvstændig Rod, selvstændig Groen;
see derfor famler Kunsten og dens Sönner;
see derfor Tiden eders Id ej lönner!

Nyt Liv i Frihed fordrer Kunstens Aand;
frit vil den boe i sine egne Former;
frit vil den skabe, efter egne Normer,
ej længer gaae i Troens Ledebaand;
den vil ej ligge Lig i græske Grave,
ej i katholske Klostre; men den svinge
sig vil med Ild og Liv om Nordens Have,
hvor Tankens Tryllemagt har löst dens Vinge;
den protestantisk er, og hvor paa Jorden,
kan den da bedre bygge end i Norden!

Saa vil da snart ny Morgen med ny Sol
oprinde over Kunstens dunkle Riger;
Einheriar! o vaagner! Solen stiger!
forsamler Jer om Kunstens Kongestol!
See! derfor er mit Qvad et Heimdallsgalder,
som vækker Jer til Kamp for Nordens Guder;
I Aandens Mægtige! jeg Eder kalder,
og jeg et nyt Aarhundred Jer bebuder,
hvor Tanken kun, ej tilvant Efteraben,
er Lov for eders kunstneriske Skaben.

Ak! hvi har aldrig eders Phantasi
forfrisket sig i Mimersvældets Strömme,
ej suget Liv af Frigges Bryst, det ömme,
ej seet en Dag i Valhall gaae forbi!
Hist rider Odin; — gylden Hjelm og Brynje! —
med Spyd i Haand sin hvide Hingst han vækker,
mens Frigg, den rige, ömme Livsasynje
fra Fensal Armen mod sin Gud udstrækker;
men Armen synker; Graad fra Öjet falder:
hun glemmer aldrig — ak! sin tabte Balder.

Paa brede Vinger hist sig svinger Thor;
snart paa sin Ildvogn han mod Jætter drager:
höjt lyner Mjölnir, — Fjeldets Echo brager, —
og Jætteynglen hyler höjt i Chor.
I Folkváng sidder Freya; Taaren ruller
af kjærlig Længsel over hendes Kinder,
mens Falken sidder paa den hvide Skulder,
og Haarets Guldström over Barmen rinder.
Hun spinder paa sin Guldrok höjt paa Himlen
Kjærligheds Baand fra Sjæl til Sjæl blandt Vrimlen.

I Heklas Huler, dybt i Jordens Skjöd,
hvor Geyseren sin hede Ström udspruder,
der knyttedes de stærke Hævnens Knuder
om Asaloki indtil Guders Död.
En Hugg-Orm over ham sin Gift udaander;
men Sigyn stander trofast ved hans Side;
og medens han sig dumpt i Smerte vaander,
Giftdraaberne i hendes Skaal nedglide;
men gaaer hun bort, da Edderen ham rammer,
og Jorden skjælver ved hans vilde Jammer.

Paa Samsö ligger Angantyr Bersærk.
See! det er mörkt; nu galer Midnatshanen;
og Hervör vækker Faderen med Manen:
hvor Helten gruer, stander Pigen stærk;
trindt bryde Flammer frem af Jættestuen;
hun staaer paa Höjen vild, med löste Klæder,
og Haaret flagrer kjækt i Troldeluen,
og Höjen aabner sig imens hun qvæder:
Du Dödning! adlyd mine Runer ramme,
og ræk mig Tyrfing gjennem Höjens Flamme!

Vel Höstfolk end, — naar i det modne Korn
ömt Vagtlen flöiter, — sig til Arbeid flokker;
men der er ingen Sif med gyldne Lokker,
med Krands om Haar og med sit fyldte Horn.
Vel kjöler endnu Duggen Jordens Pande;
men det er ikke Urd fra Norners Sale,
som med sin Guldskaal öser klare Vande
af helligt Væld, og stænker Dugg i Dale.
O rige Tidsold, Kjæmpekraftens Vugge!
Du höjlagt blev, — Hvo kan din Grav oplukke!

För fulgtes Helten af sin fagre Brud;
hun var hans Skjold; hun stod med Hjelm og Brynje,
ved Elskov stærk, hans skjærmende Asynje,
og faldt med Smil for ham paa Freyas Bud.
Valkyrien sig over Helten svinger;
hun med sit Spyd hans Isse let berörer;
hun favner ham med sine Svanevinger;
og med et Kyss hans Sjæl til Valhall förer.
Nu staaer en Benrad ved vort sidste Leje,
og vil som Græs i Höslet os afmeje.

Ak! Gudeslægten sank for Tidens Vægt;
i gamle Böger nu dens Hæder gulner;
dens Troende i Kjæmpehöjen fulner;
vi dandse over Kjæmpers svundne Slægt.
Skal aldrig de gjenkaldes da til Livet?
I Kunstens Sönner, Skjönhedens Udkaarne!
Jer har et kjærligt Forsyn Magten givet:
bygg Valhall atter! dertil er I baarne;
thi hver en Form, som sank i Livets Færden,
gjenvækkes kan til Liv i Skjönheds Verden.

See! hist en Gravhöj mellem Ege staaer;
mosgroede Stene paa dens Isse tynger;
og Epheu kjælent til dens Bryst sig klynger,
mens Drosler trindt i Hasselbuske slaaer.
Der sidder Freya; — Haanden under Kinden,
hun læner sig til Gravens Overligger;
de gule Lokker lege let i Vinden;
Blomsternes Alfer hendes Taarer drikker;
hun presser Haanden imod Brystets Buer,
og sukker, mens hun over Engen skuer:

„O havde jeg den kjendt, den bittre Stund,
Da Nordens Börn foragted' at beskue
Skjönhedsgudindens Glands, mit Öjes Bue,
jeg havde skjult mig dybt i Havets Grund.
Da havde jeg hos ingen nordisk Qvinde
tændt Elskov, at hun aldrig skulde föde
en Sön, hvis Sjæl for Skjönhedens Gudinde
i gamle Nord ej maatte helligt glöde"!
Hun holder Haand for Öje; Taaren rinder;
sig Kjæmpehöjen aabner, — Synet svinder.

Saa maner jeg hver ægte Kunstens Sön:
spild Tiden ej med Spil om hule Nödder!
de Döde sukke under vore Födder;
væk dem til Evighed! hör deres Bön!
Hver Gravhöj er et Raab, som Eder kalder;
hver Urne er en Röst fra Evigheden,
hver Bautasten et evigt Heimdallsgalder,
som maner Jer at höre deres Beden.
See! Höjen briste skal for eders Stemme,
og frem de Döde gaae af Gravens Gjemme.

Fortale.

Nærværende Fremstilling af Nordens Mythologi er oprindelig foranlediget ved de Forelæsninger over samme Stof, som Forf. for et Par Aar siden holdt — nærmest for Kunstnere. Skjöndt nu Formen af Forelæsninger maatte bortfalde, da Bogen blev bestemt til Udgivelse, saa er der dog blevet nogle Spor af den oprindelige Form tilbage, og navnlig henregner jeg hertil det stadige Hensyn til de mythiske Figurers Fremstilling i de plastiske Kunster. Vel har Nordens Guder ingensinde, selv ikke da de droges med Ulven og Midgaardsormen i Ragnarokr, havt værre Fjender at bekjæmpe end vort Aarhundredes Kunstdommere, der med halvt Bekjendtskab til Nordens sublime Mythekreds fordömme Alt, hvad som ikke har græske Forbilleder; men Kunsten selv og den mythiske Videnskab fordrer lige höjröstet, at de gamle Guder kaldes tillive i Kunstens Gimle, og upaatvivlelig vil denne nye Epoche i Nordens Kunsthistorie ikke være langt borte. Fenrer slugte dog kun Odin; vore umythologiske Kunst-

kjendere ville endog — ligesom Thökt med Balder — forhindre hans Gjenopstandelse. Isandhed! havde Freya, Ods guldlokkede Mö, ahnet, at den Tid skulde komme i Nord, da man ikke holdt hende for skjön nok til at afbildes; hendes Halssmykke vilde anden Gang være brustet ved hendes Harm, og hun vilde have forladt Folkvang, for at ingen nordisk Qvinde skulde föle Elskov for nogen Mand, og vorde usalig Moder til en Kunstner, der var saa blind for Skjönheden, at han kastede Vrag paa Skjönhedsgudinden.

Endnu en anden Grund til den barbariske Foragt for de nordiske Guders Skjönhed, — en Foragt, som selv Kratzenstein, Eckersberg, Freund, Bissen o. a. fl. ikke endnu have kunnet besejre hos vore umythologiske Kunstdommere, — er Mangel paa klart Overblik over Kunstens nærværende Udviklingstrin. Vel er man enig i, at Kunsten hidtil stedse fremtraadte som en Datter af Religionen; af dennes Bryst sugede Phantasien Liv; det var Troens Skikkelser, der individualiserede sig for Kunstneren, og som han da gav objectiv synlig Tilværelse. Da Religionen nu har forladt den umiddelbare Troes Sphære, saa mangler ogsaa Kunsten sit Störttepunkt. Men dette Raisonnement, — hvor rigtigt det i og for sig kan være, — lider af en væsenlig Ensidighed. Lader os kun forandre Billedet, og Alt vil blive klart: Religionen er ikke Kunstens Moder, men dens *Amme*. Naar Barnet er vænnet fra Brystet, fordre man dog ikke, at det skal holde Ammen bestandig i Kjolen! Med andre Ord: den umiddelbare Tro er i

sin Overgang til speculativ Trö, og kan derfor ikke meer være Kunstens Amme; men det nye Moment, som herved kommer til, nemlig Speculationen, vil indtage dens Plads; *Philosophien* vil blive Kunstens Vejlederinde. Thi *Phantasien er emanciperet fra Troens Herredömme*; i det Öjeblik, Troen trak sig tilbage fra den katholske Formalisme, begyndte dens Emancipation, og Luthers Reformation gav Middelalderens Kunst saa vel, som dens Religionsvæsen, Naadestödet. Vor Kunst er protestantisk, og maa være det; al antik Stræben, al katholsk Frembringen er ufri, er en blot Efterligning. Derfor have Genierne afrystet Lænkerne; Thorvaldsen förte Antiken ind paa Romantikens Gebet, Bissen og Freund begyndte at bygge Gimle — ikke paa Grækenlands, men paa Danas Marker. Saalænge nu Kunstdommer og Kunstner i lige Grad mangler philosophisk Blik i Kunstens Dybder; saalænge Kunstdommeren foreholder det unge Talent de Gamles Mönster, medens Talentet paa den ene Side ikke erkjender Gyldigheden af de absolute Maximer, og paa den anden Side ahner et friskere Væld, som han endnu dog ikke har faaet Öje paa: saalænge maa der være Gjæring, saalænge Vaklen i Kunstnernes Frembringelser; tænd *Kunstphilosophiens* Lys i Kunstens Haller! kun dette er klart nok til at oplyse dem fuldkomment. — Det er nu klart, at alle De, som blive staaende ved den forældede Anskuelse, at al ægte Kunst udspringer af Religionen, maa negte den nordiske Mythologies Brugbarhed i Kunsten. Raisonnementet er lige saa naivt, som

kort: Vi troe ikke mere paa Guderne, derfor vide vi ikke, hvordan de saae ud, eller hvordan vi skulle afbilde dem. Som om man ikke kunde have nogen plastisk Forestilling uden ved Troen! Lader os *studere* Mythologien! lader os studere Sagaerne! lader os studere den gamle Literatur, de Gamles Sæder og Skikke! Da ville vi visselig baade male og hugge Billeder i nordisk Aand.

Og hvad skulle vi med de Forbilleder, som Gudefjenderne raabe paa at vi savne? Om og alle Asgaards Guder sadde om hver en Offersten, i hver en Skov her i Norden, hvad skulle vi gjöre med dem i Kunsten? Skulde vi copiere dem? eller förte ikke de gammelgræske Mestere Kunsten langt ud over de gamle Incunabler? og dog beundre vi netop disse Kunstens Lempelser efter den gyldne Periodes Skjönhedssands, og ikke de oprindelige raa Folkeforestillinger, som Præsterne forsvarede mod Kunstens Koryphæer. Netop ligesaa hos os; om vi havde havt Gudebilleder, vilde Kunstneren ikke have kunnet bruge et eneste; thi det er ikke Folkets Forestillinger i deres Raahed, som Kunsten skal give, men den dannede Aands Skjönhedssands, den skal tilfredsstille. Man vilde endog af saadanne Forbilleder neppe have kunnet see, hvordan *Folket* tænkte sig Guderne; thi det er alle Incunablers Særkjende, at være *udförte* med svag Haand, men *tænkte* med kraftig Aand; Udförelsen af dem kunde ikkun *antyde*, hvad Phantasien vilde. Selv om vi altsaa havde havt incunabulaire Forbilleder, ligesom de

katholske og græske Mestere havde, vilde vi dog have været nödte til at söge den bedste Vejledning i Mythebögerne, Sagaerne o. s. v., netop ligesom nu.

Man har ogsaa beskyldt Nordens Mythologi i og for sig for en Raahed, en Mangel paa Plastik, der ikke tillod Kunsten at nærme sig dens Grændser; og man argumenterer her fra den totale Mangel paa Kunstfrembringelser. Slutningen er imidlertid falsk. Fordi Nordboerne ikke frembragte Kunstværker, tör man ikke beskylde dem for Mangel paa Skjönhedssands. Deres hele Mythekreds og hele deres poetiske Literatur vidner derom. Men det var ikke Nordboens *Opgave i Verden* at hugge Dovres Marmor og male Figurer paa Skovenes Egeplanker; de havde et större og svarere Kald at fölge, og kun i Sangens begejstrede Toner kunde de give deres Skjönhedssands Skikkelse; de havde hverken Tid eller Ro til at bruge Mejsel og Pensel. Heraf kommer Mangelen paa Billeder; indsaae man kun Nordboens Rolle i Verdensudviklingen, vilde man ikke falde paa saa overfladiske Bevisförelser.

Kaster man et Blik paa Kunstens Udvikling og nærværende Stilling, da hverken den gamle Kunst i Syden eller Middelalderens katholske Kunst tilstæder *fri Stræben efter Kunstens eget inderste Væsens Love*, og da Alt vakler i Overgangen fra det gamle Bekjendte til et nye Ubekjendte, vil man let see, at vor Tids Kunst ikke er saa ubetydelig, som den synes, men meget mere, at den er höjst betydningsfuld *for saa vidt*, som den af sit Skjöd vil udvikle en ny tidsvarende Epoche

i Kunsthistorien. Nu, da Nordens politiske Historie synes tilendebragt, seer det ud til, at vi endelig i Cultur- og navnlig i Kunst-Historien skulle spille en Rolle. I alle Tilfælde er det afgjort, at jo mere Skandinavien hævder sin Nationalitet, destomere ville de gamle nordiske Symboler træde frem, og indtage en væsenlig Plads i vor Forestillingskreds ved deres Dybde og Skjönhed. Kunsten *kan* ikke vende sig fra dem, og det er saaledes höjst sandsynligt, at *en nordisk Kunst* vil udvikle sig, naar den nordiske Mythologi er bleven saa bekjendt, at den er indlemmet blandt de Conversationsgjenstande, hvorom man kan underholde sig uden at frygte for at bringe Den, man taler med i Forlegenhed, som om man talte Mesopotamisk. Lever förste den nordiske *Aand* op i os, da vil en nordisk Kunst födes, der da naturligvis ikke udelukkende holder sig til de i den nordiske Mythekreds givne Billeder, men dels benytter disse som kunstneriske Symboler, dels componerer nye i deres Aand, saaledes som f. Ex. Thorvaldsen flere Gange har gjort i den antike Sphære. Dertil udfordres nu vistnok Mere end blot Kjendskab til Nordens Mythologi; navnlig er den archæologiske Kundskab her af Vigtighed; men skjöndt vi endnu mangle et godt udförligt Værk, der fortsætter, hvad Finn Magnussen har begyndt, turde det dog neppe falde vanskeligt for de Kunstnere, der önske det, at faae den tilstrækkelige Underretning om Nordens Archæologi.

Da nærværende Fremstilling af den nordiske Mythologi gjör Krav paa at være ny i sin Helhed, maa navnlig den Vanskelighed fremhæves, som Forf. fandt ved at udsondre de yngre Træk af Mytherne fra de ældre, og henföre dem hver til sin Periode. At der i mange enkelte Punkter kan være forskjellige, — mulig rigtigere, — Anskuelser, indrömmer Ingen villigere end Forfatteren selv. Men betænker man, at vi kun kjende Mytherne af en forholdsvis saare ung Tidsalders Fremstilling; betænker man, at *Digterne* have fremstillet dem med *digterisk Frihed*, ofte benyttet islandske, fast uforstaaelige Metaphorer (man see f. Ex. Skalda): da vil man vel indsee, og indrömme, Vanskeligheden af at udsondre disse fra den mythiske Kjærne; saalænge Mythebögernes videnskabelige Kritik endnu staaer saa uhyre langt tilbage, er Forf. tilfreds, naar den Kyndige kun indrömmer, at han har bidraget dog Noget til Mythologiens mere videnskabelige Behandling. Imidlertid blev det nödvendigt at begrunde de nye Anskuelser, og derfor at optage adskillige Undersögelser, som ellers ikke vilde have fundet Plads i en Bog, der nærmest kun skal give *Resultater* og ikke de forudgaaende Undersögelser. Disse ere dog stedse henviste i fortlöbende Anmærkninger, og saa korte og concentrerede, at den lærde Læser vil kunne fölge Tanken deri, medens den ulærde, men dannede Læser ikke vil generes af dem. Iövrigt har det været Forf.s Önske, at være saa populair som muligt, og dette kan upaatvivlelig stedse skee uden Skade for Videnskabeligheden. Den

sande Videnskab er stedse populair, og Forf. nærer det Haab, at enhver Dannet med Lethed vil kunne fölge Fremstillingen, saa at *ogsaa den qvindelige Del* af den dannede Verden, som hidtil har manglet en tilgjængelig Haandbog i Nordens Mythologi, og *Kunstnerne*, begge ville kunne med nogenlunde Lethed sætte sig ind i Mythekredsen.

Til Oversigt.

Nordens Mythologi.

Indledning.

En Hovedaarsag, hvorfor det falder de Fleste saa vanskeligt, at faae en klar Anskuelse af Mythologien, er den, at de glemme, at de Gamle *troede* paa Guderne; og selv om de erindre Dette, komme de kun ind i en ny Dunkelhed ved at lytte til Fortolkerens Mythe-Forklaringer; thi disse have som oftest været saadanne, at de ikke have kunnet være Gjenstand for religieus Tro, idetmindste ikke saaledes, som Fortolkerne hyppigt forklare Tingen. Tage vi et Exempel af Baldersmythen, vil den vulgaire Tankegang omtrent være fölgende: nogle Fortolkere sige, at Balder betyder Fromheden; troede da de Gamle, at Fromheden var en Gud? tilbad de den? eller vidste de, naar de dyrkede Balder, at det egentlig var Fromheden, til hvilken de offrede? hvorfor kaldte de da ikke Fromheden Fromhed, men Balder? Andre Fortolkere forklare Balder om den lyse Sommer; men da man dog kjendte Sommeren i Virkeligheden, og da man havde et Ord, der netop betyder Sommer, hvorfor kaldte man den da Balder? hvorledes var det muligt, at antage et Phænomen, som laae aabent for Alles Öine, og var bekjendt i hele dets Udstrækning, for en Gud, for en Person med fri Villie? i alle Tilfælde maatte man da vide, at Balder var et allegorisk Billed af Sommeren; men

hvorledes kunde man da *troe* paa et allegorisk Billed, man selv havde dannet? — I disse Modsigelser bliver man da staaende, fordi Fortolkerne ikke have paapeget Mythicismens Princip og inderste Væsen. Hvad navnlig Nordens Mythologi angaaer, springer det i Öinene, at Aserne maa være noget meget Mere end blotte Naturphænomener; thi sammenfatte vi hele Menneskeslægtens mythiske Old indenfor de to Endepuncter, der ere givne i den indiske Mythekreds som den ældste og i den gothiske som den yngste, vilde vi i modsat Tilfælde faae det Resultat, at Menneskeaanden i dens væsenligste Retning, den religieuse, idetmindste i tre til fire tusinde Aar ikke har fundet höiere Gjenstande at tilbede end Sommer og Vinter, Dag og Nat, Hö og Hakkelse. At Menneskeaanden, naar den vaagner i Naturens Favn, og finder sig begrændset af dens Kræfter, kan antage disse for Guder, det er begribeligt, men at den igjennem Aartusinder i en enkelt Sphære (her den phanteistiske religieuse) og det endda i sit vigtigste Anliggende skulde fornegte sit inderste Livsprincip, den levende Udvikling, og blive staaende paa eet Standpunct, det er en Umulighed. Mythicismen kan derfor kun i sin allerförste Epoche, der dannes i den indiske Mythekreds, have sin Forklaring i Naturens Sphære; men lige saa vist, som Aanden ikke kan blive staaende i den umiddelbare Naturanskuelse, lige saa vist maa Mythicismens fölgende Epocher, den græske og den gothiske Mythekreds, have deres Forklaring i andre og höiere Sphærer af Tilværelsen. Da nu et Folks Mythekreds er et Product af Folkeaanden, saa vil det beroe paa, hvilket Standpunct i Menneskeaandens Udvikling Folket indtager, om dets Mythekreds har Naturen eller en anden Sphære af Tilværelsen til Indhold, og i dette Tilfælde *hvilken.* Forskjellen mellem den indiske, græske og gothiske Mythicisme er altsaa væsenlig givet i dens *Indhold* paa disse tre Standpuncter, og Forskjellen mel-

lem disse Mythologiers Indhold, d. e. Forskjelligheden mellem de objective Troesgjenstande, bestemmes igjen ved det Standpunct, som den indiske, den græske, den gothiske Aand indtog i Verdensudviklingen.

Er der nu saaledes en Forskjel mellem de forskjellige Mythekredse, saa maa der dog ogsaa være noget Fælleds, der gjör dem alle til mythiske; der maa være et mythisk Grundelement i dem alle, og dette er Mythicismens Væsen. Da den mythiske Old er et historisk Factum, og da Verdenshistorien væsenlig er Menneskeaandens Udviklingshistorie, kunne vi da forelöbig betragte Mythicismen som et Factum i Menneskeaandens Udvikling, og, — vi tör vel betragte det som indrömmet af Alle, — tilmed som det *förste* Stadium af dens Udvikling Mythicismen vil herefter være at opfatte som Menneske-Aandens Form i dens förste Udviklingsperiode, og det endnu uden nærmere Bestemmelse af, om det er alene i religieus Henseende, eller ikke.

Idet vi saaledes finde os strængt henviste til Aanden, ville vi see det Feilagtige i at betragte et Folks Mythekreds som et fuldt færdigt Factum i Folkets Historie, som en paa engang bestemt Kreds af Troesgjenstande, der uforandret har været gjældende til alle Tider i den mythiske Old, Tværtimod! enhver Mythekreds har *udviklet* sig, efterdi al Mythicisme væsenlig er Aandsudvikling, og den Lov, hvorefter den udvikles er Loven for selve Menneskeaandens Udvikling. I Bestemmelsen af denne, kommer det hovedsagelig an paa, da Mythicismen tilhörer Aandens förste Udviklingsepoche, at faae en klar Anskuelse af, hvorledes den bevidste Sjæl (Aanden) finder sig bestemt, naar den vaagner i Naturens Arme.

Det Förste, som her frembyder sig for Betragtningen, er Dette, at den bevidste Aand finder sig lige over for en Omverden, der begrændser og bestemmer den med Virkelighedens tvingende Magt; Aanden *er umiddelbar*

til i Naturens Skjöd. Den förste Bestemmelse, vi saaledes maa tillægge den, er umiddelbar Positivitet; dens Phantasi, dens Villie, dens Viden er aldeles umiddelbar, i uudviklet Væren i Naturen. Den bevidste Sjæl er herved blot *fornemmende;* alle de Indtryk, der fra hele Tilværelseu strömme ind i Sjælen, opfatter den umiddelbart ved Fornemmelsen; Erkjendelsen er blot denne Fornemmelsesrække. I denne föler Sjælen sig altsaa paavirket af fremmede Magter, af hvilke den *afhænger;* thi disse ere det, som bestemmer den i hele dens Tilværen. Men den tvingende Kraft, der vel föles, men ikke sees, maa da nödvendig opfattes, som Virkning af en fremmed tvingende *Villie,* der har sat den menneskelige Sjæl i Afhængighedsforhold til sig, af en Personlighed, der ligner Menneskets: thi det maa stedse være det Förste, hvorefter Sjælen længes: et Væsen, der ligner den; derfor lod Adam alle Dyr gaae forbi sig, for at söge, om der var intet, som lignede ham. Saalænge derfor Mennesket ikke har gjennemskuet Naturkraften som Kraft, — og dette er en Abstraction, som det först seent lærer, — maa det antage den for et personligt, frit villende Væsen, en Forestilling, som er givet det med dets egen Tilværelse.

Idet Mennesket vaagnede til Bevisthed, maatte saaledes Billeder af fremmede, overmægtige Personligheder fremkomme; thi under anden Form kunde ikke de objective Kræfter fattes eller komme til Bevisthed. Fornemmelserne fik derved Udseende af andægtige Fölelser, deels Frygt for, deels Taknemmelighed mod de skjulte Guder. Men selve disse vare altsaa kun Billeder, dannede af selve Sjælen, tilmed Billeder af Objectivitetens virkelige Kræfter, og som naturlige Billeder vare de altsaa Phantasiens umiddelbare Skabninger. Den bevidste Sjæl viser sig altsaa herved som umiddelbar Phantasi; den selv veed ikke af, at dens hele Erkjendelse er billedlig, at de Guder, der umiddelbart fremstaae af og i den, kun

ere *Billeder* af Virkeligheden; thi den danner dem ikke med Bevisthed; de ere de nödvendige Former, hvorunder den umiddelbart opfatter Tilværelsen, d. e. de ere som Kategorier, der indeholde Aandens Erkjendelse. Lige saa ubevidst voxe Flagfjedrene ud af den unge Örns Vinger; men *det Liv*, der er i den, producerer dem, for ved dem at hæves til Himlen. — Vi see nu heraf, hvad det Udtryk at forklare en Mythe vil sige; det har nemlig kun den Betydning, at paapege den Virkelighed, som de Gamle sögte at opfatte og udtrykke i det mythiske Billed; at udskille dette objective Moment i Mythen, er al Mythefortolknings Opgave.

Vi see nu ogsaa her, hvad det Udtryk, som man oftere har betjent sig af, nemlig at „Poesien er ældre end Prosaen", vil sige. Thi Poesien saa vel, som al anden Kunst, er Phantasiens Aabenbaringsform; kun maa man fastholde, at Phantasien her, i Umiddelbarhedens Periode, skaber *ubevidst*, og derfor *uden Kunst*, efterdi al Kunst er vitterlig og bevidst. Mythicismen er imidlertid for saa vidt, som den skaber Billeder, naturlig *Poesi* (i Forskjel fra *Kunst*), og er saaledes Skjönhedsideens förste Aabenbaringsform i Menneskeaanden; Mythologien vil derfor fra dette Synspunct opfattes som naturlig Æsthetik.

Det andet Moment i Mythicismens Væsen ville vi finde i Favnen af det förste; thi ere de mythiske Figurer de af Phantasien umiddelbar skabte Billeder af Tilværelsens Kræfter og Phænomener, saa ligger heri, som nylig blev bemærket, at Sjælen selv antager dem for objectiv virkelige Personer, hvis overmægtige Kraft den föler; den *troer* dem altsaa, og dens Fornemmelser af Kræfternes Indflydelse faae herved et *religieust* Præg, idet de enten antage Character af *Frygt* for den fjendske, eller af *Taknemmelighed* mod den venlig sindede Magt. Idet saaledes den blotte Kraft er sat som bevidst Magt i Tilværelsen,

træder *Troen* og *Andagten* frem, og Mythicismen er saaledes *naturlig Religion*. Dette kan heller ikke være Andet; thi Aanden maa visselig drages til Gud, saasnart den vaagner; Jævnbilledet maa söge sit Forbillede, forat den Tvespalt, som finder Sted i Tilværelsen mellem Guds Villie og Menneskets, kan udfyldes, og saaledes en Forsoning tilveiebringes. Enhver mythisk Religion tilveiebringer derfor ogsaa en Forsoning saa fuldstændigt, som den i Mythicismen kan opnaaes; men da Guddommen, med hvilken Mennesket i de mythiske Religioner forsones, her kun er Tilværelsens Kræfter, hvilke poneres som personlige, saa fölger heraf, deels at alle mythiske Religioner ere pantheistiske, deels at Forsoningen opnaaes fuldstændigere i de höiere Mythekredse, d. e. dem, hvor Troen har forladt den blotte Naturs Sphære, men söger sine Guddomme indenfor den bevidste Aands egne Grændser. Grunden til, at saaledes enhver mythisk-pantheistisk Religion Indeholder et forsonende Element, ligger nærmere deri, at den bevidste Sjæl fremtræder som umiddelbar villende, hvad dens Tro tilsiger den, at Guderne ville. Vi skulle i Fremstillingen af Nordens Myther komme til nærmere at belyse dette Punct. Vi tilföie endnu kun her, at ligesom Mythicismen för viste sig som naturlig Poesi, hvorved Mythologien faaer Betydning som naturlig Æsthetik, saaledes viser sig fra vort nærværende Synspunct Mythicismen som naturlig Religion, og Mythologien som naturlig Theologi.

Idet Aanden (den bevidste Sjæl), danner ubevidst, efter sit eget Væsens Love Billeder af Tilværelsens Kræfter og Phænomener, udtrykker den i disse Billeder sin Erkjendelse af Tilværelsen: sin Verdensanskuelse. Enhver Begrebsbestemmelse bliver her til et concret Billed; enhver Egenskab faaer saaledes for den mythiske Phantasies Öie et Legem, hvori den har sin Virkelighed; Gudernes Egenskaber, som endnu ikke kunne betegnes

abstract, blive til *Attributer*, den guddommelige Tanke bliver til Zeus's Lynknippe, Poseidons Kraft bliver til hans Trefork o. s. v. Forsaavidt som de mythiske Figurer saaledes udtrykke Aandens Erkjendelse, ere de Former for dens Viden om Tilværelsen; Folkeaanden viser sig herved som tænkende; men den tænker i Billeder; disse ere da for selve den bevidste Aand Tankeformer (Kategorier), der udtrykke dens Erkjendelse. Mythicismen viser sig herved som *naturlig Intelligens*, og Mythologien faaer Betydning som naturlig Philosophi.

Vi ville heraf see, for det Förste at Mythicismen ingenlunde blot er den *religieuse* Aands Form, da den tillige er Phantasiens og Intelligensens Aabenbaringsform; og for det Andet, at Mythicismen kun kan kaldes Form for den religieuse Aand saa længe, som denne befinder sig i den umiddelbare Pantheismes Sphære; thi med Monotheismens Opvaagnen har Mythicismen udlevet; ingen monotheistisk Religion kan være mythisk. Men vi see ogsaa at Mythicismen har sin Berettigelse uden for den religieuse Retning; thi hverken i en videnskabelig Udvikling af Skjönhedsideens, eller af den religieuse Idees, eller af Sandhedsideens Historie vil det mythiske Standpunct kunne overspringes, efterdi Mythicismen er deres fælleds Vugge, den har dem alle i sig som Momenter; de ere Trillingbrödre, der med sammenslyngede Arme slumre i Mythicismens Skjöd.

Vi kunne nu nærmere opfatte Mythicismen som Menneskeaandens nödvendige Form i Bevisthedens förste Epoche, d. e. i Umiddelbarhedens Stadíum, og vi see nu paa den ene Side hele Eensidigheden i at opfatte den alene som den religieuse Aands Form, medens vi paa den anden Side see hele Vilkaarligheden i at udstrække den til Aandens hele religieuse Leven, da det mythiske Element ikke er immanent i Aanden, men afkastes, som Sommerfuglen afkaster Puppen, naar den har naaet sin

Methamorphoses Öieblik. Vi kunne sige, at *en Mythe* er et af *den umiddelbare* Aand nödvendig frembragt *Billed*, under hvilket den *veed* Tilværelsens Kræfter som *guddommelige Personer*. I denne Definition ere alle Momenter af Begrebet tilstede. Hermed er nu ogsaa den Misforstaaelse bortryddet, at de Troende, skjöndt de havde Mythen, dog desuagtet formaaede at udtrykke den tilsvarende Virhelighed i Forstandens abstracte Kategorier, med ubilledlige Ord; *thi de mythiske Billeder ere just de Kategorier, under hvilke de Gamle vare nödte til at opfatte Kræfterne;* i det Öieblik f. Ex. de gamle Nordboere fik Bevidsthed om Balder, kunde de umulig herved mene Sommeren, da de havde et Ord der aldeles ubilledligt betegner denne Aarstid.

Mythicismen er saaledes at ligne ved det Hylster, hvori visse Planter hylle de allerede dannede, men endnu ufuldbaarne Blomsterknopper; disse ere vel alt tilstede, men i det favnende Svöb suge de Kraft indtil de sprænge Hylsteret, og udfolde deres Farvepragt ved Solens Lys. Saaledes laae ogsaa Menneskesjælens Grundkræfter i Mythicismens Svöb; Billedet var det Speil, hvori Aanden skuede Sandheden, medens Hjertet tilbad. Man kan sige, at det var den mythiske Olds Præg at söge Sandheden gjennem Phantasien, og forsones gjennem den; Sjælen fö'te; men Fölelsen vaktes gjennem Phantasien; den troede; men kun, hvad Phantasien malede for den; den tilbad; men kun med Phantasiens Læber; den tænkte; men dens Tanke var en Morgendröm i Phantasiens Vugge. Just *Formerne* er det nemlig, som Sjælen först maa opfatte, forat kunne trænge ind i Væsenet; kun gjennem disse som Væsenets Afbilleder griber den Sandheden. *) Men lidt efter lidt havde de tre suget Kraft; Svöbet

*) Det er just dette Forhold, Schiller lige saa sandt, som smukt har udtrykt i sit Digt „die Künstler," idet han siger:

sprængtes; og medens Phantasien frigjort, og med klar Bevidsthed svang sig op under Himlen, drog Troen sig stille ind i Templerne, medens Intelligensen grublende randsagede Tilværelsens Dybheder, det Svöb, der havde baaret den: Phantasien maatte saaledes frembringe Digtekunsten, da den naturlige Poesi gik over til at blive Kunstpoesi; Troen frembragte en bestemt Religionslære, og Intelligensen Videnskaben, navnlig den historiske og philosophiske.

Fatte vi nu Mythicismens Begreb, og spörge vi med dette for Öie om dens historiske Udvikling, da vil det være klart, at denne beroer paa *Menneskeaandens* Udvikling.

Man har et Sagn, en Gjenklang af en gammel Mythe, at enhver Blomst gjemmer i sin Kalk et bevidst Væsen, en Alf, der skabes med Planten, men ligger slumrende deri, indtil Blomsten udfolder sig; og alt som Planten voxer, voxer den slumrende Alf; thi for dens Skyld er kun hele Planten til; I det Öieblik, da Kalken aabner sig, vaagner Alfen til Liv; men skjöndt den frit kan flagre ud af Blomsterbægeret paa sine Sommerfuglevinger, er den dog bundet til Blomsten; thi visner denne, da döer den lykkelige Alf, hvis Dödssuk er dens förste Suk. Det er et smukt Sindbilled paa den bevidste Sjæls Forhold til Naturen; thi ogsaa denne udfolder sig kun for tilsidst at kunne frembringe et bevidst Væsen, — den flagrende

---

„Nur durch das Morgenthor *des Schönen*
drangst Du in *der Erkentniss* Land;“

og senere:

„Was erst nachdem Jahrtausende verflossen
die alternde Vernunft erfand,
lag im Symbol des Schönen und des Grossen
voraus geoffenbart dem kindischen Verstand.“

Den mythiske Erkjendelse er en Opfatning af *Former*, der ere dannede af Phantasien, — uvilkaarligt, — som Sandheden af den Virkelighed, de Troende havde for Öie.

Alf, som er bundet til Naturen. Den bevidste Sjæl er Naturens fineste Blomst, og som saadan har den objectiv Tilværelse ligesom den övrige Natur; men den har tillige Mere: den har Bevidsthed, og er herved aldeles modsat Naturen; den er et Jeg, og kan sige sig det, den er et Subject. Denne blot abstracte Subjectivitet er dog endnu kun tom og uden Fylde; den er som Bögens i sit Hylster sammenrullede Blad, der, skjöndt uudfoldet, dog er tilstede som Bögeblad; lidt Mere end blot en Naturgjenstand, har den hævet sig frem af Tidens Bölger; men den gynger sig dog endnu blandt disse Bölger, der födte den, ligesom Blomsten af den hvide Aakande, der i den aarle Vaarmorgen hæver sig op af Bækkens Bölger, i hvilke den om Natten ligger tillukket. Den substantielle Verdenssjæl, der frembragte hele Naturen, frembragte omsider ogsaa den bevidste Sjæl, — en ny Skikkelse af den selv: men ved Bevidstheden er den Mere end blot Sjæl; den er Aand, og er herved forskjellig fra Verdenssjælen, saaledes som denne aabenbarer sig i Naturen; men Aanden som blot abstract Subjectivitet er endnu fængslet til Naturen som Alfen til Blomsterbægret; den er som Brahma, der slumrer paa Lotosbladet. Medens denne Menneskesjælens umiddelbare Enhed med Naturen nærmest betinger dens *Naturdrivt*, viser derimod *dens frie Villie*, ifölge hvilken den kan handle aldeles modsat Drivten, at den tillige som subjectiv er aldeles modsat Naturen. Ved Menneskets Skabelse indtraadte der saaledes en Tvespalt i Tilværelsen, idet Verdenssjælen skilte sig fra sig selv, og blev et Subject; derfor maa *Forsoningen* strax begynde; den subjective Sjæl maa igjen vende tilbage til Objectiviteten, og maa fyldes af den, hvis ikke hele Skabningen skal falde sönder, og *Troen* er, som det blev viist i det Foregaaende, Aandens (den subjective Sjæls) förste positive Fylde: kun gjennen Tro kan Forsoningen finde Sted. Menneskesjælen maa altsaa ved

Troen tilegne sig den hele Fylde, som er givet i den umiddelbare Natur; de mange Naturens Kræfter, af hvilke den föler sig afhængig, blive da opfattede som Guder, og Religionen er herved pantheistisk;*) Pantheismen er saaledes den religieuse Idees förste Form, og allerede heri ligger det, at ingen monotheistisk Religion kan være mythisk. Havde Strauss fastholdt strængt Mythicismens Begreb, istedetfor med fuldkommen Vilkaarlighed, — hvori han deels har mange Forgjængere, deels mange Efterlignere, — at udvide dets Grændser: da vilde han aldrig have skrevet sin Bog om Jesu Liv. Thi Mythicismen er kun de polytheistiske Religioners nödvendige Form, og kun lignelsesviis kunne vi tale om Myther i de monotheistiske, for saa vidt nemlig, som enhver Religion i sin förste Fremtræden er umiddelbar, og kommer til Erkjendelse gjennem Anskuelsen; da imidlertid den rene Mythicisme nödvendig forudsætter Phanthasiens Umiddelbarhed i Subjectets oprindelige Forhold til Objectiviteten, saa vil aldrig en monotheistisk Religion, selv ikke i dens Begyndelse, kunne være reen mythisk; idethöieste vil man kunne opvise mythiske Analogier, d. e. saadanne Fortællinger, som vel have *Anskuelsens* Form tilfælleds med den rene Mythe, men uden at have de övrige af Mythens Momenter i sig.

Menneskesjælen paa sit förste Standpunct, i sin umiddelbare Naturlighed er substantiel; Gjenstandene for dens Tro ere her Naturens Kræfter og Phænomener, og just fordi Menneskesjælen her befinder sig i hint substantielle Eenhedsforhold til Verdenssjælen vil dens Tro paa de mange forskjellige Guder omsider udfolde sig til een Gud, eet Grundliv, som er incarneret i de mange Skikkelser; og i det Öieblik nu den bevidste Sjæl skuer ogsaa sig selv som Incarnation af hiin store Gud, er

*) Enhver polytheistisk Religion er i sit Grundvæsen Pantheisme.

Forsoningen fuldbragt. Den Mythekreds, som herved er fremkommet, er den *indiske*, og vi see saaledes herved en Bekræftelse paa den Gisning, at Indien er Menneskeslægtens Vugge. Den indiske Mythicisme er efter Ovenstaaende at kalde substantiel Polytheisme.

Paa dette Substantialitetens Standpunct har Aanden imidlertid endnu ikke fattet sig som fri Aand; den maa derfor udvikle sig over dette Stade, og træde ind i en Sphære, hvori den finder sig som frit Subject, det er: som selvstændig, frit villende, Aand ligeover for Naturen og Naturnövendigheden. Aanden anskuer her sig selv i sin Modsætning til og Adskilthed fra Naturen, og gjenfinder under denne Betragtning i sig selv — netop Det, den i den ydre Verden gav Afkald paa; den sætter herved sig selv som Naturens Sandhed og som den eneste sande Virkelighed. Den store Ene, Brahma, bliver herved nedsat til et enkelt Væsen, og indtager som Pan kun et enkelt Individs Plads i Tilværelsen, medens Zeus, Menneskeaanden, ophöies paa den överste Guds Sæde. Denne Mythekreds forefinde vi hos *de gamle Græker*, og den græske Mythicisme er saaledes at characterisere som subjectiv Polytheisme. Man har fortrinsviis kaldet Græcismen Skjönhedens Religion, formodentlig forledet dertil ved et Blik paa den græske Kunst. Som Religion er den imidlertid ingenlunde skjönnere end de andre mythiske Religioner; thi Billedformen have de alle tilfælleds, og for saa vidt, som Udtrykket "Skjönhedens Religion" involverer den Forestilling, at Grækerne forgudede Skjönheden, da er dette dog kun at forstaae cum grano salis: de elskede med Begeistring Skjönheden, de forgudede den ikke, mindst som Overgud, og Gotherne elskede den ikke mindre end Grækerne. Som Skjönhedens Religion maatte Græcismen navnlig være Forgudelse af de synlige Former; men dette er den ikke; og den vægrer sig paa det Bestemteste ved at modtage en saa tvetydig

Compliment; thi förend Kunsten med sin Klarhed og Formsands traadte til, vare den græske Mythicismes Former langt fra at være, hvad Phidias og hans Kunstperiode gjorde dem til. Erkjendelsen af Skjönhedsideen er da ingenlunde Græcismens Sandhed, — som da overhovedet Skjönhedsideen realiseres i Kunsten, ikke i Religionen. Græcismens Sandhed ligger alene i Erkjendelsen af den subjective Aands Guddommelighed.

Da imidlertid Subjectiviteten som saadan kun faaer sin Gehalt derved, at den selv gjör sig objectiv og begriber sig som saadan, var den religieuse pantheistiske Idee ikke alsidig realiseret ved Græcismens eensidige Sandhed; og heri ligger den Nödvendighed, der tvang Menneskeaanden til at gaae ud over sit Standpunct som græsk Aand. Idet den subjective Aand bestemmer sig frit paa denne eller hiin Maade, bestemmer den tillige Objectiviteten; men herved bliver denne en objectiv Magt, der indskrænker Subjectets frie Villie; der opstaaer saaledes et Vexelforhold, idet Subjectet vel et frit, men kun inden de af hele Objectiviteten bestemte Grændser, og igjennem denne Conflict af det subjective og objective Moment frembringes Subjectets Skjæbne, eller historiske Virkelighed. Idet Subjectet saaledes lægger hele sin Gehalt ind i Objectiviteten, gjör det sig objectivt, gjenvinder det en höiere ved Friheden formidlet Objectivitet, medens paa den anden Side Totaliteten af alle övrige Subjecter ligeledes optræder som en bevidst Magt i den objective Tilværelse. Resultatet af dette Vexelforhold er Verdenshistorien, hvori altsaa den subjective Aands Kræfter have gjenvundet Objectivitet. Den Religion, hvori denne det objective Livs Magt forgudes, er *den gothiske* Mythekreds, og vi kunne saaledes characterisere den gothiske Mythicisme som objectiv Polytheisme. De *gothiske* Folkeslag vare kaldede *til verdenshistorisk Virken;* heraf deres mægtige Trang til at træde op paa

Verdens-Skuepladsen, heraf deres Længsel efter Handlen, efter Kamp og Seir; men denne Længsel fölte de som en Gud, hvis mægtige Stemme de maatte adlyde; den historiske Virkelighed, dens Love og Kræfter bleve saaledes Gotherne til Guder, hvis Kald de fölte i sig; de betragtede derfor sig selv som Gudernes Ejendomsfolk; thi Folkets Villie var netop Gudernes, og omvendt, og i denne Indentitet kaldte Folket sig selv Gother (d. e. Guder). Herved var nu ogsaa Forsoningen opnaaet, og lægge vi Mærke til, at den hele endelige Tilværelse saaledes skridtviis var optaget i Troen, saa see vi nu, at hele Mythicismen har den Betydning, at i alle mythiske Religioners Complex opnaaes der vel en Forsoning, men det er en Forsoning mellem Menneskeaanden og Verden, — denne sidste fattet pantheistik som Guddom. Idet saaledes den religieuse Idee havde gjennemlöbet hele den endelige Tilværelse, havde Mythicismen udspillet sin Rolle; den religieuse Idee maatte nu nödvendig gaae ud over den endelige Tilværelse, og söge Gud udenfor denne, efterdi han ikke blev fundet indenfor den; men her kunde hins Form ikke mere være mythisk; med Monotheismens Begyndelse ophörer Mythicismen. —

Vi see saaledes, at de tre Hovedmythologier, den indiske, græske og gothiske betegne tre Phaser i den religieuse Idees pantheistiske Sphære; men heraf fölger, at det beroer paa en fuldkommen Miskjendelse af Mythicismens Væsen, at ville jævne alle Mythekredse til en hos alle Folk væsenlig eens Naturforgudelse; tværtimod! Brahma er Symbol paa den substantielle Naturaand, Zeus paa Bevidsthedens subjective, Odin paa Verdenshistoriens, d. e. Menneskeslægtens Aand. En mærkelig Stadfæstelse paa, at den her givne Characteristik for Grækernes og Gothernes Vedkommende er rigtig, have vi ogsaa i Forsvindingsperioden af disse to Folks mythiske Old; thi medens Mythicismen hos Græ-

kerne endte med en begyndende Philosophi, der havde Subjectiviteten til Basis, endte den hos Gotherne med Historieskrivning; dette forudsætter nödvendig det paa den subjective Aand, rettede Blik hos Hine, det paa den historiske Udvikling rettede Blik hos Disse.

Man maa imidlertid ikke tro, at fordi Mythicismen fuldstændig har realiseret sig, ophörer den at være, hvoraf vilde fölge, at den först begyndte hos Grækerne, da den ophörte i Orienten, samt at Monotheismen ikke udfoldede sig, förend da den mythiske Pantheimes Tid var udlöbet. Tværtimod! medens Mythicismen endnu stod i fuld Blomstren i Orient, i Syd og i de Nord for det sorte Hav (maaskee alt ogsaa i Skandinavien) boende Folkeslag, var alt Monotheismen, der ikke er mythisk, i fuld Kraft midt iblandt de pantheistiske Religioner, og paa alle Sider omringet af dem. Dette vil være mindre paafaldende, naar vi betænke, — hvad der ogsaa pragmatisk vil blive efterviist i Nordens Mythologi, — at der er en Spire til Monotheisme i al mythisk Pantheisme. Thi i de mange Guder er der dog eet Grundguddommeligt, som gjör dem til Guder, og som de altsaa have tilfælleds; jo mere nu *Forskjellen* træder frem, desto mere begrændses og endeliggjöres Guderne, desto mere bestemtmenneskelige blive de, indtil de staae udenfor det fælleds Guddommelige, som blotte Mennesker, altsaa ikke mere som Gjenstande for Troen, men i det höieste som historiske Personer, med hvilke den unge Historieskrivning og videnskablige Forskning begynder sine Optegnelser; saaledes maatte Zeus blive Konge paa Creta, Odin Konge i Sverrig o. s. v.; er nu end factisk Mythicismen herved tilende, saa kommer dog derved Troen til det Resultat, at rigtignok de gamle Gudefigurer ikke vare Guder, men tværtimod, at *det* Guddommelige, man som Grundvæsen tillagde dem Alle, og som endnu sees i sin hele Guddommelighed, er den virkelige Guddom, een og udeelt.

Derfor maatte ogsaa enhver enkelt Mythologi ende som Monotheisme: den indiske med Læren om Brahma som Verdens substantielle Livsprincip, medens Græcismens subjective Mythicisme factisk endte meb Sokrates's subjective Guddom (τὸ θεῖον), og Gothicismen med Fimbultyr, Alfader i Gimle, der er den objective Verdensgud, Fredens Gud, der dömmer Aanderne. Vi see heri et nyt Beviis paa Rigtigheden af den Forskjel, vi have udviklet som stedfidende mellem de tre Hovedmytholigier.

Man vil nu let see, at Gothicismen danner Overgang til den monotheistiske Sphære. Medens den religieuse Aand i Pantheismens Sphære begaaer den Eensidighed at sætte den endelige Tilværelse gjennem dens Idees tre Udviklingsphaser som uendelig, maa den, naar den til Slutningen kommer til Anerkjendelse af sit Misgreb (som i Gothicismen er saa evident, da Alfader er Resultatet af dets Anerkjendelse) nödvendig fastholde det ene guddommelige Grundvæsen som absolut modsat de endelige Existenser. Monotheismens Særkjende er det derfor, at den betragter Guddommen i Modsætning til Verden, som et absolut hinsidigt Væsen, der er fra Evighed til Evighed, uden Begyndelse, uden Ende; denne Guddom er *Jehova*; han er sin egen Forudsætning og sin egen Hensigt. Saaledes er Hebræismen den förste Form, under hvilken den religieuse Idee aabenbarer sig i den monotheistiske Sphære.

Det hörer ikke herhid videre at forfölge den religieuse Idees Udvikling; vi bemærke derfor kun, at da Menneskeaandens egen Flagren mod Gud ikke var kraftig nok til at hæve den saa höit, at den kunde skue den personlige Gud, maatte Gud nedstige til os, da vi ikke mægtede at hæve os til ham; Monotheismen maatte saaledes udvikle sig til Hebræisme, Islamisme og Christendom. Det er imidlertid alt forlængst udtalt i Tidens Erkjendelse, at Naadens Gud ikke kan være en Hinsidig,

en Abstraction af Verden, og det synes derfor, som om den religieuse Idee arbeider sig hen til sin tredie Sphære, der er givet i den speculative Tro, og som da vil have sin Betydning som pantheistisk Monotheisme, en Mediation af Pantheismen og Monotheismen, hvorved den personlige Gud sees som identisk med Verdenssjælen; men dette vil neppe kunne paavises uden at *Kjærligheden* fattes som Idee; saaledes er den speculative Tro christelig, og der skeer herved saa lidet et Angreb paa Christendommen, at den meget mere herved omgives med den logiske Tænknings uforgjængelige Bolværk.

Efterat vi saaledes have fulgt den mythiske Idees Dialectik udad, skulle vi nu see, hvorledes den indad gestalter sig, indenfor Grændserne af den enkelte Sphære.

Mythicismen har sin Virkelighed i den Kreds af mythiske Billeder, som den mythiske Aand frembringer, d. e. i *Mythologien*. Vi forstaae altsaa ved dette Ord den bestemte Kreds af mythiske Billeder, hvori et Folks mythiske Aand har sin Virkelighed. Efterhaanden som Folkets Aand udvikler sig, maa da ogsaa dets Mythologi udvikle sig, idet Folkeaanden enten omskaber de gamle eller frembringer nye Myther. Mythologien udgjör altsaa et Afsnit, — tilmed det förste, — af Folkets Historie, og viser, som al anden Historie, paa hvilket Trin af Udvikling Folket stod, da Mythen skabtes: Mythekredsen er Folkets Erkjendelseskreds. Den mythiske Tidsalder er altsaa ingenlunde den mörke, som Historieskriverne have kaldet den; thi fordi der ikke er ydre Begivenheder at paapege, Mord- und Todtschlag, derfor er den ingenlunde mörk eller uhistorisk. Det gaaer med Historien, som med Bibelen; hvor vi gjöre den et Spörgsmaal, som den ikke besvarer, der har den Intet at svare; i en Tidsold, da ingen enkelt Erobrer stillede sig i Spidsen for Folkemasserne, kunde ikke saadanne Begivenheder findes; men derfor er Tidsalderen ikke mörk; thi hvad

den var, vide vi heelt vel; og da det overhovedet ikke kommer saameget an paa — for Historieskriveren — at fortælle de ydre Begivenheder for disses egen Skyld, som paa at vise Folkenes Aandsudvikling igjennem Begivenhederne, saa vil det let indsees, at netop Mythologien som et historisk Factum og i sin Forbindelse med Archæologien er det historiske Lys i hin Tid. Hvis derfor Historieskrivningen ikke vil lade Folkets hele förste Udviklingsperiode ubelyst, maa den nödvendig begynde med Mythologien hos Folket.

Som et Afsnit af Folkets Historie maa Mythologien som al anden Historie have sine historiske Perioder; disses Inddelingsgrund er givet i Folkeaandens Udvikling. Knytte vi da igjen Traaden til dette Udgangspunkt, ville vi tilbagekalde i Erindringen, hvad der i det Foregaaende blev deduceret, at de mythiske Billeder vare de nödvendige, subjectiv sande Kategorier, hvorunder de Troende opfattede Tilværelsen. Disse Phantasi-Kategorier i al deres Umiddelbarhed vare i de Troendes Erkjendelse identiske med Virkeligheden, medens de i Virkeligheden vare Phantasiens ubevidst frembragte Virkeligheds-Billeder, d. e. de vare *Symboler*. Et Symbol er nemlig — reent fattet, — et som identisk med en tilsvarende Existens, umiddelbar og ubevidst produceret Billed. Den mythiske Erkjendelse er altsaa i sin förste Periode, d. e. saalænge Folkeaanden befinder sig i Fornemmelsens Sphære, eller rettere, saalænge den forholder sig receptiv, reen symbolsk, Mythicismen er reen Symbolik, og Mythen som reent Symbol er et enkelt Billed, der for den erkjendende Folkeaand er identisk med et Tilværende, en Existens. Da nu det enkelte Billede er Billedet af en Person (see ovf. Pag. 9.), see vi, at Mythologiens förste Periode fremstiller de rene Symboler, d. e. i denne danne sig de oprindelige Gudefigurer; hele Folkeaanden er her hovedsagelig sysselsat med at opfatte Indtrykkene af

Omverdenen, og med at erkjende dem; men denne Erkjenden skeer kun igjennem den mythiske Personlighed, Guderne, de rene Symboler. Selv for det meest overfladiske Blik maa det være indlysende, at hele Mythologien maa begynde dermed, at de oprindelige Gudefigurer danne sig i Folkebevidstheden. Dette er den förste Begyndelse til Folkets Historie; Folkeaanden er i förste Periode contemplativ; hverken Folket eller Guderne kunne i denne have en ydre Historie; Begge ere i rolig Væren, Folket i Tilværelsen, og Tilværelsen under symbolsk Form i Folkets Anskuelse. Naar man har antaget og eftersporet store Begivenheder, Feldtslag o. s. v. i et Folks alleræIdste mythiske Old, da er det omtrent det Samme som at undersöge, om ikke et Barn i Vuggen kunde slaaes med et andet.

Den bevidste Sjæl kan imidlertid ikke blive staaende i sin oprindelige Natureenhed; den vil hæve sig fra fornemmende til forestillende Sjæl. I Forestillingen har Sjælen Bevidsthed *om Sig*, idet den stiller Omverdenen for sig som sin Modsætning, den veed sig da i Forestillingen som det Subject, der beskuer den Objecternes Række, som den har stillet for sig, eller som den har stillet sig selv lige over for. Istedetfor nu, som i Fornemmelsens Sphære, at lade sig bestemme som blot Led af Objectiviteten, bestemmer den sig selv og derved Objectiviteten; Subject og Object skifte saa at sige Plads; thi idet den forestillende Sjæl veed *Sig* i Modsætning til Objectiviteten, veed den sig som frit villende, der bestemmer sin Handlen efter sig selv. Saaledes opstaaer nu hele den subjective Aands Conflict med Livets Magter, og Folkeaanden paa dette Standpunct er handlende; Folket optræder paa Verdensskuepladsen, og faaer sin ydre Historie; men vel at mærke: det er *Folket* Talen her er om, Folket, ikke som et Aggregat, en lös Masse af Individer, men som Person, besjælet af een Tro, een Villie,

een Erkjendelse. Idet nu Folket træder i Conflict med Objectiviteten, vil det, og maa det nödvendig fatte den Vexelvirkning, som Objectiviteten udöver paa det, som Gudernes Virken, efterdi dens Kræfter ere fattede som Magter i Tilværelsen. Men da Folkets Villen og Handlen bestemmer Objectiviteten, vil dennes Modvirken, (Reaction) forandre sig efter hin; idet Folket faaer sit Levnetslöb faae altsaa ogsaa Guderne deres; det er dem, der virker og handler med eller imod Folket. Folket i dette Forhold, og fattet som Person, hvis Aand er *Almenaanden*, er Heros; Individet har aldeles ingen særlig Betydning; hvad der gaaer op i den Enkeltes Bevidsthed, er kun det, som lever i hele Folket; just derfor er det Almenaandens Tid, da den Enkelte kun har sin Betydning som Led af det Hele, istedetfor at senere den Enkelte faaer sin Betydning ved at hæve sig ud over Almenheden; Folket staaer her som det substantielle Subject; og Folkeaanden i Conflict med Objectiviteten er *heroisk*. Almenaanden er den eneste sande Heros. Vi fatte derfor denne Epoche, da Slægt staaer mod Slægt, Folk mod Folk, denne Epoche, da Folket forlader sine oprindelige Sæder, og söger nye Boliger, eller og forsvarer de gamle mod fremmede Folkemasser, som Heroismens Tid, — en Periode, som ethvert Hovedfolk har gjennnemlöbet. I Fölelsen af, at være besjælet af een Aand, een Villie, maa nu ogsaa Folkeaanden, naar den senere seer tilbage paa sit heroiske Livsafsnit, og billedlig allegorisk vil fremstille det, opfatte sig selv som Personlighed lige saa vel som ogsaa de Folk, med hvem det stödte sammen; saaledes, for at nævne et Exempel af Nordens Mythekreds, Stærkodder, saaledes Sigurd Fofnisbane o. s. v. Men disse Allegorier kunde naturligvis först fremkomme efter anden Periodes Slutning, og *ere derfor ikke heroiske* Myther; thi kun de Myther, som dannedes i Folkets heroiske Periode, ere at kalde saa. Mythologiens anden

Periode er altsaa Heroismens, og Mytherne ere heroiske Myther, det er at sige, de ere Symbolernes Bevægelse; og da denne Bevægelse er en Fremskriden mod tredie Periode, er den at opfatte som Symbolernes Gaaen ud af sig selv, deres „Entäusserung", hvorved de forlade det Fælledsguddommeliges Skjöd, og gaae over til at menneskeliggjöres. Anden Periode, som fremstiller Gudernes Bedrifter, er saaledes at opfatte som den rene Symboliks Bevægelse henimod og Overgang i Allegorien. Da dernæst Gudernes Bedrifter ere betingede af Folkets, saa ere de heroiske Myther altid bundne til Folkehistorien, og de ville saaledes have dobbelt Interesse for Historieskrivningen, skjöndt de som Kilder for denne stedse bör bruges med alsidig Kritik.

De heroiske Myther, — i den her fastsatte Betydning af Ordet, — kunne ansees som Yttringer af Folkets Erfaringer, idet de indeholde de Anskuelser af Livet, der resultere af Folkets Leven. Men har nu Folket gjennemlevet sin anden mythiske Periode, og er det atter kommet i Ro: da har det samlet en rig Erfaringsrække, som det nu i Rolighed kan overskue; det kjender bedre baade sine egne Kræfter og Tilværelsens, og det vil saaledes begynde at blive klart for Folkebevidstheden, at den forud kun ponerede sine Billeders Virkelighed; thi det kan ikke længer blive den skjult, at der er en Forskjel mellem Gudebillederne og Tilværelsens Kræfter. Men idet Folkeaanden seer, at de Kategorier, hvorunder den forhen opfattede Tilværelsen, ikke svare til Virkeligheden, at de ikke ere selve Virkelighedens Former, og ikke tagne af den, men derimod ere blot subjective: da begynder alt andre, og det virkelige Kategorier at gjöre sig gjældende. Under hele denne Act er Folkeaanden *tænkende*. Idet den saaledes begynder at see, at ikke uendelige Kræfter, men endelige, have bestemt Folkets Skjæbner, opfattes altsaa Guderne som endelige, som

dödelige, og *Troen* begynder derfor at forsvinde, idet Forstanden begynder at operere. Man kunde sige, at Folkeaanden ikke mere seer Guderne i Naturen, men derimod Naturen i Guderne; thi den ender med at betragte sine Guder som blotte Naturkræfter. Herved sætter den sine egne Bestemmelser som det Sande i Objectiviteten; den seer, at Objectiviteten har ikke Andet i sig end hvad Aanden selv har; den ophæver da herved den abstracte Forskjel mellem Subject og Object, d. e. den tænker. Dog erindre man vel, at her kun er Tale om Tænkningens Opvaagnen; det er en mythisk Tænken; Forstanden er endnu kun i Begreb med at tillære sig Evnen at abstrahere, men er endnu ikke istand til fuldkommen at afkaste det mythiske Klædebon. Men *jo mere* Dette skeer, desto mere svinder Mysticismen, desto mere Troen paa Guderne, indtil man tilsidst reiser Altare for den usynlige Gud, hvem Folkeaanden endnu ikke kjender. Heraf fölger nu, at de mythiske Billeder alt mere og mere gjennemskues som subjective *Billeder;* herved frigjöres paa den ene Side Phantasien; det er at sige, den kommer til Bevidsthed om, at den selv skaber sine Billeder, og Kunstpoesien, Digtekunsten vaagner da; men paa den anden Side vil *Troen* værge sig mod Forstandens Rationalisme; den vil en Tid vedblive at tænke mythisk, skjöndt uformærket paavirket af den emanciperede Forstand; og *Forstanden* endelig, som endnu i sin unge Morgen ikke kan taale den stigende Sols Straaler, vil en Tid lang- laane Phantasiens farvede Glas, for igjennem dette at opfatte Lyset med sit stirrende Öie. Idet nu saaledes alle de tre mythiske Grundmomenter træde ud fra hinanden, bliver Phantasiens Digten, Troens Indhold, Forstandens Raisonnements, kort Mytherne, som nu danne sig, *allegoriske*, og Mythologiens tredie Periode er saaledes Allegorikens Periode: de rene Symboler, der nu gjennemskues, ville som engang bekjendte Tanke-

former blive benyttede til at udtrykke de nye Anskuelser; Mythen gjemmer oftest et Philosophem, en Læresætning, en Reflexion i sit Indre, og idet man lader Symbolerne *handle* for i deres Handlen at udtrykke sine Reflexioner, Anskuelser o. s. v., dannes Allegorien; Mythen er en Allegori. Her vil nu kunne være Tale om en Mythesmed, en enkelt Ophavsmand til Mythen i Modsætning til de forrige Perioders Mythedannelse, der stedse skyldes Folkets Fælledsbevidsthed. Thi Digterne og Præsterne, De, som reflecterede over Mytherne, vare Folkets mest Dannede; fra disse udgaaer nu altsaa hele Tidens Gjæring. Navnlig Digterne, — og ingen Nation har, iflölge Ovenstaaende, Digtere för i sin sidste Mytheperiode, — navnlig Digterne ville med Lethed bevæge sig i Mythebillederne, og fremstille Gudernes Bedrifter; og lægge vi Mærke til, at overhovedet Videnskaberne födes, naar Forstanden emanciperes, og at de dog ikke strax kunne fuldkommen frigjöres fra Phantasiens Indflydelse, saa er det klart, at f. Ex. Historieskrivningen maa antage en poetisk Colorit, især da *Digterne*, begeistrede ikke alene over Gudernes, men ogsaa over Folkets Bedrifter, vare de förste Theologer og Historikere. Folket vil saaledes nödvendigviis optræde i Digternes Sange som historisk Person, idet enhver Folkebegivenhed bliver allegorisk fremstillet; thi enhver Folkebedrift, som udförtes i forrige Periode, udgik fra een Villie, Almenvillien. Det er disse Myther, som saa tidt feilagtigen ere kaldte heroiske Myther; de bör, — ligesom alle, der ere dannede i tredie Periode, kaldes allegoriske. — Idet Troen paa Guderne nu aftager, maa der danne sig Forklaringsmaader over Mytherne, en mythisk Rationalisme, hvorpaa Nordens Mythologi afgiver saa mange Exempler. Denne vil igjen fremkalde et Forsvar for Guderne, en Kreds af Rettroende, og saaledes vil der danne sig en Dogmatik, vel ikke skreven, men mundtlig opbevaret, navnlig i Præste-

standen; denne vil især fremhæve Guderne i deres Forhold til Verden, altsaa Gudernes Födsel (Theogoni) og Verdens Skabelse (Kosmogoni) ved Guderne, samt endelig deres Virken i Verden (Kosmologi). Först nu kan nemlig en organiseret Præstestand danne sig; thi saasnart Folket har gjennemlevet anden Periode, og er kommet til Ro, begynder *Staten* at danne sig; *den Enkelte* kan nu först hæve sig frem af Massen; Helte ville da nu opstaae, erhverve sig Berömmelse, og opkaste sig til Herrer over et Landströg og dets Beboere; i denne Periode ere derfor de Bedrifter udförte, som senere bleve Basis for de *historiske Sagn* (der ligge aldeles udenfor Mythologiens Grændser); nu ville herved altsaa de forskjellige Stænder danne sig, kort: Staten er i Begreb med at organisere sig. Men en Stat kan ikke være uden en Kirke, og heri ligger Nödvendigheden af, at en geistlig Stand danner sig i tredie Periode. — At endelig de mange enkelte Individer, som nu træde selvstændig ud af Folket for at forherlige sig selv ved Daad, ville blive berömte; at saaledes altsaa det historiske Sagn, der ender Mythologien, danner sig, blev nylig antydet. Fortællinger om saadanne Helte maa da vel adskilles fra de mythiske Fortællinger om allegoriske Helte.

Anhang
om Skandinaviens oprindelige Indbyggere.

Förend vi gaae over til Behandlingen af selve den gothiske Mythologi vil det være nödvendigt at kaste et Blik paa Nordens oprindelige Indbyggere.*)

*) I Hovedsagen, skjöndt ikke i alle Enkeltheder, er Prof. N. M. Petersens fortræffelige Afhandling om Nordens förste Indbyggere (i „Danmarks Historie i Hedenold"), lagt til Grund ved nærværende Overblik.

Jo nærmere beslægtet to eller flere forskjellige Sprog vise sig at være, desto nærmere beslægtet maa ogsaa de Folkestammer, der tale disse Sprog, være. Naar vi nu altsaa finde at en Række Folkestammer, hvis Sprog ere forbundne ved nært Slægtskab, strakte sig fra de gamle Etrusker i Mellemitalien i en stor Bue *gjennem det östlige Europa* — Ungarer, Esther, Litthauer o. fl. — lige op til Finner og Lapper ved det hvide Hav og Iishavets Kyster, da have vi god Grund til af disses Sprogslægtskab at slutte os til, at disse Folkestammer kun vare Grene af eet stort Folkeslag, nemlig det *skythiske* (Scyther = Tzjudi; Massagetæ og Samogetæ [Samojeder] = Maatzjudi og Somatzjudi).

En anden Række af beslægtede Sprog findes derimod at være udbredt *over det vestlige Europa*, nemlig i Schweits, nogle Egne af Tydskland, Nederlandene, Irland, Skotland, Wales, Frisland og videre Nord paa heelt op i Jylland. Disse Folk udgjorde Dele af det store gæliske eller *keltiske* Folkeslag, som aldeles ikke var beslægtet med Skytherne. — Er Spörgsmaalet, hvilket af disse to Folkeslag, der monne være ældst, da slutte vi, at jo mindre udviklede Sprogformerne ere, jo mere enkelt og fattigt Sproget er, desto ældre er det, og da det keltiske Sprog nu findes langt mere udviklet end det skythiske, sluttes med Föie, at sidstnævnte er ældst. Disse to Hovedfolkeslag boede altsaa för al Historie, som hinandens Naboer i det östlige og vestlige Europa; hvornaar de ere indvandrede, (thi der er stor Sandsynlighed for at Europa ikke var deres Hjem), samt naar de bleve splittede ved den sarmatiske Stamme, som senere indtrængte, vide vi ikke; Nok: de boede der som de ældste Folk, der först tog Europa i Besiddelse. *Nu* boe kun Kelter mellem de höiskotske Bjerge, Finner og Lapper lidt fra Nordpolen, begge ubemærkede, begge udeelagtige i den europæiske Culturudvikling, — de vare engang Europas

Herrer. Et tredie Folkefærd trængte sig ind imellem disse to, og splittede dem, som Jernkilen splitter Træstammen; det var den *sarmatiske* Stamme, den som senere i Middelalderen gav Europa ny Skikkelse, og er et Hovedled i Menneskeslægtens Kjæde; vi vide ikke, hvornaar de indvandrede; men alt de ældste historiske Efterretninger omtale Folk af denne Stamme som boende i Thrakien, Illyrien, Germanien og Skandinavien, eller omtrent i de nuværende tyrkiske, tydske og nordiske Lande, dog saaledes, at Grene af denne Stamme ofte omtales som boende *imellem* Folk af de to förstnævnte Stammer. Heraf kunne vi slutte, at den keltiske og skythiske Stamme ikke ere blevne *fordrevne*, idetmindste ikke udelukkende,*) men deels ere smeltede sammen med de sarmatiske Folkefærd (hvad ogsaa de i disses Sprog optagne Ord-Rödder vidne), deels ere uddöde, og kun tildeels vel ogsaa fortrængte.

Finnerne, som vare en Green af den *skythiske* Stamme finde vi alt efter de ældste Efterretninger boende i

---

*) Denne Paastand hjemles end ydermere ved et af de uforgjængeligste Mindesmærker, og som begynder at tale alt meer og meer höiröstet med ved Undersögelserne af Nordens ældste Beboere, nemlig vore Kæmpehöie. De *steensatte* Gravkamre, som stedse indeholde *ubrændte Liig og Steenvaaben*, findes nemlig *ved Kysterne*; de *inde i Landet* liggende Höie (f. Ex. i Jylland) tilhöre, for saa vidt de ere undersögte, alle Brændalderen, idet de indeholde brændte Been og Broncevaaben m. M., uden noget egentligt Gravkammer. Da nu disse ofte findes oven i Höie, som have steensatte Gravkamre i Bunden, slutte vi, at det Folk, der opförte disse, og brugte Steenvaaben, er ældre end det, der brugte Broncer. Da nu de steensatte Gravkamre ligge ved Kysten, slutte vi, at det ældre Folk, som opförte dem, vare Kystboere, — Jægere og Fiskere, — og efter Höienes *Antal* at slutte vare disse de oprindelige Indbyggere kun *tyndt spredte* omkring paa Kysterne i enkelte Familier, eller dog i mindre Flokke. De indtrængende Gother fandt da Plads nok for sig, og der er ingen tænkelig Grund til en almindelig Folkeforfölgelse om endog enkelte Flokke kom i fjendtlig Berörelse indbyrdes.

det nordlige Europa, langs Ostersöens östlige Kyster, i Ingermanland, Esthland, Lifland, Finnland, samt Nord og Vest for den botniske Bugt i det nordlige Sverrig og Norge, ja enkelte Flokke findes endog at have boet langs med Kjölen til heelt ned i det sydlige Sverrig. Navnet Finner blev givet dem af vore nordiske Forfædre; det betyder Folk, som boe i sumpige Egne, det er en *Oversættelse* af det Navn, hvormed de selv kalde sig, nemlig Sabmelads og Suomalaiset, hvilket betyder det Samme, som Finner. Selv dele de sig i to Stammer, de egentlige *Finner* og *Lapper*, forskjellige ved Legemsbygning, Udseende, Sæder og Skikke, men dog saa nær beslægtede som to Sönner af een Fader. Fra Asien ere de upaatvivlelig indtrængte over Rusland, og ere efterhaanden gaaet deels over, deels omkring den botniske Bugt ind i Sverrig og Norge. Indbyrdes vare begge Stammer Fjender; begge gjorde, — og med Rette, — Krav paa Navnet Finner; forat adskille dem er imidlertid Navnet Lapper meget beqvemt; det betyder nemlig de Yderstboende, hvilket just er en træffende Benævnelse, da Lapperne af de bagefter fölgende Finner bleve trængte op i det nordlige Norge, hvor de endnu findes, medens Finnerne, höiere, stærkere og mere krigerske, udstrakte sig fra de vestlige Lande i det nuværende Rusland gjennem de svenske Nordlande ind i det midterste Norge. Som nær beslægtede med Hunerne, hvilke ligeledes hörte til den skythiske Stamme, bleve Finnerne, eller dog en enkelt Green af dem, kaldet Chuner (Huner) eller Kvener; og navnlig disse var det, som boede i de svenske Nordlande. Disse Folkestammer skilles imidlertid ikke i de ældste historiske Skrifter; de kaldes begge Finner, og Navnene paa de Lande, de beboede, forblandes ligeledes, idet Finnernes Land, Finnland, ligesaa tidt bruges om Lappernes Land, Finnmörk.

Vende vi os herfra til den *keltiske* Stamme, da höre vi alt af Kjöbmanden Pytheas, at der paa en Halvö paa Europas Nordkyst boede et Folk der hed *Kimmerier* (Kimrer, Kimbrer); disse ere en Green af den keltiske (kymriske) Stamme. Lægges hertil et Vidnesbyrd af Tacitus, der omtaler Kimbrerne som boende paa en stor Halvö nær ved Havet, saa kan man neppe tvivle om, at denne Halvö er Jylland, og at kymriske (kimbriske) Folk oprindelig beboede det, idetmindste 330 Aar *för* Christi Födsel. At Tacitus, der skrev sin Bog om Germanien næsten 100 Aar *efter* Chr. F., omtaler Kimbrerne som et til hans Tid lidet Folk, er aldeles forklarligt, naar vi erindre, at Kimbrerne over 100 Aar för Christi Födsel udvandrede, og i Forening med Teutonerne satte Skræk i Romerriget. Rimeligviis have Kimbrerne ogsaa strakt sig langs ned med Havets Kyster til Nordholland; men lige saa lidet ved denne Antagelse, som ved det Factum, at ogsaa *andre* Folkefærd boede f. Ex. i Sönderjylland og Holsten *til samme Tid* som Kimbrerne, omstödes det nævnte Resultat, at Kimbrer boede i Jylland; thi efter hvad nylig blev bevist boede Danmarks ældste Indbyggere, og det endda temmelig tyndt spredte, paa Kysterne, hvorimod senere gothiske Folk boede længer inde i Landene; ikke alene vidne Kjæmpehöiene derom, men alle sydlige Efterretninger, hvori Kimbrer omtales, nævner dem som boende nær Havet. Vel har man sögt at forklare Kjæmpehöienes Beliggenhed langs Kysterne af andre Grunde; men ingen af disse gjöre den Urimelighed rimelig, at man skulde have fört de Döde flere Mile fra, tidt over Sand og Heder, til Kysterne blot forat de Döde skulde see Solen staae op, eller Lignende. Og da vi nu finde de ældste steensatte Gravkamre næsten paa alle de danske Kyster, og selv i det sydlige Sverrig, saa er der unegtelig god Grund til at antage, at eet og samme Folk har været spredt over alle disse Kyster. Vi staae her

ved det Spörgsmaal, om *Danerne*, det Folk efter hvem Danmark har Navn, er oprindeligt, og til hvilken Menneskestamme det har hört. Man seer allerede Sandsynligheden af, at det har været et keltisk Folk. Ulykken er, at det först som et historisk Folk optræder selvstændigt temmelig sildigt; men det er Lykke i Ulykken, at der dog ikke nævnes *noget andet* bestemt Folk, som beboede de danske Öer *för* Gotherne. Skjöndt nu intet Folk för Gotherne nævnes, — hvortil vi senere skulle see den rimelige Grund, — saa er det dog ikke desto mindre et Factum, at her var et Folk för dem, tilmed et Folk, som ikke var sarmatisk: og da det altsaa kun kan have været finsk eller keltisk, er Spörgsmaalet: hvilket var det da? Skulle vi slutte fra *Sprogene*, da finde vi, at netop *de ældste Ord*, og som *betegne de simpleste Gjenstande*, *navnlig Jagt og Fiskeri*, Ur-Indvaanernes Sysler, ere af finsk og keltisk Oprindelse; men heraf kunne vi kun slutte, at Gotherne have staaet i Forbindelse med Finner og Kelter; men selv om vi antage, hvad vi dog endnu ere uberettigede til, at begge Stammer, baade Finner og Kelter, have boet her, da er det dog rimeligt, *at Kelterne*, der i Culturudvikling stode höit over Finnerne, *have været de overvægtige*. Dette bestyrkes ogsaa ved en anden Betragtning. Det er nemlig naturligt, at Ur-Indvaanerne i et Land kun see sig selv *som Mennesker*, altsaa kun, som Adam, sammenligne sig med Dyrene, og i Modsætning til disse kalde sig „Mennesker." Dette finde vi ogsaa næsten stedste stadfæstet; ethvert Lands Ur-Indbyggere have betegnet sig selv blot som Landets Mennesker. Spörge vi da, i hvilket Sprog *Daner* betyder Mennesker, da svare Sprogforskerne: i de keltiske Sprogarter, alene i disse hedder en Mand eller et Menneske *den*. At Danerne saaledes vare Landets Ur-Indbyggere, bestyrkes ogsaa af en anden Omstændighed. I næsten ethvert Urfolks ældste historiske Sagn gjöres *Folkets Navn* til et

Kongenavn; thi Folket var Landets Konge; Folket fremstilles som Person, ganske i Overeensstemmelse med, hvad vi forhen have udviklet om tredie Mytheperiodes allegoriske Helte. Saaledes hed Tydskernes förste Konge Tuisto eller Tuisco (Teutoner, Tydskere), Mannernes hed Mannus o. s. v., ja endog Norge fik jo efter det senere Sagn Navn efter Nor. Der tilkjendegives kun herved, at Folket er oprindeligt i Landet: Folk og Land er eet Begreb; saaledes er det danske Folk det egentlige Danmark, og vi höre da nu og, at Danernes förste Konge hed Dan. Der er saaledes al Sandsynlighed for, at det keltiske Folk Daner var det oprindelige Hovedfolk*), (maaske med en-

*) Dette bestyrkes ved Dans Slægtregister, der lader ham nedstamme paa mödrene Side fra Nat, Datter af Nörvi. Hele Dans Figur er nemlig aabenbar mythisk dannet i Allegorikens Periode, der er de saakaldte dunkle historiske Sagns Moder, ved hvilke man stedse faaer en vilkaarlig og uvirkelig Historie, naar man uden fornöden Kritik tager dem, og bruger dem, som de gives. At Dan nedstammer fra Natten vil efter Allegorikens sædvanlige Billedudtryk kun sige, at hans Oprindelse taber sig i fuldstændigt Mörke; men da nu Dan er en Personification af Danerne, see vi heraf, at Sagnet nævner disse som Ur-Indbyggere. Man har troet, at Danerne var en *finsk* Stamme, fordi Dans Stamfader Nörvi kaldes en Jætte; herved begaaer man den Feil, at identificere Navnene Jötunn og Finn; hint er et mythisk Slægtsnavn, dette er et historisk Folkenavn, og man feiler meget ved at antage, at udelukkende Finner skjældtes for Jætter. Alt Ugothisk, Alt, hvad der var raat og fremmed for den gothiske Aand, kaldtes Jætte; da man nu ikke begreb Danernes Herkomst, udledede man dem fra Jætterne, som altandet Ubegribeligt. Dans Tilnavn mykillati betegner heller intet Jætteagtigt, men kun en Egenskab ved en Personlighed, og i sin Forbindelse med Dan tjener det kun til at anskueliggjöre den Personlighed, hvis Navn var Dan (d. e. Danerne) „den stolte Dan", d. e. „det stolte Danefolk." Hvem skulde tænkt, at Forestillingen om „*de stolte Daner, hvis Ælde strækker sig tilbage til Tidens Födsel*", — thi dette er Meningen af Udtrykket Dan mykillati, Sön af Nat, — nogensinde skulde blive misforstaaet, som var Dan en *overmodig Jætte*, der grundede det danske Folk. At man finder Ordene bergdanir, myrkdanir som eensbetydende med bergrisar, kuldkaster ingenlunde den her fremsatte Anskuelse; tvært-

kelte-finske Flokke iblandt, navnlig i det sydlige Sverrig). — De övrige keltiske Folkestammer, som boede længer mod Syd, forbigaae vi her, da de ikke komme til Omtale i Mythologien.

Finner og Kelter have imidlertid ikkun för al Historie boet ene i de nordiske Lande, thi alt de ældste historiske Efterretninger omtale *sarmatiske* Folkefærd iblandt dem, eller i deres Nærhed. Af disse have vi at mærke *de germanniske* og *gothiske*, det allerede för vore ældste Efterretningers Tid adskilte de keltiske og finske Folk som en bred Ström. De *gothiske* Folkefærd boede baade i Germanien, (de nuværende tydske Lande) og i Norden, saa at Talen kan være baade om germanniske og nordiske Gother, skjöndt Germannerne naturligviis indtoge den störste Landstrækning af Germanien. Af dem Tacitus omtaler ville vi nævne de saakaldte *Svever*, som beboede en stor Deel af Germanien. Blandt flere sveviske Stammer nævner Tacitus *Anglerne*, der boede i en Deel af det nuværende Sönderjylland, og *Avioner*, som efter en af vore berömte Oldgrandskeres, Vedel-Simonsens, Gisning skulde betyde Folk fra Fyen (af fjóni), en Mening, der neppe nogensinde vil kunne ophöre at være meget hypothetisk. Fremdeles nævnes som boende mod Nord *Gotoner* (Gother) og Svioner (Svenske). Efter nordiske Kilder beboede Gotherne Jylland, der i Modsætning til Öerne, kaldtes Reidgothland, modsat Ögothland. Ogsaa i Sverrig vare Gotherne hjemme; Jylland og Götland er eet og samme Navn; i visse Egne af Sverrig udtales ogsaa Götland al deles som Jylland. Men Gother boede, foruden i disse Lande, ogsaa i Landene Syd for Östersöen fra Lauenburg til Weichselfloden.

---

imod! thi disse Udtryk betyde kun Bjerg-*Mænd*, Mörk-*Mænd*, netop det samme som Bjergriser, Bjergkjæmper, og ere ikke Navne, men blotte Appellativer, dannede af det keltiske Ord den. —

Vende vi os fra Gotherne til Broderfolket *Germannerne*, da höre vi, at *Teutonerne* vare Hovedstammen af dem. Dog kunde det maaskee ved nærmere Undersögelse vise sig, at Teutoner ikke vare *en Stamme* af Germannerne, men at begge ere identiske*). Til de germanniske Folkefærd hörte fremdeles Sveverne, af hvilke *Angler* og *Saxer* (Sasser) efterhaanden udbredte sig Nord paa til Holsten (d. e. Holtseternes eller Holtsassernes Land) og til Sönderjylland, hvor Landskabet Angeln endnu bærer deres Navn. *Svevernes* egentlige Hjem var uden Tvivl det nærværende Schwaben og de nærliggende Egne**). Men heelt mærkeligt er det, at vi træffe Folk af samme Navn Nord for Östersöen, nemlig *Sviar* i det egentlige Sverrig, hvilke ere de, som af Tacitus kaldes Svioner omkring Sevebjergene. Og ligesom Teutonerne kaldte sig Germanner efter Mannus, saaledes kaldtes ogsaa Sviarne, der boede i Svithjod (d. e. Sviarnes Land, hvorved de alt ere antydede som Landets Ur-Indbyggere)

---

*) Ordenens Betydning synes idetmindste at vise det; thi Navnet Teutoner betyder kun *Landets oprindelige Mennesker;* Teuterne personificeres i den fingerede Gud Tuith (Tuitho, Tuistho eller Tuisco, hvoraf senere Navnet Tydskere), men Ordet Tuith betyder *Land* eller *Folk* (þjód), og hans Sön Mann betyder *Mand* eller *Menneske.* Teuterne ere altsaa „Landets Mennesker." Men Ordet Germanner betyder det Selvsamme. Fra Mannus's ene Sön nedstammede nemlig Hermionerne eller Hermannerne; nu skal Ordet *her* eller *ger* netop betyde en Mand, Her Manner og Ger-Manner er altsaa eet Navn, der betyder *Mænds eller Folkets Mennesker,* eller Mænd, som vare Mennesker (mennskir menn). Tillægger man selve Allegorien om Tuitho, hans Sön Mannus og hans Efterkommere nogen Betydning, da maatte Germanner antages for en Green af Teutoner istedetfor omvendt, — som da overhovedet *alle* Stammerne vare teutoniske for saa vidt, som de alle vare Landets Börn, d. e. Efterkommere af Teut.

**) Dette synes ogsaa at bekræftes ved Helgaquiða Hatingask, der omtaler Svafaland (Svabenland) og ved Didrik af Berns Saga (Kap. 138), der omtaler Svafaraskógr (Svabenskov) i Nærheden af (eller i) Karlúngaland.

Menn, d. e. Mennesker. Heraf Navnet Mannheimr, der, naar det bruges i sin geographiske, og ikke i sin mythiske Betydning, vil sige Menneskenes, d. e. Menns eller Sviarnes Hjem, Svithjod. Vel have Nogle antaget Sviarne for den hos Folket Manner (Menn) herskende Familie, men uden tilstrækkelig Grund. Thi Navnet Menn tilkjendegiver kun Landets Mennesker i Modsætning til Landets Dyr, ganske som vi have seet hos Germanner, Teuter og Daner. Disse Sviar maa da antages for en Stamme af Germannerne, eller nærmere af Sveverne, og da de boede Nord for de svenske Gother, er det rimeligt, at de have taget deres Land i Besiddelse för Gotherne, da begge kom Syd fra. Senere trængte Gotherne længer Nord paa ind i Sviarnes Land, og bleve ogsaa der Herrer.

Navnet *Gother* betyder Guder; det er paafaldende, at medens de övrige Folkeslag fattede sig i Modsætning til Dyrene, blot som Landets Mennesker, fattede Gotherne sig kun i Modsætning til andre Folkeslag, og kaldte sig i denne Modsætning Guder; thi dem var det, fra hvem Asatroen udgik, dem, der havde de höie Guder i sig. Saa meget desto större Ret have vi til at betegne den nordiske Mythologi som gothisk. Men derimod have vi ingenlunde Ret til at slutte saaledes: Ordet „Gother" betyder Guder, altsaa vare Guderne intet Andet end Gotherne selv, d. e. Aserne vare historisk virkelige Personer. Denne Slutning, der desværre saa tidt er gjort, og som har foranlediget saamange Fictioner i den nordiske Historie, er lige saa uhistorisk som umythisk; begge Dele, fordi den er ulogisk. —

Foruden disse nævnte Folk af de tre store Menneskestammer, den skythiske, keltiske og sarmatiske, boede der endnu af en fjerde, den *slaviske*, et lille Folk i Landene om Elben, Syd for Holsten, nemlig *Venderne* (Vendler, Vandler, Vandaler, (Vindler, Viniler). Hvorvidt enkelte Smaagrene af denne Stamme have voxet længer

Nord paa, f. Ex. i *Vend*-Syssel, er meget uvist. Men af den slaviske Menneskestamme, som ellers först langt senere trængte ind i Europa, fandtes ved Historiens Begyndelse kun Vender i de Egne, hvis Befolkning her er os af Vigtighed. Da Gotherne senere, — omtrent i förste Aarhundrede efter Chr. F. — droge Syd paa, bleve de af disse Gother beboede Lande heelt hen til Veichselfloden blottede for Indbyggere; Venderne indtoge da lidt efter lidt deres Boliger, indtil de paa engang optraadte som en mægtig Stamme, der strakte sig næsten over alle de sydlige östersöiske Kyster.

Vi ville nu med eet Blik söge at sammenfatte, hvad her nu er sagt om de nordiske Landes Befolkning i den mythiske Olds Begyndelse. I den nordlige Halvpart af Norge boede altsaa den finske Folkestamme, der *senere* kaldtes *Lapper*, i de sydligere Egne og i de svenske Nordlande boede den finske Stamme *Kvener*, og forövrigt boede *Finnefolk* heelt Nord om den botniske Bugt ned gjennem det nuværende russiske Finnland, Estland, Lifland og langs Ruslands nordlige Kyst. Fremdeles boede i det egentlige Sverrig og Syd paa (Svithjod) *Sviarne*, blandt disse, men især Syd for dem i det göthiske Rige, *Gotherne*, som tillige strakte sig over de danske Öer og Jylland samt Syd for Östersöen omtrent fra nuværende Lauenburg til Weichsel. I det egentlige Danmark og tildeels i det sydlige Sverrig (de gamle danske Lande), — maaskee og i det sydlige Norge, — boede, spredte paa Kysterne, keltiske Folk, især *Daner*. I Sönderjylland boede fremdeles *Angler*, i Holsten Sasser eller *Saxer*, et Folk, der har været vidt forgrenet, da det ikke alene har givet de nuværende saxiske Lande i Tydskland deres Navn, men senere ved Udvandring til England stiftede et saxisk Rige i Östsex, Westsex, Sussex og Middelsex. Syd for disse, omkring Elben, boede endelig *Vender*, der saaledes vare Naboer til de Syd for Östersöen boende Gother.

Tænke vi os nu for et Oieblik Gotherne borte, saa have vi kun en særdeles tynd Befolkning, der i Norges og Sverrigs *nordlige* Halvpart var af den finske, i den *sydlige* (Sviar) af den germanniske Stamme maaskee med tyndt spredte finske Familier iblandt, og paa *Danmarks* Kyster Kelter, medens *Syd for Holsten* og maaskee lidt hen österpaa vendiske Stammer boede blandt enkelte germanniske. Det vil nu være indlysende, at, naar vi nu tænke os Gotherne indvandrende, ville disse, som et krigersk Folk vel komme i Feide med de Flokke, som ville hindre dem, men hvor de ikke finde Hindring, er der ingen tænkelig Grund til at *udrydde* Urfolkene, idetmindste kan ingen *vis* Grund angives. Gotherne indtoge da de tomme Pladser, og kom saaledes i Tidernes Löb i mangehaande Berörelse med de oprindelige Indbyggere; vi behöve da slet ikke at antage, at disse bleve *tilbagetrængte* eller forjagne; Gotherne have ikke saaledes drevet dem for sig som Qvægflokke. Havde dette været Tilfældet, vilde Gotherne neppe have optaget Forestillinger og Ord fra disse Folk, hvorimod dette var en nödvendig Fölge, naar de gjennem Aarhundreder boede sammen. Saaledes kunde da ogsaa Elementer af disse Folks raa Tro blive optagne i Gothernes Mythekreds, og bearbeides af den gothiske Aand, som gjennemskuede deres deelvise Sandhed. Dette geographiske Overblik var just derfor nödvendigt, fordi ofte Spörgsmaalet i det Fölgende vil blive om Mythernes Herkomst, og overhovedet fordi Gothernes Forhold til de omkringboende Folk kommer saa tidt i Betragtning ved Fortolkningen af Nordens Myther.

Anm. Det bemærkes at alle Citater af Eddaerne ere efter Rasks Udgaver. — De Anmærkninger, som ere betegnede med Tal, staae bag i Bogen.

Förste Periode.

(Reen Symbolik.)

Cap. I. Aser.

§ 1. *Odin, Hænir og Löder.*

Til förste Periode i enhver Mythologi höre, — som det ovenfor blev udviklet, — de rene Symboler, det er: de oprindelige Gudefigurer, for saa vidt som disse ere Billeder, hvis Indhold er umiddelbar tilstede i selve Billedet, eller hvis Sandhed er selve den mythiske Form. For saa vidt, som de opstaae i förste Periode af den *gothiske* Mythologi have disse Symboler deres tilsvarende Virkelighed i den objective Livsudviklings Sphære [1], hvilket ligeledes blev paapeget ovenfor.

Det Förste, som i denne Sphære frembyder sig for det beskuende Blik, er Forskjellen mellem det Gode og Onde, det er at sige, Forskjellen mellem alt Det, som begunstiger, og det som modsætter sig Livsudviklingen eller rettere den mod Livets, mod al Histories Formaal fremstræbende Aand. Det var just denne Aand, der besjælede Gotherne selv; de higede fremad til Lösning af Verdens Gaade; Livet laae for dem som en Verden, hvor mange og guddommelige Magter havde deres Pauluner; og den Aand, der besjælede dem selv, maatte da

nödvendig være de *gode* Guders Indvirkning, ligesom modsat enhver Kraft, der modsatte sig, blev dem og deres Livsmaal en Fjende, der maatte bekjæmpes. Gothernes Kampliv var alene en Fölge af denne deres Livsanskuelse. Men naar de nu higede fremad, for at omforme Verden efter deres eget Livsideal, maatte de opfatte det objective Livs Kræfter, der just var det Formaal, for hvilket de arbeidede, som Guddomme, og disse vare *Aserne*. De fölte Asernes Virkninger i sig, naar de higede efter Kamp og Stordaad; de saae Virkninger af Asernes Magt, naar de selv havde udfört nogen Bedrift; thi det var jo netop Asernes Aand, de fornam i sig, og de maatte saaledes see sig selv som disses Tjenere, som udvalgte Redskaber, gjennem hvem de virkede, gjennem hvis Mund de udtalte sig, et Folk af Præster, et Ejendomsfolk, i hvilket Aserne boede, og med hvem de droge frem. Her see vi saaledes Lösningen af den Gaade, at dette Folk kaldte sig selv Guder (Gother), og ikke Mænd eller Mennesker, som de fleste andre oprindelige Folkeslag; her see vi Grunden til den Alvor, den Dybde og Inderlighed, som overalt möder os i Nordens Mythologi; thi Gotherne betragtede sig som Seirfaders udvalgte Ejendomsfolk, som Asernes Organer; de havde ingen anden Villie, end Gudernes, og Gudernes Villie var det netop, de vilde virkeliggjöre: isandhed! en Livsanskuelse og Religieusitet, som man maatte önske mange Christne.

Hvor mange Aserne vare, er os her fuldkommen ligegyldigt; det er indlysende, at deres Tal fra först af maatte være indskrænket, og derimod udvide sig gjennem Aarhundrederne, efterhaanden som Folkeaanden udsondrede den ene Forestilling fra den anden. Heri ligger Grunden til, at Kildeskrifterne indbyrdes ere afvigende i denne Henseende*). Men den samme Udsondring foregik

*) Saaledes nævner Gylfag. Vanerne Njördr og Freyr som Aser; ogsaa tælles Balder med, skjöndt han „i Tidens Begyndelse" (i

ogsaa med Hensyn til hver enkelt af Aserne; thi fra först af vare alle de forskjellige Egenskaber, som senere udfoldede sig hos hver enkelt Gud, concentrerede i een Grundforestilling.

Et Exempel herpaa sees i *Odin*. Hans mangfoldige Navne skyldes for största Deel den seneste mythiske Tidsalder, og upaatvivlelig især Digterne; thi mange af dem ere saadanne, at de neppe nogensinde kunne have været gjængse blandt Folket. De Navne, der nævne Odin som Ophavsmand til en eller anden Begivenhed, eller overhovedet i en enkelt phænomenal Virksomhed, ere de yngste*), hvorimod de, der betegne hans almindelige Væsen og Folkets Grundforestilling om ham, ere de ældste. Af disse maa da især nævnes *Alfader;* som saadan er han Fader til Alt, Ophavsmand til det Tilværende, det vil da sige, — for at tale med den yngre Edda, — han er „alle Gudernes Fader." Men ere nu Guderne (d. e. her Aserne) Livets og Virkelighedens Magter, da maa Odin, som Alfader, være Verdensaanden eller Verdenssubstansen, Faderen til alt individuelt Liv, selv tænkt som Individ, som Personlighed. Hvor stærkt Monotheismen allerede her spirer, er iöinefaldende. I Odins Attributer fremtræder nu ogsaa hans nödvendige Egenskaber. Han har et Spyd, som altid træffer, *Gungnir*, d. e. *Rysteren;* men er det saaledes herved udtalt, at det er ham, der ryster Verden, og knuser Formerne, saa udtales det ogsaa jævnsides dermed, at det er ham,

---

árdaga) var lagt paa Baal (Vafþr. 55). Antallet angives stundom til 12, foruden Odin, stundom til 11. Slgn. Hyndluljóð 29. Gylfag. 14. 20. Gautrekss. Kap. 7. o. fl. St. Her har man da et af de mange Beviser paa, at Kildeskrifterne maa bruges med fornöden Kritik, da deres Værdi afhænger deels af Forfatterens Kyndighed, deels af det Öiemed, hvori han skrev.

*) Cfr. Gylfag. 20, hvor Tildragelserne paa hans mange Tog nævnes som Anledning til hans mange Navne.

der kjæder Begivenhed til Begivenhed, Slægt til Slægt i evig Udvikling; thi *Ringen*, Evighedens Symbol, er hans; og det er ikke heusigtslöst, at dens Navn er *Draupnir*, d. e. Drypperen; thi fra den dryppede i visse Tidsrum*) otte lignende Ringe, — et træffende Symbol paa Livets Kjædegang!

Ogsaa Navnet *Oðinn* antyder det Samme; det betyder nemlig *den Gjennemtrængende*[2], Den, som gjennemtrænger Alt, og heraf ogsaa *den Heftige*, *den Rasende*, *den Kjække*, men ogsaa *den Klögtige og Sindrige*, *det dybe Sind* (ingenium). Det Samme udtales ved Navnet *Yggr*, der betyder baade den Frygtelige og den Grublende, den Ærefrygtbydende, den Ærværdige. — Som Den, der udviklede Alt af sit eget Væsen, maatte Odin nödvendigvis vide Alt[3]; men Alvidenheden er et abstract Begreb, som man endnu dengang slet ikke kunde fatte; man maatte da forestille sig et Sted, hvorfra Odin kunde see Alt; det falder jo desuden saa naturligt, at et Barn, der forestiller sig Gud som en venlig Mand, spörger: hvor boer Vorherre? og vi henvise da Barnet til Himlen. Saaledes blev da ogsaa Folket ledet til at tænke sig Himlen som Billed paa Alfaders Bolig, *Valaskjálf*, d. e. det hvælvede Sæde, som Odin i Tidens Begyndelse byggede sig[4]. Hermed er nu ikke sagt, at Valaskjálf betyder Himlen, men kun, at Himlen, der maatte antages for en höi Hvælving, er *Billed* paa Odins Bolig, Billed paa Valaskjálf. Selve Himlen skabtes af Odin længe bag efter, men sin egen Bolig hvælvede han i Tidens Begyndelse. Her havde han sit Höisæde Hlidskjálf, hvorfra han overskuer Alt. Kun under det Billede kunde man tænke sig Alvidenheden. Man seer saaledes, at der i

*) Det hedder: hver niende Nat; men Nitallet sættes for ethvert ubestemt Antal, og betragtes som helligt; dette sees af mangfoldige Forbindelser, hvori det forekommer. See Finn Magnussens Eddalære III, 206 fgg.

selve Symbolet ikke er givet en eneste Bestemmelse, som berettiger os til at antage Odin for Luften, Valaskjálf for selve Himlen og Hlidskjálf for — Zenith.

Odins Brödre vare Hænir og Lödr. De ere kun meget lidet omtalte i Kildeskrifterne, og deels derfor, deels fordi deres Navne ere dunkle, har neppe nogen mythisk Figur voldet Fortolkerne saa meget Bryderi, som disse. Næsten Alt, hvad vi vide om dem, *hörer til sidste Periodes Myther*. Forat komme til deres Betydning, er det derfor nödvendigt allerede her at omtale de Træk, som i sidste Periode tillægges dem.

Det maa da först bemærkes, at Odin, Hænir og Lödr i sidste Periode opfattedes som Odin, Vili og Ve[5], og dernæst, at de *oprindelig ikke* tænktes som Brödre; thi dette kunde ikke skee förend den Tid var kommet, da man reflecterede over Mytherne. Derimod kaldes Hænir *Odins Ven og Staldbroder*, og vi skulle snart see, at noget Lignende var Tilfældet med Lödr. Vi vide desuden om Hænir og Lödr kun, at de vare med ved Menneskets Skabelse, og — ifölge tredie Periodes Forestillinger — tillige ved Verdens Skabelse under Navn af Vili og Ve, Odins Brödre. Om Hænir vide vi desuden, at han blev sendt som Gidsel fra Aserne til de milde Vanguder*). Der siges ogsaa udtrykkeligt om Odin, Vili og Ve, at de vare Himlens og Jordens Styrere[6]. Af disse Udsagn er det vigtigste det, at da Odin, Hænir og Lödr skabte Menneskene, gav Odin dem Aand, Hænir det deels dybe, deels hæftige Sind[7], Lödr Vædske (eller Blod) og god Löd (Farve, Udseende)[8]; man kunde maaskee udtrykke det saaledes: Odin gav Aand (Bevidsthed), Hænir Sjæl (Drift og Liv), Lödr ydre Skjönhed og Form. Ved „Sjæl" maa da her forstaaes Natur-Driften, den begjæ-

*) Gidselmythen hörer til anden Periode, hvilket paa sit Sted skal blive viist.

rende og attraaende Sandselighed, hvilket bestyrkes ved, at Vili (d. e. Hænir) paa et andet Sted siges at have givet dem Vidd og Rörelse; at der nemlig ved „Vidd" ikke kan tænkes paa Forstanden, fölger ligefrem af, at Forstanden ikke kan adskilles fra Aanden, Odins Gave; vi maa altsaa alene tænke paa Rörelserne i Sindet, den sandselige Naturdrift; denne gav Vili, og da denne stedse er begjærende, saa erindre vi her Udtrykket: at have Villie til En (Villie beslægtet med Vili). Vi betragte saaledes Vili eller Hænir som den Gud, fra hvem den attraaende sandselige Villie indplantedes Mennesket. Herved klare sig pludselig alle Udsagn om ham: han var Odins Staldbroder og Ven, fordi en kraftig Sandselighed ikke kan skilles fra Menneskeaanden; han kaldes *den hurtige As,* med Hensyn til Attraaens Hæftighed. Han kaldes af Digterne ogsaa *Urkongen* eller *det raa Stofs Behersker*[9]. Aldeles i sin Orden er det nu ogsaa, at just Hænir blev sendt som Gidsel til de væne Guder, *de ömme Fölelsers Givere;* thi alene blandt disse har den sandselig attraaende Naturdrift Sted*).

Lödr, som gav Blod og god Farve, godt Udseende, vil upaatvivlelig opfattes som Formens og navnlig den skjönne Forms Giver[10]. Han er desuden den Varmende, Flammende[11], men just derfor ogsaa Den, der sætter Farve paa Alting; (han gav derfor ogsaa Menneskene „god Farve", d. e. smukt Udseende); Flammen er hans Attribut. Dette bestyrkes derved, at han oprindelig var

---

*) Naar Hænir i Ynglingas. K. 3 skildres som meget enfoldig, eller i Fornald. Sög. I. 373 som den feigeste af alle Aserne, er dette naturligvis en Fölge af, at Troen paa denne Gud kun meget lidet kom tilsyne, og tidlig tilbagetrængtes, da han aabenbar er en subjectiv Guddom; derfor blev han henviist til Vanerne, og derfor igjen kom han aldrig til at spille nogen Rolle hjemme hos Aserne i Asgaard. Idetmindste kan man ingenlunde slutte, at han var feig, fordi han ikke optræder i Mythologien, dette har nemlig ene sin Grund i, at han tænktes borte fra Asgaard.

den Samme som Loke; begge kaldes nemlig Loptr, d. e. den Luftige, da Luft og Varme ligge hinanden meget nær i Forestillingen; men Loptr er netop Loke, som just har sit Attribut i Luen, denne er nemlig selv lysende og af fager Farve, hvorfor ogsaa Loke roses for sin Skjönhed; den er fremdeles ikke alene varmende og derved oplivende, hvorfor Lödr ogsaa var med ved Skabelsen, men den er tillige fortærende; og endelig oplyser den ogsaa Gjenstandene, saa at de kunne sees. I selve Attributet ligger saaledes Nöglen til hele Lokes Personlighed, idet han oprindelig er, under Navn af Lödr, oplivende, men senere fordærvende og lumsk, og tillige snedig, idet *han seer Alt*[12]. Da Lödr saaledes senere havde udviklet sig til den Onde, blev han naturligvis tænkt forskjellig fra Loke, men var i förste Periode den Samme som han. Derfor finde vi baade Odin, Hænir og Lödr nævnede sammen som Staldbrödre, og Odin, Hænir og Loke[13]; derfor hedder det ogsaa, at Odin i *Tidens Morgen* havde indgaaet Fostbroderskab med *Loke*, istedetfor med Lödr[14].

Vi see altsaa, at Hænir og Lödr maa opfattes som de Guder, fra hvem Naturdriften, den hæftige Sandselighed paa den ene Side, og Sindets milde Varme samt det deraf fölgende friske og skjönne Ydre paa den anden Side, kom i Mennesket. Hvor naturligt, at disse i tredie Periode matte gaae over til Vili og Ve! Naar vi nemlig erindre, at Vili betyder Villie, altsaa netop Sindets stærke Drift, og Ve, Vielse og Hellighed, altsaa netop Sindets milde, varmende Fölelse, saa er det indlysende, at Vili og Ve ere de samme Begreber som Hænir og Lödr, kun disse tænkte mere objectivt, hine rent subjectivt, og som blotte allegoriske Personificationer af Villie og Fölelse. Odin, Vili og Ve ere kun Personificationer af Erkjendelse (Odin), Villie (Vili) og Fölelse (Ve), en Trehed, som ikke lader Skygge af Tvivl tilbage

om den Periode, i hvilken de fremkom; thi de ere saa pure Personificationer, at man dristig tör skrive dem paa en enkelt Kosmologs Regning og ikke paa Folkephantasiens.

Inden vi forlade disse Figurer maa det dog bemærkes, at hvor eiendommeligt endog Gotherne opfattede og senere udviklede Löder, — det mythiske Billed for den subjective Fölelse, — er dog denne Figur neppe oprindelig hos dem, men rimeligviis laant af *Kelterne*, og derpaa opfattet efter Gothernes Ejendommelighed. Ossians *Loda* er nemlig údentvivl vor Lödr, og „Lodas Offerkredse", som omtales i de ossianske Sange, ere Stenkredsene om Offerstedet[15], hvor den hellige Ild brændte. Om derimod *Loke*billedet skulde være laant fra *Finnerne*, som man har paastaaet, er vel et stort Spörgsmaal. Vel kan det ikke negtes, at Mytherne om Udgaardsloke og Hálogi synes at forudsætte, at Finnerne dyrkede en Logi, d. e. Luen, og at de saaledes, hvad der ogsaa af andre Grunde er probabelt, vare Ildtilbedere. Men heraf tör slet intet sluttes med Hensyn til Gotherne, uden idethöieste, at Gotherne optoge og modificerede den finske Loke, og selv denne Gisning kan neppe holde sig, naar vi erindre, hvad paa sit Sted skal blive beviist, at begge Myther, baade om Udgaardsloke og Hálogi ere allegoriske, og at först dybt ind i anden Periode Finnerne kom til at spille en Rolle med Gotherne, og derved gik over til at blive betragtede som levende Afbilleder af Jætterne. Lægges nu hertil, at ikke blot Löders men ogsaa Lokes Navn findes i det Kymriske, saa er der vel intet Spörgsmaal om, at begge Former af Ideen, baade Lödr og Loke, oprindelig tilhörte Kelterne, blev optaget af Gotherne, og i sidste Mytheperiode overfört paa Finnerne, der ligesom Kelterne, dyrkede Ildens Gud (Logi)*).

*) Udgaardsloke er ligefrem Udgaards Logi, og optræder i den bestemteste Modsætning til Asloke, en Modsætning, der var ufor-

§ 2. *Frigg.*

Vi saae i foregaaende Paragraph, at den Idee, der ligger til Grund for Odinsbilledet, er Loven for Verdensudviklingen; Ringen og Spydet ere de afgjörende Attributer. Men Verdensloven maa sætte sig som virkelig, maa frembringe en Verden, maa være skabende. Odin kan derfor ikke tænkes uden *Frigg*; det er jo netop Qvindens dybe Betydning, at Verdensaanden ved hende kommer til Existens i Slægternes Forplantelse og uafbrudte Række; og den dybe Sandhed af den Længsel efter at vorde Moder, som ofte saa mægtigt rörer sig i det ufordærvede Qvindebryst, bestaaer jo just deri, at det er Qvindens Verdensbetydning, at föde et Menneske, ja en ny Slægt af Mennesker, i hvis Sjæle Aanden skal udvikle sig til stedse höiere Bevidsthed, stedse fyldigere Virkelighed, saa at Guds Kirke vedvarende kan bygges. Var det saaledes nödvendigt givet i Odinsbilledet, at Frigg maatte være Odins Hustru, idet han först ved hende faaer sin fulde Virkelighed, saa er det ogsaa uomtvisteligt, at hun er Moderens Ideal, Verdensaanden i dens Overgang til Virkelighed; hun er derfor Allivet, som det, der stedse og uafbrudt fortsætter og forplanter sig, Tilværelsens Moder, Almoderen. Hun hedder derfor Odins Hustru, Asernes Dronning, og indtager sin Plads i Hlidskjálf ved Odins Side[16], d. e. hun deler hans Alvidenhed; det siges ogsaa udtrykkeligt, at hun veed Alt, skjöndt hun tier dermed[17]. Det Træk, at hun havde kun to Sorger, den ene, da hun mistede sin Sön, den anden, da hun mistede sin Mand[18], er et afgjörende Beviis for, at hendes Betyding ovenfor rigtig

---

klarlig, hvis Gothernes Loketro var identisk med Jætternes. Da nu baade Udgaards Loke og Hölge (Hálogi) optræde som to, Gother og Aser uvedkommende og fremmede Personer, og da vi ikke alene finde Lódr i Ossians Loda, men ogsaa Stamordet til Loke i det kymriske llwg, Lue, saa er der vel intet Spörgsmaal om, at begge oprindelig tilhöre Kelterne.

er angivet: det skabende Princip i Tilværelsen, Kjærligheden (forskjellig fra Elskov). Det er saaledes en crass Forvexling af *Billedet* paa Friggs Natur og selve Friggs Betydning (Billedets Sandhed), naar nogle Fortolkere sige, at Frigg betyder den frugtbare Jord; hendes Navn, Frigg (Frygg), er rigtignok beslægtet med Ordet Frugt, og hendes Bolig hedder Fensalir, d. e. lave, fugtige Boliger; men disse to Navne stadfæste saaledes kun Billedets Betydning, og vise Fædrenes Stræben efter klart at udtrykke, hvad der foresvævede dem: at Gudernes Dronning var den virkelig tilværende Gudinde, hvem Alt skyldte Virkelighed; hun betyder derfor „den Frugtbare", eller den fuldkomne Frugtbarhed, og at hendes Bolig kaldes Fensalir, de vaade Enge, er saa naturligt, at man maatte studse, om hendes Bolig havde haft andet Navn; men hendes Bolig *hed* kun „de lave Sale" og *de fugtige Enge* ere da kun dens *Billed,* men ikke selve hendes Bolig, ligesom Himlen er Billed paa Odins Bolig, men er ikke selve Valaskjálf. Det er derfor fuldkommen uberettiget, naar man siger, at Frigg boede i Moserne, ligesom en Stork, som derfra bringer Smaabörn til Huse*).

Forestillingen om Frigg som Moder var udpræget med en saadan Bestemthed, at man lige saa lidet kunde adskille Tanken om den i Hjemmet syslende Qvinde fra Troen paa hende, som man overhovedet kunde adskille

*) Hvis Nordboerne kun havde tænkt sig hende som den platte Jord, kvorfor kaldte de hende da ikke jörð, men Frygg? At Navnet er beslægtet med frux, frug-eo, Frugt, o. s v. viser kun ved hvilken Gjenstand i Naturen man sögte at oplyse Tanken, d. e. det leder os til Anskuelsen af det mythiske Billede; men det mythiske Billed er ingenlunde derfor selve den objective Gjenstand. Dette er en mægtig Miskjendelse af Mythicismens Begreb. Det hedder at Frygg sad hos Odin i Hliðskjálf; naar nu Hliðskjálf er Zenith, hvorledes kan da noget Menneske tro, at Gotherne tænkte sig den grönne Jord paa Toppen af Himlen? — Dette er kun en Pröve af den materialistiske Mythefortolkning.

Tanken om en god Husmoder fra Tanken om en god Hustru. Hun hedder, som Den, der giver Husvæsenet Fremvæxt, Hlodyne, *Arnens* Gudinde[19].

§ 3. *Thor og Vidar.*

Thor, hvis Billed saa almindelig forgudedes blandt alle Nordens Indbyggere, opfattedes naturligvis af Gotherne lige saa ejendommeligt og dybt, som han f. Ex. af Finnerne, hvor hans Billed ogsaa dyrkedes, opfattedes plumpt. Saaledes, som hans Billed er tegnet i vore Kildeskrifter, betyder han *Sandheden i Livet*, eller selve det Virkeliges Realitet[20]. Betegnede Frigg de tilværende Former, saa betegner Thor disses Sandhed; thi han alene var det, som gav det Enkelte sin Verdensbetydning og objective Realitet. Kun denne bestaaer, medens Formen vexler; den er Alt overvældende og stedse seirrig; derfor kaldes Thor „den Stærkeste af alle Guder og Mennesker"[21]; derfor hedder hans Bolig *Thrudvang*, *Thrudheim*, d. e. *Sandhedens og Styrkens Hjem*, hvorved vi ligefrem tvinges til at tænke paa Menneskelivet som det, hvori Sandheden aabenbarer sig, hvorved altsaa Thor er at opfatte som selve Livssandheden; der lægges udtrykkelig Vægt paa, at saa længe som Aandens Kræfter ere til, saalænge indtil Verdens Magter forgaae, saalænge skal Thor boe i Thrudvang[22], og her kan paa ingen Maade tænkes paa andre „Magter" end Guderne, Verdenskræfterne. Da Sandheden stedse kun aabenbares derved, at Falskheden, der fremtræder med det samme Udseende af Virkelighed, som Sandheden, blottes og udryddes: saa viser sig just Sandhedens overvældende Magt i dens Kamp mod Falskheden, mod Lögnen og Usandheden i Tilværelsen. Denne knusende Vælde fremstilles ved Thors Attribut, *Mjölnir*[23], en Hammer, som stedse træffer, selv naar den kastes efter en Ting, og som altid, naar den er kastet, kommer tilbage til Thors Haand; dens

Navn er „Knuseren", „Thrudhammeren", altsaa Styrkens Hammer, Sandhedens knusende Kraft. Herved sees nu först den dybe Betydning i Hammertegnet, Indvielsen med Hammeren, som anvendtes ved alle höitidelige Leiligheder, ved Begravelser, (f. Ex. ved Baldersbaalet), ved Ægteskaber o. s. fr.[24]; de Döde bleve viede til Opstandelse, til Virkelighed ved Sandhedens Kraft, de Levende til Livets Fylde i Kjærlighed og Troskab. Disse Træk ere en ligefrem Consequens af Gothicismens Idee; Thorbilledet med Alt, hvad dertil hörer, er Pulsslaget i det gothiske Hjerte. Tage vi ham bort, som Tilværelsens Virkeligked og Sandhed, da styrter ustandselig Underlaget for hele Gothernes Historie sammen. Heraf see vi nu, hvor naturlig Thor maatte blive Hovedgud næst efter Odin, og hvor uvilkaarligt den gothiske Aand maatte böje sig for ham og tilbede ham. Denne Opfatning af Thors Personlighed bestyrkes ikke alene ved det Udsagn om ham, *at han aldrig farer med Lögn*, men ogsaa ved hans Navn *Midgaards Værge*[25], d. e. *Verdens Forsvarer*, et Navn, der er af den höieste Betydning, og som kun kan tillægges det Slettes og Ondes Ödelægger og evige Forfölger; derfor er Thors Kampe mod Jætter og mod Midgaards Orm (det Slette og det Onde), saa umistelige for Thorsfigurens Tydelighed; men disse Kampe kunne först i fölgende Periode komme til Omtale.

Lynet og Tordenen er det *Billede*, hvorunder man opfattede det Ondes, Falskhedens Ödelæggelse. Disse have til alle Tider været Symboler paa Sandhedens Virkeliggjörelse: allerede da Jehova aabenbarede sig for Moses paa Sinai, var Sandhedens Aabenbarelse ledsaget af Lyn og Torden, netop som naar Thor aabenbarer sig for Menneskene. Navnet Thor betyder Drön og Bulder[26]; „Torden" er „Thors Dön" Derfor siges han at kjöre paa en Ildvogn, og kaldes derfor Hlorride[27]; man forestillede

sig ham ogsaa *bevinget*, — et træffende symbolsk Træk, — og kaldte ham som den bevingede Thor, Vingthor[28]. —

At Finnerne antoge *selve Lynet* for Gud, kan idethöieste have givet Gotherne Billedet, skjöndt det naturligvis er lige saa muligt, at det er originalt hos Gotherne, især da disse vistnok vogtede sig for at optage noget fra Jætternes Afbilleder, med hvilke de ovenikjöbet förstsenere kom i betydende Berörelse. Lynets Gud hed hos Finnerne, Ucco- eller Auke-Taran, d. e. Gubben Taran, der da skulde være den samme som Thor, deels for Navnlighedens Skyld, deels for Billedets Ligheds Skyld, og deels endelig, fordi den finske Guddom paa lappiske Træidoler fremstilles med Hammeren som Attribut[29], og undertiden med Fyrstaal i Haanden og en Flintesten i Panden. Have imidlertid Gotherne virkelig faaet Ideen til Thor fra de skythiske Stammer, da maa det være skeet för Indvandringen i Nord, medens de endnu boede om det sorte Hav; ogsaa her grændsede de jo til disse Stammer, og Thorsfiguren maa, som en af de alleræIdste, nödvendig have været i Gothernes Forestilling længe, förend de kom til at slaaes med Finner om deres Boliger i Nord. Og hvad om da nu disse skythiske Stammer havde laant deres Gud fra Gotherne, men, uduelige til at fatte Billedets ophöiede Betydning, havde taget Lynet for selve Guden, ikke for Gudens Billede? Under alle Omstændigheder er det haardt, at beskylde Gotherne for Lyntilbedelse uden anden Grund end den, at *Finnerne* tilbade Lynet, og at dette ogsaa er Billed paa en af *Gotherne* opfattet Idee. — Imidlertid, da det finske Sprog er det ældste eller idetmindste det mest enkelte og udannede, — og har Navnet Auke eller Ucco Taran, synes dette at have givet Anledning til, at Thor ogsaa blev kaldet Aukethor; men dette betyder i en gothisk Mund den agende Thor[30], og sigter altsaa til Thor paa Ildvognen, Hlorridi, hvorimod det i en finsk

Mund betyder Gubben Thor. Man seer i alt Fald heraf, hvor aldeles Gotherne benyttede efter eget Godtbefindende, hvad de havde faaet Ideen til af Andre, og saa meget forsigtigere skulde man være med at gjöre Slutninger som denne: Finnerne dyrkede Lynilden under Navn af Taran; Gotherne laante dette Billed fra Finnerne: altsaa dyrkede Gotherne Lynilden under Navn af Thor. Man burde dog idetmindste have tænkt paa, at hvor stærkt end Lynet skinner, og hvor brat det end slaaer ned, kan det dog aldrig kaldes „Verdens Forsvarer," Tordenskyen aldrig „Sandhedens Hjem;" og ligesaalidt vil det kunne siges, at Lynet aldrig farer med Lögn, da det dog ofte lyner uden at slaae ned, og slaaer ned uden at ödelægge; ogsaa Mjölner skulde betegne selve Lynstraalen; men Mjölner knuste stedse, hvad den sigtedes imod, og kom stedse tilbage i Thors Haand. — Saameget om förste Periodes Anskuelse af Thorsbilledet! I anden og tredie Periode skulle vi höre de didhenhörende Forestillinger.

Til Thor forholder sig *Vidar,* som Uforkrænkelighed til Virkelighed. Han skildres med faae, men farverige Træk; ligesom det var Tilfældet, da vi omtalte Hænir og Löder, saaledes ville vi ogsaa her være nödte til at omtale enkelte betydningsfulde Træk, som egentlig tilhöre tredie Periode, forat tydeliggjöre den Idee, der har udtalt sig i Billedet. Han skildres som *den stærkeste As* næst Thor; han er Urskovens Herre, — den Endelöse og Uforkrænkelige, *hvem Verdensbranden,* naar Surtr slynger sin Ild over Jorden, *ikke skader*[31]; han boer i *Landvide,* d. e. det Land, der kun har Storheden til sin Bestemmelse, det skildres som kun bevoxet med Skov og höit Græs, — altsaa som en uhyre Steppe, en Savanne, der ikke har Grændser; han kaldes *den Tause;* thi Taushed boer i Urskoven, som paa Steppen[32]. Allerede disse Træk ere Nok til at vise ham som Uforkrænkelighedens Guddom, der lever evig, men taus i sin Evighed.

Enhver, som har været i en stor og tyk Skov, vil have fölt sig berört af en höitidelig Stemning, naar han ene traadte ind under den endelöse og dunkle Hvælving, der bæres af de mange Söiler; Stilheden, Dunkelheden, Ensomheden, ja selv den friske Skovluft foröger denne Höitidelighed; man föler uvilkaarlig en Ærefrygt, en Trang til at böie Knæ, som dog er forenet med en vis Usikkerhed i Fölelsen, den man hos en Qvinde vilde kalde Frygtsomhed. I denne Forening af Ærefrygt og Frygt ligger Nöglen til Vidars Dyrkelse; thi i denne Fölelse meldte sig Uendeligheden og Uforkrænkeligheden hos Fædrene, og den fandt först sit adæqvate Udtryk i Vidar hin Tause. — Rigtigheden af denne Fortolkning stadfæstes aldeles bestemt ikke alene derved, at han overlever Surturbranden, men ogsaa derved, at han hævner Odin, og *dræber Fenrer* (Tilintetgjörelsens Billed), samt, at han kaldes „den store Sön af Seirfader"[33]; thi Uforkrænkelighed er netop den store Livsseir, og er Fölgen og Frugten af den store Kamp. Saaledes stadfæstes altsaa ogsaa paa den anden Side Odinsbilledets Fortolkning ved Vidar.

Naar Nogle have antaget denne grandiöse Figur for en *Skypompe*[34], har man naturligvis feilet ligesaa meget, som naar Andre have forklaret den som den *sovende Samvittighed*[35]. Hvorledes en Skypompe skulde kunne blive til Vidar *hin Tause*, er ligesaa vanskeligt at begribe, som hvorledes *Gother* skulde falde paa at tilbede den *sovende Samvittighed.* Smukt har derimod N. M. Petersen forklaret denne Figur som Symbol paa *Naturens* Uforgjængelighed[36]; ganske rigtigt er det imidlertid ikke; thi hvis Vidar var Naturens Uforgjængelighed, hvorledes forklarer man da Verdensbranden, da Naturen forgik, skjöndt netop Vidar ikke skadedes af den? desuden kan Naturens Uforgjængelighed, selv om Gotherne kunde have forgudet den, aldrig være bleven fremstillet som Sön af Odin, Seirfaderen, d. e. som Frugt af Livsseiren.

Vi have nu seet, at Odin, Frigg og Thor med Vidar ere de Hovedfigurer, hvorunder Gotherne opfattede Tilværelsen. Have vi ovenfor, i Indledningen, kaldet de rene Symboler Kategorier, d. e. nödvendige Tankeformer, under hvilke vi opfatte Tilværelsen, saa ville vi nu see, at Odin, Frigg og Thor forholde sig som Væren, Vorden og Tilværen, idet Vidar knytter sig til Thor som en nærmere Bestemmelse af Tilværelsen. Skjöndt nu adskillige af de övrige Aser vel allerede i denne Periode begyndte at danne sig, saa bleve de dog ikke fuldt udviklede i Folkephantasien för i fölgende Periode, og vi opsætte derfor at omtale dem, indtil paa sit Sted.

Cap. II. Jætter.

Gotherne ansaae det altsaa, — hvad vi ovenfor beviste, — som deres Livs Opgave at leve forat udföre Asernes Bud og Villie; denne fölte de i sig, denne begeistrede dem, denne var det kun, de vilde. Men idet de saaledes viede sig til *Asernes* Tjeneste, viede de sig til Livets og Virkelighedens Tjeneste; thi Aserne vare netop Virkelighedens Genier, Livets Grundkræfter. Men naar nu saaledes Gothernes egen Aand blev til de gode Guder, da maatte ogsaa alle de historisk fremtrædende Kræfter, som modsatte sig Gothernes Livsopgave, fremtræde som onde Guder, som ondskabsfulde Dæmoner, der vel kunde have physisk Styrke til sin Tjeneste, men som misbrugte den mod Guderne. Disse ere *Jætterne* eller *Thurserne*, Asernes födte Fjender. Disse to Gudeslægter, Aser og Jætter, ere hinanden aldeles modsatte; Forestillingen om den ene forudsætter nödvendig Forestillingen om den anden; Aser kunde ikke tænkes tilværende uden Jætter, saa lidet som Dyd uden Last;

thi Forestillingen om gode Kræfter, der virke til et evigt og godt Maal, maa nödvendig medföre Forestilling om Hindringer for disses Virken, det er — mythisk talt — onde Kræfter, som modsætte sig Maalets Opnaaelse. Det er iffölge heraf Asernes evige Formaal at bekjæmpe Jætterne; i denne Modsætning ligger anden Periodes Princip. Denne Modsætning ligger ogsaa i Asers og Jætters Navne. Ordet Aser betyder „*de Tilværende*"[37], altsaa Livets og Aandens reale Grundkræfter. At Aserne tænktes som disse Livets substantielle Grundkræfter, siges ogsaa ligefrem i den af Eddas Sange, som kaldes Odins Ravnegalder[38], hvor „*Alfader*" (d. e. Odin) siges at *virke*, at være virkende; men efter hele Sammenhængen staaer her den överste As, Odin eller Alfader, istedetfor hele Asaslægten; alle Gude*slægterne* opregnes nemlig med Tilföiende af, hvad deres Liv gaaer ud paa. Naar det nu her hedder: „*Alfader virker*", er Meningen, at Odin og med ham alle Aser ere de Guder, som virke, og derved, som Livets *styrende Grundkræfter*, gestalte Livet.

Navnet „*Thurs*" derimod betyder nærmest En, der idelig törster, og idelig slukker sin Törst; Navnet „*Jætte*" betyder en Æder[39]. Af Ordet Thurs have vi endnu Ordene Thusse (feilagtig skrevet Tudse), Tosse, og Thussmörke. Ordene Thurs og Jætte betyde altsaa, — eller betegne dog, — en Slemmer og Demmer, en Fraadser og Drukkenbold, En, hvis hele Leven er rettet paa det sandselige Livs Tilfredsstillelse, og som derfor lader haant om alt Aandigt. — At dette er et træffende Billed paa de Livet og Aanden fjendske Magter, kan ikke undgaae Nogen; Drukkenbolden og Æderen er som den blot raa Natur i Modsætning til det aandige Liv; han er derfor blot som et raat, ubearbeidet Stof i Menneskehedens Udviklingshistorie; en Saadan er derfor Asagudernes födte Fjende, fordi alle Aandens Bestræbelser gaae ud paa at gjennemtrænge, — (netop Odins Betyd-

ning), — og bearbeide, og derved ophæve det blotte raa Stof, den raa Materie. Det er et dybt Tankeglimt, der gaaer gjennem Asers Forhold til Jætter, og som lod Gotherne see *den aandelige Leven* som den eneste *virkelige* (Asernes Begreb) i Modsætning til det aandlöse Stof, det Triviale og Slette, der er *det Uvirkelige.* Jætterne ere efter Dette Aandlöshedens, Irrealitetens Repræsentanter, og kunne kun faae et Skin af Betydning ved deres Modsætning til Aserne, ved deres Trods mod Asalivet, ligesom det Onde kun gjör sig gjældende ved at staae imod det Gode; tage vi det Gode bort, maa det Onde synke sammen i sit eget Intet („Synd er Död"). Netop saaledes med Jætter og Aser. Som stedse stadfæste vi vor Fortolkning ved Eddas eget Udsagn, at det er Thursers Livsformaal *„at trodse"* [40], et meget betydende Udtryk. Mærkeligt er det ogsaa, at det *moralsk Stygge* i Thursernes Trodsen har fundet sit metaphoriske Udtryk i Skrupthussen (Skrupthurs, d. e. en complet Thurs), ligesom *Aandlösheden* hos Thursen endnu betegnes ved Ordet Tosse. Jætternes Rige er saaledes vel *det Slette*, men skildres dog just ikke altid som *det Onde;* om det end ikke er Sandhedens, er det dog heller ikke altid Falskhedens, ikke Lögnens Rige; thi ofte skildres Jætterne dog som dem, der give sig *et Skin af Sandhed*, men ikke udtrykkelig gjöre Fordring paa at være onde, som Lokeyngelen senere. Denne Differens kunde vel for en Deel forklares af Mythebögernes forskjellige Tidsalder, men kommer dog vel hovedsagelig deraf, at Aandlöshed hyppig tænkes forenet med Slethed og Ondskab, men hyppig ogsaa med en vis plump Godmodighed, og eftersom nu Forfatterne af de forskjellige Mythebögar have tænkt sig Figuren, har han skildret enten det Sidste eller det Förste som overveiende. — At oprindelig Thurs og Jætte vare Eet, sees af flere Steder i Mythebögerne [41], skjöndt Digterne undertiden synes at gjöre Forskjel; men

i ethvert Tilfælde er den raa Sandselighed, Fraadseriet og Drukkenskaben, begges Billed. Interessant er det ogsaa, at de skildres som Folk med Stenhjerte[42] og Stenhjerne, d. e. fölesløse og aandlöse, snart overmodige, snart godmodige i deres Raahed, naar de ikke vare drukne. — Floden Ifing, tænkte man, adskilte Jætter fra Aser; men Navnet Ifing betyder Tvist, Opirrelse, Splid[43], og udtrykker altsaa just Jætternes fjendtlige Forhold til Aserne. Denne Flod, hedder det, fryser aldrig til; altsaa Spliden mellem Jætter og Aser er evig; at dette er et allegorisk Træk fra tredie Periode, er iöinefaldende, men for Billedets Tydeligheds Skyld maatte vi her omtale det.

Det tör neppe være Tvivl underkastet, at alt i denne Periode en enkelt Jætte blev tænkt som den Fornemste blandt de övrige, ligesom Odin blandt Aserne. Det er iöinefaldende, at for Gotherne, med deres kraftige Stræben efter vel grundet Verdensberömthed, maatte det Skin af Hæderlighed og Ære, hvori saa tidt den falske Æresyge hyller sig, være noget Thurseagtigt; den sande Krigeraære, — der for dem var den sande Menneskelighedens Ros, og det Höieste, der kunde times et Menneske, — maatte sees i sin Modsætning til den falske Æresyge, der vel vil den ydre Hæder, men ikke tillige vil fortjene den ved den indre. Gotherne handlede Meget, men talede Lidet; Jætterne handlede Lidet, men talede Meget. Denne Stortalenhed, Gothicismens ligefremme Modsætning, er derfor det förste og væsenligste Punct, som i Jætteskikkelse fremstillede sig for Gotherne, og den Jætte, som nærmest skildres saaledes, er *Thiassi*. Navnet selv synes at betyde den Hæftige[44]. Han boede i Thrymheim, Bulderets eller Gjenlydens Hjem; han beed altsaa ikke, fordi han glammede; hans Væsen fremlyser ogsaa klart af hans Ögenavn: "den pragtelskende Jætte"[45]. Aldeles naturligt er derfor ogsaa det ironiske Træk om ham fra tredie Periode, at hans Brödre, hvis

Navne begge hentyde paa Guldet, arvede efter ham, hvad de kunde holde i Munden, altsaa store Ord for Penge.

I Thrymheim boede naturligvis ogsaa *Thrym Jætte*, der engang stjal Thors Hammer; men da han ikke forstod at bruge den, begrov han den i Jorden; ved at give sig Skin af at være Mjölners Herre, vinder man ikke Thors Styrke, og knuser man ikke Lögnen. Ogsaa Thrym har Guldglands nok; men han forstaaer ikke bedre at anvende sit Guld end til Hundehalsbaand.

Ogsaa Gymir og Hrungnir kunde maaskee alt omtales her, men opsættes dog sikkrest til fölgende Periode da de först der fremtræde med deres fulde mythiske Betydenhed.

Cap. III. Alfer og Vaner.

Vi have allerede seet eet Exempel paa, at Christendommen svagt glimter i den gothiske Mythicisme; vi komme nu til et andet, som viser sig i *Alferne.* De fremtræde som de rene og hellige, som klögtige og skjelnende, overhovedet som Fornuftighedens Repræsentanter. Klögt og Forstand har til alle Tider havt sit Symbol i Lyset; ligesom dette derved, at det selv er Lys, gjör Tingene synlige, saaledes vare ogsaa Alferne selv straalende, og skjænkede Menneskene Evne til *at skue.* Som de Klögtige fremtræde de, naar de danne Asers kostbare Klenodier; de ere herved Kunstens Genier, og ligesom de paa den ene Side selv ere de Alforstandige, saaledes give de ogsaa Evnen til at forstaae, til at skjelne. Det er altsaa hovedsagelig Tilværelsens Hensigtsmæssighed, som den aabenbarer sig i enhver tilværende Tings Tilværelsesform, hvilken har sit Udspring fra dem, ligesom det paa den anden Side er dem, der give Mennesket Forstanden, hvormed hin begribes. Da nu den höieste Begriben

er den religieuse, fremtræde de ogsaa stedse ved Asernes Side som de Hellige, det evige Livs, den evige Sandheds, det evige Lyses Börn.

Lyset var, som vi sagde, *Billed* paa Alfernes Bolig. Hermed hænger Forestillingen om Alfernes ætheriske Lethed sammen. Heraf Forestillingen om deres Luftighed, og heraf den bekjendte Fremstilling af Alferne, som en Straalering om Solen eller Maanen, hvori hver Straale er en sylphelet menneskelig Skikkelse. Alt, hvad vi vide om Alferne, peger hen til Lyset, som deres oprindelige Billed; saae man op mod Himlens Hvælving, da saae man Alferingen om de lysende Kloder; saae man i det speilklare Vand, da samlede sig atter Straalerne, kun dunklere, til en Alfering; saae man Engenes flagrende Taager i den sommervarme, maaneklare Nat, mödte Öiet atter Alfernes Runddands; allesteds og intetsteds vare de: „de Trende blev til Een, og den Ene til Tre"; man saae de lette, gjennemsigtige Skikkelser, men de svandt som Gjenfærd, vilde man gribe dem.

Navnet Alf (álfr) er uden Tvivl beslægtet med Ordet Elv (elfr), og her see vi da Grunden til at Alfefolket kunde blive til Elvefolk, at Ideen i tredie Periode kunde blive forvexlet med dens Billed. Som Elverfolk, vedligeholde de sig endnu i vore Dage, kun med forskjellige Navne, snart som *Strömkarle* og *Nökker*, snart som *Dværge* og *Nisser* eller *Underjordiske;* dog har de mythiske Dværge, som i tredie Periode fik en Rolle i Mythologien, betydeligt indvirket paa Forestillingen om Nisser og Underjordiske, skjöndt det neppe vil kunne betvivles, at den norske Skik, at sætte Julegröd ud til Nissen, kun er en Levning af Fædrenes Offring til Alferne (álfablót). At Alferne alle vare gode, er en Selvfölge; hvorledes derimod Forestillingen om dem forandrede sig, vil först i tredie Periode kunne komme til Omtale; her bemærke vi kun, at den oprindelige Forestilling synes at have ved-

ligeholdt sig i de forskjellige Folks Benævnelser paa hine Puslinger; saaledes kalde Islænderne dem Liúflíngar (Yndlinge, De, som formedelst deres Blidhed og Lyshed elskes); men især Skotlændernes Udtryk om dem, seely Wights, salige Væsner, viser hen til den oprindelige Forestilling om dem som Lysets Aander, der selv *have* Fred og Salighed, og derfor ogsaa kunne *skjænke* den.

Som Lysets Genier, den evige Fornufts Aander, betegnes de udtrykkelig i Edda, naar der siges: „Alfer skjelne" [46]. At Solen er deres Symbol, siges paa flere Steder; saaledes kaldes hyppig Solen *Alfernes Rödme* [47], og fremdeles Alfekongen *Dvalins Legesöster* [48]. Endnu vissere bliver det, naar vi komme til at udvikle Freyrs Betydning; her kunne vi kun bemærke, at Freyr var *Frugtbarhedens* milde Giver (idetmindste er dette et Moment i Forestillingen om ham), og at hans Rige var *Alfheim*, der laae i den vidtblaanende Himmel (alfheimr i viðbláinn, altsaa just Lysets Rige), hvilket han modtog til Foræring, da han fik Tænder. Frugtbarhedens Giver maatte nödvendig boe i Lysets Rige.

Naar Alferne saaledes opfattes som de Skjelnende, som de Kundskabsrige, maatte man nödvendigvis tænke sig ethvert Værk, der kun ved höi, ved overmenneskelig Klögt kunde bringes istand, som deres Virkninger, hvori deres Virkelighed aabenbarede sig; thi ellers havde Alfeideen været en Abstraction, — en Umulighed for Datiden. De bleve saaledes Kunstens Repræsentanter, og maatte i förste Periode nödvendigvis være det; förft senere, og navnlig i tredie Periode i Rationalismens Tid, da Troen forsvandt, maatte Alferne naturaliseres; de bleve da til Naturkræfter, og fremtraadte som *Dværge*, og *disse* bleve da til de kunstfærdige Væsener, des troedes at have udfört Alt, hved Guder og Mennesker havde af kostbare Klenodier; og selv da forsvandt Troen paa Alfernes Kunstfærdighed ikke; ganske kunde man ikke lös-

rive sig fra den gamle Tro; og heraf kommer det, at nogle Kunstværker tillægges baade Alfer og Dværge, saa at Fortolkerne hidtil have seet idel Forvirring i denne Sag, uden at kunne finde Rede i den. Alfeideen tabte sig tildeels, idet Dværgeideen opstod jævnsides dermed. Just fordi begge ligge hinanden saa nær, löbe saa tidt de mythiske Forfattere surr, og forvexle Dværge med Alfer. Da Forestillingen om *Svartalfer* er betinget af den om Dværgene, kunne de ikke komme til Omtale her.

Idet nu saaledes Alferne, de Lyse, de Skjelnende, de Klögtige, aabenbare deres Væsen i Kunstens og Fornuftens enkelte Værker, tillægger Troen dem tillige *Evighed*. De maa derfor nödvendig indbefattes under de Væsener, der nævnes som *de hellige Magter*[49], der *raadsloge* om Skabelsen, da derimod *Aserne udförte* deres Beslutninger[50]. De vare ogsaa iblandt Dem, der modsatte sig Freyrs Forbindelse med den letfærdige Jættepige Gerde; de ere herved characteriserede som evige og hellige, og altsaa som *den evige Visdoms Guder*. Navnet Alf skal ogsaa kunne betyde „den Evige"[51]. — At Alferne efter denne deres Natur maatte være nöie forbundne med Aserne, er en Selvfölge; de kaldes derfor „Asernes Venner", og nævnes fast altid sammen med dem[52].

Men ikke alene med Aserne, ogsaa med en anden Gudeslægt vare Alferne nöie forbundne, og det endog saa nöie, at de paa et vist Punct smelte sammen, saa at Freyr med fuldkomneste Föie boer i Alfers Hjem. Forstanden har nemlig sin Fuldkommengjörelse i *Beskuelsen*, den indre Anskuen (Intuition), hvorved Sjælen med Kjærlighed hengiver sig til, og omfatter Beskuelsens Gjenstand. Denne indre Anskuen er væsenlig en Complex af Forstand og *Fölelse*, som overhovedet den evige *Visdom* ikke kan tænkes uden evig *Kjærlighed*. Naar nu Fölelsen opfylder Hjertet, snart med en dyb Ahnelse om Tilkommelsens Herlighed, snart med Glæde over det Nærværende,

snart med Elskov, snart med Kjærlighed: da vil denne Fölelse vise sig som tvingende Magt, og objectiv fremtræde i Samfundet som en moralsk Magt, hvori den subjective Fölelse har sin Virkelighed. Gotherne maatte efter deres Standpunkt saaledes antage disse den objective Livsudviklings moralske Magter for en Gudeslægt, mild og lys, yndig og væn, alle gode og ömme Fölelsers Givere, og disse væne Guder vare *Vanerne.* Ordet findes endnu i det tydske wähnen, og Wonne, ligesom i de danske Ord ahne og væn. Den dybeste *Ahnelse* om Gud er en Intuition, der giver den höieste Salighed; wähnen og Wonne indeholde saaledes meget beslægtede Begreber; og idetmindste vil intet Qvindehjerte, der nogensinde i sin Ungdoms fagre Mytheperiode, den vaagnende Elskovs Tid, har fölt sig opfyldt af uforstaaet, men dyb Længsel efter en Salighed, som fremgaaer af Kjærlighed, af Sammensmeltning med den Evige, tvivle om, at Sympathiens lyksaliggjörende Fölelser mælde sig som dybe Ahnelser, og at den fyldigste Ahnelse om Hvile i den evige Kjærligheds Skjöd, den fyldigste Ahnelse om Gud, er den klareste *Intuition* af ham. Ingen Skuen Aasyn til Aasyn kan tænkes uden Fylden af Fölelse, og saalænge vi ere her paa Jorden maa denne Fylde netop være Ahnelse, fordi den objective Fylde endnu ikke er kommet. Denne i Fölelsen givne Vished om Gud og Kundskab om ham er *Tro,* er den umiddelbare *Viden* om Guddommen, og just fra denne Side characteriseres Vanerne i Edda [53]. Vi maa da opfatte Vanerne deels som Kjærlighedens deels som Troens, overhovedet som alle Sympathiens Guder.

Hermed stemmer det aldeles, at Njördr, Den af Vanerne, som först blev optaget blandt Aserne, er Tempelgud [54], ligesom Freyr, der i tredie Periode optræder som hans Sön, opfattedes som Offergud. Det er altsaa Gothernes Tro og Gudsfrygt, der fremtræder i disse to

Figurer, — Folkets egen religieuse Aand, der objectiv fremstiller sig i disse; og det er et overraskende skjönt Træk i Gothernes Characteristik, at de fölte, at selv et af Heltedaad udfyldt Liv er tomt, naar ikke Heltedaaden udspringer af Tro, og er forbundet med Gudsfrygt; men netop derfor var Gothernes Heroisme Frugten af deres Tro, netop derfor uddannede sig deres Offervæsen i anden Periode, i Heroismens Tid. — At ogsaa Freya, Elskovsgudinden, var en Vanadis, bestyrker ligefrem Sandheden af denne Fremstilling.

Et Attribut, som tillagdes Vanerne, var de grödebringende Vaarvinde, de milde Luftninger, som begunstige Naturudviklingen om Foraaret; Vanaheim er derfor Vindheim; thi Vanerne ere Frugtens og Afgrödens Givere, og dette just som Kjærlighedens Guder; thi Begrebet Frugtbarhed og Frugt kan ikke skilles fra Begrebet Kjærlighed; uden kjærlig Forening ingen Frugt. Vanerne vare da overhovedet *al* Lyksaligheds Givere, den ydre Velstands og huslige Velsignelses saa vel som den indre Freds og Glædes. Saaledes blev i sildigere Tider *Njördr* især anseet som Den, der gav Medbör og Held til Fiskeri, og man kan neppe tvivle om, at herved den Mening ligger til Grund, at Den, der offrede til Guderne, og troede paa dem, fik Lykke i Livet: Troen giver Medbör. Hans Bolig, *Noatun*, d. e. Skibenes Land, laae derfor ogsaa ved Söen. *Freyr* derimod betragtedes fortrinsvis som Den, der gav Korn og Kræ, Agerdyrkning og Qvægavl, Velsignelse. Hans Navn tyder ogsaa derpaa *). Nu vil man forstaae, hvorfor han nödvendigvis maatte boe i Alfheim, hos Lysets Börn; thi uden Lys er Jorden saa fattig paa Frugt, som Sindet paa Fryd; Lyset var det nödvendige Middel for

*) Freyr beslægtet med fræ, frugtbar, samt Frö, fro, freudig (freidig), fryde o. s. v. See Petersens D. H. III, 182.

ham til at aabenbare sin Velgjörenhed. — Det frugtbareste af Dyrene, som her i Norden holdtes höit i Ære, — Svinet, — blev hans naturlige Attribut; hans Galt havde gyldne Börster, hvorfor den og hed *Gyldenbörste*. At ogsaa Freyr gav Medbör, som Velstandens Giver, er let begribeligt; *Skibet* var derfor ham helliget, og hans eget Skib, *Skidbladnir*, havde stedse Medbör. Det var bygget paa Klink, d. e. med Fjælene lagte som lange Blade over hverandre.

Freya, Elskovsgudinden, er det samme Begreb, overfört fra Naturen til Mennesket. Hun forestilles at have et Hals- eller Bryst-Smykke, Brising [55], hvilket nærmest udtrykker *Sammenknytningen* mellem to Elskende, som, — da det var en *Halskjæde* til Smykke for *Freya*, — upaatvivlelig tænktes især at komme istand mellem de Elskende ved den qvindelige Skjönhed og Ynde. Vel kunde det ogsaa være Symbol paa Elskovsluen, som er de Paagjældendes störste Smykke, paa Forholdets Inderlighed, som ene gjör det skjönt; men det synes at ligge nærmere, at Brising var Symbolet paa hele Elskovsforholdet mellem Mand og Qvinde. Thi ligesom Brising var sammensat af flere Led, saaledes er jo ogsaa Elskovsforholdet en Enhed, der som en Kjæde er sammensat af flere Led; og man maa her ikke blive staaende ved Forholdet mellem de enkelte Par af Elskende; men alle Elskovsforhold, alle Familier over hele Jorden ere som en Kjæde, hvori hver Familie er et Led, og som slynger sig om Freyas Bryst til hendes Forherligelse.

Dog Freyr og Freya vare neppe udtraadte med Bestemthed i Folkephantasien i förste Periode, og vi opsætte derfor den nærmere Omtale af dem indtil næste Periode, hvor denne Paastand vil blive documenteret.

Sammenfatte vi nu Forestillingen om de mythiske Slægter, da see vi, at de ikke bleve tænkte som Personificationer, hverken af den physiske Naturs Kræfter

eller af Menneskets subjective Sjælskræfter, men som Enheden af det objective og subjective Liv, som Væsner, der vel igjennem Menneskesjælen, dens Forestillinger, Tanker og Fölelser, og igjennem Naturens Phænomener kom til Manifestation, men som dog paa den anden Side havde objectiv Realitet, uafhængig af Menneskene og Naturen. Aserne, der vare Gothernes Hovedguder, vare i Virkeligheden Billeder af Gothernes egen objective Aand, Producter af dens egen umiddelbare Selvanskuelse; og medens de saaledes paa engang vare baade subjective og objective, give de netop Gothicismen dens Præg som Enheden af Græcismen og Orientalismen.

Förste Tillæg.

Om Gudeslægternes historiske Afbilleder.

Vi kunne ikke forlade denne hele Betragtning uden at tage noget Hensyn til den almindelige Misforstaaelse, at Gudeslægterne skulde være enstydige med visse historiske Folkeslag, f. Ex. Aserne med Gother, Vanerne med Vender, Jætterne med Finner, o. s. v., en Misforstaaelse, som ophæver al Mythicisme, men som grunder sig paa, at man ikke har erindret, at al Mythologi væsentlig er Udvikling, hvorimod man har taget Mythologien som et fuldfærdigt Factum, der fra Begyndelsen af har været saaledes, som vi forefinde det i vore mythiske Kildeskrifter, skjöndt selv det ældste af disse, Mesterdigtet Völuspá, skylder Mythicismens Afblomstringstid sin Tilværelse. Desuden kunne vi kun i de ældste Sange vente at finde uforfalsket de Forestillinger, som ved Sangens Affattelsestid vare gjængse; ved de yngste have vi endnu at tage Hensyn til de mange fremmede Indflydelser, og ved dem alle, — de ældste som de yngste, — maa det betænkes, hvor mange Forandringer

og Tilsætninger de rimeligvis have modtaget ved at gaae fra Mund til Mund i fast et Aartusind, d. e. fra Völuspás rimelige Affattelsestid, det 5te eller maaskee det 4de Aarhundrede, til dens og de övrige Sanges Nedskrivning i det 12te Aarhundrede.

Mythologiens Begreb modsiger paa det Bestemteste, at Mythologien var et færdigt og altsaa afsluttet Hele, og lige saa bestemt negter den, at et Billed kan være til för dets Indhold; thi at en Mythe skabes i et Folk, vil kun sige, at en Forestilling kommer til Bevidsthed hos Folket under sit Billede. Finnerne kan da ikke være Jætterne, saalidet som Vanerne kan betyde Vender, Alferne Elvboerne mellem Götha- og Raum-Elv; thi Tanken maa være för Ordet, Faderen för Sönnen, og Ordet maa have været hos Faderen, förend det kan blive Kjöd. Naar altsaa iforveien Jætternes Billed, eller Alfernes, eller Vanernes var til i Folkephantasien, da kunde Gotherne, naar de i Tidens Löb lærte at kjende Finner, Vender o. s. v. overföre Billedet paa vedkommende Folk, idet de syntes, at Folkets Ejendommelighed havde Lighed med Jætternes eller de övrige Gudeslægters, men ikke omvendt. Det sidste er ogsaa aldeles overensstemmende med Gothernes levende Opfatning af alle historiske Forholde, at give Folkene Navn efter deres egne historiske Gudeslægter, naar de svarede til dem. Finnerne kunde da være Afbilleder, eller i det Höieste blive ansete for en Virkeliggjörelse af Jætterne, men ikke omvendt. Og saaledes blev det og virkelig Tilfældet med idetmindste nogle af disse Folkefærd.

At Gotherne betragtede sig selv som Asernes Repræsentanter, have vi alt forhen seet. Deres Bopæle bleve omtalte i Indledningen, og deres Indvandring vil blive omtalt i tredie Periode. Allerede heri, at de betragtede sig selv som Asernes Organer, — en ligefrem Fölge af Gothicismens Væsen — ligger det, at de maatte kunne

ansee andre Folk for at være andre Gudeslægters Organer. Saaledes bleve virkelig senere Finnerne ansete for Jævnbilleder af og Organer for Jætterne, fordi de finske og lappiske Stammer syntes dem at udtale den Enfoldighed, Raahed og Aandlöshed, som de tillagde Jætterne. Naar Gotherne sagde om En: „han er en Jætte", da vilde det i Nutidens Sprog hedde: „han er aandlös og raa", eller „han er ond og dæmonisk". De kunde ikke udtrykke sig anderledes, fordi deres Tanker vare idel concrete Billeder; Billederne vare deres Kategorier. Antager man, at Gotherne ikke kjendte andre Jætter end de virkelige Finner, gjör man dem megen Skam, og Finnerne megen Ære; thi hvorledes skulde en Kamp mellem det gothiske Folk og de enfoldige, plumpe Finner kunne have været saa alvorlig og langvarig, at Gotherne skulde have gjort den til Middelpunct for hele deres Mythekreds, som Kampen mellem Aser og Jætter unegtelig er! At enkelte *Localmythen* kunne være foranledigede ved Kampe mellem Gother og Finner, er en anden Sag. Desuden ere ikke alene de i Norge og Sverrig o. s. v. boende Stammer blevne Gjenstand for Jættenavnet; det synes, som overhovedet hele den skythiske Folkestamme har været kaldt med dette Ögenavn, just fordi de som Urindvaanere vare raa og stofagtige, hvad der netop er Betydningen af Jætteslægten[56].

Om Alferne fortælle Historieskriverne os, at de boede i Alfheim mellem Götha- og Raum-Elv. Disse have höist sandsynligt, — hvad der ogsaa af de bedste Forfattere antages[57], faaet deres Navn af Elvene, mellem hvilke de boede, og ere derfor egentlig Elvefolk. I de islandske Romaner roses de for deres Skjönhed, og, *hvis* Gotherne virkelig nogensinde har betragtet dem som Jævnbilleder af de mythiske Alfer, er det troligt, at deres Skjönhed har foranlediget Sammenligningen. Men naar man nu slutter, at dette samme historiske Elvefolk ogsaa strakte

sig ud over Læsö og det nordlige Jylland, alene fordi den mythiske Person Hler, der herskede over de mythiske Alfer *i tredie Periode,* siges at have boet paa Hlesey (Læsö), da modsiger man sig paa en forunderlig Maade, idet man paastaaer, at eet og samme Folk havde i Sverrig Navn efter Elvene, i Jylland efter Alferne, eller med andre Ord, *at Folk i Jylland kaldtes Alfer efter to Elve i Sverrig, fordi Hler beherskede dem.* Hler er en aldeles uhistorisk Figur, der kun har allegorisk Betydning; vi skulle omtale ham i tredie Periode; her tilföie vi kun, at fordi Hler *i Mythologien* kaldes Alfers Konge, — (han kaldes dog ogsaa en Jötunn), — og i en allegorisk Fortælling fremstilles som boende i et virkeligt Land, hvis Navn ovenikjöbet Allegorien vil forklare, tör man dog ingenlunde betragte en saadan Allegori som historisk Kilde, fordi den er bundet til et bestemt Sted. — Da der desuden boede et Alfefolk ogsaa om Elben i Albingien, er der neppe mere Grund til at antage, at hine, end at disse skulle have været ansete for de mythiske Alfers Gjenbilleder. Ligesom vi altsaa paa den ene Side med Bestemthed maa udelukke Hler med hans mythiske Alfer fra Historien, saaledes paa den anden Side Elvfolkene ved Göthe-Elv og Elben fra Mythologien.

Nogen större Sandsynlighed er der for at antage Venderne for Vanernes Billed, men Vished er der langt fra ikke. Vender, Vendler, (Vandaler?) vare en slavisk Folkestamme, som alt af Tacitus omtales boende i Germanien. Dog, Undersögelsen herom er endnu for vag og usikker[58]; og det kan let være, at Vanebilledet enten slet ikke er blevet overfört paa et Folk, eller og paa et ganske andet.

Hvad vi saaledes have seet om Forholdet mellem de mythiske Slægter og de historiske, gjælder ogsaa fuldkommen om Forholdet mellem de mythiske Stedsnavne og de historiske: Stederne ere nemlig opkaldte efter Guderne, enten fordi man fandt, at de lignede den

Forestilling, man havde om en eller anden Guds Bopæl, eller fordi man oprettede Altare, og indrettede Gudsdyrkelse for en Gud paa det Sted, der da senere beholdt Gudens Navn, som ham viet. Men Fortolkerne have her begaaet den samme Forvexling: i den Overbevisning, at Aserne vare et virkeligt Folk, og Odin dets virkelige Konge, har man anstrængt sig for at bevise, at disse Aser boede i det egentlige Sverrig, hvor de mange Steder, som bære mythiske Navne skulle holdes for at have slaaende Beviskraft, f. Ex. Thorsånger, Thorsåker, Gudmundberg, Nontun o. s. v. o. s. v.[59]. Men heraf kan kun sluttes, at *Asadyrkelsen* har været vidt udbredt her, Noget vi alt vide af Upsaltemplet. Med samme Föje, hvormed man paastaaer, at f. Ex. Heimdall boede paa Himmelbjerg i Sverrig, eller Odin i Sigtun o. s. v., kan man paastaae, at de boede i Jylland, som baade har sit Himmelbjerg og sit Sigtun; dette Sidste kaldes ovenikjöbet „Gammelsigtun"; Byen laae paa Alheden, ikke langt fra Örre, men uddöde i den sorte Döds Tid, og er nu kun en Bondegaard. Saaledes findes ogsaa i Jylland et Thorsager, Thorstrup, Tirstrup eller Tistrup (Thors, Tis Thorp), et Hörninge, d. e. Hörns (Freyas) Enge, et Voddense, d. e. Vodens (Odins) Helligdom (i Salling); ja selv Hlyn findes i Lyne Sogn, Rinde i Rindom Sogn og Kirke, for ikke at tale om, at alle Guderne synes at være betænkte i Gudum Kloster, et af de ældste Klostre i Danmark, og som rimeligvis har faaet sit Navn efter *Stedet,* hvor det blev bygget; og paa Stedet er da rimeligvis flere, eller alle Guder blevne dyrkede; saa at man paa et i Folketroen saa höihelligt Sted ilede med at anlægge et Kloster, forat Folket, naar Klostret beholdt Navnet Gudum, skulde holde det helligt. — Det Samme gjælder upaatvivlelig om Gudme i Fyen; — som da overhovedet Fyen er lige saa rigt paa Minder om Asadyrkelsen: Odinse, Beldringe, Fraugde, Aasum, o. s. v. o. s v.

ere noksom bekjendte Steder, hvor Aserne have været dyrkede. — I Sjælland er det Samme Tilfældet; og vi see saaledes, at det egentlige Sverrig ingenlunde kan faae Æren for at have været Asaheim, da Sandheden er den, at hvorsomhelst Gotherne kom, anlagde de hellige Steder, der opkaldtes efter de Guder, som dyrkedes der, men som aldrig i Form af kjödelige Mennesker have boet der.

Andet Tillæg.

Om Gudeslægternes kunstneriske Typer.

Skulle vi nu til Slutningen omtale, hvorledes Gudeslægterne i de plastiske Kunster bör fremstilles, da vil det være klart, at ligesom alle enkelte Guder, som höre til en Gudeslægt, havde noget tilfælleds, saaledes maa de og, trods deres Individualitetsforskjel, have en fælleds Typus til Folie, hvilken viser, til hvad Gudeslægt de enkeltvis höre. Der maa da gives en Slægtstypus for hver Slægt, og den maa udspringe af enhver Gudeslægts mythiske Grundcharacter. *Freund* har i sin store Frise til Christiansborg givet en meget heldig Typus for *Jætterne;* kun sees ikke Motivet for, at de have Horn i Panden; Satyrer vare de ingenlunde, og ligesom Mythologien ikke hjemler det, saaledes passer sig heller ikke Styrkens Symbol for den Overvundne. Deres List og Aandlöshed er derimod fortræffelig fremtrædende i de raa, dyriske og massive Ansigter. *Rimthurser* har han antaget for Surts Folk, og fremstillet dem som Negere; men det er uhjemlet i Mythologien, og altfor dristigt at indföre Africas Sorte i den nordiske Mythologi. Rimthurserne vare *Frostjætter,* og alt Navnet maatte saaledes have viist ham mod Nord, istedetfor mod Syd. Typen for *Aserne* bör naturligvis udtrykke Höiheden

i Menneskesjælen i Modsætning til Jætternes Raahed. *Odins* Attributer vare Spydet og Ringen, og i fölgende Periode skulle vi see hans Personlighed endnu mere plastisk fremtræde. Odinstypen maa naturligvis have al den Dybsindighed og Alvor, Höihed og Adel, som et Menneske kan have. *Frigg,* den ömme Moder og Hustru, der med sine Taarer vil gjenkjöbe Balder, vil enhver Kunstner med Aand og Hjerte let finde Typen for. *Thor* paa sin gnistrende Kjerre, med Mjölnir i Haand, eller som Vingthor, med Vinger paa Skuldrene, maa afbildes med al den Alvor og Dybde, Kraft og Mod, Ild og Dristighed, og tillige med den Massivhed og Godmodighed, som Mythen har givet ham. Men ligesom man i Fremstillingen af Odin maa vogte sig for at gjöre ham til en Zeus, saaledes maa man i Fremstillingen af Thor vogte sig for at gjöre ham til en Herakles. Dog — dette kommer an paa *Stilen*, og kan altsaa ikke her komme til nærmere Omtale.

Vanerne har Freund fremstillet i en smuk Gruppe af Luftguder, men i aldeles græsk Stil, hvilket ingenlunde kan anbefales. De kunne i Almindelighed helt vel fremstilles som Luftguder, — skjöndt de tre Hovedfigurer, Njördr, Freyr og Friya, ikke lade sig fremstille saaledes; — kun i Modsætning til de övrige *Slægter* kan i Gruppe Vanaslægten vises svævende at gyde Regnen eller stænke Duggen af deres Urner; Yndens og Blidhedens Character maa under alle Omstændigheder bibeholdes.

Alferne sees stundom fremstillede i en Straaledands i Ring om Solen; neppe ville de, med deres plastiske Ubestemthed kunne fremstilles af Billedhuggerkunsten, hvorimod Malerkunsten vil kunne fremstille dem som lyse Smaagenier med megen Effect, skjöndt det stedse i Udförelsen vil have store Vanskeligheder ifölge med sig.

Anden Periode.

(Heroiske Myther.)

Cap. I. Asernes Syndighed.

§ 1. *Pantsættelsen af Odinsöiet.*

Kaste vi Blikket tilbage over förste Periode, da see vi nu, at Gotherne, naar de fölte sig mægtig drevne til Virkeligheden, til at omforme Verden efter Asernes, d. e. deres egen religieuse Villie, troede, at det var Aserne, der begeistrede dem, og gave dem Kraft til disse Foretagender; saae de Mennesker, som handlede imod den gothiske Livsanskuelse, som aad og drak, og satte sig selv og deres egen Villie over Asernes, da vare disse Mennesker i de slette Magters Tjeneste, det var Jætter og Thurser, som virkede i dem; og endelig: fölte de sig vel paa Jorden, og saae, at her er lyst og godt at være, hvor Alt mættes med Velsignelse; saae de Kornet groe rigeligt, Stalden velsignes, og Huset forögesmed Sjæle, dem de kunde indvie til daadrigt Liv i Asernes Tjeneste; ja fölte de Kjærlighedens inderlige Rörelser, der stedse ere forbundne med Længsel efter fredelig Hvile i Samklang med en beslægtet Sjæl og i fælleds Tilbedelse af fælleds Guder: da vare alle disse Rörelser de milde Alfers og de höie Vaners Aabenbarelser og Virk-

ninger. Disse Gudeslægter maatte just udfolde sig for Gothernes Blik, fordi Gothicismen var objectiv og ikke substantiel som Orientalismen, ikke subjectiv som Græcismen; for Gotherne var ikke Brahma i de talrige Incarnationer, ikke Zeus med Erkjendelsens Lynknippe Guddommen, men den objective Aands Kræfter, den sædelige Verdens Love. Derfor maatte her fremkomme hele Slægter af Guder, der, — hver med sin Ejendommelighed, — gav de enkelte Guder deres Grundpræg; det er her ikke alene Gud, der staaer mod Gud, men Gudeslægt mod Gudeslægt; og derfor blev Nordens Mythologi en dyb Ahnelse om Verdenshistoriens Udvikling, en Ahnelse, som blomstrede i Ragnaroksmythen, og ikkun er overstraalet af den aabenbarede Livsanskuelse i Christendommen. Af alle polytheistiske Religioner er derfor den gothiske Mythicisme den, der kraftigst omfatter Menneskets Forhold til Gud. Thi naar *Aserne* udtrykke det umiddelbare Enhedsforhold mellem Menneskene og Gud, hvis Grundformel er: „Guds Villie *er* Menneskets og Mennesket har ingen anden Villie end Guds", — dette Grundforhold, som giver hele den gothiske Mythicisme dens Præg; og naar fremdeles *Jætterne* udtrykke Modsætningsforholdet mellem Guds og Folkets (Menneskenes) Villie, hvis Formel er denne: „min Villie er ikke Guddommmens; jeg vil hvad jeg vil", — det Forhold til Gud, der betegner det Onde i Verden; — og naar endelig *Alfer og Vaner* atter udtrykke Enhedsforholdet mellem Guddommens og Menneskets Villie, kun ikke som et umiddelbart, men som et med klar Bevidsthed valgt, hvorved den menneskelige Villie viser sig som *gudfrygtig* Villie, da den paa förste Standpunct viser sig kun som *god*, — dette bevidste Enhedsforhold, hvori Meneskets Valgsprog er: „jeg vil ikke min egen Villie, men kun Guds Villie", hvorved den endelige Aand faaer sin höieste Realitet, Det, hvorefter Gotherne

just higede *): da er herved det naturlige Forhold mellem Mennesket og Gud udtrykt til alle Sider, alt Det, hvorpaa Menneskets Virkelighed beroer i Tid og Evighed, og nu forstaae vi först tilfulde Gothicismens Objectivitet. Men vi skimte ogsaa her allerede Spiren til dens Metamorphose, idet Momentet af Fred, som inhærerer denne Kampens Religion, Momentet af Evighed, som boer i denne Timelighedens og Forkrænkelighedens Lære, maatte udsikle sig til Erkjendelsen af Gimle; derfor maatte Ragnaroksmythen udvikle sig samtidig med Gimleideen; Aserne maatte forgaae, da Alfader byggede Gimle. Thi det er ikke for Intet, at Alfer og Vaner boede ufortærede af Verdensbranden nær Gimle; just Alfetroen maatte udvikle sig til Troen paa „den hellige Gud", Fimbultyr; i Alfernes Billed ligger Spiren til Asernes Undergang.

I den nærmere Udvikling heraf vil det nemlig være indlysende at förste Periodes Mythicisme (som vi kunne kalde *lyrisk* Naturpoesi for saa vidt, som de i den fremkomne Myther ere den umiddelbare Fölelses lige saa umiddelbare Former, saa at Mythens Form og Indhold her blive identiske, —) har to Sider, fra hvilke den maa betragtes. Guderne ere nemlig indbyrdes forskjellige, og dog ere de som Guder indbyrdes lige, idet det fælleds Guddommelige gjör alle de forskjellige Individer til *Guder*. Jo mere dette Almindelige, dette fælleds Guddommelige udtraadte i særskilte, indbyrdes forskjellige Gudeskikkelser for Folkephantasien, hver med sine skarpt udprægede Ejendommeligheder, desto mere maatte

*) Da Vanerne udtrykke denne medierede Enhed af den guddommelige og menneskelige Villie, (— man erindre, at Vanernes Overgud, Njördr, var Tempel- og Offer-Gud), — maa de have i sig Momentet *af den höieste Erkjendelse*, eller som vi ovenfor udtrykte det, den höieste Intuition. Derfor kaldes de og fortrinsvis „de *vise* Vaner", et Udtryk, som altsaa har sin dybe Betydning, men som, naar Vanerne kun forklares ved „de lavere Luftegne", er bogstavelig grebet af Luften.

det fælleds Brændpunct, — det almindelige Guddomsvæsen, — træde tilbage for Folkebevidstheden. Forsaavidt som det fælleds Guddommelige kun er Eet, er der et Element af Monotheisme i Polytheismen: de *mange* Guder ere kun forskjellige individuelle Former af det ene Guddommelige, det ene Guddomsvæsen, og derfor maatte de nödvendig i Begyndelsen tænkes som evige og uendelige. Det ligger i al Mythicismens Væsen, og er den dybeste Rod i den menneskelige Sjæl, at tænke sig Aanden udödelig, evig, uendelig; og idet saaledes Evigheden, d. e. Uendeligheden, Udödeligheden blev det fælleds Ejendommelige for Guder og Mennesker, tænkte man sig Guderne som Idealer af Mennesket; ogsaa for den Christne er jo Gud Menneskehedens Ideal, og saa vist som det er, at naar Gud skulde fremkomme kjödelig, maatte han fremkomme som Menneske, saa vist ere vi ogsaa Guds Billeder: ethvert Menneske er en Mythe, hvis Indhold er Gud.

Men idet *Guderne* kun vare Former af det fælleds Menneskehedens Ideal, var hver enkelt allerede sjunket neden for Idealet, (thi Idealet, det Fælleds, er kun *Eet,* dets Aabenbaringsformer ere *flere*); altsaa var hver enkelt, skjöndt en Gud, behæftet med Endeligheden, altsaa ikke udödelig, og Guderne maatte saaledes for Folkebevidstheden synke ned til at blive dödelige Mennesker, fra at være ideale Mennesker. Jo mere deres særskilte Character kom frem for Folkebevidstheden, desto mere maatte de tabe af Idealet, og altsaa fremtræde som endelige; men i det Öieblik, da det blev klart, at de specielle Former af det Guddommelige maa, som Former være endelige, maatte det ogsaa blive klart at det Guddommelige i dem alle er det Blivende; herved har altsaa det monotheistiske Element atter seiret; ubevidst for Folkeaanden laa det alt i dets förste lyriske Symbol; som bevidst og erkjendt maatte det atter vende tilbage.

Heri ligger Nödvendigheden af, at Ideen om *Alfader* *) og *Gimle* maatte fremtræde. Saaledes see vi og, at al Tro, al Verdensbetragtning, al Religionslære maa begynde med Gud, med det Evige, gaae over til Verden, det Endelige, og derpaa vende tilbage til det Evige, idet den fremstiller en Forsoning, ved hvilken Tvespalten mellem Endeligheden og Uendeligheden ophæves.

Men Gudernes Endelighed og Skröbelighed kan kun vise sig *i deres Handlinger*. Naar Gudernes forskjellige Characterer bestemt udtræde for Folkephantasien, maa Folket derfor anskue dem i deres Handlinger. Herved opgaaer en ny Epoche i Folkets Historie, hvilken maa afspeile sig i Mythologien, og danner dens anden Periode: Folket begynder at ahne sine Guders Död, idet det anskuer deres Historie og Bedrifter; og saaledes maa anden Periode, idet den fremstiller Gudernes Levnetslöb tilligemed Folkets spirende Ahnelse om deres Död, være fortællende; Mythens Form er saaledes forskjellig fra dens Indhold, og danner i denne Henseende fuldkommen Modsætning til förste Periodes Myther; Folkephantasien er herved *episk* digtende, og, — naar vi kaldte den förste Periodes Mythicisme lyrisk Symbolik, — kunne vi nu kalde Mythicismens anden Periode *episk Symbolik*, *episk Naturpoesi*.

Ifölge Dette maa de forskjellige Guder forholde sig til det evige Menneskehedens Ideal, det Almindelig-Guddommelige, som alle de virkelige Mennesker. Saalænge de enkelte guddommelige Individualiteter hvile i det fælleds Guddommeliges Favn; saalænge de enkelte Guders personlige Villie er umiddelbar Eet med det Almindelige, uden at bestemme sig efter og ved sig selv, ere Gudeskikkelserne endnu guddommelige, de specielle Guder endnu

*) d. e. Fimbultyr, forskjellig fra Odin, der ogsaa kaldes Alfader, see nedenfor 3die Periodes Cap. 3, § 2 og 3.

uskyldige, den umiddelbare og oprindelige Harmoni mellem alle aandelige Kræfter uforstyrret. Aser og Vaner, Villiens og Fölelsens Billeder, leve fredeligt sammen; dette er Verdens oprindelige Herlighed, at den bar Fredens Guds Stempel paa sin Pande: den var harmonisk, den var from og dermed hellig. Men det var ikke muligt Andet, end at Forargelsen maatte komme; Kundskabens Træ maatte skyde sine Blomster, og Blomsterne blive til Frugt: först da kunde Verden *erkjende*, at dens Lösrivelse fra Gud er det Onde, at Synd er Döden, og at Livet kun er at vinde i Villiens selvvalgte Tilbagevenden til Gud. Thi naar Mennesket lader sin egen individuelle Villie raade, fölger det jo ikke Guds Villie. Herved opstaaer i ethvert Menneske Fölelsen af Syndighed og Synd. — Anvende vi nu dette paa Gudeskikkelserne, maatte Folket, saasnart Guderne fremkom for det med en bestemt personlig Villie, der kun fulgte sine egne Indskydelser som Norm, föle, at Guderne havde lösrevet sig fra det Fælleds, fra den guddommelige Enhed, d. e. *at de syndede.* Den förste Handling, hvorved Aserne altsaa kun fulgte deres *personlige* Villie, bör stilles i Spidsen for de Handlinger, der vise dem *som Personer*, d. e. Asernes Syndefald bör begynde Anden Periode.

Dette höist betydningsfulde Træk fortælles os i Völuspá, dette magelöse Digt, der er udsprunget af den reneste Intuition, hvortil nogensinde en Hedning hævede sig. Nedenstaaende Fremstilling er givet i dette Digt, ordnet efter den Versfölge, som den rimeligste Kritik tilsiger [1].

Der kom en Bygmester, som var en Jætte, til Asgaard, og tilböd sig at ville bygge en Borg saa fast, at Bjergriser og Thurser ikke kunde indtage den. Han tilböd at ville bygge den i tre Vintre, men forlangte til Belönning *Freya*, *Sol* og *Maane*. Aserne glædede sig ved Dette; thi de fik derved Udsigt til at blive befriede fra deres Frygt for deres födte Fjender, Jætter og Thur-

ser, og de tænkte ikke paa, at disse Fjender just ramte dem föleligst ved at beröve dem Kjærligheden og Lyset. De indgik Accorden; dog skulde Bygmesteren gjöre Volden færdig i *een* Vinter, og hvis dette ikke skeede til den förste Sommerdag, skulde han ingen Betaling have. Derimod betingede sig Jætten Tilladelse til at maatte bruge sin Hest Svadilföre, og forat være sikker paa den lovede Lön, fordrede han, at Odin skulde pantsætte sit ene Öie i Mimers Brönd[2]. Det skeer, og Arbeidet begynder.

Hesten trak Byrder saa svære som Bjerge, og det led saa godt, at da der kun var tre Dage tilbage af Vinteren, manglede Forskandsningen kun Borgeleddet. Aserne bleve nu bange, at de skulde vinde evig Elendighed ved at vinde evigt Liv i Timeligheden; og man kan ikke negte dem at have Ret i, at et *endeligt* Liv, der er rigt og fyldigt, er at foretrække for et *evigt* Liv, der er fattigt og tomt: thi kort Glæde og Rigdom er bedre end evig Sorg og Elendighed. Da det nu var Loke, som havde tilraadet Accorden, tvang man ham altsaa i en Raadsforsamling til at sværge, at han vilde finde paa Raad til at sinke Bygmesteren. Han forvandlede sig da til en Hoppe, löb ud til Skoven, hvor ud fra just om Aftenen Bygmesteren lod Hingsten trække en stor Sten, og da Hoppen vrinskede ad Hingsten, sled denne sig lös, og jog efter Hoppen, Jætten igjen efter Hingsten, og saaledes gik det hele Natten, i hvilken han skulde have fört Sten til Borgen. Nu var det umuligt at faae Arbeidet færdigt til den bestemte Tid, og Bygmesteren iförte sig da sin Jætteskikkelse. De forfærdede Aser raabe paa Thor; og da *han* ikke havde været tilstede ved Accordens Afslutning, kunde han med frelst Samvittighed knuse Jætten, hvilket han og gjorde med eet Hammerslag[3].

Aserne havde altsaa ikke alene lyttet til det Ondes, Fristerens Stemme, men havde formelig indgaaet Pagt

med ham, og det alene af Dödsfrygt; og denne Pagt — hvorledes var ikke den! de vilde bortgive Kjærlighedens Gudinde, Livets Fylde, og Livets Lys, og afstaae begge Dele til Jætterne, til det Ondes Börn, for at vinde en Evighed, der paa denne Maade blev den forsmædeligste Ulykke. Straffen kunde ikke udeblive: Odin fik aldrig mere sit ene Öie; det blev i Mimers, *i Erfaringens*, bundlöse Brönd; det var ham en dyrekjöbt Erfaring; men — han havde dog faaet den; og hvad der hændte Adam, Hebræernes Ideal af Mennesket, da han spiste af *Kundskabens* Træ, det Samme hændtes Odin, Gothernes Ideal af Mennesket: begge fik Kundskab og Erfaring, idet den Ene spiste af Kundskabens Træ, den Anden drak af Kundskabens Kilde *), men begge *med Tabet af deres Fred*; og det er Dette vi nu skulle höre for Asernes Vedkommende.

§ 2. *Vanekrigen.*

De dybt krænkede Vaner, hvis fagreste Gudinde skulde have været voldgivet Jætterne, hærjede nemlig Markerne. Da Bygmesteren imidlertid blev dræbt, og Accorden brudt, blev Krigen endt saaledes, at begge Gudeslægter gave hinanden Gidsler; Aserne gave *Hænir* som Gidsel til Vanerne, disse derimod gave *Njördr* til Aserne [4], — et dybt Træk af Gothernes klare Livsanskuelse. Hele Mythen er en rig og deilig Naturdigtning, hvis Indhold, oversat i Forstandens billedlöse Sprog, er fölgende: Mennesket fristes til at vende sit Hjerte til det Slette (give Freya til Jætterne); de gode Fölelser,

*) Det var virkelig "for en Drik af Mimers Kilde," som det hedder, at Odin pantsatte sit Öie; selve den Erfaring, han fik, fremstilles nemlig allegorisk i tredie Periode som en Drik af Mimerbrönden, kun med den Forskjel, at Tabet af Öiet saaledes er en Betaling, ikke en Pantsættelse. Der er da fuldkommen Overensstemmelse i Beretningerne; thi *Meningen* af tredie Periodes Allegori er den samme: at Odin mistede sit ene Oie, da han drak af Erfaringens Kilde.

Gudsfrygten og Fromheden (Vanerne), krænkes herved: i det Öieblik, da Mennesket synder, er alt Spliden tilstede mellem Forstand og Hjerte, og Modsætningen mellem Villiens og Fölelsens Magter (Krigen mellem Aser og Vaner) blevet virkelig. Den kan alene bilægges derved, at man giver sin naturlige Sandselighed (Hænir. see ovf. S. 40 fgg.) i de religieuse Fölelsers Vold (Vanerne), og at man af disse tilegner sig Fromheden og Gudsfrygten (Njördr, "*hin Rige*," see ovfr. S. 59). Og denne Mythe var ikke ufrugtbar; thi Gotherne gave virkelig den sandselige Attraa i Vanernes Vold; de slap Hænir for at faae Njördr: derfor var deres Gudsdyrkelse saa alvorlig, deres Tro saa ren, deres moralske Forhold, navnlig til Qvindekjönnet, saa skjönt, som ikke hos noget andet hedensk Folk. Saaledes har Gidselmythen sin dybe Sandhed; og man seer, at Nordens Gudelære er en virkelig Religion, idet den virkelig indeholder en, om endog mangelfuld, Anskuelse af Menneskets Forhold til Gud. Er *enhver* Religion en Aabenbarelse af det Guddommelige i Mennesket, da maatte man ogsaa studse, om de ikke indeholdt Andet, end tomme Allegorier over Solskin og Plantesaft, frossen Jord og optöet Jord o. s. v. „Gud er sanddru"; og naar han i den religieuse Idee aabenbarer sig i Menneskene, da skuffer han dem ikke, og giver dem ikke en Sten for Bröd.

§ 3. *Aserne paa Idavöllr.*

Saasnart Folket havde faaet en Forestilling om Asernes Syndefald, maatte det til samme Tid see, at de havde havt en Lyksalighed, som nu var tabt. Thi disse to Forestillinger forudsatte hinanden med Nödvendighed; og Guldaldermythen maa derfor være opkommet umiddelbar med eller efter Syndefaldsmythen. Guld har til alle Tider været Sindbilled paa ydre og indre Rigdom,

paa Overflod og Tilfredshed; Ordet Guldalder betyder jo derfor ogsaa Lyksalighedens Tid.

Aserne, — fortælles der, — mödtes paa Idasletten, (Idavöllr), efterat have skabt Menneskene. Her byggede de sig Boliger, anlagde Esser, smeddede Tænger og andre Redskaber, legede med gyldne Tavl indenfor Hegnet, vare glade, og havde Overflod af Guld. Man seer heraf, at Guderne oprindelig gjorde alle deres Redskaber selv. — Idasletten synes altsaa at være Billed paa Lyksalighedens og Fredens Bolig, det nordiske Paradis, som de ved Syndefaldet tabte. Parallelen med den hebraiske Mythe er iöinefaldende, ligesom ved Odin og Adam, da de udtuskede deres oprindelige Hvilen i Guddommens Skjöd, mod Erfaring; Navnet Idavöllr, synes at betyde *Guldsletten*[5], og her skulle Aserne atter samles efter Ragnarokr, d. e. efter at Forsoningen med det almindelige fælleds Guddommelige, Forsoningen mellem Individet og den universelle Aand er indtraadt, altsaa naar Fredens og Glædens Tid *atter* er vendt tilbage. Egentlige Bedrifter udförte altsaa Aserne ikke i deres Barndoms Lyksalighedsperiode; Folkephantasien havde nok at gjöre med at danne dem, og just den rolige, primitive Væren, som er egen for dem i deres Guldalder, er et Bevis for, at förste Periodes Myther omfatte den rene Symbolik, eller Mythernes Logik.

DenneAsernes Guldalder varede saalænge, *indtil Nornerne kom*. Da nemlig Aserne udtraadte som personlige Individer af det Grundguddommelige, tabte de den oprindelige Magtfuldkommenhed til at være Verdens Styrere, skjöndt de dog forhen havde været dens Skabere; oprindelig maa uden Tvivl Aserne ogsaa have været tænkte som dens Styrere, da de ellers ikke kunde være dens Skabere, idet nemlig begge Begreber, Skabelsens og Opholdelsens, ere identiske. At de legede Tavl i Hegnet, synes ogsaa at betyde, „at kaste Terningerne",

d. e. at bestemme Skjæbnen[6]. Nu derimod fik de selv en Skjæbne; ogsaa de maatte nu underkaste sig den uböielige Verdenslov, og erfare en Magt, der tidt som koldt og blindt Tilfælde, stedse som uböielig Hersker, kastede Livets Terninger over dem. De selv havde tabt „de gyldne Tavl"; de holdt ikke mere Terningerne i deres Haand; de havde glemt Fimbultyrs Runer, den store Guds Lære*).

Saaledes maatte Folkebevidstheden med indre Nödvendighed frembringe *Nornemythen*. Men inden vi gaae over til denne, ville vi dog gjöre den Sidebemærkning, at den samme Sjælsudvikling, der i Folket frembragte Bevidstheden om Villiens Syndighed (Asernes, de *villende* og virkende Guders, Syndefald), maatte ogsaa frembringe et lignende Resultat for selve Folket: idet Öieblik, da Folket selv gjör sine förste Erfaringer, vil det ogsaa have Fölelsen af den tabte Lyksalighed. Denne Erfaring, at Lyksaligheden er tabt, hörer altsaa til Folkets meget tidlige, og maa derfor i Tidernes Löb frembringe Sagn om en Guldalder, som *Folket selv* har tabt; og saaledes vil der danne sig en folkehistorisk Mythe, der fremstiller *Folkets* Guldalder, ligesom der maatte danne sig en Mythe om *Asernes* Guldalder. Men denne vil först blive at omtale i tredie Periode.

Cap. II. Verdensmagten.

§ 1. *Nornerne og Nornebrönden.*

Saasnart Folkebevidstheden havde optaget Forestillingen om Asernes Dödelighed, maatte snart Folkets ob-

*) Dette Træk, der tilhörer tredie Periode, anföres kun her, som forklarende Guldaldermytheus dybe Betydning og dens Sammenhæng med Nornernes (*Thursemöernes*) Ankomst.

jective Tendens aabne dets Blik for, at Verdensconflicten udöver en ubetvingelig Magt over Individet, at Skjæbnen altsaa — for det barnlige Blik — er en Verdens-*Lov*. Begrebet om Nornerne, hvilket udviklede sig med Forestillingen om Asernes Dödelighed, maatte saaledes være Begrebet af Den, der giver ethvert Menneske den oprindelige Lov, Urloven for hans Liv og Skjæbne[7]. Menneskenes Forhold til Nornerne blev altsaa et Forhold mellem Aarsag og Virkning; dette Forhold er tvingende: Nornernes Villie er den Lov, hvorefter Skjæbnen udvikler sig. Hele Verdensudviklingen maatte nu væsenlig opfattes paa samme Maade, idet den beroede paa Nornernes Villie.

Og dog kunde man, jævnsides med dette Moment af Vilkaarlighed, som man saae i Verdensudviklingen, ikke negte dets Modsætning: man saae f. Ex. et Par Forældre udbrede sig i nye Skud, og disse forene sig som Grene om den fælleds Stamme; man saae en Slægt frembringe en ny, idet den selv visnede; man saae en uendelig Forgrening af Aarsager og Virkninger i det hele Verdens-Alt; man saae daglig Millioner nye Knopper bryde frem paa det uhyre Verdenstræ, og man spurgte sig: hvor er Forplantningens, Forgreningens Maal? hvor er Stamtræets Krone? hvor dets Rod? man fölte, at Menneskeslægtens Historie er som en Comets Bane: dens Begyndelse og Ende er skjult; kun dens Midte lyser over Jorden.

Uvilkaarligt ere vi komne til at omtale den historiske Slægtsudvikling under Billedet af et Træ, og det naturlige sunde Blik paa Historien maatte ogsaa nödvendig gribe dette Billed. Dette Træ, hvis Rödder ere skjulte under Mulde[8], medens Toppen rager over Himlen, er *Yggdrasill*, en Ask, Verdensudviklingens Billede. Saaledes som Mythen *nu* ligger for os ere flere Træk af den fra tredie Periode; for Helhedens Skyld ville vi dog

her medtage ogsaa disse, men vedföje det udtrykkeligt, naar de efter nærværende Anskuelse höre til tredie Periode.

Da Træet altsaa stod fuldgroet for Folkephantasien, saae det saaledes ud: *Roden* er treklövet; den ene gaaer til Aserne, den anden til Rimthurserne, hvor forhen Ginnungagap, d. e. det tomme Rum, hvori hele *Verden* blev skabt, var; den tredie gaaer over Niflhejm. Ved Asaroden er den Brönd, ved hvilken Nornerne, *Urd*, *Verdandi* og *Skuld* boe i en skjön Sal; ved den Rod, som gaaer gjennem Himmelrummet (Ginnungagap), er *Mimers* Brönd; og under den tredie Rod, som gaaer over Niflhejm, er Brönden Hvergelmr (d. e. den gamle Kjedel), hvor den gamle Slange *Nidhöggr* laae med en utallig Skare Slanger [9], som gnave paa Askeroden; i Niflhejm boer *Hela*, og altsaa boe Aser Rimthurser og Hel [10], samt Norner, Mimer og Nidhögg under og ved hver sin respective Rod. Træets *Top* derimod udstrækker sig over hele Universet, og naaer op over Himlen. Den hellige Ask naaer altsaa vidt ud over Jorden. — I Toppen sidder *en Örn, som veed mange Ting;* mellem dennes Öjne sidder en Hög, som hedder Vedrfölnir; et Egern, som hedder Ratatösk, bærer Örnens Ord ned til Nidhögg, et Udsagn, som vi lære at forstaae ved en yngre Beretning, som siger at Egernet *sætter Splid* mellem Örnen foroven og Nidhögg forneden. — Fire Hjorte löbe om i Træets Grene, og afbide de svulmende Knopper [11]; de hedde Dáinn, Dvalinn, Dunneyrr og Durathror. Saa lider Asken mere Meen, end Mænd vide; Hjorte gnave foroven; paa Siden muldner den; og Nidhögg slider forneden; snart vilde den visne, om ikke Nornerne hver Dag toge Vand og Dynd af den hellige Kilde, og overöste den med; saa helligt er dette Vand af Nornekilden, at Alt, hvad der kommer deri, bliver

hvidt som en Æggehinde; to Svaner svömme i Brönden. Men naar om Morgenen Nornerne bestænke Asken, da drypper der Honningdugg i Dale fra det lövrige Træ; selv staaer det, formedelst Daaben i de hellige Vande, eviggrönt over Urds Kilde [12].

Betragtes nu först Rödderne, da er det klart, at de netop ere Alhistoriens Rödder; *Aser* boe under den förste, og her er Nornesalen med Foryngelsens rige Væld [13], *Urds Kilde*, som Nornebrönden fortrinsvis kaldes, efter Nornen Urd. — Dette Navn, Urðr, betyder *Ordet*, i samme Betydning som den, hvori Evangelisten (Joh. 1, 1) tager det: i Begyndelsen var Ordet, den evige Fornufts Udsagn, den guddommelige Tanke, der bliver Virkelighed, bliver Kjöd. Urd siges derfor ogsaa, at vise, d. e. bestemme, *Ur-Loven* (örlög, d. e. Det, som *oprindelig* er *lagt*, er sat og bestemt). Heri ligger med Nödvendighed Momentet af Forudvidenhed; thi da Skjæbnen (Ordets Virkelighed) bliver netop saaledes, som Ordet oprindelig er (bestemmer), og som det er tænkt i Nornens Tanke, saa maa Nornen, der udtaler „Ordet", være forudvidende om Virkeligheden (Ordets Opfyldelse). Urd har altsaa Fremsyn; hendes Ord ere en Spaadom, der nödvendigvis skal opfyldes: Loven *skal* blive Virkelighed; *Urds Udsagn kan ikke rokkes* [14]. Det ligger imidlertid nær at tænke Fremsynet og Spaadommen som en Fölge af Begejstring; kun i Beaandelsens Öjeblik har Propheten Fremsyn; Oraklet tier, naar Gudens Aand viger fra Prophetinden. *Denne* Begejstring maa nödvendigvis, — som det ogsaa er udtrykt i Mythen ved de hvide Vande, — være hellig; thi den udspringer af det Punkt i Tilværelsen, hvor Ordet gaaer over til at blive Kjöd, Guds Tanke til at blive Virkelighed, hvor Verden udvikler sig af Ordet, Asken af Urds Kilde, just det Punkt, hvor Gud og Verden synes ligesom at flyde sammen. I dette Punkt er den umiddelbare, dybe Naturbegejstrings reneste Kilde;

og nu forstaae vi, at Yggdrasill, Verdensudviklingen, faaer Kraft og grönnes ved Kildens Vande, ved Urds Tale, ved Ordets Legemliggjörelse. — *Svaner* ere det bekjendteste Billed paa den dybe tragiske Begejstring, der udtaler sig i enhver „Svanesang" (og Yggdrasillsmythen er visselig Verdens Svanesang lige saavel som dens Födselssang); at Svaner svömme i Begejstringens hellige Vande, behöver da ingen videre Forklaring.

„Ordets" Overgang til Virkelighed er *det Vordende;* denne Overgang er udtrykt i Urds Söster, *Verdandi,* d. e. Den, som lader Tingene vorde; paa hende kommer altsaa Virkeliggjörelsen an; hun udtrykker den reale Mulighed; er Urd *Grunden*, saa er Verdandi *Aarsagen* til Virkeliggjörelsen. Men selve *det Vordnes* Norne, hun, som siger, „det *skal* være", hun, som er *Nödvendighedens* og Afgjörelsens strænge og barske Norne, hun er *Skuld*, som bestandig forbittrer Livet og Söstrenes gode Gaver.

Efter dette indsee vi nu, at denne Rod af Asken nödvendig maatte löbe mod *Aserne*, *som ogsaa daglig holdt Thing ved Nornesalen* under Askens eviggrönne Krone.

§ 2. Mimer og Mimersbrönden.

Den anden Rod af Asken gik igjennem det tomme Rum, hvor Universet blev skabt, og navnlig strakte den sig *over* vor Jord, som Verdens Centrum. Da Jætter, efter tredie Periodes Kosmogoni, tænktes som Urstoffet, den raa Materie, hvoraf Verden dannedes, siges det, at „under denne Rod boede Rimthurser", d. e. den udsprang af den synlige Tilværelse, og under denne Rod, d. e. i Verden, maa da nödvendigvis Mimers Kilde (Brönd) være, d. e. den Kilde eller det Dyb, som skjuler al sand Erfaring og Kundskab. Mimer betyder Erfaringen; men da denne fordrer et Öje for at see, og det navnlig Aandens

Öje, er det indlysende, at Odins Öje er aldeles nödvendigt for Mimer. Dette siges ogsaa udtrykkeligt, at Mimer *„drikker Kundskab af Odins Öje"*, d. e. ved Hjælp af Aandens Seerblik*). Mimers Brönd er da ikke Havet, en Fortolkning, som mangler al mythisk Hjemmel, og som kun er udsprunget af den vilkaarlige Mening, at Alt, hvad der omtales i Mythologien, er Gjenstande af Naturen. Mimerskilden er derimod selve det Dyb af Kundskab og Erfaring, som ligger i Verdenshistorien, og et Folk med Gothernes historiske Tendens *kunde* ikke oversee, at Historien er det Dyb, der gjemmer Erfaringen; men Billedet af en Brönd eller Kjedel (Kilde) var da det allernaturligste Symbol. Mimer kaldes derfor ogsaa, som Den, der er i Besiddelse af den bedste Skat, Hoddmimer, d. e. Skatmimer, den rige Mimer, og hans Navn (Mimer, beslægtet med memoria, memor, memoire, meomer) peger ligefrem paa Hukommelse og Erindring; altsaa den Erindrende, Den, der erindrer Alt, d. e. den Erfaringsrige, er

*) Næsten er det ubegribeligt, at Fortolkerne lade Meningen saa ganske uændset ved at oversætte: „Mimer drikker hver Morgen Mjöd af Odins Öje." Formaliter maatte man her spörge: hvordan kan man drikke Mjöd af et Öje? og hvorfor skulde Mimer „hver *Morgen*" drikke denne Snaps, da det vel dog kun var ved Gilderne om Aften og Nat, at man blev mjöddet? Realiter maa man spörge: Hvad betyder da dette Billed? thi den Fortolkning, som hidtil er givet, at *Havet* (Mimer) *hver Morgen* (naar Solen staaer op) drikker af *Odinsöjet* (Solen), vil man dog vel ikke for Alvor antage; det er Solen, der kan drikke Vand af Havet (efter Folketroen), men ikke Havet, der kan drikke Mjöd af Solen. Stedet hos Vola er uaegtelig forskrevet; men med Kritik maa man læse Edda; ellers komme vi aldrig ud af Virvarrets og Trivialiteternes Rige. Ordet mjöð er mjót; derfor er ogsaa Yggdrasills Navn ikke mjöðviðr (Mjödtræet) men mjótviðr (Kundskabstræet); ogsaa mjótviðnir skrives stundom mjöðvitnir, og betyder desuagtet ikke den Mjödrige, men den Kundskabsrige (netop Mimers Faders Navn). Stedet hos Vola bör da oversættes saaledes: „*Kundskab* drikker Mimer Morgen hver af Valfaders Pant" (Aandens Öje).

Mimer; *han er Verdenshistoriens Gud.* Netop saaledes omtales han ogsaa i et langt yngre Digt, Solsangen (Str. 56), hvor han kaldes „Kredsguden", d. e. Guden for Verdenskredsen, idet man nemlig tænkte sig Jorden kredsrund, flad og begrændset af Horizonten. Der er altsaa en bestemt Modsætning mellem Urds og Mimers Kilder, mellem Urd og Mimer selv. Urd er den Forudvidende, der har sin Kundskab *för* al Erfaring, idet hun öser den af det prophetiske *Fremsyns* Dyb; Mimer derimod har sin Kundskab *efter* Erfaringen, og öser den af *Tilbageblikkets* Dyb; de forholde sig som Propheti til Opfyldelse, og afgive saaledes Parallel til den græske Mythe om Prometheus og Epimetheus, kun at disse ere reen subjective, Forklogskab og Erfarenhed, hine objective.

§ 3. *Nidhöggr og Slangebrönden.*

Den tredie Afgrund, Hvergelmir, der var fyldt med Slanger, og hvori navnlig den gamle Drage, Nidhögg, laae, tænktes i Niflhejm, d. e. Taagernes Verden, hvor *Hel* boer. Man seer let Nödvendigheden af, at den tredie Rod af Asken maatte udspringe fra Dödens Land; thi udsprang den ene fra Urds Kilde, Ordet (Begyndelsen), og den anden fra Mimers Kilde, Virkeligheden (Midten), da maatte den tredie udspringe fra Helheim, Eftertiden (Enden af Verdensudviklingen). At den gamle Slange ligger her i Dödens taagefyldte Afgrunde, er ganske i sin Orden, og vi ere ikke berettigede til at see noget Andet i Nidhögg, end hvad der saaledes ligefrem ligger i Ordet og Mythen. Selv de ældste österlandske Folk have saaledes anseet Slangen for, hvad ogsaa alle yngre Folkeslag til alle Tider have gjort: Dödens Apostel, hvis fagre Ord daare mangt et Hjerte. Ordet Nidhögg betyder ogsaa ligefrem Den, der hugger ned, d. e. Manddraberen.

Förste Tillæg.

Allegoriske Træk fra tredie Periode.

Gaae vi fra denne Betragtning af Træets Rödder over til dets Stamme og Top, da maa vi först tilbagekalde i Erindringen, at Örnen, — som ogsaa hos Grækerne var Aandens Fugl, — til alle Tider har været Billed paa Tankens Hurtighed, Liv og Styrke, samt höje Flugt. Örnen er Billed af *Menneskeaanden.* Dette bestyrkes ved mange Træk, hvor Örnen stedse forekommer som allegorisk Fremstilling af Menneskeaanden f. Ex. i Suttungsmythen.

Högen, Vedrfölnir, mellem Örnens Öjne, betyder Den, der föler Vejret, en Vejrhane, der angiver fra hvad Side Vinden blæser, et plumpt allegorisk Moment, der udtrykker Alvidenheden, som alt iforvejen ligger i den Plads, Örnen har. At Vejrhanen er en Hög, sigter rimeligvis til Rovfuglenes Skarpsyn, ligesom Hanen ellers til Aarvaagenheden.

At Egernet Ratatösk skal udtrykke det Livlige og Spillende, som disse nydelige Smaadyr, der springe om paa Træerne, have, er klart nok; men Navnet er utydeligt, og det Moment, at Egernet bærer onde Ord mellem Örnen og Nidhögg, er ikke forstaaeligt ved sig selv. Efter en Variant er dets Navn ogsaa Ratakoster, hvilket er forklaret ved „Fristeren"[15], men skjöndt det ikke er upassende, have vi dog ikke Lov til at antage, hvad der ikke ligefrem ligger i Billedet.

Det næste allegoriske Moment er de fire Hjorte. Dáinn betyder Döden[16]; Dvalinn Dvale, Dödssövn; Dunneyr er Brusen og Summen for Örene, og synes at tilkjendegive den Utydelighed i Opfattelsen af enhver Lyd, som fölger med Dvalen; Durathror betyder enten den stærke Sövn, eller Den, der drysser Sövn som Dugg

ned over de Levende[17]. De ere altsaa alle fire kun Exempler paa de Udtværinger og Tautologier, som Digterne i deres Allegoriseren vare saa indtagne af; upaatvivlelig have nemlig hverken Örnen, Egernet, Högen eller Hjorten nogentid været optagne i Folkephantasien, idetmindste ikke udsprungne deraf, men skyldes meget mere enkelte Digteres Udsmykning af det rene Symbol, i tredie Periode[18].

Naar Urd bestænker Træet, da drypper Dugg i Dale, og denne kaldes Honningdugg, og er Biernes Föde. Dette Forsög paa at forklare Oprindelsen til Honning er ganske i tredie Periodes Smag: Mjöd er Digterdrikken; denne laves af Honning; Honning kommer af Bierne, som indsuge Honningduggen, og Honningduggen kommer fra Urds Vande, som glide ned over Verdenshistoriens, Kundskabens Træ; Allegorien sætter saaledes Digtekunsten som et Product af den naturlige Begejstring, ved at sætte Mjöden i Forbindelse med Urds Kilde, dog at Begejstringens Vande först maa være i Berörelse med Kundskabens Træ, förend de blive Digternes Drik; Allegorien udtrykker altsaa den Erkjendelse, at den umiddelbare, naturlige Begejstring maa forbindes med Kundskab om Verdens og Aandens historiske Udvikling for at blive poetisk og gehaltfuld.

At de nu omtalte Momenter tilhöre en eller flere allegoriserende Digtere i tredie Periode, bestyrkes ved deres Dunkelhed; thi hvad der tilhörte, og blev begrebet af *hele Folket*, maatte nödvendig være klart i sig; men hvad den enkelte Digter fremsatte, blev ofte hel dunkelt formedelst det i den islandske Digtekunst bekjendte Billedjægeri. — Vi have nu kun tilbage at omtale Askens Navne. Yggdrasill betyder efter den simpleste Afledning Yggs Træ, d. e. Odins Træ[19], en overordentlig træffende Betegnelse: Verdensaandens Træ. Det kaldes ogsaa Mjótviðr, Kundskabstræet, Erfaringstræet og Mi-

merstræet[20]. Mythen, som vi saaledes have gjennemgaaet, er aldeles ejendommelig for Gotherne. Man forestillede sig nemlig *ingenlunde*, at Asken bar Himlen, eller stod i Centrum af Jorden, som man har paastaaet; saa hverken Persernes Borz eller Grækernes Olymp, hvilke desuden vare Bjerge, ja ikke engang Sachsernes Irminsul, der var en Verdenssöjle, som bar Verden, kan have anlediget Mythen. Saaledes som Træet med sine tre Rödder og sin pragtfulde Krone staaer for os, er det groet lige ud af den gothiske Mythicisme.

Andet Tillæg.

Om de kunstneriske Typer.

Selve Asken kan naturligvis i sin Helhed ikke males, fordi dens Billed overskrider Rummets Grændser; det Uendelige er umaleligt; og Askens Skjönhed ligger ikke i dens Ydre men i dens Betydning, hvilken kun ved de talende Kunster kan fremsættes: den har poetisk Skjönhed, ikke malerisk. Derimod ville baade Nornerne og Mimer kunne gjöres til Gjenstand for plastisk og malerisk Behandling. Ved disse Figurer mangle vi nu rigtignok al Typus som given; men den Kunstner, som forstaaer disse Gudeskikkelsers Betydning i al dens Dybde vil i samme Öjeblik have deres Typus i sin Sjæl. Af Mimers Billede ville vi herefter see nogle flere Træk, hvorfor vi opsætte nærmere at omtale det her. Angaaende Nornerne vil det være klart for den smagfulde Kunstner, at de, som evig urörte Jomfruer, maa fremstilles ungdommelig skjönne, kun at hver beholder sit individuelle Præg, Urd med al den Forklarelse i Öje, Miner og Holdning som Begejstringen kan give; Verdande maaskee rettest

med Ironiens Smil over Aasynet, og Skuld med al Virkelighedens kolde, strænge og blege Alvor. Freunds Tegninger til Nornerne, — især i de nordisk-mythologiske af 1822, — tör ikke anbefales til Efterligning saa meget som til Advarsel. — I Eckersbergs bekjendte Maleri, Balders Död, har han viist Asernes Forsamling under Asketræet. Man seer en Deel af Stammen, og Nornerne derhos. Uagtet dette Maleries i visse Punkter unordiske Motiver og mindre klare, stundom endog umythiske Typer, vil det dog fortjene langt Forrangen for Freunds nysnævnte Tegninger, og det vil stedse blive meget lærerigt at betragte det.

Cap. III. Virkeligheden, Livet.

---

§ 1. *Kampen.*

(Thor. Tyr. Uller.)

Asernes Fred var forbi med deres Uskyld; Nornerne kom, og deres förste Forretning var at spinde Skjæbnens Traader over Guderne. Da disse ikke mere selv holdt Skjæbnen i deres Haand, kunde de ikke mere selv bestemme deres Livsmaal, men maatte kjæmpe for at naae det Maal, den höjere Magt, — Skjæbnen, — Nornerne satte dem, og dette Maal kunde saa lidet, som ethvert andet, der ikke er udelukkende afhængigt af Mennesket selv, naaes uden Kamp; Aserne, disse Gothernes egne Guder, bleve saaledes nu Kampguder, og Gotherne, der kun fulgte Gudernes Kald, bleve et Folk af Kjæmper; thi kun ved Kamp kunde de naae deres Maal, Verdensmaalet. See her, hvorfor ingen blomstrende Kunst udviklede sig af den gothiske Mythicisme! det var ikke *denne* Opgave, det var Gotherne givet at udföre; de havde vel *Kunst-*

sands, men ingen Tid og intet indre Kald til at fölge den: Verdensopgaven var i Gothicismens Tid ikke mere Skjönhedsideens Realisation. *Heri* ligger Grunden, og ikke hverken i Gothernes Raahed eller i deres Mythers Ubrugbarhed.

Gothernes Anskuelse af Livet som en Kamp, der er nödvendig til Verdensmaalets Opnaaelse, forudsætter, at Livet har sin Sandhed i dette Verdensmaal; Det, Folket kjæmpede for at realisere, var Sandheden; deres egne Bestræbelser bleve saaledes Sandhedens delvise Sejr, og Alt, hvad der modsatte sig dem og den, hörte til Lögnens Rige. Denne Anskuelse er udtrykt i Mythen om *Thor og Midgaardsormen.*

At Midgaards Slange, Verdens Orm, oprindelig er den samme som Nidhögg, er der megen Sandsynlighed for; begges Væsen er fuldkommen eet, kun at Midgaardsormen er en Emendation af Nidhögg; den ligger i Verdenshavet, og er saa stor, at den snoer sig om hele Verden; denne Störrelse siges det nu vel ikke, at Nidhögg har; men rimeligt er det alligevel, at Nidhögg er *Navnet* paa Verdens Slange, og at Udtrykket Midgaards Orm senere gik over til at blive et Egennavn, „Midgaardsorm" (Miðgarðsormr). At deres Boliger ere forskjellige, har kun liden Betydning; thi meget nær ligger det, naar man först kalder Nidhögg en Verdensslange, at forestille sig den saa stor, at den omfatter hele Verden; Hvergelmer, hvori Nidhögg laae, var jo desuden og det bundlöse Dyb, (den gamle Kjedel), og dette var i Niflhejm, hvor *Hel,* Midgaardsormens Söster, boede; saa man kan ikke negte Rimeligheden for, at Midgaardsormen er den senere Emendation. Om dens Begivenhed med Thor fortælles nu Fölgende.

Thor vandrede *som Yngling,* og kom til Jætten Hymir, da det blev Aften. Der blev han om Natten. I Dagningen stode Thor og Jætten op, og gjorde sig færdige til at roe ud for at fiske. Hymir mente rigtignok, at saa

ung og spinkel en Knös vilde fryse og være ham til Ulejlighed, men da Knösen roste sig af at kunne roe godt, tog han ham dog med. Thor spurgte, hvad de skulde have til Madding; „det maa du selv sörge for", svarede Hymer, og saa gik Thor hen, og drejede Halsen om paa den störste Tyr i Hymers Qvægflok, og tog Hovedet med sig ud paa Söen. Thor roede i Bagstævnen, saa Jætten sandede, at han aldrig för havde seet Mage til Roning; og da han nu selv tillige lagde Aarer ud i Forstævnen, vare de snart paa Medet, hvor Hymer plejede at mede efter Fladfisk. Men Thor vilde længer ud, og han roede da et godt Tag til, saa Hymer maatte advare ham om, at det var farligt at komme længer ud, for Midgaardsormens Skyld. Men Thor roede endnu et godt Tag; da tog han Aarerne ind, satte Oxehovedet paa Snörekrogen, og kastede ud. Ormen bed rigtig, og Thor trak op; men den tog saa stærkt et Ryk i Snören, at Thors Hænder sloge ned mod Rejlingen af Baaden. Nu fnös Asathor; han stemmede Födderne saa hardt mod Bunden af Baaden, at de gik igjennem, og bleve staaende paa Havbunden, og Slangen maatte nu for en Dag. Rædsel fylder Jætten, da han seer Thors Öjne gnistre mod Ormen, og denne udspye Edder, medens den ene Sö efter den anden ruller sortladen gjennem Baaden. Han famler om Snören med sin Kniv, og, idet Thor löfter sin Hammer for at knuse Ormens Hoved, skjærer Jætten Snören over. Slangen sank atter i Dybet. Men Thor kastede Hammeren efter den, og Nogle troe, at han traf den, skjöndt rimeligere er det, at den ligger der endnu. Derpaa gav Thor Jætten en Kindhest, saa han flöj udenbords; men selv vadede han til Land[21]. Man seer her et Exempel paa Thors Evne til at vade gjennem de dybeste Vande

Slutningen af Mythen synes at tilhöre *Digteren*, ikke Folkebevidstheden; thi at Midgaardsormen ikke dengang blev dræbt, var til alle Tider den i Folket levende

Bevidsthed. Ogsaa Kindhesten ligger udenfor Mythen. En *ældre* Digtning om samme Mythe [22] stemmer heller ikke overens heri, og fremstiller heller ikke Jætten som Aarsag til, at Slangen gik tilbunds igjen. Desværre er denne Sang kommet som Fragment til os; men Lykke er det endda, at den ikke er aldeles tabt, ligesom en Mængde andre Sange om Thor. Denne Sang nu fortæller os, at Thor kom tilligemed Tyr (*Tir*, *Ti*) til Hymers Bolig forat hente hos disse (der efter Digtet er Tyrs Forældre) en stor Kjedel, hvori Ægir kunde lave varmt Öl til alle Aserne. Tir traf i Hymers Hall sin Moder, Algyllin, d. e. den Guldstraalende, blond, hvidbrynet og dejlig. Hun skjulte dem begge bag en Söjle i Hallen, fordi Hymer tidt tog med Vrede mod sine Gjæster. Da han kom, gik han ind i Salen; Jöklerne gjenlöde; hans Skjæg var som en frossen Skov paa hans Kind. Qvinden beder ham være glad; thi nu var deres Sön kommet *fra sin lange Rejse*, fulgt af Thor, men skjult bag Sulen. Og Sulen brast sönder for Jættens Blik, saa at otte Kjedler faldt ned: knn een, haardt hamret, blev hel. De To gik nu frem; Thór og Hymer maalte hinanden med Öjnene. Imidlertid blev der holdt Maaltid, og Thor ene aad to Öxne. Næste Dag toge de ud at fiske. Herved gik det nu til, som vi alt have hört: Ormens Overvinder trak den op til Borde, og slog dens fjeldhöje Hoved med Hamren, men — Ormen sank i Havet. Uglad roede Jætten hjem, og, som forat spotte Thor over det mislykkede Forsög, beder han ham dele halvt Arbejde med sig, og enten före de to Hvaler, Hymer selv paa Touren havde fanget, eller og Baaden hjem. Thor griber Baaden ved Stævnene, löfter det Hele med Aarer samt staaende og löbende Gods, og bærer det hjem til Jætten. Endnu trodsede Jætten, og sagde, at roe kunde Thor vel, men ikke kunde han bryde hans Drikkekalk. Thor greb Bægeret, spaltede en oprejst Sten dermed,

slog en af Hallens Suler igjennem dermed, men — Bægeret blev helt. Da hviskede hans skjönne Veninde til ham: slaae det mod Hymers Pande; den er haardere end noget Bæger! Thor rejser sig da paa Knæ, iförer sig Asastyrken, og slynger Bægeret mod Hymers Pande: Panden blev hel, men Bægret brast. Endnu forlangte dog Jætten, at vilde de have den store Kjedel, maatte de selv bære den bort; Tyr mægtede ikke at rokke den; men Thor fattede den ved Randen, stemmede Födderne mod Gulvet saa de gik igjennem, og kastede den op paa sit Hoved; Ringene klingrede ved hans Födder, da han gik med den ned over Hovedet. De to Guder vandrede nu; men imidlertid maa det have fortrudt Hymer, at have mistet Qvæg, Kjedler, og Bæger, saa han pönsede paa Ondt; da nemlig Thor saae sig tilbage, mylrede en Skare af Jætter frem af Hulerne med Hymer i Spidsen. Thor satte Kjedlen fra sig, svang Mjölner, og knuste Jætterne *).

Her see vi Thors Kamp med Jætterne i det Store. Disses Aandlöshed og Hjertelöshed er træffende skildret i Hymir, hvis Pande er haardere end Flint. Dog staae Jætterne i denne Fortælling kun som Slethedens Repræsentanter, hvorimod Midgaardsormen er Billedet paa Falskheden, der er den, som ödelægger Verden; Irrealiteten, Döden er den, Thors Arvefjende. Just derfor kaldes ogsaa Thor „Verdens Værge", d. e. Forsvarer, og „Slangens Overvinder", — et Udtryk, der aabenbar viser Thor som Sandheden i Livet; han er derfor „Troldenes eller Jætternes Bedröver", men „Menneskenes Ven". Træffende er det, at hans Sejr over Ormen kun er delvis, netop som Sandhedens Sejr over Lögnen, Livets over Döden; kun delvis og gradvis aabenbarer Sandheden sig i Livet; kun

*) De derpaa derpaa fölgende Vers vise, at Digtet kun er et Fragment af et större Hele, hvori flere af Thors Bedrifter have været besjungne.

betinget er den endelige Aands Realitet i ethvert Öjeblik. Thi absolut Realitet har kun Gud, og den absolute Sandhed er kun at söge i ham. Thor staaer saaledes som et Forbillede af Christus; han er Sandheden og Livet; og kun han kunde ved sin Hammer vie de Döde til Opstandelse, de Levende til Döden.

Det var denne Kamp for Sandheden, som Gotherne selv förte i Livet, — og kun derved bleve de saa historisk vigtige. Thorskampen er Frugten af Gothernes egen Kamp; den er det Billede, hvorunder de opfattede den. Ogsaa gik det Gotherne som Thor; de kunde vel knuse Jætterne, men de fik kun Ram til Ormen; og den gamle Drage vilde endnu bugte sig om Verden, om ikke en höjere Haand havde slynget Mjölnir imod den: Mange af Thors Kampe have derfor ogsaa Udseende af at være symbolske Opfatninger af Folkets egne Kampe; thi hvad Folket som Heros udförte, blev tilskrevet Aserne, som virkede gjennem Folket. Allerede i den her fortalte Mythe findes slige Fingerpeg; Jætterne skildres som boende i Klippe- og Fjeld-Huler, og kommende österfra. Herved kan man ikke vel undlade at tænke paa Finnerne, og overhovedet tænke sig Scenen i Norge eller Sverrig, og det endda meget nordligt, efterdi Hymer siges at fange Hvaler; dog vil vel dette Træk, ligesom ogsaa hvor der tales om Jökler, hvorved Tanken paa det Bestemteste ledes til Island, tilhöre blot den islandske Skjald, der besang Thorskampen, og localiserede den forat anskueliggjöre sine Tilhörere den. Thi at Mythen selv har været almindelig for hele Norden kan man ikke tvivle om; i den förste Fortælling siges Hymer at boe ved Stranden, og det saaledes, at han betragter det som en Hverdagssag, at en Fremmed af et andet Folk kommer til ham, et Forhold, som netop fandt Sted i Danmark, hvor Urstammen adspredt boede ved Kysten, og Gotherne inde i Landet; ogsaa siges han der at fange Fladfisk; peges

der saaledes i den ene Fortælling paa det flade Danmark, i den anden paa Fjeldlandene, er det rimeligt, at Mythen har været almindelig, — da jo ogsaa dens Indhold er universelt, — men at den har været forskjelligt localiseret i de forskjellige Egne.

En anden Mythe haves, hvori Folkehistorien endnu bestemtere fremtræder; men den er bleven udpyntet i tredie Periode. Disse sildigere Tilsætninger ville vi senere söge at udsondre. Det er *Thors Kamp med Jætten Hrungnir.*

Den blev foranlediget ved en Ordstrid, Odin havde engang, da han var redet til Jötunhejm, og kommet til Jætten Hrungnir eller Hrugnir. Striden drejede sig om, hvis Hest var den bedste, og endte med, at Jætten sprang op paa sin egen, og forfulgte Odin; og saa forpikket var han paa at naae ham, og redde sin Hests Ære, at han var kommet til Gudeborgen, Asgaard, förend han mærkede det. Aserne vare fine Folk; de böde ham indenfor, og man kan tænke sig deres aristokratiske Höflighed mod den plumpe Jætte: med skarp Ironi satte de *Thors* Drikkekar for ham, og — Jætten fölte sig smigret, og drak som en Börstenbinder, idet han kun havde til Hensigt at drikke som Thor. Han fik sig da en Blyhat saa tung, som nogensinde et hjernelöst Hoved kunde bære den, og ved den Lejlighed trumfede han i Bordet, og truede med at före hele Valhall til Jötunhejm, nedsænke Asgaard, slaae Guderne ihjel som Fluer, og kun skaane Freya og Sif, Frugtbarhedens Gudinder. Aserne holdt gode Miner, og man kan tænke sig den yndige Freyas skjælmske Miner og Blikke, medens hun skjænkede for ham, og takkede for den plumpe Compliment, — en Scene til at male! Omsider maatte Aserne dog kalde paa Thor; Hammeren löftet, og Panden rynket, tordner han: Hvo der tillod Jætten at sidde tilbords i Valhall? hvi Freya skjænkede for ham, som for en Asagud? hvi Jætten turde drikke

af Asathors Bæger? og Jætten sad der nu flau og flad og röd og bleg, medens Gudinderne smaaloe i Krogene. Af en Jætte at være trak han sig imidlertid ret godt ud af sin fatale Stilling, idet han, skjöndt i en lavere Tone, lod Thor vide, at Aserne havde indbudet ham, at det var liden Hæder for Asathor at dræbe vaabenlös Mand, men at han skulde vise sig som Karl for sin Hat, hvis Thor vilde möde ham i Tvekamp paa Landegrændsen ved Grjóttungaard. — Thor modtog Udfordringen: i *vore* Dage slaaes ikke en General med en gemen Mand.

Da Hrungner var kommet hjem, gjorde han og Jætterne en Mand af Leer, ni Mile*) höj og tre bred; de satte et Hoppehjerte i Brystet paa ham, saa man kan vel tænke, at da det tog til at banke, var det ikke af Mod. Hrungners Hjerte derimod *var af Sten*, hans Hoved af Sten, hans Skjold af Sten, hans Kjölle af Sten, — en sand Stenmand, som ogsaa herskede i et Stenland (Grjóttungarðr, d. e. Borgen i Stenlandet). Han stillede sig nu op med sin Flintekjölle paa Skulderen; Leerjætten, der hed Mökkrkálfi, Mökkrkalv, stod ved Siden. Da Thor kom, bævrede hans stakkels Hoppehjerte, saa det gik ham, som det plejer at gaae Faar, naar de blive bange. Thor kom *kjörende*, med Bukkene for sin Kjærre, fulgt af sin Svend, den raske Thjálfi. Denne sprang hen til Hrungnir, og tilraabte ham: „vogt Dig, Jætte! hold ikke Skjoldet foran Dig; thi Thor har seet Dig, og farer ned i Jorden forat anfalde Dig nedenfra!" Da skjöd Hrungner Skjoldet under Födderne, og fattede sin Flintekjölle med begge Hænder. Men Aukethor kom i sin Asastyrke. Lyn gnistrede omkring ham, og Thor-Drön forkyndte hans Komme; allerede langt fra slyngede han Mjölner mod Jætten; men Hrungner, der stedse var Thors Abekat, slyngede ogsaa sin Kjölle; de mödtes i Luften; og

*) „Raster"; Maalets Störrelse er uvis.

medens Mjölner fortsatte sin Retning mod Hrungners Pande, der blev knust saa smaat, som var den möllemalet, flöj dog en Stump af Flintekjöllen, som gik itu, da den törnede sammen med Mjölner, hen i Thors Pande. — Imidlertid havde Thialfi fældet Mökkerkalv uden Möje.

At Thor atter her sejrede, skjöndt ikke aldeles skadeslös, bestemmer Mythens Alder; thi denne delvise Sejr er aldeles ejendommelig for den Periode af Folkelivet, hvori Folket *begyndte* at tvivle om Gudernes absolute Magtfuldkommenhed, altsaa anden Periode, og Mythen staaer saaledes paa lige Linie med den foregaaende. Höjst betydningsfuldt er det, at Hrungner er Jætternes Thor; han efterligner Thor i Alt, men naturligvis plumpt og parodisk som Jætte. Derfor bestemmes ogsaa Aserne til at behandle ham som en mislykket Copi af Thor: ironisk give de ham Thors Sæde, Thors Skaaler, og lade Freya kredense ham; og Jætten svarer dertil: han lover store Bedrifter, kaster sin Kjölle, ligesom Thor sin Hammer; og lægge vi hertil, at hele Personen er af Flint, som har Gnisten i sig, og at Finnerne ogsaa dyrkede en Slags Thor med Flinteattributer: saa bliver det en til Vished grændsende Formodning, at den Kamp, hvori Asathor og Jætternes Thor maale Styrke, sigter til det historiske Forhold mellem begge Folk, og er den symbolske Opfatning deraf: overvandt Gotherne Finnerne (Urindvaanerne), da var det jo dog egentlig, — efter gothisk Opfatning, — Aserne, der gjennem Gotherne gjorde dette, altsaa her Thor, der besejrede Finnernes Guddom. Ogsaa Navnet Grjóttungaard peger paa et stenrigt Fjeldland; ja selv Mökkerkalv peger paa en materiel Efterligning af Tordenguden; Navnet betyder nemlig en lille Jætte, der bestaaer af *Taagemasser*, en Taagejættling; og har Hrungner da Lynet i sin Stenpande, er Mökkerkalv ved hans Side Tordenskyerne,

der omgiver ham. Den billedlige Fremstilling antyder denne Kjæmpes Skröbelighed ved at sige, at han var af Leer; ja selv det plumpe Træk om hans Frygtsomhed, synes at sigte til Pladskregnen, som udvælder af Tordenskyerne. Navnet*) giver os altsaa Oslysning om Symbolets Indhold. Hrungner og hans Kalv er saaledes en Fremstilling af Finnernes materielle Lyntilbedelse, og heraf fölger, at Gotherne, hvis de selv delte den, ikke som i denne Mythe kunde spotte over den. Denne Mythe er altsaa en Protest mod den thursemæssige Naturtilbedelse, man saa tidt har villet paadutte Gotherne. Finnerne dyrkede selve Lynet som Gud, Gotherne betragtede det kun som Gudens Symbol; det er denne Forvexling af Billed og Virkelighed, som Gotherne i denne Mythe have gjort sig lystige over, og dog har man tillagt dem selv den samme, fordi Fortolkerne selv have forvexlet Symbolet og Virkeligheden. Navnet Hrungnir betyder Opdyngeren eller Rynkeren, og bör tages figurligt, som en Ironi, om Storpraleren, der dynger store Ord paa hinanden, og bilder sig ind, at Folk tager ham for Thor, blot fordi han slaaer Rynker i Panden. Denne Fortolkning synes idetmindste at svare til hele Mythens Ironi. Dog tör det ikke negtes, at det ogsaa kan tages om de opdyngede Taagemasser og Tordenskyer; thi Mökkrkalv var Tordenskyen, og er kun en Stereotyp-Udgave af Hrungner (hans „Kalv"). At han siges at være af Sten gjör aldeles intet til Sagen; thi *Billedet* kan man have tænkt sig af Sten, medens dets *Navn*, (som stedse indeholder Nöglen til Symbolets Indhold) peger paa Taagemasserne i *Virkeligheden.*

---

*) „En Kalv" udtrykker kun en mindre Ting ved Siden af en större af samme Slags; saaledes endnu i Almuesproget: Strynö f. Ex. er en Ö; „*Strynkalven*" en mindre ved dens Side. Mökkrkálfi betyder da en Kalv af en Taagemasse, d. e. en lille Taagemasse ved Siden af en större, altsaa her en lille Taage-Jætte.

Mythen er saaledes afsluttet med Hrungners Fald og Thors Contusion i Hovedet. Men i tredie Periode, da Guderne ikke alene bleve omtvivlede, men betragtede som rent endelige Væsner, udbedrede man Mythen med det fritænkerisk-ironiske Træk, at Thor ikke alene fik Contusionen i Hovedet, men endog faldt omkuld, og fik Jættens ene Fod paa Halsen; og saa vidt var det nu kommet med Asathor, at han ikke selv mægtede at löfte Jættefoden af sin Hals, saa lidt som nogen af de andre Aser, der kom til forat hjælpe ham. Visselig! da dette Træk i Mythen fremkom, hængte Gudernes Billeder stövede og afblegede i Sjælenes Pulterkammer. Omsider, — siges der videre, — kom Thors Sön, Magni, d. e. *Styrke*, hvem Thor havde avlet med Jætteqvinden Járnsaxa, d. e. *Jærnsværd*, og, — skjöndt kun tre Dage gammel, — kastede han Hrungners Fod, som en Svedske, af Faderens Hals. Her er tredie Periodes Allegori umiskjendelig: Thor avler med Jærnsværdet Sönnen Styrke, og han er neppe födt, förend han tilintetgjör den sidste Rest af Stenkjöllefolket; *Symbol* er her ikke, men kun en *allegorisk* Fremstilling af den Folkebegivenhed, at da man, — sandsynligt nok fra Jættelandet*), (Norge eller Sverrig) — havde faaet Jærnet til Sværdeodden, blev man först ret Herrer i Urindbyggernes Land. Dette er saa meget interessantere, som det fuldkommen svarer til Resultaterne af Antiqvarernes Undersögelser om Stenalderen, Broncealderen og Jærnalderen; Urindvaanerne brugte altsaa Stenvaaben, Gotherne först Broncevaaben, og endelig, — i Mythicismens tredie Periode, — Jærnvaaben. Vi kunne derfor stedse være visse paa, at naar Jærnvaaben nævnes i en Mythe, hörer den til tredie Periode [23].

Endnu en anden Mythe viser, at Gud Thor meer og meer blev Gubbe Thor, at han, som de övrige Aser, efter-

*) Derfor synes Járnsaxa at være Jættinde.

haanden tabte sin Guddommelighed i Folkebevidstheden, idet den religieuse Idee i Folket udviklede sig ud over Symbolikens Sphære, og viste den symbolske Figur som et Billed, der ikke var Gud, men kun Billed af en Virkelighed. Da den religieuse Idee havde fundet sit Udtryk i det rene Symbol, maatte den gaae ud over Symbolet, og altsaa skille sig derfra; men forlades Symbolet af den religieuse Idee, er det ikke mere Gjenstand for *Troen:* da synker det ned til at blive blot Allegori. I denne Overgang kunde der forekomme saadanne Modsigelser som den, at Thor kunde miste sin Hammer, skjöndt den oprindelig var hans ufraskillelige Attribut. Det var nemlig virkelig lykket for Jætten Thrym at stjæle Thors Hammer; *hvorledes* dette Tyveri gik for sig, vide vi ikke; thi Mythen omtaler kun *Hammerens Hentelse* [24].

Thor sov, da Hammeren blev stjaalet; han vaagnede og savnede den, og hans skjæggede Hoved skjalv af Vrede. Af Lokes Snildhed ventede han Raad; ham forkyndte han sit Tab. Tilsammen gaae de til Freyas Bolig, og bede hende laane Loke sin Fjederham. Om den var af Guld, vilde jeg give Dig den, svarede den væne Dise, og nu flöj Loke afsted til Jötunheim. Thrym Thursedrot sad og flettede Guldhalsbaand til sine Hunde, og striglede sine Hestes Manker. „Har du gjemt Hlorrides Hammer", spurgte Loke. „Jeg har gjemt Hlorrides Hammer otte Mile *) under Mulde", svarede Thrym. For dens Udlevering forlangte han Freya, hvem altid Jætterne, baade Bygmesteren, Hrungner og Thrym, vare saa opsatte paa at faae: Kjærlighedens Fylde til deres fattige Hjem. — Loke flöj tilbage til Asgaard med dette Budskab; med Thor gaaer han atter til Freya, og saa forpikket var Thor paa at faae sin Hammer igjen, at han buldrede den Fagre

*) Raster.

imöde: „Bind om Dig, Freya! nu Brudelinet; vi age skal nu til Jætters Hjemstavn"! Men vred blev Freya; hun fnös af Harme; saa Asasalen under dem bæved, og Brising brast *). „Meget mandlysten maatte jeg være, om jeg aged med Dig til Jætters Hjemstavn". — Aser og Asynier kom nu sammen paa Thinge, og derom raadslog de rige Guder, at gjenerholde Hlorrides Hammer. Da qvad Heimdall, den *hvide Asgud*, *der Fremtid vidste*, som andre *Vaner* **): „Binde om *Thor* vi da Brudelinet, og hænge om Halsen ham Freyas Kjæde! klinge ved Siden skal Nögleknippet, og Qvindeklæder om Knæerne falde; med brede Stene hans Bryst vi pryde, med herligt Hovedtöj hans Hoved"! Men Thor da tordned', den fuldtro Asgud: „mig monne Aser da Kjærring kalde, blev jeg ombundet med Brudelinet". — Da imidlertid Loke rigtig bemærkede, at snart vilde Jætter bygge i Asgaard, hvis ikke Thor hentede sin Hammer igjen, saa „bandt de om Thor da Brudelinet, og hængte om Hals ham Freyas Kjæde; ved Siden klirrede Nögleknippet, og Qvindeklæder om Knæet sig folded'; med brede Stene hans Bryst de pryded', med herligt Hovedtöj hans Hoved". Det qvad da Loke, Laufeyas Ætling: „monne jeg med Dig som Terne være? age vi sammen til Jætters Hjemstavn"! — Bukkene bleve nu spændte for Skaglerne; flink löb de: „og Bjerge brast, og Jorden brændte: aag Odins Sön til Jætters Hjemstavn". Det qvad da Thrym, hin Thursers Hersker: „nu rejs Jer, Jætter! og reder Bænke! nu förer Freya som Frue til mig, hin Njördrs Dotter fra Noatun! Guldhornede Köer og kulsorte Öxne gaae ved min Gaard her til Fryd og Gammen; Nok har jeg Smykker og Nok

*) Man erindre, at Brising var Freyas Brystsmykke; naar Qvinden fnyser, gaaer Ynden, Qvindelighedens Glands, tabt.

**) Asgud og dog Vangud: denne Modsigelse löses i det Fölgende, hvor Talen bliver om Heimdall. Vanerne vare forudvidende: „Vaner vide", hedder det. See ovfr. S. 58 fgg. samt S. 71 Anm.

af Skatte; mig mangled' Freya kun i min Lykke". — Ved Qvæld kom Jætterne sammen, og Öl blev frembaaret for dem: Thor aad en Oxe og otte Lax, og alle Kraaser*) til Gildets Qvinder; sin Törst han stilled' med tre Kar Mjöd. — Men det var for stift for Thrym: Det qvad da Thrym, hin Thursers Hersker: „Hvo saae vel Brud saa bredt at bide? Hvo saae vel Mö meer Mjöd at drikke!" Der sad den snilde Loketerne; hun optog Traaden ved Jættens Tale: „i otte Etmaal har Freya fastet; saa længtes hun efter de Jætters Hjemstavn". Thrym löfted' Linet, sin Brud at kysse; men som lynslagen han foer langs Salen: „hvi ere flammende Freyas Blikke? hendes Öjne tykkes af Ild mig at brænde"! Der sad den klögtige Loketerne; hun optog Traaden ved Jættens Tale: „Freya sov ej i otte Nætter; saa brændte hun efter de Jætters Hjemstavn". — Ind kom den arme Jættens Söster, som bede skulde om Brudegaven: „ræk af din Haand mig de röde Ringe, hvis Du vil vinde min Hug og Hyldest"! Da qvad det Thrym, hin Thursers Hersker: „Frembærer Hamren, min Brud at vie! og lægger Mjölner paa Möens Knæ! thi nu vi ville i Vörs Navn vies"! Hlorrides Hug ham lo i Brystet, da haarden Hammer i Haand han fölte: först vog han Thrym, hin Thursers Hersker, saa hele Flokken med Fynd han fugtled'; men Jættens sölle Söster fik Skam for Skilling, for gyldne Ringe Hugg af haarden Hammer. Saa kom igjen Hlorride da til sin Hammer.

Den Mythe, der er indeholdt i dette fortræffelige Digt, er senere behandlet i Kjæmpevise-Form, under Navn af Thor af Havsgaard (Asgaard) og Tossegreven (Thursedrotten).

Kun derved, at Gotherne tænkte Aserne virke i sig (i Folket), fremkom det folkehistoriske Element i den go-

*) Lækkerier.

thiske Mythekreds; og let iöjnefaldende er det ligeledes, at ogsaa enhver mægtig Revolution i Naturen maatte tilskrives de stedse „virkende" Aser. Hertil hörer aabenbart den Mythe, som endnu lever i Norge i Urebö-Urd i Övre-Thelemarken, hvor Songaelven gjennem den vilde med Stenblokke fyldte Urd fosser sig frem til Totakvandet. Mythen tilskriver Thor den Naturomvæltning, som havde denne Egnens Vildhed til Fölge[25]. Der stod nemlig engang to rige Bryllupper; Thor besögte begge Brudepar; ved det ene Gilde modtog Brudgommen ham passende ved at drikke ham til af sin Öltönde, og saa række Tönden til Thor; ved det andet derimod kom Verten med sit Öl i en Kumme, — Thors Törst uværdigt! Denne Karrighed oprörte ham; han gik hen til det gjæstfrie Brudepar, förte det, med alle Gjæsterne, op paa „Brudestenen", og nu slog Thor Dommedagsslag i Fjeldet, saa det karrige Brudepar fik Ligstene af Hovklies Klipper. I Hidsigheden flöj ham imidlertid Hammeren af Haand, og nu væltede han, forat finde den, Klippestykkerne tilside, og frembragte saaledes den Sætervej, som endnu kaldes „Thors Vej", og som kun kan betrædes af det bjergfödte Qvæg med nogen Sikkerked. Saa fandt Thor sin Hammer.

Denne Mythe giver en interessant Parallel til den forrige; ogsaa her mister han Hammeren ved et Jættebryllup, hvor han knuser alle Jætterne. —

Vi have alt forhen i en Mythe seet Thor og Tir sammen, og vi skulle nu nærmere betragte denne interessante Figur. Navnet Tyr betyder „Gud", og er intet Personsnavn. Hvad var da, spörge vi, denne Guds egentlige Navn? Först maa vi, for Tydelighedens Skyld, fremsætte den Characteristik, som gives af ham[26]. Han er meget *modig*, siges der; Krigere bör paakalde ham, fordi *Tapperhed* kommer fra ham, hvorved der gjöres Udslag i Krig; han raader derfor aldrig til at for-

lige Trætter. Han er saaledes Heroismens Gud, den personlige Tapperheds og Modets Gud, og maatte da fortrinsvis blive dyrket i Folkets heroiske (anden) Periode. Tir som Odins Ledsager afgiver Billed paa Gothefolket i Sandhedens Tjeneste. Da Tapperhed og Mod i Heroismens Tid alene kan give Hæder, saa blev Tir ogsaa til Hæderens heroiske Gud; han er det Symbol, hvorunder den offentlige Ære er opfattet i sin Guddommelighed. I tredie Periode mistede han sin Haand for sin Tapperheds Skyld, men *oprindelig* blev han lige saa lidt tænkt enhaandet, som Odin enöjet, — Noget, der dog ogsaa *kun* gjælder om disse Figurers *förste* Skikkelse, saa den Kunstner, der vil fremstille dem, stedse vil gjöre rettest i at give dem saaledes, som de i Mythologiens meest plastiske Periode, — d. e. den tredie, — bleve tænkte, og altsaa fremstille Odin enöjet, Tir enhaandet. Som Heroismens kjæreste Gud blev han fortrinsvis kaldet „Guden" (Tyr), og just formedelst dette udelukkende Hædersnavn bliver det Spörgsmaal saa meget mere paatrængende, hvad da hans Egennavn var.

Dette Spörgsmaal kan imidlertid endnu kun besvares ved en rimelig Hypothes. Vi finde nemlig i de yngste Mytheböger, som ere de upaalideligste, *en anden Gud*, Ullr, som upaatvivlelig först i den Tid, da Mytherne *bleve nedskrevne*, blev anseet som forskjellig fra Tir. De Grunde, som tale for deres Identitet, ere fölgende. For det Förste characteriseres Ullr aldeles som Tir: han er god at paakalde i Tvekamp, krigersk i Dragt og Færd[27]; skulde der da være to Guder, man paakaldte i Krig? vistnok lige saa lidt, som der kunde være to Verdensslanger, Nidhögg og Midgaardsormen. Fremdeles: Ullr er en dygtig Bueskytte og Skilöber; han kaldes derfor ogsaa *Jagtens* Gud. Herved maa man betænke, at baade Skilöbning og Bueskydning, hvortil der udfordres saamegen Dygtighed som Dristighed, og som gav saa

store Fordele i Krig og Fare, vare *Ærens og Ærgjerrighedens Attributer;* saaledes skulle vi senere see, at *Skade,* Ærgierrighedens Personification i tredie Periode, blev skildret som Skilöberske og Jagtgudinde; man erindre og den Ære, Einar Tambeskjælver, Palnatoke og Andre indlagde sig ved Bueskydning og Skilöbning, og man vil da let see, at Ærens *Gud* maatte tænkes som *den bedste* Skilöber og Bueskytte. Det bliver saaledes höjst sandsynligt, at det samme Forhold finder Sted her, som ved Nidhögg og Midgaardsormen: det ene Ord udtrykker Navnet, det andet Personens Væsen og Character, saa at Hæderens, navnlig Krigerhæderens Gud hed Ullr, med den Hæderstitel Tír, d. e. *Guden Ullr.* Kun saaledes kan man forklare den Synderlighed, at i tredie Periode, hvor hver enkelt Gud, hans Bolig, hans Slægt o. s. v. blev saa nöje detailleret, staaer Ullr, *skjöndt man aldeles ingen Heltedaad vidste om ham,* som Gud med sin egen Bolig, Ydalir, og et fuldstændigt Slægtregister, hvorimod Tir, den hædrede og forgudede, Thors Staldbroder, som gjorde Aserne et Offer af sin Haand, ikke har Bolig og ingen Fader. Denne Skjödeslöshed kunde tredie Periodes Detaillister ikke gjöre sig skyldige i, og det kan derfor kun forklares ved at antage, at Ullr var Gudens Egennavn, Tir hans Hæderstitel; thi saaledes er det en Selvfölge, at man ved Slægtregistret tier med Mandens Titel og nævner ham ved hans Navn. Endnu et vigtigt Vink (hos Saxo) bestyrker vor Mening. Saxo omtaler nemlig en Ullr („Oller"), som paa et Ben löb hen over Havet; men da nu Sköjter bleve gjorte af Ben, er der intet Spörgsmaal om, at vi her igjen have vor Skilöber Ullr, da Forskjellen paa Skierne og Sköjterne er en local, saa at Skilöberen Uller i Bjerglandene var Sköjtelöberen Oller i Danmark. Men nu fortæller Saxo *den Allegori fra tredie Periode* om denne Ullr (Oller), at da Odin

blev landsforvist fra Asgaard, skjænkede man Ullr guddommelig Dyrkelse; det er at sige: da den gamle Odin ikke mere beherskede Folkets förste barnlige Tro, forgudede man Krigeræren; da man i förste Periode havde haft Odin til Overgud, maatte i anden Periode (i Heltetiden) Uller, Krigeræren, blive det. Vi henvise iövrigt til Behandlingen af denne Mythe i tredie Periode. — Endelig er et vigtigt Træk, der taler for Tirs og Ullers Identitet, at söge i begges Slægtskabsforhold, og da Genealogien hörer til tredie Periode, maa vi her laane disse Træk. Thor siges da der at være gift med Sif; *Uller* kaldes nu Thors Stifsön, men derimod Sifs Sön, og *Tir* var, som alt er berört, en Sön af Thors Veninde Algyllin, Hymers Kone, uden at det siges at Hymer var hans virkelige Fader, Noget, der ogsaa vilde forbyde Aserne at optage ham, naar han var en Jættesön, i deres Kreds; tværtimod omtales Algyllins Forhold til Thor som et galant Forhold, der lader formode, at den dejlige, blonde, hvidbrynede Algyllin fölte sig mindre lykkelig i sit Ægteskab med Hymer, og at Thor har vakt modsatte Fölelser hos hende. Er saaledes Tir en Sön af Thor og Algyllin, da er det allerede ikke saa besynderligt at finde Jætteqvindens Sön hædret blandt Aserne og som Thors Staldbroder og Ven. *Desuden stemmer dette Forhold* mellem Thor og Tir, som Fader og Sön, *fuldkomment med begge Figurers Idee*, og det bringes næsten til Vished ved, at Thors *Kone* Sif nævnes som *en Spaaqvinde*[28], hvem Thor ægtede, hvorfor hun og, skjöndt hun saaledes var Thors Kone, dog *ikke* opregnes blandt Asynierne. Hvad er da nu rimeligere, end at Thor, da han havde knust Hymer, hendes Mand, med alle Jætterne, *ægtede* sin skjönne Veninde under Navn af Sif; *derved* fik hendes Sön först *Hjem* blandt Aserne; *thi dette havde han ikke, medens Hymir levede;* Algyllin selv siger, at Tir, hendes Sön, var hjem-

kommet *fra sin lange Rejse**), da han med Thor var kommet for at hente Bryggerkjedlen. Vi maa da antage, at Sif var *Navnet* paa Thors Kone, Algyllin, et beskrivende Tilnavn (den Gyldne, den Dejlige), netop som med Nidhögg og Midgaardsormen, Ullr og Tir, og flere af Odins Tilnavne er Tilfældet. Men er det nu saaledes næsten mythisk vist, at Sif og Algyllin er Een, da er ogsaa Ullr (som er Sifs Sön) den Samme som Tir, (Algyllins Sön). At Ullr kaldes Thors *Stifsön* har naturligvis ingen videre Vægt, da han — selv kun for Velanstændigheds Skyld — ikke kunde kaldes anderledes; og da hele dette Slægtskab tilhörer tredie Periodes Theogoni, kan der og ved de enkelte Digteres forskjellige Behandling være fremkommet forskjellige Meninger, og derfor Usikkerhed. Imidlertid svækkes ikke vor Anskuelse, selv om Ullr virkelig antages for en Sön af Hymer; og tages Hensyn til Navnet, skulle vi ikke være utilböjelige til at antage, at den ældste Forestilling virkelig tillagde ham Hymer som Fader, medens den yngre greb Thors Forhold til Hymers Kone, for derved at forklare, hvorledes Ullr og Sif kom blandt Aserne. Navnet Ullr betyder den Uldne, Laadne, Haarrige, og synes unegtelig at pege paa Jætten, hvis Skjæg var som en Skov paa hans Kind. Hypothesen er altsaa i Korthed efter den ældre Forestilling denne: Hymer havde en Sön, Ullr, med sin Kone, Algyllin; Thor dræbte Hymer, ægtede Algyllin, og antog hendes og Hymers Sön som sin egen Stifsön; hun fik, i saa nær Beröring med Aserne, Tilnavnet Sif, og Ullr Tilnavnet Tir, medens onde Tunger hviskede om, at Thors Kjærlighed til Tir dog var noget större, end en Stiffaders plejede at være[29]. Sif, som Höstens Gudinde, fortjente jo ogsaa fuldtvel Navnet: den Gyldne.

*) Hymisqu. 11. Hans lange Rejse var da Besöget hos Ægir med Aserne.

Tillæg.

Om de kunstneriske Typer.

Med Hensyn til den plastiske Fremstilling af Thor have vi nu seet, at han snart tænktes agende med Bukkene for sin gnistrende Kjærre; snart som bevinget (Vingthor), snart som en spinkel Yngling uden Skjæg, som i den förste Fortælling om Hymer, snart som en kraftfuld skjægget Mand, som da han vaagnede, og savnede sin Hammer. — Algyllin fremtræder her endnu kun ubestemt, först i tredie Periode, hvor hun som Sif kommer til at spille en Rolle i Asgaard, faaer hun sin plastisk-maleriske Bestemthed. Her vide vi kun endnu, at hun var blond og fager („hvidbrynet"), og som Höstens de modne Frugters og Kornets Gudinde, vistnok yppig tænkt. Sifs lange, fagre Guldhaar er bekjendt. Hun er fuldkommen parallel med *Ceres;* Venderne kaldte hende Siva, og tænkte hende med gyldne Lokker, omvundne med Blomster, gyldne Æbler, Druer og Grönt i Hænderne. Navnlig er det som Den, der giver *Fædrelandet* dets Kornrigdom, at hun er Thors Kone, og det er unegtelig en smuk Allegori, der er et Product af Folkets Patriotisme og Fædrelandskjærlighed. — Ullr, krigersk og kjæk, med frit Blik, aandende Mod og Stolthed, med kraftigt kruset Haar, maaskee passende hyllet i en Björnevams, og enten enhaandet, eller med Kogger paa Ryggen, Bue i Haand, i fuldt Löb paa sine Skier ned ad Fjeldet eller paa sine Sköjter, vil ligeledes kunne give et prægtigt Billede.

§ 2. *Kjærligheden.*

(Njördr. Freyr. Freya.)

Vi forlade nu Thorsmythen efterat have fremstillet saa meget af den, som synes at höre til denne Periode.

Mange Myther om Thor ere desværre tabte; men de tilbageblevne ere Nok til at give os en klar Anskuelse af Folkets Udvikling i anden Periode, og det er Dette, hvorpaa Alt kommer an. Men herved er at erindre, at Kampen og Heltenes Higen efter Hæder kun er een Side af Folkelivet; og paaligger det os da, at skildre Folkelivet gjennem Mytherne, saa maa vi da ogsaa nu fremstille den Classe af Myther, som completterer hin: Kjærlighedens; thi Kampen og Kjærligheden ere Heroismens modsatte Poler. Dog maa vi ikke herved udelukkende tænke paa Kjærlighed mellem Mand og Qvinde, men overhovedet paa alle Sympathiens Kræfter, alle hellige Fölelser, hvorved Subjectet kun haandhæver sig selv derved, at det hengiver sig i en Andens Væsen for der at vinde Fylde.

Denne Livets höjeste Fylde kunde naturligvis kun gives af „den rige Gud" *Njördr*, Gudsfrygtens og Gudsdyrkelsens[30], og derfor overhovedet Religieusitetens og den sædelige Ordens Fader; han er selve Folkets sædelige eg religieuse Aand, ved hvilken det fölte og fulgte Trangen til Templet, til Altarkredsen og Offerstenen. Atter her spiller da Folkelivet igjennem, og man vil finde det i sin gode Orden, at jo mere Gudsdyrkelsen blev ordnet, desto mere trak Guderne sig tilbage i Templerne, og desto mere Indflydelse fik Præsterne. En höjst mærkelig Mythe synes ogsaa at udtale Dette; det er Mythen om Njördrs Ægteskab med Skadi; men da Præsteherredömmet först fuldkomment kunde udvikle sig, da Folket selv havde ophört at skabe sig sine Guder, d. e. i tredie Periode, saa opsætte vi at fortælle denne Mythe indtil da, fordi den egentlig er en Allegori over Præsteherredömmet, og, — hvorvel den kan have begyndt at danne sig alt i denne Periodes Slutning, — dog först i tredie Periode blev assimileret med Folkets Ideekreds. Her tilföje vi altsaa kun, at Njördr kaldes *Vognguden*,

hvilket sandsynligvis sigter til, at flere Guders Billedstötter i Templerne fremstilledes som siddende i Vogne; saaledes Thor og Hertha, og sagtens ogsaa den Gud, der forestod Gudsdyrkelsen.

Var saaledes Njördr den indre Lyksaligheds Giver, saa var Freyr den ydre Velstands og Lykkes Ophav. Allerede hans Attribut, Galten Gyldenbörste (see S. 61), der var spændt for hans Kjærre, naar han kjörte, og som han stundom ogsaa red paa, medens den tillige af Folket blev agtet saa hellig, at man aflagde Ed med Haanden paa dens Billed, — viser Det. Som Overflödighedens Giver var Freyr Lysalfernes Hersker; Solstraalerne vare de milde Alfers Billed, og just Solstraalerne give jo Jordens Gröde Kraft og Fremvæxt. — Med Begrebet om Overflod og Rigdom maatte snart Begrebet om Blödagtighed forbinde sig hos et saa tarveligt og klarsynet Folk som Gotherne: Freyr indlod sig i blödagtig Elskov, og mistede ved den Lejlighed Heltens Smykke, sit Sværd.

Der fortælles nemlig, at Freyr havde hæftig forelsket sig i en Jættepige, Gerde, som var saa yndig, at Luft og Sö gjenstraalede af hendes hvide Arme. Men hverken de virksomme, kraftige Aser, eller de vise, rene Alfer vilde tillade, at Vanguden fornedredes ved en Forbindelse med hende. Freyr var ene med sin Kummer. Da gik Skirnir, hans Svend og Barndoms Fostbroder til ham, og spurgte ham om Grunden, hvi han sad ene i den store Sal den lange Dag igjennem. Da klagede den milde Freyr: „Alfröden stiger lysende hver Dag, men ikke bringer den Lys i mit Sind; hedere end nogen Yngling i sine Dages Morgen elsker jeg Möen; men Alle — Alle forbyde vor Elskov." Da svarede Skirnir: „Giv mig da din Ganger, som kan bære mig gjennem de dunkle Luer, og dit Sværd, som selv lædsker sig med Jætters Blod." Han red nu med Sværdet, og nu gik

det over taagede Fjelde og mörke Dale til Gerdes Hjem, Gymersgaard. Ved Skigaardsleddet vare bidske Hunde bundne, og rimeligvis tænktes hendes Jomfrubur omgivet med stærke Flammer, som han maatte ride igjennem. Skirnir blev nu meldt hos Gerde, og hun indlod ham; han frembar sit Ærinde; men hun ahnede, at Freyr skulde blive hendes Broders Banemand, og modstod derfor længe Skirnirs Bön, at hun skulde skjænke Freyr sin Kjærlighed. Elleve skjære Guldæbler lovede han hende; hun afslog dem; Odins Ring, Draupnir, lovede han hende*); hun vilde ikke; han truer hende med det skinnende Sværd, men hun spotter ham; da udbryder han i Forbandelser over hende; han truer at beröre hende med en Tryllekjep, og bortföre hende fra alt menneskeligt Selskab, hvor hun skulde sidde, som Örnen paa sin Tue, vendt mod Dödens Huler; Mad skulde vorde hende ledere, end Midgaardsormen er Menneskene; til Spot og Skjændsel skulde hun blive for Alle, om hun slap ud. I stigende Flugt vedbliver nu Digteren at skildre den Jammer, der efter Skirnirs Forbandelse skulde komme over hende: „Rædsler skulle daglig omringe Dig i dit Hjem; udmarvet og frydlös skal Du hver Dag vanke til dine Frænders Haller, med Taarer til Lod og Graad for Gammen; med trehovdet Thurse dit Liv Du tære, eller mandlös döe! fra Morgen til Morgen skal Brynde Dig brænde; Du vorde som Tidslen, der visner gold i Mönningens Fuger! Vred er Dig Odin, vred Asers Fyrste; Freyr skal skye Dig, — ramme Dig Gudernes Hævn; Hörer det Jætter! I Hrimthurser, hörer! I Sönner af Suttung**), selv Asernes Venner***), hvor jeg forbyder,

*) Rimeligvis er dette Træk ligesom de övrige Specialiteter udelukkende *Digterens* Ejendom; hvorfra fik Skirnir Odins Ring? hverken havde han för Rejsen forlangt den ej heller ymtes der om det paa noget andet Sted.

**) Dværgene.

***) Alferne.

hvor jeg forbander Möen Mands Favntag, Möen Mands Nydelse! Isgold hedder Jætten, som eje Dig skal bag Dödningeleddet, hvor jamrende Trælle din Törst skal lædske med Geders Vand! Troldruner trende skjærer jeg for Dig: Elskov uden Evne, Længsel uden Lindring, og Brystet æret af Brynde; jeg kan skjære dem af, som jeg skjar dem paa: endnu har Du Valget". — „Saa vær mig heller hilset", — udbröd den smukke Jættepige, — „og töm af Thursers Bæger*) den gamle Mjöd." Og nu lovede hun efter ni Nætters Forlöb at ville favne Freyr i „Knoppernes Lund" Barre. Men da Skirnir kom hjem, og bragte Freyr dette Budskab, klagede den kjælne Vangud: „Lang er een Nat, lange to, hvor skal jeg udholde tre! tidt mig en Maaned mindre tyktes end en halv af Længselens Nætter" [31].

Det behöver vel ikkun at nævnes forat indrömmes, at Gerde her staaer som den sandselige Lysts Repræsentantinde. Navnet [32] betyder den Dyrkede, og Billedet er taget af Jorden, som ved Plöjning og Saaning giver Velstandens Glæder; hun er saaledes ligefrem Freyrs qvindelige Halvpart, og Gotherne maatte snart faae Öje paa hende umiddelbar ved hans Side. Skirnirs Forbandelse i Forening med det höjst mærkelige Udsagn, at *Kraftens* Guder lige saavel som *Renhedens*, — Aser og Alfer, — modsatte sig Forbindelsen, giver Vished om vor Forklarings Rigtighed. Freyr maa naturligvis miste sit Sværd, sin Mandighed og Styrke, ved en Forbindelse med Gerde, (Parallel til Samson, der mister sit Haar). Detaillen derimod om de elleve Guldæbler og Odins Ring m. M., hörer ikke til *Mythen*, men til *Digtet*, og var nödvendig for den lyriske Expansion, uden hvilken Digteren ikke vilde have kunnet give sit Digt denne höje Grad af Anskuelighed, som det har. — Skirnir betyder den Skjære og

---

*) Hrimkalkr, Rimthursernes Kalk, Bæger.

Rene; Billedet er her taget af den skjære og klare Luft, der er Solvarmens Fölgesvend, ligesom Skirnir Freys.

Gerde er da den blödagtiggjörende sandselige Elskov lige over for *Freya,* den rene Frue, der offrer Alt for sin Elskede, ja endog besværger de Döde forat redde ham, og kun knuses, naar han sviger Æren, d. e. bliver fejg. Her er det Kjærlighed, der driver Qvinden i sin Elskers Arme; Gerde derimod hengiver sig *uden at elske*[33]. Freyas Forkjærlighed for Heltene er naturligvis kun en Fölge af Heltenes Forkjærlighed for hende; heraf den Bestemmelse, at hun deler halvt med Odin paa Valen, hvorfor hun ogsaa kaldes Valfreya; — det var jo og virkelig Qvinden (Freya), der i Heroismen stedse delte Heltene med Sejrguden (Odin). Hun er derfor ogsaa Kampgudinde, og, da ialmindelighed Hjelmene dels vare gjorte i Form af Dyrehoveder, dels prydede med saadanne, saa havde hun og en Trynehjelm, d. e. en Hjelm prydet med et Vildsvinehoved, *Hildisvin,* d. e. en skinnende Hjelm i Form af et Svin. Som Elskovs Gudinde havde hun nemlig, ligesom Freyr, Galten til Attribut, og hendes, som hans, hed Gyldenbörste (Gullinbursti), paa hvilken hun ogsaa red[34]; man tænkte sig da hendes, og vist ogsaa Freys, Hjelm i denne Form. At Brising alt i forrige Periode var hendes Attribut, er alt sagt. Digterne kalde hendes Taarer gyldne; Aftenstjernen er hendes; thi som den straaler hendes Öje, naar hun tilsmiler sin Elsker. Han hedder *Odr,* d. e. Kraften, det samme Navn som Odin[35], og Freya nævnes ogsaa et Sted som Odins Gemalinde; det vil i tredie Periode blive bevist, at Odr kun er en speciel Opfatning af Odin, saa at de, fra en vis Side betragtede, begge ere identiske. — Det er troligt, at Freya, som enhver virkelig elskende Qvinde, har havt gode Anlæg til Husflid; idetmindste bar det pragtfulde Stjernebillede, som nu kaldes Orions Bælte, Navnet Freyas Rok; paa den spandt hun, höjt

over Jord, i de lange klare Vinternætter Kjærlighedens Traader over Kjæmpernes Vugge i Nord. — Hvad Under, at Freya boer i *Folkvang*, Menneskenes Vange; hendes Pallads der er stort med mange Værelser, — thi det er der stedse i Kjærlighedens Hjem; det hedder Sessrymnir, med de rummelige Boliger eller Sæder. Navnet Folkvang viser atter, at Folkehistorien i anden Periode er Mythernes ene Element, ligesom vi saae ved Thorsmythen, Tirsmythen og Freysmythen. Men herved staae vi nu ogsaa allerede paa Allegorikens Grændse: Freya og Odr boe sammen i Folkvang, d. e. Kraften og Kjærligheden boer i Folket selv; den religieuse Tro er her forsvindende, og dens oprindelige Form staaer tilbage som et blot Udtryk for en Reflexion; derfor mere herom, naar Freya i tredie Periode kommer til Omtale, hvor vi skulle see, at Folket i Freya og Odr anskuede sin egen heroiske Character. — At Valfreya undertiden fulgte sin Helt i Kamp, er naturligt; da red hun, og var brynjeklædt, som Skjoldmöernes yndige Forbilled; men undertiden var hun og flyvende, og havde da en Falkeham, ligesom ogsaa Frigg; i Kjærlighed til Falke foregik hun altsaa ogsaa de senere höjbaarne *Fruer*, som enhver ædel Viv efter hende kaldes, med et godt Exempel. Hvorfor just Frigg og Freya fik Falken til Attribut, er vanskeligt at sige, hvis det ikke var, fordi Kjærligheden stedse har Falkeblik. — Freya var imidlertid stundom lunefuld og ilsindet; at hun engang blev saa vred, at Brising brast ved den voldsomme Bevægelse af hendes höje Barm, have vi hört; en anden Gang lod hun sit kostelige Halssmykke *stjæle fra sig*, hvilket var værre. Men herom ved Heimdallsmythen. Ogsaa havde hun den Vane at græde vel meget, hvorfor hun kaldes den graadfagre Dise; dog har hun været skjön i sin Graad; thi det var af Længsel efter sin Ven Odr, at hun fældede de hede Taarer. Hun kjörte ogsaa, da hun tilsidst gav efter for sin

Længsel, ud forat söge ham; og da er det troligt, at hun först fik *Kattene* for sin Karm; thi disse *Kjælenskabens* Dyr havde hun neppe i anden Periode, som Skjoldmö, der med sin Elsker drog til Kamp og Sejr; de höre til den tredie Periode, da hun ogsaa holdt saa meget af Elskovssange.

Tillæg.

Om de kunstneriske Typer.

Med Hensyn til den plastiske Fremstilling af disse tre nu omtalte Vanguder, vil Njördr, som overhovedet alle Vanguder, bedst fremstilles blond, mild, beaandet, som Udtrykket af selve den religieuse Aand i Folket. Kjörende i sin Stadsvogn vil hans Billed ikke kunne misforstaaes, naar han er opfattet paa denne Maade. Som Offringernes Gud vil han kunne fremstilles med Offerkniv i den ene Haand, medens den anden hviler paa Hovedet af en sort, som Offerdyr smykket Oxe; sort Hornqvæg offredes nemlig f. Ex. til Freyr ved Freysfesten.

Freyr kan fremstilles mild, smilende, sprudlende af Sundhed, som han er i sin Almindelighed (som almindeligt Symbol), kjörende i sin Kjærre forspændt med den gyldne Galt. Den smagfulde Kunstner vil vide at vælge Vildsvinets mere imponerende Form, istedetfor Hussvinets, der er stödende efter Nutidens Smag. Hans Vogn maatte da characteriseres som Solgudens Vogn med Straaler udgaaende fra Navet, saa at hele Hjulet kom til at minde om Solen. Tænke vi ham med Sværdet ved Foden, sörgende for Gerde, vil ogsaa dette kunne give et smukt Billed.

Freya kunde fremstilles paa mange Maader: som Skjoldmö, med Brystharnisk og Vildsvinehjelm, medens

Falken sidder hende paa Skuldren eller Haanden; Bue og Pil ville naturligvis være hendes Vaaben, da hun er Elskovsgudinde. Brising kunde helt vel hænge over hendes Brystplade, idet hendes funklende Blikke fölge hendes Yndling paa Valen. Uvæbnet vil hun kunne fremstilles bevinget, eller med Falken paa Skuldren, Brising om det nordisk fyldige Bryst, det gule Haar udslaget og sammenholdt over Panden af en Bradse eller Stjerne, da jo Aftenstjernen var hendes; man erindre herved Dianas Halvmaane; i Haanden kunde hun have en oldnordisk Rok. Det lange, lyse Haar, de dybe, blaa Öjne, det ömme, drömmeriske Blik, de runde fyldige Former, den slanke Væxt, den hvide og röde, blomstrende Hudfarve maatte aldrig mangle. Medens hun græder Længselens Taarer for Odr, kunde hun give et dejligt Billed. Vilde nogen Kunstner fremstille hende ridende paa Gyldenbörste, eller kjörende i sin lette Karm, forspændt med Kattene, da maatte baade hin og disse have grandiöse Former, saa at man blev mindet om det fnysende Vildsvin og, med Hensyn til Kattene, om Lossen, Skovkatten eller et andet nordisk Dyr af denne Slægt, som afgiver interessante og yndige Former, hvori Leopardens, Pantherens og Tigerens Ynde er kjendelig.

§ 3. Sandheden.

a) Odin. Heimdall. Loke.

Vi have tilfulde seet, at Folkehistorien i denne Periode er Mythernes Underlag, og at den væsenlig var bestemt ved Livskampen, i hvilken Folket som enkelt Personlighed var indtraadt. *Sejr og Udödelighed ved Sejren var Tidens Opgave.* Höjst sandsynligt er det, *at denne Periode i Gothernes Historie just var den, hvori de vandrede* fra deres oprindelige Boliger ved det sorte Hav mod Nord og Nordvest. Den Sejr, som Gotherne kjæmpede for, var ikke den blotte Overvindelse af deres

Fjender; thi denne var kun et Middel for dem, hvorved de vandt den höjere Sejr, det var dem givet at vinde, og denne var: Realisationen af den gothiske Livsanskuelse; Verdensaanden skulde som *gothisk**) Aand virkeliggjöres; dette var Gothernes Opgave; og dette var deres Sejr, at Aserne dyrkedes saa vidt, som Gotherne trængte frem; Gotherne ere hele Middelalderens Grundpiller, Gothicismen dens Princip, Aserne dens virkende Kræfter. Gothernes Livsopgave var saaledes Mythicismens Fuldendelse, og dens Overgang til Verdenshistorie**). — Aserne, Gothernes Skytsguder, som *virkede* Alt *i og ved dem*, blive saaledes *Sejrguder*, d. e. Guder, som havde Livssejren i sig, og ved hvem Folket derfor sejrede. *Odin* blev derfor, som Overgud, Sejrens *Fader*, og kaldes „Sigtyr", Sejrgud, „Sejrfader, Hærfader, Valfader" (sigfödur, sigtyr, herian o. s. v). Men hvor betydelig er ikke herved Odins *Individualitet* fremtraadt! Han var ikke mere, hvad han efter den oprindelige Idee maate være, Tvekampens og Krigerærens Gud; — denne

*) D. e. objectiv, i Modsætning til den orientalske (substantielle) og græske (subjective).

**) Som Mythicismens Fuldendelse er derfor ogsaa den nordiske Mythologi en Forudforkyndelse af Monotheismen, og danner Overgang til denne, idet Hebræismen (Monotheismens förste Stadium) er det næste Standpunct, hvortil den religieuse Idee hæver sig. Saalænge derfor De, der forsöge at philosophere over Mythens Forhold til Christendommen, som Br. Bauer, Feuerbach, og nylig F. Bech, ere ganske uvidende om, at Gothicismen har existeret, gaae de fuldkommen iblinde. Disse Mennesker ere hverken Hedninger eller Christne; thi de kjende hverken Mythologierne eller Christendommen; de opfatte Religionens Begreb som Individets subjective Forhold til det Almindelige, istedetfor at opfatte det som Slægtens objective Forhold til Individet (den guddommelige Personlighed). De substituere saaledes et fingeret Factum som Basis for deres selvgjorte Religion, istedetfor at gribe den, ikke i Subjectet, men i Objectiviteten og Virkeligheden givne Basis for enhver virkelig, — mythisk eller bibelsk — Religion. Dog — de kunne ikke mere vildlede Folkene.

singulaire Del af den materielle Kamp var Ullers; han var heller ikke mere den Verdenskloge, ikke Livsironien; — thi denne var Lokes; heller ikke den evige Verdensvisdom i Verdensordenen — (hans oprindelige Begreb) —; thi denne var Heimdalls; heller ikke den absolute Erfarenhed, der alt i Verdens Födsel skuer dens hele Forlöb; — thi denne var Mimers; ja han holdt end ikke Livets og Lykkens Guldtavl i sin Haand, — dem havde han alt tabt paa Idasletten: Nornerne havde grebet dem. Saaledes havde hans Egenskaber individualiseret sig for Folkeaanden. Hvad Under, at han nu ikke mere havde sin Kundskab af sig selv, men udenfra ved kunstige Midler: to Ravne *Huginn* og *Muninn* flöj daglig ud over Alverden, og naar de kom tilbage, satte de sig paa hans Skuldre, og hviskede ham i Öret, hvad de havde seet. Men disse Ravnes Navne betyde *Tanke* (Huginn) og *Erindring* (Muninn); det er altsaa ikke mere Odin, den Alvidende, der *selv* fra Hlidskjálf skuer Alt; hans Tanke og Erindring, hans Fremsyn og Tilbageblik er nu bleven begrændset, endeliggjort og indskrænket. —

Men Hærfader og Sejrfader er han, og dermed Heroernes Fader. Som saadan maa han nödvendigvis tænkes tilhest med straalende Vaaben. Sleipnir hed hans Hingst, *hvid* og *ottebenet*; den gik, — mindre kunde det ikke være, — saavel over Hav, som over Land. Ordet betyder den Smidige, den Raske *). De otte Födder udtrykke kun dens Hurtighed; thi Aandens Ganger er snar som Tanken, og bærer sin Rytter overalt **). At parallelisere den med Pegasus er mere piquant end sandt; thi Odin

*) Sleipr, besl. m. slippe, schlüpfen o. fl. Altsaa Smutteren, den Glatte og Smidige.

**) Det indsees heller ikke, hvi *Odins* Hest skulde være allegorisk, og ikke de andre Guders. Hver Gud havde sin, ligesom Heltene, og de bleve tænkte som virkelige Heste kun at Odins var fuldblods, og altsaa meget hurtig og skjön.

var ingen Bellerophon, og som Poesiens Gud red han slet ikke Sleipnir; det var kun som Kampgud. Ligesaa lidt er den „det otteföddede Vers" som „den fugtige Foraarsvind"; thi Odin red hverken paa Vers eller Vind; den er hverken meer eller mindre end den heroiske Overguds Stridshingst, der kun ved sin Hurtighed og Smidighed udmærker sig fremfor jordiske Bæster.

Naar Sejrfader sidder til Höjbords med sine Kjæmper (Einheriar), da har han to Ulve ved Siden, *Gere* og *Freke*; da overalt Ulven er Ödelæggelsens Symbol, kan det ikke betvivles, at ogsaa disse Ulve ere det; vi antage dem derfor som Symboler paa den Ödelæggelse, der stedse gaaer i Sejrens Fodspor. —

Sejrfaders Angrebsvaaben var Gungnir, hans Dækvaaben et *hvidt* Skjold, foruden sin *gyldne* Rustning; paa sin hvide, fnysende Hingst, med gylden Hjelm og Brynje, hvidt Skjold, Gungnir i Haand, vil han kunne give et ypperligt Billed som Kampgud, Nordens Ares. Tidt omtales han som en gammel, sidskjægget, enöjet Mand, med snedigt Aasyn, Hatten over Öjnene, og svöbt i en blaa, sid Kofte. Snedighedens Udtryk er en Fölge af hans Egenskab som Krigsgud og Ödelæggelsens Fader.

Naar han red i Kampen, udsendte han sine Kampmöer, *Valkyrierne*, Skjoldmöer i Svanehamme, eller med Svanevinger paa Skuldrene. De svævede over Valen og kaarede (deraf Navnet: Valkaarerinderne) Heltene for Odin. Disse gik da hjem til Valhall. — Hvad Svanesang betyder, vide vi alle, og let indsees det da, at Svanemöerne staae som tragiske Muser, der tyde paa Heltens Fald, medens han sejrer. De forestilles ogsaa som ridende gjennem Luften, og man kan da tænke sig Hestene bevingede, ligesom Pegasus. — Aabenbart er det, at naar Valkyrierne bestemme, Hvo der i Slaget skal falde, Hvo ikke, da gjöre de Indgreb i Nornernes Rettigheder, og virkelig ere de ogsaa Kampnorner, hvorfor ogsaa oprin-

delig deres Tal var tre, senere flere, og tilsidst fik hver Helt sin; den yngste *Norne, Skuld,* var Valkyrie, og det er muligt, at Valkyrienavnene *Rota* og *Gude* oprindelig svarede til de to andre Norner. Blandt flere Valkyrier, der nævnes, bemærke vi Hilde, Göndel, Skögel og Gunne.

Det var ved en aldeles naturlig Sondring, at man tænkte sig Odin ikke mere som Visdommens Gud, men kun som Sejrens Gud. Idet man nemlig ikke længer symboliserede ham som Skaber og Opholder; idet man fölte Kamp og Sejr som Tidens Lösen; idet man endelig conseqvent tænkte sig Verdensaanden som Sejrens Fader og igjen Sejrens Fader som Kampens Styrer: saa blev *Klögt i Kampen* det fremtrædende Træk i Verdensaandens, Odins Væsen, men dermed var alt Verdensordenen og Verdensvisdommen ikke mere hans Sag; den blev, som de fleste andre af hans Egenskaber udsondret med en saadan Intensitet, at den fremstod plastisk som et særegent guddommeligt Væsen, *Heimdall.* Odin formerede sig saaledes, ligesom mange Infusionsdyr, ved Deling af sit oprindelige Væsen, noget vi ville finde gjentaget ogsaa ved Frigg, Freya o. fl. i tredie Periode. Her have vi nu nærmere at betragte Heimdall, som Den, der vogtede Asgaard, medens Odin havde travlt med Rigets udenlandske Anliggender.

Heimdall skildres[36] som meget lydhör og skarpsynet; han kunde höre Græs groe, og Uld voxe paa Faarene; han kunde see lige saa godt ved Nat som ved Dag, og i 100 Miles Afstand, d. e. hans Öre opfattede enhver Lyd, hans Blik gjennemtrængte enhver Afstand: — han var alvidende. At saadan en Herre maatte boe paa Himinbjörg (Himmelbjerget)[37] er aldeles i sin Orden. Vi maa herved uvilkaarlig tænke paa Grækernes Himmelbjerg, Olympos, og Persernes Borz og faae derved uvilkaarlig Vished om, at Himinbjörg lige saa lidt laae i det egentlige Sverrig som i Jylland; det er nemlig ikke et Egennavn, men kun et Apellativ, som angiver Betydningen

af hine specielle Navne (Olymp o. s. v.); det betyder kun et himmelhöjt Bjerg; og at Heimdall boede her, er kun laant af Datidens Erfaring og trængende nödvendige Skik, at bruge Bjerge og Bakker til Varhöje, hvor man lagde Vægtere paa Post. Derfor kaldes Heimdall ogsaa *Gudernes Vægter eller Vogter*[38]; og naar vi nu ikke kjende et eneste Træk om ham, hvor han ikke viser sig som Den, der ved sin Visdom frelser Aserne, saa kunne vi vel ikke værge os for at see, at det var som Visdommens Gud, han var Asernes Vægter, Himinbjörgs Herre. Som Asernes Vægter og Vogter er han Heroismens Forsyn, og vi finde saaledes atter her Folkets Udvikling knyttet til Mytherne. Han er altsaa den stedse aarvaagne Udkigger, og *behöver derfor ikke mere Söpropn, end en Fugl;* thi den Alvise er den altid Vaagne. Endnu klarere fremtræder hans Betydning ved fölgende Betragtning: *Regnbuen* optræder alt i den mosaiske Tidsalder som Symbol paa Guds Pagt med Menneskene; Dette ville selv Mythologiens halsstarrigste Naturalister ikke kunne negte; den staaer som Tegn, at Gud ikke mere vil ödelægge Menneskene ved at aabne Himlens Sluser, og den er saaledes et Symbol paa Foreningen og Forsoningen, som i enhver Religion mere eller mindre finder Sted mellem Gud og Menneskene. I den gothiske Religion er den forestilt som en Bro, der forbinder Himmel og Jord, *Bifraust;* den er saaledes ligefrem *Bindeleddet mellem Himmel og Jord,* mellem Guder og Mennesker, et Pagtens Tegn, der for de Troende blev *Vejen til Valhall,* og forvissede dem om Livet i Virkelighed og Sandhed efter Döden. *Derfor maa Verden forgaae naar Bifraust brænder;* thi da ophörer Pagten mellem det Evige og Endelige. Heimdall vogter Bifraust mod Bjergriserne, som ellers vilde trænge ind i Asgaard, d. e. han værner om Forbindelsen mellem Himmel og Jord, at den ikke skal afbrydes ved det Slette og Aandlöse (man see om Jætterne

ovf. S. 52 fgg.). Som Modsætning til Jætter, som den contemplative Forstand, kaldes Heimdall *en Vane*, og som andre Vaner *forudvidende*[39]; thi alle Vaner skue den evige Sandhed og Glæde Aasyn til Aasyn (see ovf. S. 71 Anm., S. 101 o. fl. St.); kun forsaavidt som han opholdt sig i Asgaard, regnes han til Aserne, ligesom Njördr, Freyr, Freya, og som saadan kaldes han „den hvidesteAs"; thi han var hellig (Hvidheden forekommer *stedse* som Symbol paa ydre eller indre Skjönhed). Som Broens Vogter kaldes han Hallinskíði, d. e. Den, der vogter den skraanende Vej; hans umistelige Attribut er Gjallarhornet, hvorved han varer Aserne, og naar Slægtens Vægter blæser paa sit gjaldende Horn, da gjenlyder det over hele Verden. Dette Attribut er atter kun laant fra Udkiggeren paa sin Post, og vi ere aldeles uberettigede til at söge nogen allegorisk Betydning deri, da det alene skal fuldstændiggjöre Billedet; det er Aarvaagenhedens Symbol, en Egenskab hos Udkiggeren, og Intet videre. — Et andet af hans Navne er Gyldentand (Gullintanni) et symbolsk Navn, der synes at tyde paa „at have Guld i Mund", som Morgenstunden, — altsaa atter Aarvaagenheden; ogsaa kunde det sigte til de gyldne Ord, Slægtens Vægter bærer paa Læben. Hans Navn, Heimdallr, betyder: *Verdens blomstrende eller frodigt voxende Træ*[40]; Andre have mere tvungent forklaret det ved Verdensdeleren, som sætter Skjel og Grændse mellem Landene[41]. — De Forklaringer, andre Fortolkere have givet af Heimdall, udmærke sig ved den Vold, man har anvendt, for at indtvinge sin vilkaarlige Mening i Billedet; lader man kun Heimdall selv tale, saa siger han nok mange Tak til alle de falske Toner, man har blæst i hans store Horn. Lade vi altsaa Mythen selv forklare sig, er den meget simpel og klar: Regnbuen er en höjtbuet, gyngende Bro, som udtrykker Pagten mellem Mennesket og Gud, eller Slægtens Hvile i sin religieuse Tro; den vogtes af Heim-

dall, Verdensordenens Vogter, som ved den har sin Vagtpost, Himinbjörg; thi andensteds end ved Broen, der förer fra Gud til Menneskene, kan Pagtens vise Vogter visselig ikke boe. Derfor siges ogsaa hans Horn at gjemmes under Kundskabstræet, Verdensudviklingens Symbol, Yggdrasill[42]. Saa slaaende klart er dette Træk, at man maa studse ved, at Fortolkerne have kunnet troe, at det skulde betyde, at *Regnbuen laae under Horizonten, naar man ikke saae den paa Himlen!*

Denne Forklaring af Heimdall stadfæstes nu ved den, rigtignok langt yngre Allegori, at han, under *det træffende Navn Rig,* steg ned til Jorden, og indstiftede de forskjellige Stænder[43], en Allegori fra tredie Periode, som, naar vi tænke os Heimdall at være Verdensordenens vise Gud, er lige saa træffende, som den er aandlös og trivial, hvis vi skulle tænke os „Regnbuen" indstifte Stænderne, og mat, hvis vi tænke os „Vidskab og Forstand" gjöre det.

At det var Heimdall, der frelste Aserne af deres Forlegenhed, da Thors Hammer var stjaalet, have vi ovenfor hört; paa en anden Maade hjalp han *Freya,* da engang *Loke* havde bortstjaalet hendes Halssmykke; hvorledes dette gik til, vide vi vel ikke; men Heimdall skaffede hende derimod sit Smykke igjen, og det ved i Tvekamp at gjennemstikke Loke[44] med et Mandehoved; derfor kaldes senere Hovedet Heimdalls Sværd. Dette Træk, at Heimdalls Sværd er Hovedet, passer ypperligt med vor Fortolkning af hele hans Symbol; thi Hovedet er stedse den Vises Sværd, og Sandheden trænger igjennem som et tveægget Sværd. Naar man nu erindrer, at Loke er Den, der sætter Farve paa Alt, — netop i direct Modsætning til Heimdall —, at han er den Luftige (Loptr) den Glödende (Löðr) og den snedige Forförer (Loke, see ovfr. S. 41 med Anm. 11-13), der ved sin List stedse bringer Ondt over Aserne, en Mephistopheles, saa levende, som

Göthe kun nogensinde tænkte ham: saa kunne vi ikke tvivle om, at han i sin Modsætning til Heimdall er at opfatte som *Egoismen*, idet denne er den reale Modsætning til de sympathetiske Drifter og Fölelser; han gjör derfor Alt for sin egen Skyld, og for selv at bestaae, undergraver han det Hele istedetfor at opoffre sig derfor. Dog er Egoismen uadskillelig fra Menneskeaanden, og derfor har ogsaa Loke sluttet Fostbroderskab med Odin i Tidens Begyndelse. Heimdall derimod opoffrer sig Dag og Nat for det Heles Vel, og denne Opoffrelse nævnes som et Hovedtræk i hans Character[45]. Loke og Heimdall optræde derfor ogsaa overalt som Fjender, og det bliver derfor i Ragnarokr Loke, med hvem Heimdall strides. At nu Loke kan röve Freyas Brising, at Qvinden, naar hendes Kjærlighed er egoistisk, mister sin Qvindelighed og Ynde, er iöjnefaldende, og vistnok er det kun ved Heimdall, at hun kan gjenerholde den; thi Selvopoffrelsen er Kjærlighedens inderste Lov i Qvindehjertet, og den er hendes bedste og dejligste Smykke. Da vi ikke have Mythen fuldstændig, tör vi ikke paastaae Mere, end at dette *kan have været* dens Indhold; i dette Tilfælde vilde den da nærme sig stærkt til Allegorien, og altsaa maaskee tilhöre tredie Periode.

Lokebilledet udviklede sig altsaa nu fuldstændigt. Som Luen er *Loke* skjön og lysende, men fortærende; hans Trædskhed fremhæves stærkt, overhovedet staaer han som det Dæmoniske i Sjælens Dyb, der, naar det fremtræder objectivt, viser sig som Skjæbnens dybe og bittre Livsironi over den subjective Villie; denne Ironi er netop Lokes Characters Princip. Forbrændt i sit inderste Sind, — siges der[46], — fandt han „en halvsveden, eller halvbrændt Hug-Sten af en Qvinde", d. e. et stenhaardt (föleslöst), halvforkullet Qvindehjerte; man erindre herved, at Jætterne havde Stenhjerter, saa at man vel tör antage Meningen for at være, at han, selv forbrændt

i sit inderste Sind fandt et lignende halvforkullet Hjerte hos en Jætteqvinde, i hvem han forelskede sig (at finde et Hjerte d. e. forene sig med en Ligesindet); hendes Navn var *Angerbode* (Angrboði) d. e. Den, der volder Sorg og Anger; List lærte han af hende, og af denne Forbindelse kom alle Flaner i Verden. Naar det her hedder, at Loke selv var forbrændt i Sindet ligesom den angervoldende Qvinde, og at töjlelöse Qvinder skylde dem deres Oprindelse, er der vel ingen Tvivl om, at Loke her er tegnet som den vellystige Forförer, — Freyasmykkets Ransmand. Han blev derfor ogsaa i tredie Periode betragtet som Fader til *Fenrir*, Tilintetgjörelsens Symbol, Irrealiteten, hvilket bringer Rigtigheden af vor Fortolkning til Vished. Den absolute Egoisme er den absolute Tomheds Fader; thi Fylden faaes kun ved Hengivelse; men Tomhed er Irrealiteten, Döden, Tilintetgjörelsen. — Dog Lokes Paternitet hörer ikke endnu herhid; vi bemærke derfor endnu kun at hans Kone hed *Sigyn*, d. e. *Fald*[47], en Figur, som udelukkende skylder tredie Periode sin Tilværelse, men som vi maa nævne for at tydeliggjöre Loke. Hans Navn, Hvedrungr, er taget af Ildens Flimren; det betyder den Flimrende, Zittrende[48], og da Luften i Varme faaer denne flimrende Bevægelse, antog Folk, naar de saae den, at det var Loke, som saaede Havre. Denne Lokes Havre er den Græsart, som kaldes Hejregræs, et höjst skadeligt Ukrud i Byg og Havre, vanskeligt at udrydde og af forgiftende Egenskaber. Denne Mythe er altsaa ligefrem Parallel til Christi Parabel om Fjenden, der saaede Klinte i Hveden, og det, skjöndt det ikke er bevisligt, at den nordiske Folketro om Loke, der saaer Hejre i den gode Sæd, er paavirket af Christendommen; thi den har sin Rod i den nordiske Mythicismes Hjerte, og viser klart Tanken i Lokebilledet, hvis Conseqvens hin Tro var. I Middelalderen blev saa *Parablen* overfört paa Loke, da

man alt iforvejen havde den i Mythen. Man kan heraf lære at indsee, at en og samme Tanke kan opstaae paa forskjellige Steder, til forskjellige Tider og hos forskjellige Folk, uden at den Ene har laant den af den Anden.

Saaledes var der da nu kommet Splid i Asernes Rige, og da intet Rige, som er uens med sig selv, kan bestaa, see vi alt her stærke Fortegn paa Ragnarokr. Og dog var denne Idee endnu ikke tilstede i Folket; först maatte den Gud döe, der var Alles Glæde, för den Bevidsthed vaagnede: han er kun gaaet forud; thi de skulle Alle döe. Men denne Bevidsthed kunde ikke indtræde, förend Kampen var udkjæmpet. Var *den* först fört tilende, maatte naturligvis *Fredens Sol* være i Opgang over Gimle, d. e. Ragnarokr maatte være forhaanden. Denne Vej maatte nödvendigvis Gothicismen tage. Men derfor er og den næste Mythe, der vil fremsættes, den, i hvilken Folket lader Dom udgaae over sig selv, hvorvidt det har kjæmpet ærligt eller fejgt, Dom over alle Enkelte, som bortgik fra den timelige Kamp, efterat have baaret sin Del af Dagens Hede. Denne Mythe er Udödelighedsmythen.

b) Valhall og Helheim.

Vi have nu seet, at Odin var bleven Kampens Styrer, Verdenssejrens Fader, altsaa vel endnu Slægtens Overgud, men particulariseret saaledes, at han kun repræsenterede den Del af Verdensordenen, som for Datiden var det Vigtigste. Herved traadte han i Modsætning til Heimdall, som den omfattende Verdensvisdom, der med et Blik overskuer Livet og dets Metamorphoser; Odin *tænker* vel, men Kampen er hans Tankes Element; Heimdall *tænker* ogsaa, men han tænker i Kjærligheden (som Vangud); Heimdall er Tankens Gud, den objective Fornuft, og staaer som saadan ogsaa i Modsætning til Loke, og kan ikke forstaaes uden i denne sin dobbelte

Modsætning. Loke er nemlig den crasse, extreme Subjectivitet, der i sin Ensidighed er tom; ogsaa han *tænker*, men kun for sin egen Skyld; hans Væsen er derfor hult; thi han tænker kun sin egen Tanke, vil kun sin egen Villie, og gjentager saaledes sig selv i det Uendelige; han bliver herved ikke alene selv den onde Villie, men ogsaa Aarsagen til (d. e. mythisk at tale: Fader til) det objective Onde. Vi kunne nu opfatte Jætterne, Loke og Lokeyngelen (Ormen, Ulven, Hel) som det Onde i sit substantielle Forhold til Verden (Jætterne), den subjective onde Villie (Loke) og det objective Onde, Döden (Lokeyngelen).

Da Odin var Kampens Gud, maatte enhver ærlig Kjæmpe, saalænge Kamp var Tidens Lösen, være Odins Yndling, og blev derfor, som Odins Gjæst, bænket hos ham i Valhall; thi ærlig Kjæmpe var han kun, naar han havde gjort Alt, hvad der stod til ham, for at vinde Verdenssejren til Asernes Ære, og selv, om det gjordes Behov, offret sit Liv derfor; kun da havde han opfyldt sit Livs Hensigt og det ham betroede Kald. Dette er det dybe tragiske Element i Nordens Oldhistorie, at Slægten falder sejrrig; derfor kunde selv Hakon Jarl, som Slægtens Repræsentant, blive tragisk Heros, skjöndt han, i sin Modsætning til Christendommen, var ond. Enhver, som havde opfyldt sit Livs Bestemmelse, og saaledes selv i sit Fald var sejrrig, hörte til de „Udvalgte"; ogsaa her er Monotheismen præfigureret i den gothiske Mythicisme; thi Valhall betyder de Udvalgtes Hall[49], den Hall, hvor de af Valkyrierne, Odins Kampmöer, udkaarne Yndlinge af Odin fortsatte deres Liv; det er derfor Glandsens, d. e. Ærens og Glædens, Hjem (Gladsheim), hvor de *fortsatte* deres Liv, men ikke förte et modsat; kort: Valhall er et Himmerige, saa rent og helligt, at kun Guds Himmerige overstraaler det. De Udvalgte kaldes *Heroer, Einheriar*, d. e. de eneste sande

Herrer. Valhall betyder altsaa den factiske Lyksalighedstilstand med personlig Bevidsthed, som Gotherne tænkte sig at bestaae deri, at man i forklaret Skikkelse arbejdede frem mod det samme Maal, som man her i Livet havde arbejdet frem til. Dettes Fölge var udödelig Ære og Glands, hvorfor Opholdsstedets *Navn* var Gladsheim, medens dets *Virkelighed* udtrykkes ved Valhall (ligesom ovenfor ved Ullr og Tir o. s. v.).

Gladsheim er omgivet af en brusende Flod, Thund (þund)[50], og derindenfor af et Borgeled, Valgrin; over Dören mod Vest hænger en Ulv, Ödelæggelsens og Tilintetgjörelsens Symbol, og over Ulven igjen en Örn, Aandens, Tankens Symbol; man tænkte sig rimeligvis disse som udhugne architectoniske Prydelser, og det er rimeligt, at de egentlig höre til tredie Periode. 540 Dörre ere paa Valhall, — netop ligesaa mange som Thors Bolig har Stokværk, — og 800 Einherier kunne gaa jævnsides gjennem hver, — en Bestemmelse, der uden Tvivl kun betyder, at Valhall er uendelig stor, altsaa det Samme, som Christus udtrykker ved at sige: „i min Faders Hus ere mange Værelser". — Salens Loft er lagt af *Spyd*, og Taget er et gyldent *Skjoldtag;* paa Bænkene ere bredte *Brynjer*[51] for Hynder, og istedetfor Lys bruges *Sværdelyn* til Hallens Oplysning. At her er Kampens Bolig er altsaa klart nok; og naar vi nu höre, at Einheriernes Tidsfordriv bestod i at væbne sig, drage uden for Borgen, kjæmpe og fælde hinanden, og *at de Faldne igjen stod op, og red hjem til Valhall*[52], saa tvivle vi heller ikke om, at her er *Sejrens* og *Livets* Hjem; derfor stod der ogsaa en Lund, Glasir, udenfor Valhall, hvis Löv var af purt Guld, og man kan her ikke vægre sig for ved dette Glandslöv i Glandslunden, at tænke paa Ordsproget: Æren er det fagreste Træ i Skoven. — Bliver Spörgsmaalet, hvoraf Einherierne nærede sig, da höre vi, at deres Spise var Nordboens

Yndlingsret, Flæskeskinke: Galten Sæhrimner leverede Skinke til dem Alle, og skjöndt daglig slagtet og kogt i Gryden Ildhrimner af Kokken Andhrimner, bliver den dog hver Aften hel igjen: selv Svinene vare udödelige i Valhall. Einheriernes Drik er Mjöd, kun Odin alene, *som sidder i Höjsædet*, drikker Vin, uden at nyde Andet; thi Maden giver han sine Ulve Gere og Freke[53]. Her ere just Ulvene paa deres Plads hos Kampens Fader, og Ravnene Huginn og Muninn tillige som Symboler paa Kampstyrerens Erfaring og Klögt. Naturligvis gaae Valkyrierne for Borde i Valhall[54]; thi Kjærligheden maa række den trætte Helt Vederqvægelsens Bæger. — En Gjed Heidrun, som nærer sig af Træet Lèráds Löv, staaer over Valhall; fra hendes Yver rinder den klare Mjöd, som stedse paany fylder Mjödkarret med frisk Mjöd. Ogsaa en Hjort, Eikthyrnir, nærer sig af dette Træes Blade, men fra hans Horn falde Draaber i Hvergelmer, hvorved der dannes mange Floder, som löbe i forskjellige Retninger[55]. — Neppe skal der ved alle disse Enkeltheder tænkes paa noget Specielt, da de ere lutter Symboler paa den Lyksalighed, man ventede: den lækkreste Spise og lifligste Drik, begge i evig Overflödighed[56], en Natur, som stedse er mild og stille[57], kort: en Guldalder, hvor Træerne prange med Guldlöv, — en Tid som den, da Floderne randt med Mælk og Honning i vore Ammestueeventyr. Der er altsaa ingen Allegori at söge heri, men kun en rig Udsmykkelse af Livet efter Döden, hvilket man tænkte sig at skulle være ret efter Ens eget Önske, ligesom Muhamedaneren tænker sig sit Paradis At en Del af de enkelte Træk tilhöre en sildig Periode, synes vist; navnlig Eikthyrner, (d. e. den Egtornede, hvorved sigtes til Hjortens Gevir), samt Kokkens og Grydens Navne, der synes skabte alene for Klangens Skyld og Navneligheden med Galten, synes at være sildige Tilsætninger.

Saaledes gik det Helten. Niddingen derimod, den Fejge, kom til *Hel* i *Helheim*. Denne Hels Bolig laae i *Nifheim*, Taagernes Hjem; thi Niflheim var Hels Rige. Der gik to Veje til hende; den ene gik lavt og i Nord, og naar man fulgte denne, kom man til *Gjallarbroen*, d. e. den gjaldende, som giver en tom Gjenlyd, naar man gaaer over den. Den förte over Aaen Gjöll, d. e. den Gjaldende, som bevogtedes af Möen *Modgudr*, den Trættekjære. Ad den anden Vej skulde man forbi eller igjennem en Hule, *Gnypahulen*, der bevogtedes af Hunden *Garmr* (d. e. enten Skrig, Klynken eller den Slugvorne). I alle Tilfælde tænktes Niflheim, og altsaa ogsaa Helheim, nede under Jorden. Her var nu Kilden Hvergelmer, hvor den gamle Drage, Nedhugg, der omspændte hele Jorden, havde sit Hjem med sin Yngel. — Et Gitter, Helgrin, omgav Hels Borg. Denne Borg stod fjern fra Solen, med Dören mod Nord; den stod paa *Náströnd*, d. e. Dödningekysten, hvor Aaen *Slidur*, Slid, flyder forbi österfra, gjennem Edderdale, fuld af Dynd og Sværd. Ligesom Helgrin er Modsætning til Valgrin og Slidr til Thund, saaledes vade ogsaa i Slid de afdöde Menedere og Mordulve, i Modsætning til de Udvalgtes Skare, som skal vade over Thund. Naar de nu have gjennemvadet Edderfloden, blive de udsugede af Nidhögg, og sönderslidte af Varulve. — Hels Sal hedder Iskalde, og er hvælvet af Slangerygge; Edderdraaber falde ned gjennem Lyren (Skorstenen); hendes Bord hedder Hunger, hendes Kniv Sult, hendes Træl og Terne slæbende Gang, hendes Tærskel ond Svig, hendes Seng Sot, hendes Tapeter gusten (iöjnefaldende) Elendighed. Der sidder Hel selv i Höjsædet, med skulende Blik, den ene halve Side af Kroppen ligblaa, den anden kjödfarvet [58]. — Dette var Gothernes Helved med dets Dronning, og her bænkedes Den, der ikke faldt for Sejrens Skyld; thi hans Liv havde været tomt, og som Taageskikkelse

han vandre i „Taagernes Hjem", Tomhedens og ·ghedens, Faldets og Ulyksalighedens. Helheims- saaledes Punct for Punct Modsætning til Valhall. kunde spörge, hvorhen Dværge og Jætter kom öden. Der findes kun dunkle Vink til, at Dvær- e kom til en gylden Bolig, der stod Nord ude paa straalende Fjelde (Indafjelde) for Sindres Æt (d. e. Dværgene). Jætterne derimod havde deres Drikkesal, — thi det var for dem Hovedsag, — efter Döden paa Okolnir d. e. den Lune, Kuldslaaede, og Salen hed Brimir [59]. Dog tilhöre disse Billeder tredie Periode, da Dværgeideen forgudedes; vi have kun hensat dem her for ikke at splitte de Billeder, som vise Udödelighedsideen. At Dværgene skulde boe paa Glandsens Fjelde, synes en Allusion til, at de vare dygtige Guldsmede; Jætterne, som för havde boet i et koldt, stygt Land, skulde efter Döden have et mildt Klima; ogsaa de skulde faae det bedre.

c) Baldr, Hödr og Vali.

Der er endnu et Punct tilbage af det Billede, Fædrene gjorde sig af Virkeligheden, et Punct, hvor denne peger ud over sig selv, og dette Punct ligger ikke i den objective Verdens Vilkaar alene, heller ikke i den subjective Aands, men i begges Forening.

Ved Bygmester-Mythen var Asernes Syndighed bleven aabenbar; de havde lært at kjende Dödsfrygten; men endnu var ikke Dommen afsagt over de Syndige, den Dom: „Du skal visselig döe"! Det er Fuldbyrdelsen af denne Dom, der som en stor Slagskygge falder nattesort hen over det lyse Jordeliv, og fylder det med Vemod og Anger. Uvilkaarligt föle vi, at Virkeligheden har mistet sin Glands, sin oprindelige Guddommelighed; i det Öjeblik, da Barnet har syndet, faaer det förste Gang Öje paa Slagskyggen, og förste Gang

ere da dets Taarer bittre, som Peders, da Hanen gol; saaledes paatrænger sig os den Fölelse, at Virkeligheden vilde være en hel anden, om den ikke idelig blev forfusket af Menneskets selvkloge, selvkjærlige Villie. — Have vi nu först Vished om, at Döden fölger Livet, som Bootes sine Björne, da fyldes i det Samme Hjertet med en dyb Længsel efter at komme ud over denne Virkelighed, og *Idealet* aabner, som Virkelighedens Modsætning, sin evige Verden for Sjælens Blik: Tanken om og Fölelsen af Forkrænkeligheden föder Længselen efter Idealet; thi kun i Idealet er Forlösningen fra Forkrænkeligheden givet. Ahnelsen om en Forklaring, en Forlösning, maatte saaledes dybt inhærere den Mythicisme, der havde hævet sig til Forestillingen om sine Guders Dödelighed, og atter her præfigurerer den gothiske Mythicisme Christendommen. Denne Længsel er Virkelighedens Magnetnaal, ved hvilken den peger ud over sig selv, og först da har Virkeligheden naaet sit Maal, naar den har udviklet Forlösningen af sig. Men denne Forlösning er en Forsoning mellem det subjective Ideal og den objective Virkelighed, idet Idealet ved den mister sin ensidige Subjectivitet og bliver Virkelighed, da derimod Virkeligheden mister sin ensidige Objectivitet og bliver ideal. Dette er det Maal, hvortil Virkeligheden stræber, og denne Skabningens Forlængsel fuldender först Virkelighedens Begreb.

Smerten over Tvespalten mellem Virkeligheden og Idealet, og Længselen efter Idealets kommende Herlighed, havde vore Fædre, som vi, og det mythiske Billed, hvori den religieuse Aand bragte dette Moment af sit Indhold til Virkelighed, var *Baldersmythen*. Vi kunne her strax bemærke, at den eneste *Begivenhed* i Balders Liv er, — at han döde; vi kjende ingen anden; de ældste og meest ægte Kildeskrifter omtale ingen anden; og dette er ganske i sin Orden. Det Eneste, vor Smerte

over det tabte Gudsbilled siger os, er Dette, at det er tabt, at alle vore Taarer ikke kunne kalde det tilbage; heller ikke Balder kunde gjenvækkes ved Naturens Graad; Asernes Længsel efter ham maatte forvandle sig til Længsel efter hans Hævner, til Længsel efter Forlöseren, der skulde gjenoprette den forstyrrede Fred. Baldersmythen er da Billedet af den *Erfaring i Folkebevidstheden*, ved hvilken Længselen efter det tabte Ideal kom til Gjennembrud i Folket. Men er denne Mythe saaledes et taareblandet Tilbageblik over den svundne Herlighed, saa er *Valemythen* derimod et Fremblik, en Spaadomsmythe om Idealets Tilkommelse (Christus); ingensinde har man fejlet mere i Mythefortolkningen end ved at parallelisere Balder med Christus; thi Balder er Menneskeslægtens legemlig tænkte Idee, han er *Adam för Faldet*, der ikke mere ved egen Kraft kunde vende tilbage; Döden blev hans Herre; men Vali, hans Hævner og Gjenoprejser, er Verdensondskabens Betvinger, Dödens Besejrer, og saaledes en Ahnelse om Verdens Forlöser. Vali betyder ogsaa *den Udvalgte*[60], eller *den Stærke*, og staaer uomtvistelig som Billed paa den sædelige Villie, der alene er i Sandhed fri.

Balder kaldtes den Gode, den Hvide, den Lyse; fager var han, og hans Aasyn gjenstraalede hans Sjæls Uskyld og Renhed. Den hvideste Urt, der er til, nævnede man efter ham Baldersbryn*). Den Mildeste og Viseste af alle Guder, boede han naturligvis i Glandsens Hjem, *Breidablik*, d. e. den vidtstraalende Glands, hvor intet Urent taaltes[61]. Hans Död var den vigtigste Begivenhed blandt Mennesker og Guder, og ingen Mythe er derfor bleven behandlet med större Forkjærlighed,

*) Baldrsbrá, Kamilleblomsten og Hvidsippen. Navnet Baldr betyder den Hvide, den Gode, den *Bolde* og er henfört til gr. βέλτιστος. N. M. Petersen D. H. III, 166.

rigere udsmykket og mere forandret gjennem de mythiske Tidsaldere, end denne. Vi have her kun at fremstille Mythens oprindelige, enkelte Bestanddele, da de senere Tilsætninger og Forandringer ville blive omtalte i fölgende Periode.

Den lyse Balder havde onde Drömme; Guderne bleve bekymrede for hans Liv, og i en Raadsforsamling blev det besluttet at bede om Fred for Balder mod al Fare. Frigg tog da Ed af Ild og Vand, Jærn og Metaller, Sten og Jord, kort af alle Vætter[62], d. e. af Væsnerne i alle enkelte Ting, at de ikke vilde skade Balder. Da dette var skeet, og kundgjort for Alle, bleve Aserne trygge. De lode Balder staae frem i Forsamlingen, og prövede nu, om han virkelig var usaarlig, dels ved Hugg, dels ved Pilskud, dels ved Stenkast, og de glædede sig, at han ingen Skade tog. Loke fortröd paa, at slig Hæder vederfôres Balder. Han paatog sig Qvindeskikkelse, gik til Frigg i Fensal, og frittede hende i Samtalens Löb, om da ogsaa alt Muligt havde svoret Fred for Balder. Den ubetænksomme Frigg röbede nu for Kjærlingen, at en veg Vaand ved Valhall, der hed Mistelteinn, var den eneste Vætte, hun ei havde taget i Ed, da den syntes hende for ung og ubetydelig. Derpaa gik den onde Kjærring bort, oprykkede Misteltenen, og Loke gik nu, — i sin egen Skikkelse, — til Thinget, hvor Aserne jublede af Glæde over Balder. Den blinde *Höder* stod yderst i Kredsen. Til ham henvendte Loke sig med det Spörgsmaal, hvi han ikke ogsaa skjöd paa Balder; Höder undskyldte sig med sin Blindhed og Vaabenlöshed; men Loke gav ham Vaanden i Haand, og rettede hans Skud mod Balder. Skuddet gik igjennem denne, og han segnede; den lyse Balder var död, og alle Aser maallöse. „Dette var den störste Ulykke, der nogensinde hændtes Guder og Mennesker". Denne Bemærkning er ganske rigtig; thi det var Menneskene, hvem

Ulykken ramte, idet den ramte Guderne; det var Folket, der förste Gang saae, at Livet og dets Kræfter vare forladte af det straalende Ideal, der forhen forenede Himmel og Jord til Et for det barnlige Blik: det var den smertelige Fölelse, at Verden havde forladt Guds Favn, som frembragte Baldersmythen.

Aserne dræbte ikke strax Höder, fordi Thingstedet under Asken var helligt, og vel tildels fordi Smerten overvældede dem; men öjeblikkeligt kom *Længselen* efter Balder til Bevidsthed. Deres förste Smerte var taarelös; men da de endelig begyndte at tale, brast de i Graad, og först da fik Frigg Kraft til hulkende at opfordre Den af dem, som vilde vinde hendes Yndest, at ride til Hel forat bede hende om Balder. Odins Svend, *Hermodr* besteg Sleipnir, og sprængte afsted. Gjennem mörke og dybe Dale red han i ni*) Nætter, og naaede Aaen Gjöll, (d. e. den Gjaldende), og red over Gjallarbroen, som förte derover. Her begyndte de sörgelige Egne, hvor Tilværelsen, — Kampens Bulder og Heltens Ros og Kjærlighedens kjælne Tale, — kun er en tom Gjenlyd, en gjaldende Röst, som forsvinder. Möen *Modgudr* (Trættekjær) gav sig gnaven i Samtale med ham, men viste ham dog omsider Vejen til Hel. Svenden kom saaledes til Helgitteret; han spændte Buggjorden fastere om sin Hest, og satte i eet Spring over Hegnet med den. Han gik nu ind i Palladset, og saae Balder sidde i Höjsædet. Næste Morgen forlangte han af Hel, at Balder maatte ride hjem med ham. Hel, der opmærksom havde hört hans Skildring af Asernes Sorg, lovede at opfylde hans Bön, ifald Alt i Verden vilde begræde Balders Död; hvor naturligt! thi hele Verden med Alt, hvad deri er, maatte föle Længselen efter Forherligelsen, förend dennes Fylde kunde gjenkomme, förend den barn-

*) d. e. mange.

lige Renhed *ved Erkjendelsen* kunde fremgaae luttret som bevidst Uskyld. Hermod red hjem; Bud sendtes ud over Alverden, og Alt græd, Mennesker og Dyr, Træer og Stene: et Suk af Smerte og Forlængsel gik igjennem Naturen. Men da traf Sendebudene en Jætte-qvinde i en Hule (en Gyge); hun hed Thökt (d. e. den Tildækkede, den Skjulte, Hemmelighedsfulde eller Ubegrebne). *Hendes* Öjne vare törre, og hun svarede:

Thökt med törre
Taarer begræder
Balders Baal;
lidt jeg hans Ligfærd
og Liv kun ændser;
Hel, som har ham,
ham beholde!

Og Hvo kunde vel være saa *tilfreds med sig selv, at ingen Længsel efter et Bedre, efter Guddommen, rörte sig i hans Hjerte*, Andre end den onde, verdenskloge Egoisme? Thökt var Loke; og han fortjener paa dette Sted dobbelt Navnet Thökt, dels fordi hans virkelige Skikkelse var *skjult* under en fremmed Maske, dels fordi Egoismen i den almindelige Forlængsel dog skjuler sig i en af Hjertets Kroge, som Loke i Hulen, uden at deltage i Graaden*). Forgjæves var altsaa Naturens Klage; thi det Onde, som nu engang var kommet i Verden, Tvespalten mellem Idealet og Virkeligheden, blev ikke overvundet: saalænge den endnu paa et eneste Punkt er tilstede, som Tökt i Hulen, er eo ipso ikke Differensen overvundet, men Balder endnu hos Hel.

*) Finn Magnussens Forklaring af Thökt, som N. M. Petersen bifalder, beroer paa en Forvexling. Thi Ordsproget, at „Alt græder Balder fra Hel undtagen *Kul*", *er kommet af Mythen, og ikke omvendt Mythen af Ordsproget*. Man kan vel neppe tænke sig nogen fadere Forklaring af Gothicismens dejligste og dybeste Mythe, end den, at Alt slaaer sig, naar det kommer fra Kulden i Varmen undtagen Kul, — den onde Gyge!

Med Umuligheden af paa denne Maade at faae Balder tilbage, — og andet Middel havde for Öjeblikket Aserne ikke, — maatte deres Smerte stige, og Haabet paa Fremtiden vaagne, paa den Fremtid, der skulde bringe Balders Hævner. Og Hvo skulde ogsaa være mægtig at betvinge den blinde Nödvendigheds Magt — (*Höder*), — der er en ganske anden end de klartskuende Norners, uden *Vale*, den frie Villies stærke Gud? Men han skulde först komme i Tidens Fylde; han staaer som en *tilkommende* Figur; thi havde han været tilstede, maatte han öjeblikkelig have hævnet Balder. Man vidste alene dette om ham, at han nödvendig maatte komme, og at han strax, kun een Nat gammel, skulde bære Höder paa Baalet: i det Öjeblik, da den frie, sædelige Villie födes, ophæver den Naturnödvendighedens Herredömme over Aandens Virken. Er Balder Sjælens Morgendröm i Guds Arme, saa er Höder dens Mangel paa klar Bevidsthed, og den Fortabthed i Naturen, som fölger med hin Morgendröm, og prisgiver den for de egoistiske Indflydelser (Loke). Balder, kunde man sige, er Sjælens umiddelbare Guddommelighed, Höder dens umiddelbare Naturlighed, og Vale, der dræber Höder, er den bevidste Villie, der alene ved sit apodictiske „jeg vil" griber og betvinger de blinde Naturmagter og giver Sjælen sand aandelig Frihed. Hvorledes ogsaa Valemythen senere blev udsmykket, skulle vi nedenfor höre [63].

Det vil være klart, at hele den Form, hvori Hermods Helridt er kommet til os, er for en stor Del fra tredie Periode; de poetiske Udsmykkelser, og hele Detaillen synes idetmindste at vidne derom; Gjöll, Gjallarbroen med Modgude, Springet over Helhegnet, Balder i Höjsædet, samt Nanna ved hans Side, der tilligemed Afskedsforæringerne i ovenstaaende Fremstilling er forbigaaet, fordi disse to Momenter forvist ikke *kunne* tilhöre anden Periode — (som de da heller ikke, ved at udelades, bryde

Fortællingens Gang) — er altsammen senere Udsmykning, der i tredie Periode nærmere vil blive omtalt; men det er vanskeligt at skille denne Form fra den oprindelige mythiske Kjerne; thi Asernes Længsel efter at faae Balder tilbage slutter sig saa nöje til Katastrophen, at de ikke kunne adskilles; Balders Död, Asernes Smerte, Hermods Besög hos Hel, Verdensgraaden og Thökt ere det oprindelige mythiske Stof, hvis Fremstilling og Udsmykning tilhörer Digteren, og derfor tredie Periode; idetmindste seer det ud, som om Mythen aldrig *i denne Form* kan have levet i Folkebevidstheden. Det Samme gjælder om Odins, ligeledes her forbigaaede, Ridt til Völven, der spaaer ham Vales Födsel; Det, at Vale skulde blive Balders Hævner var umiddelbart givet i Folkets Bevidsthed; thi Balder *maatte* blive hævnet efter al Verdensorden; Idealet maatte komme tilbage, og hele Verdensudviklingen arbejdede kun hen til dette Maal; men at Odin selv, og Frigg, skjöndt de begge „vidste Alt", dog vare i en saa tyk Uvidenhed om Fremtiden, at Odin maatte vække en död Hex ved Galder, forat faae Vales Födsel at vide, vidner om en enkelt Digters ironiske Phantasi, og kan derfor kun tilhöre tredie Periode; vi henvise da til tredie Periodes Cap. III, § 1.

Planten Mistelten er en immergrön Snylteplante, som skyder frem om Sommeren, og blomstrer næste Maj. Enhver, der har seet Planten, veed, at den ikke kan bruges hverken til Spyd eller Spydskaft; dens Led ere korte og blöde i Veddet; den fremkommer altsaa i Mythen *kun som Billed:* ligesom Misteltenen lister sig paa Egen, og udsuger dens Kraft, saaledes listede sig Döden paa Gudestammen. Der kan, iflölge Plantens hele Udseende og Væsen, altsaa ikke være tænkt paa et Factum i Naturen ved Mythen om Balders Död. „Sommerens Forsvinden" bevirkes navnlig lige saa lidt ved Misteltenen, som ved Ilden (Loke). At de galli-

ske Druider paa en bestemt Dag i Vaaren afskjar den af den Eg, hvorpaa den voxte, var kun en symbolsk Handling, som her aldeles Intet beviser[64]. Som Snylteplante, der ligesom stjæler sig paa den stærke Eg, uden at man veed, hvorfra den kommer, eller hvordan, kan den, endog uafhængig af dens mærkelige Udseende, helt vel afgive Billed paa det Vaaben, hvormed den blinde Naturnödvendighed*), styret af den menneskelige Selvsyge, slynger Döden ind i Tilværelsen.

Sammenholde vi Baldersmythen, hvormed vi ende denne Periodes Mythekreds, med Bygmestermythen, hvormed vi begyndte den, da see vi en væsenlig Parallelisme og Continuitet mellem dem. Vi indskrænke os imidlertid til her at bemærke, at naar Folkephantasien i Bygmestermythen barnlig troer Aserne sikkre bag en ydre Vold, troer dem evige indenfor en udenfra hentet Begrændsning, saa har den i Baldersmythen hævet sig til den mere fornuftmæssige Anskuelse, ifölge hvilken Livet kun kan vindes ved et indre Middel, der er givet i de aandige Kræfter selv og deres Stemning. Dette viser, at Folkephantasien begyndte at kjende sig selv, og gjennemskue sine Billeder i deres Forskjel fra Sandheden, og herved anvises Baldersmythen dens Plads *som Overgangsmythe* til tredie Periode. Andre Momenter fordre ogsaa det Samme. Saaledes begynder *Genealogien* at gjöre sig gjældende som væsenligt Moment i Mythen, idet Frigg ikke kan tænkes borte som Moder til Balder. Hendes Smerte og hele Handlemaade ved Balders Död er uundværlig, og er begrundet i hendes Moderforhold. Da Mythen nu dog ikke er en Allegori, men et episk symbolsk Factum, et Symbol paa et Factum i Folkebevidstheden, kan den ikke henföres til tredie Periode, men

*) Navnet Höðr synes beslægtet med Norners Fader Ödur, og det Svenske ödet, *Skjæbnen*.

til anden, og maa betragtes som Overgangsmythe, hvorved paa den ene Side *Erkjendelsen af Gudernes Endelighed*, paa den anden Side *Ahnelsen om et Höjere*, en fuldkomnere og evig Tilstand, da Balder var gjenkommet til Aserne, kom til Gjennembrud. Den er saaledes Forberedelse til Ragnarokr- og Gimle-Mytherne.

I det Öjeblik nu, da Folket erkjendte sine Guders Endelighed, maatte det see, at *Sandheden* var noget andet og höjere end Guderne, og at altsaa Gudefigurerne kun vare *Billeder* af dette höjere Guddommeliges forskjellige Kræfter, d. e. Folkephantasiens mythiske Producter bleve *allegoriske*, og hermed er tredie Periodes Grændse naaet.

Tredie Periode.

(Allegoriske Myther.)

Cap. I. Selvanskuelsen.

§ 1. Folkets Virkelighed.

(Mythicismens Overgang til Historie: Sagn, Asers Vandring.)

Saavidt havde nu Folkephantasien udviklet sig, at den begyndte at betragte sine umiddelbare Producter (sine Myther) som *Billeder* af en given Virkelighed, istedetfor at de i de foregaaende Perioder gjaldt for denne Virkeligked selv. Men idet Phantasien erklærer Mytherne for Billeder, erkjender den dem for sine egne Börn; og forsaavidt som det mythiske Indhold, den i Mythen givne Virkelighed nu for Bevidstheden maatte falde udenfor den mythiske Form, blev denne Virkelighed, dette Indhold opfattet, ikke mere gjennem Phantasien og dens Billedkategorier, men gjennem Forstanden og dens Tankeformer. Herved bleve Phantasien og Troen paa den ene Side, Forstanden paa den anden Side emanciperede; men herved maatte en vis Gradation finde Sted; thi jo klarere Phantasien anskuede sig selv i sin Sandhed som blot Phantasi, desto meer voxte Erkjendelsen. Det var en gradvis foregaaende Overgang fra den mythiske til den historiske Old, og dens Aarsag var givet i det her paa-

pegede Forhold, i Erkjendelsens og Phantasiens gjensidige Emancipation. Herved fremkom imidlertid et tredobbelt Phænomen, som har gjort dette Afsnit af Folkehistorien saa höjst forvirret; thi ikke at tale om at Mythicismen just formedelst Gradationen i denne Overgang maatte bestandig endnu hænge ved Folkets Erkjenden, og saaledes frembringe et Skin af Historie, der forvirres ved det dybere liggende mythiske Element, maatte Forstandens Udbytte endnu længe være negativt, fordi den vel kunde sige til Phantasien: „saaledes er Virkeligheden ikke at opfatte", uden dog endnu at kunne tilföje: „saaledes er det". For saa vidt nu som Mythicismen væsenlig er umiddelbar Tro, var denne Overgangsperiode en *Tvivlens* Periode, der ved Momentet af Forstandsmæssighed, som den involverede, maatte vise sig som rationalistisk; thi ingensinde sværme Tvivlens Spögelser mere end just i Morgen-Dæmringen af den negerende Forstand, og tredie Periodes Charakter-Træk er derfor væsenlig Tvivlens og Rationalismens. Herved maatte imidlertid ogsaa Modsætningen fremkomme, idet Orthodoxien maatte optræde som positivt Moment i Tidens Rörelser, og Præstestanden, som nærmest maatte forsvare Gudernes Virkelighed, kunde saaledes komme til Indflydelse baade paa Höje og Lave, — som da overhovedet en ordnet Gudsdyrkelse, et fast Tempelvæsen maa udvikle sig meer og meer, jo mere den umiddelbare Tro forsvinder: naar Guderne ikke mere boe i Naturen, leve og færdes med Menneskene, da trække de sig tilbage i Templerne som usynlige Væsner, hvor de kunne dyrkes. Resultatet af denne Modsætning mellem Orthodoxien og Rationalismen var en fastsat *Dogmebygning*, en Lære, der indeholdt de factiske Beviser for Gudernes Virkelighed, og hvori den orthodoxe Tro fandt Hvile.

Imidlertid kunde selv den rationalistiske Erkjendelse ikke strax, — som det nylig blev bemærket, — lösrive sig fra

Betragtningen af Tilværelsen gjennem Phantasiens Spejl. Phantasien vedblev iflölge sin Natur at skabe, kun at dens Skabninger bleve betragtede ikke som Gjenstande for Troen, ikke som objectiv Sandhed, men kun som Billeder af den. Herved er altsaa Phantasiens Skaben *bevidst;* idet den skaber et Billed af Virkeligheden, maa den frembringe en Række af Enkeltheder, der svare til correlate Puncter i Virkeligheden, d. e. Phantasiens Skabning bliver allegorisk. Herved er Naturpoesien blevet til *Kunstpoesi,* en Overgang, som altsaa er samtidig med Naturreligionens Overgang til *Dogmatismus**). Da imidlertid heller ikke denne Overgang er pludselig, maa dens Producter endnu længe beholde et mythisk Anströg, og saaledes fremkommer den allegoriske Mythicisme *som Naturpoesiens tredie Stadium,* idet den viser sig som Identiteten af de to foregaaende Mytheperioders respective lyriske og episke Moment, og væsenlig er at betragte som *dramatisk Naturpoesi.* Næsten alle de Myther vi have fra denne Periode, ville derfor vise sig som dramatiske, idet hver enkelt Mythe er et Drama (man tænke f. Ex. paa Ragnarokr). Angaaende förste Periodes lyriske og anden Periodes episke Character henvise vi til disse Perioders Indledninger.

Men endnu et tredie Phænomen forvirrer denne Mytheperiode. Thi naar Forstanden kommer til halv Raaden, og *begynder* at indstifte Videnskaber og Kunster, betragter den sin endnu halv mythiske Erkjendelse som objectiv virkelig. Historien som Videnskab maa nödvendigvis begynde med at historisere Mytherne. Som fuldt udviklet

---

*) Digtekunsten viser sig herved som Fortsættelse af Mythicismen; denne er Phantasiens ubevidste, hin dens bevidste Virkelighedsform (i Tænkningens Element). Mythekredsen i sin Relation til Phantasien er derfor aldeles at betragte som Digtekunstens Værker, og det vil let være indlysende, at förste Periodes Myther ere lyriske, anden Periodes episke, tredies dramatiske.

Videnskab begynder den sit Værk med Mythernes Historie, men som blot forstandsmæssig Doctrin, hvis Födsel indtræffer ved Mythicismens Död, begynder den omvendt eller bagvendt, med selv at *være* mythisk — (netop det Modsatte af, hvad den som Videnskab er) — og fremstiller Mytherne som Historie — (det Modsatte af, hvad den som Videnskab gjör). Historien maa nemlig altid fremstille *det Forbigangne;* naar nu *alene den mythiske* Old er forbigangen, da maa Historien fremstille denne. Hvis den nu gav en ligefrem Fremstilling af Mythernes Virkelighed, da blev den Mythographi, d. e. i hin Periode Theologi; den *kan* altsaa paa sit förste Standpunct ikke fremstille det Virkelige i Mytherne, uden at opgive sig selv, og den er da nödt til at fremstille Mytherne som virkelige, d. e. *som historiske Facta.*

Der maa saaledes af den mythiske Phantasianskuen udvikle sig tre Doctriner, Theologi, Digtekunst og Historie. Hvad Theologien angaaer, vil Forstanden nærmest granske over Guderne og deres Forhold til Verden; de fremkomme herved som allegoriske Billeder af de Kræfter, man antager i Tilværelsen. Herved opstaaer paa den ene Side *Theogonien*, d. e. Læren om Gudernes Födsel og gjensidige Slægtskab, paa den anden Side *Kosmogonien*, d. e. Læren om Verdens Skabelse ved Guderne, samt *Kosmologien*, d. e. Læren om de i Naturen virkende Kræfter, der i deres Væsen fremstilles guddommelige.

Den historiske Doctrin vil stille sig imod Theologien, og fremstille de enkelte Guder saa vel som Gudeslægterne og begges Livsbegivenheder som factiske, som ligefremme naturlige Begivenheder, der ikke kunne blive Gjenstand for religieus Tro. Saaledes maatte f Ex. Odin og Odinssönnerne blive fremstillede som Konger, Aserne som et Folk, der indvandrede o. s. v. Denne historiske Betragtning maatte falde saa meget des lettere, som man

alt forud havde begyndt at overföre de mythiske Navne paa virkelige Folk (slgn. S. 62 fgg). Da f. Ex Troen paa de virkelige mythiske Jætter var forsvundet, maatte det synes ved en simpel Conseqvens, som om ogsaa Aserne vare et historisk Folk. Og unegtelig betragtede Gotherne sig selv som Asernes Repræsentanter, Finnerne som Jætternes, men den unge historiske Granskning begik den Fejl at antage for virkeligt, hvad Folket kun havde antaget for Billed. Da det nu stedse maa gaae saaledes, at den senere Historiker maa gjöre sig bekjendt med den ældres Resultater, saa maatte denne historiserende Mythebetragtning nedarves, og indgroe desto fastere, jo længer Historieskriveren i Tiden stod borte fra den mythiske Old, og jo mindre han formaaede ved uhildet Betragtning at gjennemtrænge det historiske Slör, som var kastet over disse Myther. Saaledes fremkom den samme Anskuelse hos Snorre og Saxe, og maatte tilmed i deres Tid og i deres Forhold til den unge Christendom være end mere plausibel. Fra dem gik den over i den nyere Historieskrivning, indtil dens Rigtighed i vore Dage omsider mere og mere er bleven betvivlet.

Forat fremstille det Trin af Udvikling, hvorpaa Folket nu stod, vil det altsaa være nödvendigt först at fremstille Folkets Anskuelse af sig selv, dernæst dets Anskuelse af Naturen, og endelig dets Anskuelse af Guderne. I alle disse Myther vil den dogmatiske, allegoriske og historiserende Tendens kunne paapeges. For imidlertid at kunne forstaae de Myther, der udtrykke Folkets Selverkjendelse, er det nödvendigt at forudskikke en kort Betragtning af Folkets historiske Stilling og den mythiske Form, hvori denne er os overleveret.

Efter den mythiske Historieskrivning vare Aserne et virkeligt Folk, der boede i *Aseland* med Hovedstaden *Asgaard* ved Floden *Tanais*, den nuværende Don. Odin

med sine Brödre Vili og Ve beherskede Folket, og havde et Raad af tolv Diar (Guder), eller Tempelpræster. *Vanerne* boede i de Lande, der ligge mellem Dons Bifloder. Alle Mytherne fremstilles nu som Begivenheder ved Odins Hof; men Historien kan naturligvis ikke udviske det mythiske Præg, og der er saaledes en gjennemgaaende Modsigelse i alle disse Beretninger. Aserne udvandrede omsider fra Landene om det sorte Hav, og gik Nord paa med Odin i Spidsen, medens Ve og Vili bleve tilbage som Regenter over Resten af Asafolket. De Udvandrede droge först gjennem Saxland og en Del af Frakland, saa mod Nord gjennem Holsten og Slesvig, over Fyen og Sjælland til Skaane, indtil Odin nedsatte sig i det egentlige Sverrig ved Mælaren i Gammelsigtun. Hvorsomhelst han var kommet frem, havde han indtaget Landene, sat sine Sönner til Regenter, og opbygget Stæder, som allesammen hed Asborg. Alt dette skal være skeet i een Menneskealder af en Haandfuld Folk, en Familie, eller idethöjeste en Stamme, ikke större end at den kunde boe i en By (Gammelasgaard ved det sorte Hav). Ikke desto mindre finder man en Bevisgrund for Rigtigheden af denne Fremstilling i de Navne paa Byer og Lande, som paa hele den her angivne Strækning forekomme. Imidlertid maatte dog de mange Steder af det Navn Asborg have vakt Mistanke, — ikke at tale om, at Navnet Sigtun (d. e. Sejrvang), hvor Sigtyr, (Odin, Sejrfader) nedsatte sig, paa det Bestemteste peger i en Historien modsat Retning. Thi hvorsomhelst Sejrguden var, der var Sejrmarken, og Odin havde uomtvistelig boet i Sigtun længe, för Byen af dette Navn blev anlagt. Det er nemlig de jordiske Steder man opkalder efter de himmelske, og ikke omvendt; et Sted paa Jorden kan man kalde et Himmerige, men Himmerige kan man ikke give Navn efter et Sted paa Jorden. Fordi det altsaa siges, at Odin boede i Sigtun, tör man ingenlunde troe, at Byen i Sverrig

var en Kong Odins Bolig. Sandheden er, at hvorsomhelst *Gotherne* droge hen, förte de deres Tro, deres levende Asadyrkelse med sig. Det var *et Folk*, et stort og vidtforgrenet, der vandrede; dette, — Gothefolket, — gav Byerne Navne, dette opkaldte de Steder paa Jorden, hvor de dyrkede deres Guder, efter de Steder, hvor de troede, at Guderne havde hjemme; dette var det, som helligede smilende Enge til Balder, eller til Thor*), eller til alle Aser**); men stræengt maa det fastholdes, at kun idet Folket vandrede, vandrede Guderne. Vi henvise iövrigt til, hvad derom er sagt i Indledningen. Kun for saa vidt altsaa kan man kalde Guderne Konger, som de forholdt sig paa theokratisk Vis, som Jehova til Israeliterne i Theokratiets Dage. Præsterne antoges da ikke, — som man har paastaaet, — for selve Aserne, og de tolv Diar vare ingenlunde tolv Præster; men at Præstens Röst ofte antoges for Gudens, der talede gjennem sin Tjener, er noget Andet. — Skulde Odin have været en virkelig historisk Person, maatte hans Levetid have været af störste Vigtighed for Historien; man har flækket ham i tre, ja vel endog i fire Odiner, men er kun kommet dybere og dybere ind i Modsigelsens og Tvivlens Labyrinther; for nu at redde sig antog man, at *Guden* Odin vel kun var en, men de övrige Odiner hans Præster, der af Folket bleve antagne for ham selv. Grundlösheden i denne Hypothes, der ophæver Mythologiens Begreb, og desuden er aldeles unödvendig, er alt paapeget. Dog er Spörgsmaalet herved rettet saaledes: hvornaar indvandrede den sidste Odin (d. e. Odinspræst)? Ved Besvarelsen af dette Spörgsmaal er man kommet til meget forskjellige Resultater; ikke alene, at efter Nogle hans Födsel sættes til 105 Aar *för* Christi Födsel, medens den efter Andre

*) F. Ex. Beldringe i Fyen og Thorsinge.

**) As—ow.

sættes over 200 Aar *efter;* men *Indvandringen* i Nord indfalder netop paa samme Tid som *Udvandringen.* Aar 215 e. Chr. vare nemlig *de fra Nord udvandrede Gother* alt i Krig med Kejser Caracalla, og deres Udvandring maa altsaa være begyndt omtrent ved Christi Födsels Tid, d. e. paa samme Tid som deres Indvandring[1]. Hele Misforstaaelsen synes at kunne fremstilles i den Syllogisme: Gothefolket er Gudefolket (Gother, d. e. Goder, Guder); Guderne (Goderne) vare Aserne; ergo var Gothefolket Aserne. Som Gothernes Gud kaldtes Odin ogsaa Gautr (d. e. goð)[2].

Resultatet synes da at være dette, at Gotherne engang fra Egnene om det sorte Hav indvandrede her i Nord ad den beskrevne Vej. At gothiske Stammer, hvortil f. Ex. ogsaa Germanner höre, *til forskjellige Tider og maaskee alt et Aartusind för vor Tidsregning,* ere indvandrede, at overhovedet Vandringen har varet i Aarhundreder, er vist. At Nogle atter udvandrede herfra omtrent ved Christi Födsels Tid, og drog Syd paa, er bekjendt. Og endelig at der nogensinde har været en historisk virkelig Konge over Gotherne, som blev forgudet, benegtes bestemt, da Gudernes Menneskeliggjörelse kun er et Phænomen ved Mythicismens Overgang til Historie. Foruden den Sikkerhed, der er en Fölge af, at Mythologien saaledes bliver ubeskaaren, vinder ogsaa selve Historien ved at opgive sin uretmæssige Erobring. Mythologien viser sig langt ældre, end hidtil antaget, da den sees udviklet i Gothefolket i Aarhundreder för Chr. F.; og lykkes det Historien, (hvad der er höjst rimeligt baade iflölge mythologiske og antiqvariske Undersögelser, især iflölge Ligheden mellem Ziraterne paa vore Broncer og de græske), — at bringe til *historisk Vished,* at *Gotherne* indförte Broncevaaben her i Norden, da ere vore *Steenhöje* at sætte idetmindste et Aartusind för vor Tidsregning, hvilket Resultat alt er meget vigtigt. Dog — Dette kun som Vink til nærmere Undersögelse.

§ 2. *Lyksalighedsmythen.*

(Freyr og Frode, Njördr og Hadding.)

Saa meget saae vi altsaa i foregaaende Paragraph, at Folket stammevis eller slægtvis rejste sig af sine oprindelige Sæder, og begav sig ud paa det store historiske Verdenshav. At dette alt i anden Periode af Folkelivet er begyndt, er uden al Tvivl; det er lige saa vist, som at det enkelte Individs Manddom fölger efter hans Barndom; men Folkets egne *Minder* om dets tidlige Barndom og om dets Manddoms Bedrifter (det er: om dets heroiske Tid, Mythologiens anden Periode) komme först frem *bagefter*, og höre altsaa til tredie Periode. Heri ligger nu, at en hel Mythekreds maa fremkomme *med historisk Basis*, naar Folkephantasien i sin allegoriske Stræben i tredie Periode fremstiller sine egne Minder; her er det Punkt, hvor Mythicisme og Historie falder sammen, og frembringer det mythiske *Sagn*, d. e. en Folkebegivenhed, fremstillet i mythisk Dragt. Allerede Asernes Vandring, som nylig blev omtalt, er et saadant Sagn.

Folket vil, naar det har rejst sig som historisk Folk, have gjort Erfaringer baade i sin indre og ydre Verden, hvilke ville lade Mindet om dets ældste Hjemstavn og dets rolige Væren der fremstaae som Mindet om en svunden Lyksalighedstilstand, en historisk virkelig, men tabt Guldalder, aldeles parallel med Asernes Guldalder, som ovenfor er omtalt. Skildringen af denne Lyksalighedstilstand maa nödvendig have sit allegoriske og historiske Præg. Mindes vi nu tillige, at Guderne havde udviklet sig til Menneskefigurer, saa vil det findes i sin Orden, at den Asagud, fra hvem al Lyksalighed engang tænktes at komme, blev for den allegoriserende Phantasi, der dramatisk fremstiller sine Figurer, til en Fyrste, der gav Folket Fred og Fryd, Gammen og Guld. Denne

Gud var *Freyr*, Sön af *Njödr*, d. e. Gudsfrygten, der fremavler Folkevelstand, en Erkjendelse, der i en yngre Tids mere abstracte Sprog er udtrykt i Valgsproget „Gudsfrygt er Rigernes Styrke." Hele den Forandring, som anden Periodes Erkjendelse undergik, var den, at medens i anden Periode Freyr opfattedes som *Gud for* Folkets Lyksalighed, blev han i tredie Periode opfattet som *Konge i* Folkets Lyksalighedstid eller Guldalder. Som saadan kaldtes han imidlertid ikke mere Freyr; thi *Sproget* havde udviklet sig med Tanken; de ældre mere enkelte Ord vare ofte blevne mere udvidede, og saaledes var den oprindelig mere enkelte Form af Ordet, Freyr, eller Frö og Fro, udvidet til Formen Frode (Froði)[3]. Naar man har antaget Frode den Fredegode for en historisk virkelig Person, da har man altsaa ladet sig hilde i samme Illusion, som ved at antage Odin for en saadan. Den fortvivlede Anstrængelse for at löse den Opgave, hvordan Kongerækken og navnlig Frodes Plads i den er, er da fuldkommen forgjæves; thi Opgavens Lösning er umulig.

Vi ville nu i Korthed fremsætte Frodesagnet, og af dets egne Momenter vise vor Paastands Rigtighed. Fredfrode, fortælles der[4] var den mægtigste Konge i Norden, og under ham var der Fred over al Verden. Den katholsk-christelige Historieskriver forklarer denne almindelige Fred ved at antage, at Frode regjerede paa Kejser Augusti Tider, da Christus blev födt, og at den almene Fred, som fulgte med denne Begivenhed, blev saa i Norden tilskrevet den mægtige Frode, og kaldet *Frodes Fred;* da bare Marker og Enge Frugt uden at dyrkes, (et Træk, der var almindeligt for enhver Guldalder); Ingen tilföjede den Anden Skade selv ej Faders Banemand (et Træk der peger paa Njördr, Gudsfrygten, som Kilde til Lyksaligheden); Guld opgrov man; men Ingen begjærede det paa ulovlig Vis; ja Frode henlagde

en Guldring paa Alfarvej, uden at Nogen stjal den. Der fandtes ogsaa to Möllestene, der dannede en Haandqværn, saa stor, at intet Menneske kunde drage den; den hed Grotte, og fremmalede Alt, hvad man forlangte af den. Frode kjöbte derfor to *Jætteqvinder*, Fenje og Menje; dem satte han til Qværnen, og böd dem at male *Guld*, *Fred og Lykke for Frode.* Dette höjst mærkelige Træk peger directe gaa Freyr, Fredens og Frodighedens Gud (Frode Fredegod = Frode Fredens Gud*). Det var altsaa en virkelig Guldalder, hvor Visdom og Uskyld producerede Fred og Lykke. At Sagnet er localiseret for Danmark, har aldeles Intet at betyde; thi det var fælleds for alle gothiske Folkestammer; hver enkelt localiserede det hos sig. Vi tilföje endnu her, at da Frode var död, blev hans Lig balsameret, og fört tre Aar om Land, som om han endnu levede, og styrede Riget; de Store frygtede nemlig Opstand, om hans Död blev bekjendt.

Sammenligne vi nu de her givne Hovedtræk med Freys-Mythen, da bliver den förste Iagttagelse den, at *Freyr*, *Sön af Njördr*, fremstilles som *Konge* i Upsal i Sverrig, den anden den, at „Frodes Fred" kaldes ogsaa „*Freys Fred*", altsaa: den Guldalder, der i det danske Sagn tilskrives Kong Frode, tilskrives i det svenske Kong Freyr; fremdeles: Frode frembragte Lykken, og Kong Freyr blev efter sin Död ligeledes betragtet som Giveren af Fred og Velstand; og endelig: ligesom Frodes Död blev skjult i tre Aar, saaledes ogsaa Freys. Vi tör altsaa upaatvivlelig slutte, at Navnet Frode som efter sin Etyme er det samme som Freyr, var den i den danske Dialect i tredie Periode brugelige Form, hvorimod Forfatteren af Ynglingssaga har bibeholdt den oprindelige; men i

*) Hin froði d. e. den Vise; Freyr, Alfeherskeren, var tillige den Vise, cfr. ovf. S. 71 o. fl. St.

begge Sagn er tredie Periodes allegoriske Opfatning af Freysmythen og det Dramatiske i Fremstillingen umiskjendelig.

At Mythen nu virkelig fremstiller Folkets ældste Minde, dets Barndom, bliver klart af fölgende Træk. Fenje og Menje malede rastlös; thi Frode skyndede paa dem, endog slumrende:

„Livet er kort
for Lykkens Fylde;
sover ei, Möer,
meer, end Gjög tier!" [5]

Det var altsaa kun et kort Blund, han undte dem; han glemte nemlig, at de vare Jættemöer; og derfor malende sang de:

„Hurtig Hær
hid skal komme,
brænde Borg
og Budlungs Sale.
Da skal Du lade
Lejrestolen
og röde Ringe" o. s. v.

Og som de sang, og malede, kom der en Hær frem; *Sökongen Mysing* förte den; de overfaldt og dræbte Frode, og gjorde Ende paa Frodefreden. Mysing förte Grottequærnen med sig ombord, og böd Fenje og Menje at male Salt; ved Midnatstide spurgte de ham, om han ikke havde Nok; men han böd dem blive ved at male. Og alt som de malede, fyldtes Skibet, til det sank. Og der, hvor Havets Vande strömme gjennem Qværnhullet, er der en Malström, og fra den Tid blev Havet salt. Denne Slutning hörer naturligvis ikke til Frodesagnet. Men det faaer sin Interesse ved at sammenlignes med det danske Sagn hos Saxe, hvor Frodefreden ender med, at en Troldqvinde (Jættinde) lokkede sine Sönner til at stjæle Guldarmbaandet, der var henlagt paa Vejen. Da

Frode nu vilde have dem fanget, forvandlede hun sig selv til et Havuhyre, en Hav-Ko[6], og Sönnerne til Kalve. Frode, der studsende over dette Syn havde sat sig paa Havbredden, blev da stanget ihjel af dem. I begge Sagn udgaaer altsaa Ulykken fra Jætterne, fra hvem stedse det Onde tænktes at komme, og i begge er den ödelæggende Magt characteriseret som en Sömagt, ligesom endelig ogsaa begge Sagn fremstiller denne fra Havet kommende Magt som *Fredstidens Ende*, altsaa som Kamptidens Begyndelse. At altsaa baade Sökongen Mysing og Havkoen staaer — den Förste ligefrem som Repræsentant for, den Sidste som burlesk Billed af det kraftige, men voldsomme og vilde Vikingeliv, der udfoldede sig paa Havet, denne Heroismens Vugge, og at begge Sagnene saaledes antyde Heroismens Komme efter Barndommens Guldalder, er vel uomtvisteligt. Just dette Træk, at den allegoriske Repræsentant for den heroiske Tid gjöres til en Viking (en Sökonge), kunde maaskee vejlede til at bestemme Sagnets Ælde. Var dette Vink grundet, vilde Grottesangen i sin oprindelige Form være at henföre til sjette eller höjst femte Aarhundrede efter Christus, da altsaa den angelsachsiske Udvandring med Söhesten og Sökoen, Hengst og Hors, (der er fuldkommen parallel med Sökoen i det saxoniske Sagn) var foretaget, og Folkets heroiske Periode, d. e. den, hvori Folket selv, og ikke den Enkelte, optraadte som Heros, var sin Ende nær. Thi Heroismens Tid kunde naturligvis ikke allegoriseres förend den omtrent var endt, efterdi enhver Periode, der anskuelig skal fremstilles i et Billed, maa være tilbagelagt, forat kunne overskues i sit Forhold til den forudgaaende Periode. Og det er da egentlig kun dette Heroismens Forhold til den forudgangne Lyksalighedsperiode, som Sagnet om Frodes Endeligt udtrykker.

Freyrs Fader, *Njördr*, var, som Tempeltjenestens og overhovedet som Gudstjenestens Gud, *Vogngud*. Naar Allegorien bemægtigede sig ham, maatte den fremstille ham nærmest som Personification af eller Repræsentant for Præsteskabet. Erindrer man sig nu, at Præsteskabet nödvendig, — hvor Folket, som hos Gotherne, stod i et saadant theokratisk Forhold til Guderne som ovenfor er udviklet, — maatte gaae over til Hierarchi; erindrer man Præsternes (Godernes) Indflydelse paa Folket*) i denne Periode; da vil det være klart, at Hierarchiets Hovmod og Insolens ikke kunde undgaae Folkeironien, tilmed da Rationalismen og Tvivlen udgjorde et af Tidens Hovedcharactertræk. Denne Ironi fremtræder i Njörds-Mythen derved, at han, den rene og hellige, under Tidens genealogiserende Tendens, blev antaget for en Jættepiges Husbond, Noget hvortil maaskee alt Historien, som hans Sön havde med Gerde, bidrog. Hendes Navn er allegorisk betegnende, og hun synes at tilkjendegive den Æregjerrighed og Hovmod, som uadskillelig fulgte med Præsteskabet: hun hed *Skade*.

Som Datter af Jætten Thjasse, den Glimresyge, drog hun til Asgaard i fuld Rustning for at hævne sin Fader hvem Thor havde dræbt, og hvis Öjne han havde sat paa Himlen som to Stjerner til Minde om sin Bedrift. Aserne gave hende Lov at vælge sig en Husbond blandt dem, dog maatte hun kun see deres Födder. Hun valgte da efter de smukkeste Födder i den Tanke, at de tilhörte Balder, som var den smukkeste blandt Aserne men de vare Njörds. Hun holdt imidlertid ikke af at leve hos Njörd i Noatun, Skibenes Land, men vilde heller være tilfjelds i Thrymsheim, hendes Fædreland. De enedes da om; at de skiftevis skulde opholde sig

*) Oehlenschläger har i sin Hroars Saga netop fremhævet dette Moment, og med fuldkommen Berettigelse.

ni Dögn i Thrymsheim og tre i Noatun. Men Njördr, som var vant til det flade Land og Strandbredden, blev snart kjed af det Liv blandt Fjeldene; han qvad:

Ledt er mig Fjeldet;
lange mig tyktes
Nætterne ni;
Ulves Hylen
ilde mig huger
mod Svaners Sang.

Men Skade derimod sang:

Sövn ei sov jeg
ved Söens Bredder
for Fugles Skrigen,
som löd fra Skoven;
hver Morgen vækked'
mig Maagers Skrig.

Saa drog hun atter tilfjelds, og tænktes at boe i Thrymsheim, hendes Faders gamle Boliger. Her farer hun paa *Skier*, og *skyder Dyr med Bue;* hun kaldes Skiernes Gudinde. Hun omtales ogsaa som den kolde, den kydske, og er maaskee saaledes som *Jagtgudinde* nærmest at parallelisere med Artemis. Hendes Billed er med Hensyn til den kunstneriske Fremstilling aldeles klart[7]. Ikke alene Skades Navn, men ogsaa hendes Jætteherkomst tyder hen paa, at hun er af det Onde. Hendes Fader Thjasse, Pralesygen, der dræbtes af Thor, (en allegorisk Mythe, som nu er tabt) leder os bestemtere til Allegoriens Betydning, og erindre vi, at Ullr, den ægte Higen efter Ære ved Mod og Tapperhed (see ovf. S. 103 fgg.), netop ogsaa var Skiernes, Buens, og Jagtens Gud, saa betvivle vi ikke længer, at Skade, der elsker den ydre Skjönhed, og alene efter den bestemmer, hvem hun vil give sit Hjerte, betyder Æregjerrigheden, kun ikke den ægte, guddommelige, der er en af de Löftestænger hvorved Menneskeslægten hæves til stedse stigende Fuldkom-

menhed, men den falske Æregjerrighed, som kun vil have den ydre Glands, *uden at fortjene den*, ydre Magt uden indre Gehalt. At nu Tempelguden har ægtet denne Skade, synes klart i sig selv, som ironisk Allegori over Præstestoltheden. Herved faaer Skade ogsaa sin Betydning som en *gothisk* Mythe, d. e. hun tænktes ikke som blot subjectiv Æregjerrighed hos den Enkelte, men som en virkelig, ydre og slet Magt i Tilværelsen.

Mythens Alder vil neppe kunne sættes til anden Periode, om ogsaa Skades Personlighed saa tidlig kan have begyndt at udvikle sig, hvilket rigtignok hendes Attributer, der ere rent symbolske, kunde tyde hen paa. Men selv i dette Tilfælde er Ægteskabsmythen mellem hende og Njördr allegorisk, og hörer altsaa til tredie Periode, hvilket aldeles stemmer med Allegoriens Betydning. Det turde derfor være sandsynligt, at om hendes Billed endog har sin Rod i anden Periode, har det dog sin Top i tredie, og er *först da* ret gaaet over i Folkebevidstheden.

Den Metamorphose, som Gudefigurerne undergik i tredie Periode ved at gaae over til Sagnhelte, har ramt Njördr ligesom Freyr; men det Sagn, vi have derom, er for enkeltstaaende og i flere Punkter saa divergerende, at man ikke kan forfölge Traaden i Mythens Overgang. Det er Sagnet om *Hadding*, hvortil vi sigte. Aarsagen til Dunkelheden ligger dels deri, at saa mange Mythoer ere tabte, navnlig er det ikke Meget, hvad vi vide om Njördr, dels deri, at i Tidernes Löb flere og flere Smaatræk eller Begivenheder bleve indflettede og tilsatte til Sagnets oprindelige Kjerne, indtil det omsider i denne brogede Skal blev nedskrevet. *Hadding*, fortælles der, blev af sin Fosterfader *Brage* bragt til *Jætten* Vagnhöfde (Vognhoved, d. e. Hovedet for eller Forstanderen for Vognene, rimeligvis netop Gudevognene i Templerne, som gav „Vognguden", Njördr, sit Tilnavn). Vagnhöfdes

Datter Hardgrepe, altsaa en Jættepige, blev forelsket i Hadding, som ogsaa *lod sig overtale* til Gjenkjærlighed, da hun forestillede ham, at hun kunde gjöre sig lille som stor, yndig som styg. Hun fulgte nu i Mandsdragt Hadding til hans Hjem; men da hun paa Vejen lagde Runer under en död Mands Tunge, for at erfare deres Skjæbne paa Rejsen, rejste Dödningen sig, forbandede hende, og spaaede hendes Undergang, hvilken og indtraf, da hun i en Skov blev sönderrevet af Jætter*).

Vi forbigaae her den vidtlöftige Fortælling om Haddings Eventyr og Bedrifter, af hvilke Krigen mod Kureternes Konge, og Touren paa Sleipnir med Odin, synes at pege paa Njörds Forbund med Aserne og paa en tabt Mythe om Loke. Hvad derimod er af Vigtighed, er, at en Hungersnöd engang, da Hadding fejdede i Sverrig, tvang ham til at *spise Menneskekjöd.* Den fölgende Kamp gik Hadding imod, og da han mattet ved Flugten vilde bade sig, saae han et sælsomt Dyr, som han dræbte; men — en Gud havde skjult sig deri, og en Spaaqvinde hvem han mödte, spaaede ham derfor, at hvor han sejlede, skulde Storm fölge ham, hvor han drog, skulde Lynild true ham; tilsöes skulde han strande, tillands skulde Huse styrte over ham; denne Hævn ramte ham ogsaa. Da indstiftede Hadding en *Fest for Frö* (*Freyr*), idet han offrede sort Qvæg, og denne Fest blev siden aarlig gjentaget, og kaldet Fröblót. Hadding hörte, at en Jætte friede til en Kongedatter, *Ragnhild*, i Norge; han fældede Jætten i Tvekamp, men blev selv saaret i Benet. Ragnhild, som forbandt hans Saar, lagde en Ring i det, og Saaret lukkede sig derover. Kongen,

*) Denne Rejse smager unegtelig meget af Borgestuen, og minder stærkt om den langt senere Tid, da man med Glæde udmalede Besværgelsesscener ved Runer, o. s. v. Idethöjeste kunde der vel ligge en Sang som Vegtamsquiden, Hyndluljód, eller en lignende Manervise tilgrund.

Ragnhilds Fader, indböd en Tid derefter de bedste Ynglinge til et Gjestebud, og bad nu sin Datter vælge sig en Mand iblandt dem. Sagtens maa de alle have været tilhyllede ligesom Aserne, da Skade skulde vælge; thi Ragnhild gjorde som Skade, og valgte efter Benene; hun sögte nemlig til hun fandt sin Ring, og valgte nu Hadding. Endnu mere opmærksom maa man blive, naar man hörer, at Hadding, kjed af det rolige Landliv, længtes efter Havet, og sang — *netop det Samme som Njördr sang til Skade*, at han nemlig fölte Lede til Skovene og Bjergene, og Længsel efter det vilde Hav; *og herpaa svarer hans Dronning aldeles som Skade*, at hun kjededes ved Maageskriget o. s. v. Men den sidste Tvivl om Haddings og Njörds Identitet forsvinder, naar vi höre, at han rejste „til de Levendes Land". Da han nemlig opholdt sig tilfjelds hos sin Dronning, og de engang sad og spiste sammen, saae han en Qvinde med Forklædet fuldt af Blomster stige op af Jorden foran Arnestedet. Qvinden spurgte ham, hvor han troede, at saa friske Urter voxede om Vinteren; og da han vilde vide dette, svöbte hun ham ind i sin Kappe, og sank med ham i Jorden. Först vandrede de paa en Sti i tyk Taage, hvor de saae adskillige Mænd i Skarlagensklæder; derpaa kom de til en grön, solbar Eng, hvor Urterne groede; nu kom de til en strid Ström, hvori Pile af forskjellig Art flöd; paa den anden Side af denne Flod kjæmpede to Hære indbyrdes, og Qvinden forklarede for Hadding, at det var de Helte, som vare faldne i Krig og nu gjentoge deres Bedrifter. De gik nu over Floden ad en Bro, og kom til en höj Mur, som Qvinden ikke kunde springe over; hun rykkede da Hovedet af en Hane, og kastede det over Muren, og strax gol det saa lydt, at man ikke kunde tvivle om, at jo virkelig Livets Land var bag Muren.

Vidste man nu kun, hvem den *Söster* var, som Njördr havde, og som egentlig var Gjenstanden for hans Kjærlighed[8], da vilde man neppe være i Tvivl om, hvem den Qvinde var, der förte ham til *Livets Land.* Thi at det er Kjærlighed der bringer Tempelguden Urter og Blomster fra Opstandelsens Egne, og derpaa förer ham til det factiske Bevis for Sjælens og dermed for Kjærlighedens egen Udödelighed, og at Kjærlighed er Söster til Fromhed og Gudsfrygt, vilde passende kunne være fremstilt i Haddings Rejse til Valhall og Njörds Kjærlighedsforhold til sin Söster. Dog — Mythen om dette er tabt, og det maa derfor henstaae som en lös Gisning, at Qvinden i Haddingsagnet er Freys Moder, og da tillige Freyas i tredie Periode. Hvorvidt *Skade* omtales som Moder til dem, vil senere blive berört.

Hvad nu Sagnets enkelte Træk angaaer, da maa det bemærkes, at Haddings Ophold i sin Barndom hos Jætterne, synes at finde Medhold i en tabt Mythe om Njördr, hvilken fortæller om hans Ophold hos Hymer[9], hvis Döttre stode i et lige saa urent Forhold til den barnlige Njördr, som Hardgrepe til den unge Hadding. At Vagnhöfde og Njördr, Vognguden, synes at have Hensyn til hinanden, er alt omtalt, og at Brage, Veltalenheds-Guden, i Haddingsagnet gjöres til hans Fosterfader, er et indtil Overraskelse træffende Træk. At Hadding indstifter Offringer for Freyr, viser end mere Njördr som Offergud og Freyrdyrkelsens (Freys) Fader, i hans Identitet med Hadding. — At Tempeltjenesten i Sverrig fordrede Menneskeoffre, (hvilket i Sagnet er gjort til Hadding, (Offerguden Njördr), der spiser Menneskekjöd) og at Ragnhild ægtede Hadding, er ligefrem en Fölge af tredie Periodes historiserende Tendens, der har gjort de mythiske Træk til historiske, Skade i Thrymsheim til Ragnhild i Norge. At Vandringen under Jorden förte directe til Valhall, er iöjnefaldende: den brusende

Flod med de flydende Vaaben, de kjæmpende Einheriar, og Muren, bag hvilken de Döde opstode, kunne ikke miskjendes [10]. Bemærkes bör det ogsaa, at *Hanen* hyppig forekommer som Opvaagnelsens Symbol; saaledes f. Ex. i Ragnaroksmythen; det er derfor et meget betydende Træk, at Hovedet af Hanen strax lever op i Valhall, og ved sin Galen giver Bevis paa Opstandelsens Sandhed. Det synes saaledes tilstrækkelig begrundet, at Kjærnen i Hadding-Sagnet er Njördsmythen, hvori senere er indblandet en Mængde fremmede Træk, der dels tilhöre forskjellige Tider, dels andre Begivenheder [11].

Resultatet af disse korte Undersögelser om Freyr og Njördr i deres Sammenhæng med Frode- og Hadding-Sagnene er altsaa kortelig dette: Sagnet om Frös Regjering i Sverrig er identisk med Sagnet om Frode i Danmark, men hist svensk, her dansk localiseret; thi kun Localdragten gjör dem forskjellige. Men disse Sagn ere igjen historiserede Myther, hvis Indhold, naar den allegoriske Dragt fratages, er dette, at Folket mindedes sin tidlige Ungdom som Lykkens og Fredens Tid, at denne ophörte, da Heroismen (hvilken endte med Hengst's og Hors's Udvandring) begyndte, og at senere en ordnet Tempeltjeneste udviklede sig.

§ 3. Folkets Selverkjendelse.

(Gullveige. — Freya og Odr. — Stærkodder.)

Vi have nu seet Folkets Tilbageblik *over sin Fortid;* vi skulle nu see dets *Opfattelse af sin Nutid,* og vi ville faae at see, at ogsaa denne var gjennemtrængt af den Gotherne saa egne Inderlighed og religieuse Dybde. Den Erkjendelse hos Folket, at Tidens Guder vare endelige, og at Fremtiden maatte aabenbare den ene Uendelige; den Nödvendighed, at söge Hvile og Oplöftelse hos de

Endelige, som man kjendte, da det var umuligt at finde den hos den Uendelige, som man endnu ikke kjendte, gav den mythiske Ironi denne forbausende Dybde og Höjhed, som vi endnu elske og beundre. Den Reflexion, som just i tredie Periode paatrængte sig: „Balder er död; Guderne skulle altsaa ogsaa döe, som han; dog — Blændværk kan det ikke være; *Guder* ere de, og, döe de da, maa dog Noget blive, Noget være det Værende; Kampens Guder skulle vel falde, de, som före Slægterne gjennem *Jordelivet; de* herske, saalænge *dette* varer; men er Kampen forbi, — da, — ja da er jo Jordelivet, da er denne Verden ude og oplöst; men *da* maa og den tilkommende Guds Rige være kommet, og dette Rige, denne Gud, til hvem Aserne, Kampguderne före os, maa da være *Fredens*"; — denne Reflexion maatte frembringe en *prophetisk* Begejstring, naar den greb Digterne; thi Gudernes Undergang og Herlighedens tilkommende Aabenbarelse — hvilket Stof kunde være höjere og den dybe, religieuse Fölelse mere værdigt! Betragte vi nærmere Folkeaanden i dette Forhold, da vil det være klart, at den religieuse Aand i Folket, som havde frembragt de gamle Gudefigurer, var den selvsamme, som bragte Folket til Erkjendelse af disses Endelighed, den samme, som samtidig frembragte Ahnelser om den kommende „store Gud", og altsaa den samme, som talede gjennem Propheten, og oplod hans Öjne for Folkets religieuse Standpunkt. Folkets religieuse Aand greb Digteren og ligesom concentrerede Tidens religieuse Bevidsthed i ham; idet Digteren i sin prophetiske Begejstring skuede Guderne og deres Undergang, var det hele Folkets mythiske Aand, der aabnede hans Öjne, og talede igjennem ham; kun herved faaer det Digt, hvortil vi her sigte, Volas Spaadom, sin uhyre objective Kraft, idet Digterens Individualitet er absorberet af Folkets religieuse Aand; det er *denne,* der taler til os, ikke *hin.* Idet nu altsaa den reli-

gieuse Aand taler om de gamle Guder og deres Undergang, taler den om sine egne Skabninger, og prædicerer deres Endelighed; den skuer da sig selv i sit Forhold til dens tidligere Standpunkter, og hele Volas Spaadom staaer derfor som et kolossalt Vidne om Folkets religieuse Selvanskuelse. Forat forstaae Völuspá maa vi da fastholde strængt det Moment, at Prophetinden ved indre Nödvendighed var tvunget til at tale, ikke som om hun var sig selv, men som om hun var selve den religieuse Aand; thi denne tvang hende (ligesom Belial) til at velsigne eller forbande; *ikke hun, men Aanden talede.* Det samme Forhold finder Sted i al ægte Propheti, og Enhver, som kjender de jödiske Propheter, vil i Vola finde et fortræffeligt Pendant. Men dette Forhold har man hidtil overseet; man har, uagtet Digtet hedder Volas *Spaadom*, dog ikke betragtet det som en virkelig religieus Propheti, og har derved berövet denne höjst mærkelige og mesterlige Sang sin störste Dybde. Kun heri ligger Nöglen til hele Völuspá, og heri Nöglen navnlig til Gullveigsmythen. Ogsaa finde vi dette Factum, at Propheten eller Prophetinden i Begejstringens Öjeblik betragtede sig selv som Den, i hvem Guden havde taget Sæde, hyppigere gjentaget i Norden; man erindre f. Ex. Thorbjörg, „den lille Vola" i Erik Rödes Saga o. fl. L. Og hvo kjender ikke Pythia, Præstinden i Delphi, som stedse fölte sig tvunget til at tale som selve Guden? I Nordens Pythia, Vola, anskuede sig den mythisk-religieuse Folkeaand saa klart som i Hellas's.

Vola (Völven, Valaen, Spaaqvinden) fremstiller sig selv som den mythiske Folkeaand, *der har været til fra Begyndelsen*, har skuet Guderne Aasyn til Aasyn, og nu skuer dem kjæmpende den sidste store Kamp. Den Aand, der taler gjennem hende, föler hun som guddommelig og evig, og herved *som bestemt forskjellig fra hver enkelt Asagud*, — dem alle betragter hun med ædel Ironi; men

der er, siger hun, flere „hellige Magter" end Aserne, og disses Aand er hendes. Hun begynder med at vise sin guddommelige Berettigelse, efterat hun i en Indledningsstrophe har opfordret alle Slægter til at höre hende:

Hörer mig alle
hellige Væsner,
större og smærre
Stammer fra Heimdall *)
Valfaders Valdaad
vil jeg fortælle,
Frasagn fjerne,
som fremmest jeg mindes.

Jeg mindes Jætter,
arildbaarne **),
dem, som mig fordum
fostret havde;
saa vide som Verden
min Viden sig strækker:
jeg kjender Kundskabens
Træ fra Roden.

Hermed har hun nu begyndt sine *Minder*, og hun fremstiller nu hele sin Tids Mythekreds som Minder fra hendes (d. e. fra den religieuse Aands) Leven; men derimod gjælder hendes *Spaadom* (nemlig om Ragnarokr og Verdens Fornyelse) Fremtiden, og dette synes Bevis for, at det Tidspunkt, hvori Vola synger, d. e. den Tid, da Fol-

---

*) Cfr. Rigsmál; Heimdalls Börn d. e. Menneskene.

**) D. e. födte fra Arildstid. Hun fremstiller altsaa sig selv som Den, der har været til fra Arildstid, og da hun tillige ender med Verdens Undergang, og fortæller Alt *som Öjenvidne*, see vi, at hun med eet Blik overskuer hele Mythekredsen, hele Oldtidens religieuse Aandsudvikling, idet hun har hævet sig til umiddelbar Intuition, og betragter sin Personlighed som en Individualisation eller Incarnation af den religieuse Aand, med hvilken hendes Begejstring er identisk.

kets religieuse Aand hævede sig til Selvanskuelse, falder umiddelbar efter Ragnaroksmythens Anerkjendelse, da Vissheden om den Ene, den store og ene evige Gud, var kommet. Tage vi det folkehistoriske Element i Betragtning, ifölge hvilket anden Periode omtrent er bleven endt med Angelsaxernes Udvandring, saa ville vi kunne ansætte dette Tidspunkt omtrent til det sjette Aarhundrede efter Christus, hvilket Aarhundrede omtrent vil angive tredie Periodes Begyndelse, og altsaa Völuspás Tidsalder. Linguistiske Undersögelser ville upaatvivlelig stadfæste dette.

Prophetinden begynder nu med Verdens Skabelse:

I Arilds Aar,
da Ymir hersked',
var ej Sand, ej Sö,
ej svale Bölger;
ej Jorden fandtes,
ej Himlens Hvælving;
kun Ginnung gabed',
en græslös Afgrund.

Da hævede Börs Sönner Kloderne i Ginnunggab, dette Billed af Hegels absolute Væren; men Ginnunggab fyldtes; et Tilværende blev; men det var ogsaa kun Masserne, et Noget, der havde Tilværen: thi

Sol det ej vidste,
hvor Sale hun aatte;
Maane ej vidste,
hvad Magt han aatte;

d. e. Solen kjendte ikke sin Bane, Maanen ikke sine Kræfter; Universet var endnu kun en uordnet Masse; Kloderne vare der vel, men uden at kjende deres Orden. Da gave de „hellige Magter" Verden Love, og Tiderne finge Navn og Regel. Men endnu var ingen levende Skabning i Verden; da raadsloge atter de hellige Magter, og Dværge bleve skabte, d. e. Jordens og overhovedet

Naturens virkende Kræfter, Naturkræfterne. Af denne Raadsforsamling blandt de hellige Magter kom tre Aser*), kraftige og kjærlige — (herved er netop Asernes Charakteristik givet) — til Strandbredden, hvor de funde livlöse Ask og Embla; — og nu skabtes Menneskene. Fra dette Blik paa Verdens *Oprindelse* gaaer Prophetinden over til at omtale dens *Styrelse* og siger:

Ask veed jeg stande;
Yggdrasill den hedder,
lövrig, vædet
med hvide Vande;
dens Draaber dryppe
som Dugg i Dale;
evig den grönnes
over Urds Kilde.

Deden kom**) Möer
Meget vidende
tre fra den Sal,
som staaer under Træet;
Love de lagde***),
og Liv de kaared',
Menneskers Börn
de Skjæbnen beskjære [12].

Efter saaledes at have omtalt, at Aserne, skjöndt de havde *skabt* Menneskene, dog ikke *styrede* deres Skjæbne, har Seersken fuldendt sin korte Tale om Skabningen, og vender sig atter til Skabningens Guder, Aserne, som hun nys introducerede som en Del af de hellige Guders Forsamling:

---

*) Aserne nævnes *som en Del* af de hellige Magter, og förste Gang her i Str. 17. Cfr. ovf. 2den Periodes 1ste Anm. S. 74.

**) Komu.

***) d. e. bestemte.

Asguder ginge
til Glandsens*) Slette,
hvor Haller de höjt
for de Hellige tömred';
Essen de ændsed',
Ertsen de smedede;
Krogtænger kröged' de;
Redskab de danned'.

Med Tavl i Tunet**)
de tröstig leged';
ej mangled' Mængde
af gyldne Malme,
indtil de trende***)
Thursers Möer
jærnstærke kom
fra Jætters Hjemstavn.

I disse to Stropher er Asernes Guldalder omtalt, idet det tillige nævnes, at *Nornernes Ankomst* vár *dennes Ende*. Idet Prophetinden altsaa nu *nödvendigvis* maa gaae over til at omtale den förste Krig, som fulgte paa Freden, henrives hun ud af sig selv til en Intuition, hvori hun ikke mere synes selv at tale, men kun at være ufrivilligt Organ for den religieuse Aand, der i hendes Bevidsthed *anskuer sig selv:* hun taler derfor om sig selv som var hun en Anden, og naar hun forhen har sagt „*jeg* mindes Jætter", eller „Ask ved *jeg* stande" o. s. v., saa siger hun nu: *hun* mindes, *hun* seer, o. s. v., thi hun föler, at den talende og skuende Person er Aanden i hende; og saaledes er det, og maa det være i al religieus Propheti hos alle Folk. Volas Aand er kun Fol-

*) Eller Guldets, *Lyksalighedens* Slette, Iðavöllr.
**) Hegnet, Lökken, omgjærdet Mark.
***) nemlig de kort forud nævnte Norner.

kets religieuse Aand, og hun staaer derfor som Repræsentantinde for Folkets religieuse Selvanskuelse, paa dette Mediationens Standpunkt, hvor Aanden er kommet ud over sig selv, idet den med dyb Ironi seer tilbage, med dyb Ahnelse skuer fremad. Man fatte nu Overgangen! hun vil til at tale om den förste Krig, og har sagt, at den var, — som Guldalderens Ende, — Skjæbnens (Nornernes) Bestemmelse; men hvad *foranledigede* den? gjennem hvilken Begivenhed blev den objectiv fremkaldt? — „Aserne syndede, idet de lovede Freya til Jætterne, og dog bagefter skjændig bröd deres skjændige Löfte; derfor maa de döe". Dette var en Synd mod de „hellige Magter"; men da Vola netop föler *sin* Aand identisk med disse hellige Magter i Tilværelsen, under hvis mægtige Vingeslag hun skjælver, saa *kan* hun kun udtale Asernes Synd mod den hellige Religionens Aand *som en Synd mod hende selv*; men hun udtaler det i sin pythiske Begejstrings Flugt i et dristigt Billed og under et allegorisk Navn; hertil föjer hun, som et Bevis paa sin guddommelige Berettigelse, Fortællingen om, hvorledes hun fik sin Spaadomsevne, og ender saa dette Afsnit med at anföre det Factum, hvori Asernes Synd bestod, og hvorved Krigen udbröd, d. e. hun giver en Forklaring over den forudgangne Allegori.

Efter altsaa at have omtalt, at Asernes glade Barndom endte, slynger hun rask sine Tilhörere ind i sin clairvoyante Tankevrimmel, idet hun udbryder med det förste Manddrab i directe Modsætning til Guldalderfreden *).

Det Manddrab mindes
hun först i Mannheim,
Da *Gullveige* grumt
de gjennemstunge:

*) Denne Nexus beviser vor Strophefölges Rigtighed.

hende i Hall
hos Hár [13] de brændte,
tre Gange brændte,
dog end hun lever.

Heide hun*) hed,
hvor til Huse hun kom,
de vise Völve**);
selv Ulve hun vidste
at tæmme; og Sejd
at syde forstod hun, —
stedse en Skive
for Skadefroes Skud***).

Og dog, — siger hun nu, — skjöndt onde Folk, skjöndt Vantroen stedse haanede mig, er jeg berettiget; jeg var med Odin fra Begyndelsen, og han, som veed Alt, gav mig sin Alvidenhed:

Ensom hun ude
sad, da den gamle
Grubler-As kom,
hun saae ham i Öjet:
da gav hende Hærfader
herligste Smykker,
Spaadomsaands vise
og rige Sange.

---

*) D. e. Gullveige, som „*lever endnu*", skjöndt hun *tregange* blev brændt, og havde været til med „Dem i den Höjes Hal" fra Begyndelsen — altsaa selve Prophetissen.

**) Endnu et Bevis for, at det er selve Vola (Völven), som menes med Gullveig.

***) Egentlig: „stedse var hun Ildesindedes Lyst", d. e. Ildesindede gjorde sig stedse lystige over hende, som f. Ex. Forf. til Lokaglepsa, Mythicismens Voltaire, som spottede, og med sin hvasse Svöbe hudflettede Guderne for de Troende, og altsaa selve disses Tro, disses religieuse Aand, d. e. Vola.

Ved Mindet herom, gjör hendes Begejstring hende hin Tid nærværende, og hun udbryder (ligesom for at pröve Spaadommen, eller forat vise Odin, med hvem hun i Aanden endnu seer sig talende, at hun alt gjennemskuede selv hans Hemmeligheder) *halv ironisk* til Odin, den grublende Gud:

Alt veed jeg, Odin!
hvor dit Öje Du lod;
det var i den klare
Mimerskilde;
daglig nu Mimer
Kundskab drikker
af Valfaders Pant.
Hvo har Ören, han höre!

Men ved saaledes at nævne Odins Pant til Mimer, er Overgangen gjort til det Factum, hun vilde fortælle, idet hun nu anförer *som Grund til*, at Mimer beholdt Pantet, at Aserne bröd deres syndige Löfte:

Da stege de Store
paa Raadsherrestole,
höjhellige Guder,
og raadslog' om Dette:
Hvo Luftens Pust havde
med Svig forpestet,
eller Jætters Æt
Odds Mö *) havde lovet.

Thors Harm ham hurtig
i Hugen svulmed';
han sjælden sidder,
naar Sligt han spörger **);

*) D. e. Freya. Cfr. Bygmestermythen ovf.
**) Man erindre, at han knuste Jætten.

brudte var' Eder,
Ord og Aftale,
de indgangne Löfter
i Luft henfarne.

Af denne Asernes blodige Synd mod Vanerne, fulgte nu Vanekrigen, og nu iler den höje Prophetinde sit Maal imöde; hun berörer Mythologiens Hovedpunkter, og iler rask til den store dramatiske Skueplads, hvor hun opruller Tæppet for Ragnarokr. Vi skulle imidlertid ikke længer fölge hende, men vende tilbage til de tre mærkelige Stropher om Gullveig og Heide, — der ere Navne paa selve vor Sangerinde. Alene ved denne Fortolkning forstaaes Sammenhængen i Digtet, og den her givne Udvikling [14] af denne stedse saa misforstaaede og trivialiserede Mythe bestyrkes desuden ved adskillige andre Omstændigheder.

At Gullveige er den samme som Heide, siges ligefrem, og at hun atter er den Samme som selve Prophetinden, ligger i Ordene: „tregange brændt *dog end hun lever*". Der ligger en Slags stolt Trods mod Aserne i denne hendes Bevidsthed. „Den Aand", — mener hun, — „som taler i mig, ere Aserne for afmægtige til at qvæle; de prövede at tilintetgjöre mig; men de adskilte sig kun derved fra mig, og derfor maa *de* döe, *jeg* skal leve; thi *min* Aand er den hellige, den evige, som skuer ikke alene Aser, men Fimbultyr Aasyn til Aasyn". Det er et klart Blik, hun kaster over den mythiske Aands tre Metamorphoser; thi tregange dræbt, gjenfödtes den virkelig tregange. Skulde man finde, at dette er at lægge for Meget i Mythen, og skulde man med et Smil mene, at der i den gothiske Mythologi neppe findes speculative Trilogier: da erindre man kun, at den Aand, som taler i Vola, er selve den speculative Philosophies Fader, og at Enhver, der *med et skarpt Blik* opfatter Tilværelsen, selv ubevidst kommer til at opfatte den speculativt. Hvilken Dybde

af Speculation er ikke udfoldet i det nye Testament! og dog vare ikke disse hellige Bögers Forfattere speculative Philosopher. Dog — vi behöve ikke at söge et saa fjernt Exempel; man tænke kun paa *de tre Odiner*, som er hin Tids *historiserede* Fremstilling af den samme tredobbelte Religionsideens Metamorphose, og man vil ikke længer tvivle.

Der fortælles nemlig[15], at Odin var sjunket dybt i Folkets Agtelse ved sin Kones, Friggs, Utroskab. Forat faae Guld til Smykker havde hun nemlig ved sin Gunst forledet En af sine Undergivne til at stjæle Guldet af Odins Billedstötte, som de nordiske Konger havde sendt ham til Asgaard; Guderne*) *joge da Odin*, da han saaledes var haanet, *i Landflygtighed*, berövet al guddommelig Dyrkelse, og indsatte *Uller*, *Kamp-Hæderens* Gud, i hans Sted, *gave ham guddommelig Dyrkelse*, *og kaldte ham Odin*. Naar her Odins Guldbillede, sendt ham fra Nord, aabenbar er en Allegori paa Folkets *Guldalder* med dens umiddelbare, barnlige, gyldne Tro, i Modsætning til Tidens Rationalisme, da er Uller (Oller) aabenbar Æren, *anden Periodes* Odin, der fortrængte den barnlige Tro. Denne Odin kaldtes Mid-Odin, d. e. den mellemste; han anordnede Offring for *hver enkelt* Gud, ikke mere for Alle under Et, et Træk, der beviser Tempeltjenestens Begyndelse i anden Periode, som vi ovenfor ved Njördr have paastaaet. — Men Odin kom nu tilbage, forjog Uller, og fik sin forrige Ære og Dyrkelse igjen i den Grad, at han *hos alle Nationer blev anseet for Verdens Lys*. Mid-Odin flygtede til Sverrig, og blev dræbt i Fyen af Folket, rimeligvis da Odins Helligdom, Odinse, der blev bygget. — At denne Mythe er den historiserede Form, hvori den mythiske

*) D. e. Gotherne, ifölge den historiske Fremstilling; see ovfr. S. 148 fgg.

Aand har anskuet sine egne Methamorphoser, kan neppe mere betvivles; den förste umiddelbare Dyrkelse af Odin, den gyldne, barnlige Troes Gud og Fader, er fremstillet ved den förste Odin og hans gyldne Billed; men Folket jager ham i Landflygtighed, og ophöjer Æren til Odins Plads; dette er Heltetidens Odin; og da Heltetiden var forbi, d. e. da Gotherne i Danmark og Sverrig havde nedsat sig, og endt den store Vandring, ihjelslog atter Folket denne Odin, som umulig kunde falde andetsteds end her i Nord, og nu kommer den gamle Odin tilbage, og bliver det Lys, der skinner for Alverden. Denne Mythe udtrykker altsaa netop det Samme, som Vola udtrykker allegorisk i sin religieuse Begejstring ved at sige, at Aanden blev brændt og gjenfödt tre Gange; ligesom det er de övrige Guder, der fredlyse Odin, saaledes er det hos Vola ogsaa Guderne, der brænde Gullveige i den Höjes Hall, og ligesom Odin kommer tilbage, og bliver Alverdens Lys, saaledes er det ogsaa Gullveiges *Aand* der gjenfödes, og engang som „den rige Aand" nedstiger fra oven, og dömmer Verden. Navnet *Gullveige* betyder den gyldne Kraft, og det fortjener udtrykkelig at bemærkes, som Parallel med dette Guldnavn, at Vola senere kalder den samme store, ubegrebne Guddomsaand, som behersker hende: *den Rige* (hinn ríki). Hendes Navn er da allegorisk; hun föler sig rig ved sin Spaadomsaand, rig ved sin mystiske Intuition og ved Guden i hendes Hjerte; *hendes* Guld er *Aandens* Guld, og ved dette har hun sin Kraft[16]. *Heide* betyder den Klare, den Lyse, altsaa Den, der har Klarheden, *har Lyset i sig.* — Endnu fortjener fölgende Bemærkning at tilföjes. Den mythiske Bog, Gylfaginning, er indklædt i et Sagn, som fortæller, at Kong Gylfe i Sverrig var en overordentlig vis Mand. Forat faae at vide, om Asafolket havde sin Magt af Guderne eller af sig selv, drog han til Asgaard, gik ind

i Valhall, og undervistes her af de tre Guder Hár, Iafnhár og Thridie (den Höje, den Ligesaahöje, og den Tredie) i Asalæren. At Gylfe er en ren mythisk Person, er udenfor al Tvivl; men vi kjende kun hans Higen efter guddommelig Visdom, og kunne altsaa ikke opfatte Personificationen bestemt. Mærkeligt er det imidlertid, at han havde en Datter, som hed *Heide*, gift med Odins Sön *Sigrlami* (den sejrende Gud); da Sigrlami var bleven dræbt af Jætten Thjasse, hom hendes Sön til Regjeringen i Faderens Rige [17]. Man kan gisne, at denne Heide, der ægter Sejrlami, og er Datter af den gudoplyste Gylfe, er Valaen Gullveige. Men vi vide for Lidet, til at sige Noget med Bestemthed derom. Imidlertid synes Gisningen at kunne hente nogen Styrke af den Bemærkning, at just Gylfe, Heides Fader, skuede Hár, den Treenige, og at Völuspás Heide ogsaa bruger Navnet Hár; hun maatte altsaa have lært denne Benævnelse tilligemed sin Kundskab om Guderne af sin Fader, der var undervist af Hár selv; ogsaa den Omstændighed, at Gylfe just reciterer et Vers af „den Höjes" *(Hárs)* Sang [18], ved at gaae igjennem „den Höjes Hal" ledes Tanken hen til Heide, som blev brændt i samme Hal. Dog — dette kun som lös Gisning*).

Vi staae da nu ved *Stærkodder*-Mythen, der fremstiller Folkeaandens *heroiske* Selvanskuelse i Modsætning

*) Et Træk af en lignende Selvanskuelse, hvor den mythiske Aand anskuer sig selv, forekommer i Runekapitlets förste Vers, hvor *Odin* siger: „*jeg* hang paa Træet ... saaret med Spyd, og *giver Odin jeg mig selv*". Man sammenholde hermed, hvad Rosshaarsgrane (Odin) böd Stærkodder, der skulde sende Kong Viger til Odin; Viger blev nemlig hængt og stunget med Spyd med de Ord: „nu giver jeg dig til Odin", — *aldeles som Odin siger om sig selv i Runekapitlet.* At Odin blev viet til sig selv, og gjengivet sig selv *ved at lære Runernes Brug*, er aabenbar et speculativt allegorisk Træk, hvori Phantasien, eller om man vil, den mythiske Aand fremstilles tilbagevendt til sig selv ved at erkjende sig selv.

til Gullveige-Mythen, der indeholder den *religieuse* Selverkjendelse.

Folkeaanden kunde ikke have en fuldstændig Anskuelse af sit eget heroiske Væsen, uden at see sin Kraft betinget af, og forplantet gjennem Slægterne ved Kjærligheden; Folkets Fölelse for Qvinden var for dyb og mægtig, til at Folket kunde oversee dette Moment. Derfor staaer *Freya* som et nödvendigt Led i den *mythiske* Allegori om den landflygtige Odin og Odr, hvori denne Heroismens Selvanskuelse fremtræder; derimod i den *historiserende* Allegori om Stærkodder maatte dette Element udelades. —

Odin og *Odr* vare oprindelig een Figur (see S. 113); thi den Kraft, Folket fölte i sig, var selve Odins, Sejrfaderens, Kraft; de to vare Et; men i tredie Periode, da Forstanden havde begyndt sin sondrende og adskillende Virksomhed, nedbröd den, hvad der ved Phantasiens forenende og assimilerende Virksomhed var sammensmeltet: *Odin tænktes som Sejr-Faderen*, der *gav* Folket Kraft; Heltestyrken var altsaa, skjöndt en Gave fra Odin, dog Folkets egen, og nu *blev Odr*, i Modsætning til Odin *den allegoriske Personification af Folkets Heroisme*, d. e. Folket selv i sin heroiske Periode. Saaledes maatte vel Odrs Billed danne sig i Slutningen af anden Periode, men kunde först gjennemföres i tredie. Erindre vi nu, at Odins Landflygtighed, som nylig blev omtalt, i en anden historisk Fortælling af hin Mythe [19] fremstilles saaledes, at han (Odin) var meget paa Udenlandsrejser, og engang var bleven saa længe borte, at hans Brödre Vili og Ve toge hans Rige og Krone: saa vil det ikke undre os at höre, at den allegoriske Mythe siger, at *Odr* rejste bort, og blev meget længe borte; thi det er kun et og samme mythiske Factum: Folkets Overgang fra Guldalderen i det oprindelige Hjem til Heroismen, medens Vandringerne mod Nord varede; den gamle Odin drog ud, eller Odr, Heltekraften i selve Folket drog ud; ovenfor etsteds

have vi udtrykt det: Folket paa Vandring var Odin selv, der drog gjennem Garderige o. s. v. Det er altsaa kun den *mythiske Form* af Asernes Vandring vi have for os, i Modsætning til Stærkodder, der, som vi senere skulle see, er den *historiske* Allegori over den; disse Myther betegne kun et og samme Factum i Folkehistorien, nemlig at Folkets Helteperiode begyndte med Udvandringen, og at det vandrende Heltefolk förte Odinstroen med sig, hvor det kom.

Da Odr var bortrejst længtes Freya bittert efter sit Hjertes Ven; omsider drog hun bagefter for at opsöge ham. Hun drog da gjennem mange fremmede Folkeslag, og kaldte sig med forskjellige Navne; af disse ere dog kun fire komne til vor Kundskab, nemlig *Mardöll, Gefn, Syr* og *Hörn*. Mardöll[20] betyder Mandens frodigt blomstrende Stamme; Freya lignes altsaa her ved et Frugttræe, der blomstrer frodigt til Glæde for Manden, der ejer det. Gefn betyder Den, der giver[21], altsaa som selv er frugtydende, og som saadan er Freya *Ægteskabets* Gudinde; at „gifte" kommer jo ogsaa af at „give", ligesom Tillægsordet „giftig". For Den, der veed hvad det vil sige, at en Sjæl födes til Verden, og for Den, der seer et af Livets Hovedformaal, en af dets dybeste Glæder i at opdrage en Slægt af Kjæmper for Guds Rige, er stedse mange Börn den rigeste Gave fra Kjærlighedens Haand. Skulde Freya betegnes som Fyldens og Velsignelsens Gudinde i dette Hensyn, da vilde det vanskelig kunne skee uden under Billedet af det i Norden höjest agtede Dyr, som just er det frugtbareste: Soen med sine Grise. Freya som Börnerigdommens Gudinde hed derfor Syr.

Den, der endnu ikke har bemærket, at vi her ikke have en Række af *Symboler* for os, men *en gjennemfört Allegori*, bede vi at bemærke, at Mardöll, Gefn og Syr betegne de tre Hovedstadier i enhver Elskovsforbindelse, naar den udvikler sig naturligt: *Elskerinden* er som

Frugttræet, hvis frodige Blomstren forjætter den kommende Frugt (Mardöll); *Bruden* optræder som Husets Frue, der giver og yder Alt (Gefn); men först *Moderen* bringer Kjærlighedens Fylde og den rigeste Velsignelse over Huset (Syr). Men ikke ethvert Elskovsforhold naaer sit velsignelsesrige Maal, og da tærer bitter Længsel og Kummer paa det elskende Sind; ogsaa dette kommer fra Freya, som freder Bulmeurten og Passionsblomsten i sin Have lige saa vel, som Primlen og Rosen. Naar Freya saaledes forbyder de Elskende at naae Flskovens Maal, viser hun sig som den strænge *Hörn*[22], Elendighedens Giverinde. — Vi tilföje her det allegoriske Træk, at Freya havde med Odr en Datter, *Hnoss*, d. e. *Nydelse* (Genuss); efter hvem alt Smukt fik Navn af Nysseligt.

Om Freya nogentid gjenfandt Odr, vide vi ikke med Vished, men troligt er det, at da Odr omsider slog sig til Ro, og begyndte at skue tilbage over sit flakkende Liv, at da Odin gjentog sit Kongesæde, beriget med en saadan Erfaring, at han blev Verdens Lys, troligt er det, at Freya dengang vendte tilbage til Ods Arme. Allegorien vilde i modsat Tilfælde være ufuldstændig. Og virkelig have vi Fragmenter af en Mythe, som peger herpaa. Det er nemlig bekjendt, at Nordboerne, da i tredie Periode Videnskabelighed og navnlig en Historieskrivning begyndte at danne sig, satte stor Pris paa Slægtregistre. Nu siges der, at Freya engang kom *med Odr* til en Spaaqvinde ved Navn *Hyndla*, for af hende at erfare nöjagtig Kongers og Heltes Slægtregistre. Odr havde nemlig en Tvist om sin Fædrearv med en vis Angantyr; der skulde afgjöres til Gunst for Den, der vidste bedst Besked om Heltes Arvetal[23]. At Odr her optræder under Navn af Ottar (Odder), Innstens Sön, maa ikke forundre os, da Digterens Formaal just er at vise sin historisk-genealogiske Kundskab, hvori det ingenlunde er den mindste Vilkaarlighed, at Odr kaldes Innstenssön. Heller ikke

kan det undre os, at Hyndla kalder ham Ottar heimske, d. e. den Enfoldige; thi da han var uvidende om saadanne Gjenstande, hvorom hele Tidens Dannelse drejede sig, og hvilke han dog havde havt saa god Lejlighed til at erkyndige sig om ved sine Rejser, kunde Jætteqvinden, arrig som hun var, fordi Odr og Freya ved Nattetid havde jaget hende op af hendes Seng, og narret hende med, at de vilde rejse sammen til Valhall, ikke Andet end lade sin Plumphed komme til Udbrud i Skjeldsord; desuden ligger der en jætteagtig Hoveren af sin egen Kundskab i hendes bestandige Refrain: „al den Æt er din, Du dumme Ottar"! At nu Ottar og Odr ere identiske bevises ligefrem ikke alene derved, at Freya red med ham, og det tilmed ved Nattetid, men tillige ved Alt, hvad der siges om deres gjensidige Forhold, navnlig at han kaldes „Freyas Omfavner"[24]. Desuden er Resultatet af den hele Genealogi omtrent det, at alle baade Guder og Mennesker vare Ottars Æt, Noget, der visselig kun var Tilfældet med Odin. Denne Mythe altsaa, der saaledes er Vehikel for en senere Digters genealogiske Lærdom synes at pege paa, at Freya virkelig tænktes gjenforenet med Odr i de *rolige* Dage, da historisk Lærdom begyndte; at det er ved Elskovsgudinden den paa Historien rettede Folkeaand lærer at kjende Verdens Slægter, er unegtelig et smukt allegorisk Træk.

At Odr har sin Plads i den *mythiske* Forestilling, vil være fuldkommen klart, om han end optræder som Heros. Men vi gjenfinde ham i den *historiserende* Sphære som Stærk-Odr*), *Storværks* Sön. Tör man slutte fra Rigdommen af den Sagnkreds, som knytter sig til ham, har der vistnok været en Mængde Sange om ham; men desværre! — disse Sange ere tabte; og bittert er Thors onde

*) Stærkodr indeholder en Tautologi, da Odr alene alt betyder den Stærke.

Gave til Stærkodr gaaet i Opfyldelse: han har glemt sine egne Sange (Man erindre, at Stærkodr er det allegoriske Billed af selve Gothefolket). — Hvorledes det nu hænger sammen med vor Stærkodr, hans Fader Storværk og Farfader, Stærkodr Aledreng, kunne vi her ikke gaae ind paa; men det synes dog rimeligt, at der stikker Noget under, at Farfaderen ikke alene har samme Navn og Naturel som Sönnesönnen, men ogsaa har overflödige Arme, idet nemlig Aledrengen havde fire Par, men vor Stærkodr tre. De to overflödige Par udrykkede Thor af Sidstnævnte, og gav ham saaledes ordentligt Udseende. Dette er et meget betydende Træk: det var Gothernes Forgudelse af den historiske Livssandhed, som gav deres Historie, d. e. gav Folkeaanden, sin Skikkelse. At Stærkodr havde tre Par Arme kunde maaske sigte til de tre oprindelige gothiske Konge-Stammer, som vi finde i *Skjoldunger* paa Danmarks Throne, *Skilfinger* (d. e. Ynglinger) paa Sverrigs og *Ylfinger* paa Norges[25]. Men hvor smuk en Allegori det end saaledes vilde være, at ligne det i tre Broderstammer delte Gothefolk ved en Kjæmpe med tre Par Arme, vil det dog neppe kunne bringes til Mere end Sandsynlighed, at denne Betydning ligger deri.

En Mand, der hed Roshaarsgrane (Odin) bortförte Stærkodr, og opfostrede ham i ni Aar, — d. e. Odin var Gothefolkets Fosterfader i et ubestemmeligt Antal af Aar, förend det optraadte handlende som Heros.

Stærkods Sjæl slumrede i denne förste Periode af hans Liv, medens hans Legem samlede Kræfter, og voxte. Stor og sværlemmet, med Skjæg paa Hagen men halv slumrende og forfrossen laae han ved Ilden, i sit 12te Aar; da fandt hans Fosterbroder, Viger (Vikar) ham, vækkede ham, og gav ham Klæder og Vaaben. Derfor synger Stærkodr om sig selv i sin Svanesang:

„Lemmestærk i
lange Sövnliv
var han vorden
et Vidunder"[26].

Denne hele Sövnperiode, da han, som Björnen om Vinteren, laa i Dvale i sin Barndom, medens hans physiske Kræfter udviklede sig, er den let forstaaelige Allegori over Gothernes förste Periode, da de slumrede under Odins Varetægt, medens deres Kraft og physiske Styrke voxede. At ogsaa Viger er en allegorisk Figur, slutte vi deraf, at alle de Kjæmper, der nævnes senere i Stærkoddersagnet, ere allegoriske, idet de ere Personificationer af hele Folkeslag; men det er umuligt nærmere at bestemme denne Figur; kun at det Folk, han repræsenterer, ogsaa maa have troet paa Odin og altsaa være en med Gotherne beslægtet Stamme, siden Odin (Roshaarsgrane) fremstilles baade som Stærkods og Vigers Fosterfader. Vi kjende om Viger endnu kun Fölgende.

Stærkodr fulgte med ham i Viking, medens han underkastede sig forskjellige Lande. Engang, da de længe laae stille for Modvind, spurgte man Spaadommen, og Runeqvistene faldt saaledes, at de tilkjendegav, at Odin krævede en Mand til Offer. Man loddede, og Lodden traf Viger. Forbausede beslutter man næste Dag at holde Raad desangaaende. Om Natten vækker Roshaarsgrane Stærkodr, og byder ham fölge sig. De gik nu ind i en Skov paa en Ö, hvortil de havde roet, og saae her paa en aaben Plads en Mængde Mennesker, som holdt Thing. Elleve Mænd sade paa Stole; en tolvte Stol stod ledig, og paa den satte Roshaarsgrane sig. Man hilste ham som Odin. De Tolv skulde nu bestemme Stærkods Skjæbne. Thor var ham vred, fordi hans Moder havde foretrukket Jætten Storværk for Asathor, og han bestemte derfor, at han skulde være den Sidste af sin Slægt. *Men han skal leve i tre Menneskealdre,* sagde Odin. — Og öve et

Niddingsværk i hver, sagde Thor. *Odin skjænkede ham de bedste Vaaben* og Klæder; „men han skal hverken eje Land eller Vand", tilföjede Thor. Odin gav ham *Sejr i hver Kamp,* Thor Skrammer i dem alle. *Odin gav ham Skjaldekunst, saa at han kunde digte saa let som tale;* „men alle sine Qvad skal han glemme igjen", tillagde Thor. Odin bestemte ham Hæder og Ære hos de Mægtige; Thor Had hos de Ringe. Disse Gaver stadfæstedes af de Andre. — At her Odin og Thor bestemme Stærkods Skjæbne kan kun passe paa Gothefolket, der dyrkede disse to som Hovedguder. At han skulde leve i tre Menneskealdre, er et mærkeligt Træk; thi hvis man tager Stærkodr for en historisk Mand, vilde rigtignok hans Bedrifter omfatte et tredobbelt saa langt Liv som almindelige Menneskers, hvorfor ogsaa Historikerne faae det mærkelige Resultat, at han har levet i 300 Aar, og det endda saa langt ned i Tiden at han endnu i Aaret 730 ikke var död. Forat slippe ud af dette Vidunder har man gjort tre Stærkoddere af ham, uden videre historisk Grund, og uden at ændse Usandsynligheden af, at tre Mænd, som alle hed Stærkodr, alle levede i 100 Aar. Gaae vi ud fra, at han skulde öve et Niddingsværk i hver Mandsalder, og at disse vare Drabet paa Viger, paa Ale og — maaskee — det attenterede Drab paa Hader*), hvorom siden; og er det vist, at baade Viger og Ale ere allegoriske Figurer, saavel som Stærkodr selv; saa ville de tre Mandsaldre, — hvis de overhovedet betyde Mere end en usædvanlig lang

*) Hvis ikke dette er hans tredie Udaad, kjende vi den ikke. Sang og Sagn derom ere rimeligvis tabte; thi usandsynligt er det, at Drabet paa Hader, som han ikke kom til at udföre, vilde være bleven anseet for en Niddingsdaad. Dog er det rimeligt, at den tredie har endt hans Alderdom, ligesom Drabet paa Viger ender hans Ungdom, og Drabet paa Ale hans Helteperiode. Noget Bestemt lader sig for Öjeblikket neppe sige derom.

Levetid, — kun kunne forklares, naar det bliver oplyst, hvilke Folkeslag der fremstilles ved Viger og Ale. *Historien* maatte her oplyse, med hvilke Folk Gotherne i deres heroiske Old paa den store Vandring kom i Berörelse, og det i en saadan, at de kunne antages for hine to Kjæmper. Betegne da de tre Niddingsværker tre Folkebegivenheder, saa maa de tre Menneskealdere betegne tre Perioder i Folkets heroiske Historie, hvilke ved hine Niddingsværker adskilles fra hverandre. — At Odin skjænkede Gotherne de bedste Vaaben, er lige saa sandt, som at Gothefolket paa sin Vandring ikke ejede Lande, og da de kom til at eje saadanne, var deres Heroisme forbi, d. e. Stærkodr var ikke mere; först da han döde, fik han Jord til Hvile for sine trætte Lemmer. — At han talede i Vers saa let som i Prosa, ere de nordiske Mythesange og Kjæmpeviser Bevis paa; det er en stolt, men fuldkommen berettiget Selvfölelse, der bragte Folket til at udstyre ham som sin Tids förste Skjald. Men Thors Forbandelse gik sörgeligt i Opfyldelse: Stærkodr glemte strax sine Sange, fordi han vidste, at han i alle Öjeblikke kunde frembringe nye.

Paa Tilbagevejen fra Thingstedet forlangte Roshaarsgrane af Stærkodr, at han til Gjengjæld for disse gode Gaver, skulde sende ham Kong Viger. Da Stærkodr lovede det, gav Roshaarsgrane ham et Spyd, og sagde, at det vilde kun see ud som en Qvist. — Da nu Viger med sin Hær om Morgenen holdt Raad angaaende hin Spaadoms Opfyldelse, slagtede Madsvendene imidlertid en Kalv. Stærkodr trak Tarmene ud af den, og slyngede dem om en svag Fyrregren, der hængte ned mod en Træstub. Som skjemtende siger han til Kong Viger, at han nu havde bygget en Galge til ham, og beder ham stige op paa Stubben, da skulde han lægge Snoren om hans Hals, at Spaadommen fra forrige Dag kunde vorde opfyldt. „Af Dette tager jeg neppe Skade", sagde

Viger; „men Skjæbnens Villie maa skee i Alt". Han steg da op paa Stubben, Stærkodr lagde ham Tarmstrængen om Halsen, og stak ham i Legemet med Qvisten, idet han sagde: „nu giver jeg dig til Odin". Men Qvisten gik igjennem Kongen som et Spyd, Tarmene bleve stærke Vidier, Stubben veg bort fra hans Födder, og Fyrregrenen hævede sig i Vejret. Denne var Stærkods förste Niddingsdaad, og naget af Skam og Anger, gik han i Landflygtighed, og begyndte sit vilde Kampliv fjernt fra sit Hjem, som han aldrig saae mere. Denne Daad gjör altsaa Grændsen mellem to Epocher i Stærkods Liv, hans fredelige, jævne Ungdom under Odins Beskjærmelse, og hans Kampliv og stormende Manddom, netop altsaa den samme Overgang i Gothefolkets Historie, nemlig dets Bortgang fra sin Hjemstavn (Ods og Odins Landflygtighed) til Kamp og Daad i fremmede Lande med fremmede Folkeslag. Vi ere derfor berettigede til i Vigers Drab at see den *historiserende* Phantasies Fremstilling af samme Factum i Folkelivet, som Vola fra det *religieuse* Standpunkt fremstiller i Gullveiges Drab, da hun, ligesom Viger, blev „gjennemstunget med Spyd", ligeledes paa Foranstaltning af Odin og Aserne. Baade hendes og Vigers Gjennemborelse fremkommer som Fölge af Gudernes Beslutning. Vi antage altsaa den religieuse Mythe om Gullveige for en Allegori, der betyder netop det Samme, som de historiske Myther om Odins og Ods Landflygtighed, og det mythiske Sagn om Stærkodr; og dette vil end yderligere blive klart, naar vi bemærke, at i Sagnet om Odins Landflygtighed skildres Odins (Ods) oprindelige Bolig som værende i Asgaard ved det sorte Hav, medens Gullveiges Drab foregik i det mythiske Asgaard og Stærkods Drab paa Viger foregik i Norge; Gullveigemythen er den renest mythiske, Odr-Mythen er alt for en stor Deel historiseret, og Stærkodr-Mythen er i sin Form kun et mythisk Sagn; hine

have derfor et langt universellere Præg, medens Stærkodrsagnet uomtvistelig er et norsk *Localsagn*, da alle dets Begivenheder foregaae i Norge, hvor selv Steder, Fosser, Fjorde ere historiske. Borttage vi den locale Dragt, da viser sig ogsaa Sagnet med sit renere mythiske Præg*). Saaledes saae vi og, at Frodesagnet var én localiseret Mythe, saa at vi ingenlunde tör antage en slig Fortælling for historisk virkelig, fordi den spiller paa *et vist Sted*, især da vi see, at forskjellige Grene af den gothiske Stamme localiserede disse Myther hver hos sig selv: et Exempel saae vi i Freysmythen, der i Sverrig blev localiseret i een Dragt, i Danmark i en anden. — Ligesom endelig Odin af Skamfuldhed drog hjemmefra, saaledes ogsaa Stærkodr, saa at vi ikke kunne tvivle om, at disse Sagn have samme Betydning, idet Odin (og Odr) ligesom Stærkodr ere Repræsentanter for Gothernes politiske Livs Metamorphoser, ligesom Gullveige for deres religieuse.

Stærkods Vandring og Kampliv var nu begyndt; i Beskrivelsen af disse hans Kampe har naturligvis Folkepoesien fundet et önskeligt Stof for sig; slige Fortællinger vare just god Mjöd i den mythiske Historiographies

*) En interessant Bemærkning er det, at Stærkodr siger om sig selv i Svanesangen:

„Treaarsknösen
tog til Fosters
Roshaarsgraue;
hist *paa Ask i
Vintre ni han
voxte ensom*".

(Petersens Overs.)

Dette er aldeles *de samme Ord*, som Odin siger om sig selv i Runekapitlets 1ste Str. Der ligger da bestemt ingen *Mythe* i denne Strophe, som man har antaget, men kun Bevis for det nære Slægtskab mellem Stærkodrsagnet og Odin, et Bevis, som endnu forstærkes ved det ovenfor omtalte andet Hovedmoment i Strophe 1, at Odin *blev givet sig selv, saaret med Spyd*, aldeles parallelt med Viger, der hang paa Træ og stunget med Spyd, blev givet til Odin.

Mjödhorn, og vi maa saaledes ikke vente at kunne paapege Allegorien i alle disse Kampe; men höjst interessant bliver det i alle Tilfælde ikke alene, at de Kjæmper, han slaaes med, ofte ere bevislige Personificationer af Folkeslag, men især, *at disse Folk netop antyde, at Stærkodr er vandret frem ad samme Vej, som den, ad hvilken Gotherne vandrede*)*. Meningen er da den, at den gothiske Helteaand vandrede fra Landene om det sorte Hav, som vare Gothernes Hjemstavn, og Nord paa til de nye Boliger. At han udförte en stor Del af sine Tog i Forening med Danske, og at han stod i stor Gunst hos Kong Ale den Frække, en Sönnesön af Fred-Frode, synes at pege paa, at denne Del af Sagnet tilhörer Danmark, og er et dansk Localsagn, ligesom forrige Afsnit af Sagnet et norsk.

Da Stærkodr var kommet til Freys Eftermænd („Sönner") i Sverrig og til Frodes i Danmark, endte han denne Periode af sit Liv med sit andet Niddingsværk, idet han snigmyrdede Kong Ale, sin Velgjörer, i Bad. Fra nu af kunde han end ikke i Kampen dæmpe Samvittighedens Röst; han brast i Graad endog kun ved at höre Ales Navn. Ales egen Broder, Frode den Frække, havde underkjöbt ham ved 120 Pund Guld. Efter denne Tid fandt han kun Fred i at opdrage Frodes Sön, Ingild, kaldet Stærkoddersfostre. Men naar Helten bliver Opdrager, da har han visselig naaet sit Livs Aften, og det er saaledes Folkets tredie Periode, der fremtræder allegorisk i denne Deel af Stærkoddersagnet, ligesom vi för

*) De vigtigste ere Kjæmperne Tanna, Vilze og Ham, d. e. Folkeslagene Tahmer, Vilzer og Chamer, af hvilke Tahmerne vare en *lettisk* Stamme, Vilzerne Naboer til *Oldsaxerne*, og Chamerne Indbyggere i Hamaland, tildels en *frankisk* Landstrækning. Stærkodder drog altsaa gjennem Garderige, Saxland og Frakland, aldeles som Gotherne, og endelig var han og hos Frös Sönner i Sverrig.

saae, at samme Periode synes afbildet i Ottar Innstenssöns genealogiske Undersögelser. Sin Kjæmpenatur kunde han imidlertid ikke tabe strax; saaledes kjæmpede han med Angantyr og hans Brödre; men da de fleste Læsere kjende dette Afsnit af hans Liv, dels af Oehlenschlægers Stærkodder, dels af Saxe, ville vi indskrænke os til at sige, at han nu vexelvis var i Danmark og Sverrig; paa begge Steder fandt han stundom Blödagtighed, paa begge Steder stod han som et kolossalt Minde om en svunden Heltetid. Thi svundet var Heroismens Tid; *Folket* var kommet til Ro, og kun *Individerne* udmærkede sig; enkelte historiske Helte, ikke mere allegoriske Personificationer, bag hvilke hele Folk laae skjult, bleve fejrede. Kun endnu engang funklede Stærkods Öje i Kamp, og det var da Tæppet rullede op for Braavallahede; Odin selv, Gautr (Gotheguden), oprullede det, og viste en Kampplads, hvor ikke Helt stod mod Helt, men Slægt mod Slægt; to Tidsaldere mödtes her paa Liv og Död; det var Historiens og Mythicismens Genier, der kjæmpede. Den förste sejrede: hvad der ligger paa *denne* Side Braavallaslaget, tilhörer Historien. Stærkodr faldt imidlertid ikke; som en Skygge vandrede han hen over Jorden. Blodpengene for Ales Mord bar han om Halsen, for dermed at tilkjöbe sig en Banemand; hans Öje var slövet, og omgjordet med to Sværd gik han ved to Krykker, og trygglede Heltene om Döden. Omsider traf han En ved Navn Hader, der, skjöndt forbauset over Gubbens Styrke, spottede hans Alderdom. Da vakte Forbittrelse end en Gang hans slumrende Digtergenius, og han sang sin prægtige Svanesang, hvori han kaster et forklaret Blik tilbage over Livet. Da Hader endelig sagde sit Navn, fik Stærkodr sin sidste Glæde; thi han selv havde dræbt hans Fader, og Sönnen kunde da ikke undlade at tage Hævn. Stærkodr rækker ham sit eget Sværd, og

udbryder, at han alt troer at skue de sölvhvide Vande i Urds Kilde; hans Samvittighed skulde nu ikke mere nage ham; Nidhögg skulde endelig slumre, og han selv evig ung styrte sig i Kampen paa Valhalls Marker. Han raader derpaa Hader, at han, naar han afhuggede Hovedet, og dette faldt, da skulde springe mellem Hovedet og Kroppen; thi da ville intet Vaaben kunne skade ham. Men Hader saae heri kun et Forsög af Gubben paa at hævne sig selv i Döden; thi havde han fulgt Raadet, vilde Gubbens store Krop have knust ham. — Vi tilföje kun endnu, at Hader er det samme Navn som Hoder (Hother), Höder og Öder, og synes at skulle betyde Skjæbnens Magt.

Sammenholde vi sluttelig de her omtalte Myther med Gullveigemythen, da see vi i denne Modsætning Troens og Rationalismens Kamp indbyrdes. Troen kjæmpede i Tidsalderen mod Forstanden, og dreves ved dennes bestemte Benegtelse til Begejstringens Intuition af det Guddommelige (Gullveige), medens Forstanden, der ikke kan sætte Begrebets Sandhed imod Troens bestemte Affirmation af Troesgjenstanden, sætter sin vilkaarlige Rationalisme mod Troen, og fatter altsaa Guderne i deres blotte Endelighed som Mennesker; saaledes maatte Odin blive til Asakongen, der regjerede i Asaland, medens han for Andre blev til Helten Odr, der opfyldte Verden med sine Bedrifter. At Guderne saaledes fattedes som Mennesker, er kun det selvsamme Phænomen, som siden gjentog sig saa ofte i den christelige Religions forskjellige Sphærer, hvor Forstanden fatter Christus som blot Menneske, og negter Miraklet, idet den oplöfter sine egne ensidige Udsagn paa Sandhedens Plads.

Med Hensyn til Indholdet af disse Myther, er Gullveige et Product af den *religieuse* Idee i Folket, medens i Odr-Mytherne *Sandhedens* (d. é. Virkelighedens) Idee udtalte sig; thi Gullveige-Mythen udtrykker Folkets reli-

gieuse, Odr-Mytherne dets verdslige (politiske) Selverkjendelse. Man kunde spörge, om da ikke *Skjönheds-*Ideen udtalte sig i nogen Mythe, som viste Folkets Selverkjendelse i kunstnerisk Retning. Dette var virkelig Tilfældet; *Völunds-Mythen* er Gothernes Anskuelse af sig selv i Skjönhedsideens Tjeneste. Men da deres Hovedopgave var at leve og kjæmpe i Virkelighedens (Asernes) Tjeneste, saa blev den största Kunstfærdighed at smede Vaaben. Velentmythen slutter sig da nöje til Selverkjendelsens Myther; da den imidlertid bedst forklares i sin Sammenhæng med Alfe- og Dværgemythen, opsætte vi dens nærmere Omtale til tredie Periodes andet Cap. § 2.

Saa omfangsrig en Mythe- og Sagnkreds maatte danne sig forat Folkets Selverkjendelse kunde fuldstændig udtales; og saa gjennemgribende var Forskjellen mellem Folkets forskjellige mythiske Perioder. Da alle de gothiske Stammer jo maatte opfatte enhver Tilstand i den almene Folkebevidsthed, fremkom der, som vi nu have seet i Odr-Mythen, en Række Nuancer i et og samme Sagn, hvorved kun Sagnets Indhold vedbliver at være fælleds Ejendom, medens dets Form gjör det til et Localsagn hos den enkelte Stamme. Det er saaledes ikke underligt, at hvad der hos en Stamme blev til Odrmythen, i en anden blev til Mythen om den vandrende Odin; Dette er kun et Analogon til Det, vi ovenfor saae ved at omtale Freysmythens Overgang til Frodesagnet o. s. v. Det er derfor höjst sandsynligt, at de dunkle Partier i hele denne Kreds af mythiske Sagn ville opklares, naar man förft fik undersögt til hvilken Stamme de enkelte Sagn höre. Ogsaa Völundsmythen blev localiseret forskjelligt hos de forskjellige Stammer, og synes derfor lige saa forvirret, skjöndt den ved nærmere Undersögelse vil findes tilstrækkelig klar, naar kun de locale Modificationer tages i tilbörlig Betragtning.

Cap. II. Naturanskuelsen.

§ 1. *Verdens Skabelse.*

(Kosmogoni.)

Da Forstanden bemægtigede sig Arbejdet, — ved den store Licitation, da Valhall opbödes til Nedbrydelse, — kom den naturligvis endelig ogsaa til den positive Side af Sagen, og maatte, for tilgavns at rive ned, först vide, hvorledes da Bygningen var opfört; og naar paa den ene Side Rationalismen med Glæde indlod sig paa en rationel Forklaring over Verdens Skabelse, maatte det paa den anden Side være lige saa meget i Orthodoxiens Interesse; thi Rationalismen, som gjorde Guderne til Mennesker, maatte her komme tilkort, da ingen menneskelig Magt kunde skabe Verden, hvorimod Orthodoxien, der med Bestemthed fremsatte det Dogma, at Guderne, skjöndt endelige som Personer, dog havde et fælleds guddommeligt Væsen, og vare Verdens Guder i *Tiden,* saalænge Livs*kampen* stod paa, helt let kunde vise, at Verden just var skabt af disse Guder, og saaledes berede sig en ny Sejr over Rationalismen. Verdens Tilværelse har stedse været et Bevis for Guddommens Tilværelse. Men hvorledes vare da selve Guderne blevne til? her var Dogmatikken fört til et ubegribeligt Punkt, det ubegribelige Ophav til selve Guderne blev staaende fremmed og uoplöst baade for Troen og Forstanden, d. e. det var *jætteagtigt,* uigjennemtrængeligt og uforsonet med den gothiske Aand. Alt stammede saaledes oprindelig fra Jætterne; thi alt Ubegribeligt, Alt, der ikke var gjennemtrængt og forstaaet af den gothiske Aand, blev som raat Stof tilskrevet Jætterne.

„I Begyndelsen", — siger Vola, — „var ej Sand, ej Sö, ej svale Bölger, ej Jord ej Himmel, kun Ginnugagap,

et svælgende Dyb uden Græs og Urter, men i dette boede *Ymer*". „Af Ymers Kjöd", hedder det paa et andet Sted[27], „blev Jorden skabt, Bjergene af hans Ben, Himlen af hans Hoved, Havet af hans Blod; men han selv var en iskold Jætte (en Rimthurs). Fremdeles blev af hans Haar Planter og Skove, af hans Bryn *Midgaard*, hvor Menneskens Börn boe, og af hans Hjerne Jætteslægten med Stenhjerte[28]. Og endelig siges det bestemt[29], at alle Jætter nedstamme fra Ymer, som saaledes er Jætters og den synlige Verdens Ophav. Navnet Ymer betyder den Susende, Larmende, det Samme som Brimer, der betyder Brænding, hvilket han ogsaa kaldes.

Imidlertid var herved jo kun Spörgsmaalet om Verdens Skabelse skudt et Skridt længer bort; thi hvordan var da Ymer skabt? herom udtalte sig den rationelle Dogmatik paa fölgende Maade[30]: i Aarhundreder för Jorden skabtes, var Niflheim til mod Nord med Brönden Hvergelmer i Midten. Fra Niflheim udrandt Edderströmme*), som kaldtes Elivaager; disse frös til Is, og optaarnede sig som uhyre Ismasser i Ginnungagap. Mod Syd var en anden Verden, Muspellsheimr, en luende Ildverden, hvis Grændser vogtedes med et flammende Sværd af Surtr, d. e. den Sorte, den Ubegribelige. Heden fra Muspellsheim smeltede Isen fra Niflheim, saa at den dryppede med varme, levende Draaber, der ved Dens Kraft, som udsendte Heden, blev til Jætten Ymer; denne kaldes imidlertid ogsaa Aurgelmer[31], hvilket betyder det gamle Dynd, eller maaskee simpel hen den Urgamle; og der betegnes altsaa ved Ymer slet intet Andet, end den chaotiske Materie, der tænktes fremkommen ved Hede og Fugtighed. Men interessant er det, at den unge Granskning, idet den ligefrem ponerer Elivaagerne og Ilden

*) d. e. iskolde Strömme; saaledes sige Svenskerne endnu edderkoldt, for iskoldt.

som tilværende og uskabte, dog idetsamme föler, at En maa være til, som atter maa være Herre over disse, et Væsen, som udsender Heden ved sin Kraft, men dette Væsen er ubegribeligt, bag dette kunde Tanken ikke trænge frem. Navnet *Rimthurser* er nu klart; det betyder Jætterne, som nedstammede fra *Frostjætten* Ymer, Materiens Börn i det koldeste og vildeste Hjem, derfor ogsaa kaldede *Bjergriser*.

Medens Ymer sov, faldt han i Sved, og da fremkom under hans venstre Arm en Mand og en Qvinde, og hans ene Fod avlede en Sön med den anden. Den Tanke, som ligger i denne Forestilling, synes at være, at Dampe opsteg af Ilden og Vandet i Chaos, og at derved Skabningen fortsattes. Af den dryppende Is var imidlertid ogsaa fremkommet en Ko, Audhumla [32], af hvis Yver der udsprang fire Mælkeströmme; deraf levede Ymer. Koen er Livsforplantelsens og Livsnæringens Symbol hos alle Folk, og Billedet forklarer saaledes sig selv.

Koen levede af at slikke de salte Rim- eller Is-Masser, og derved fremkom paa den förste Dag en Mands Haar, anden Dag en Mands Hoved, og tredie Dag en hel Mand, som hed Buri, og blev Fader til Bör [33]; Bör giftede sig med Jættepigen Bestla, og de fik tre Sönner, Odin, Vili og Ve; disse tre vare Guder, og skabte Himmel og Jord af Ymer, som vi för hörte. Men da de dræbte ham, löb der saa meget Blod af ham, at hele Rimthurseslægten druknede, paa En nær, Bergelmir, en Sönnesön af Ymir eller Aurgelmir, og en Sön af Thrudgelmir. Vi fölge her Allegorien: Aurgelmirs Sön er Thrudgelmir, og dennes igjen Bergelmir, d. e. det förste Dynd (Aurgelmir) fortsættes og fæstnes (Thrudgelmir), og voxer omsider til det förste Bjerg (Bergelmir). Bergelmir undkom med sin Kone paa et Fartöj, og fra dette Par nedstamme alle de yngre Jætter, i Modsætning til

hine gamle (= Aur*gemlir*, og Thrud*gemlir* o. s. v.). Börs Sönner oplöftede nu Kloderne i Himmelrummet, og de hellige Magter ordnede Dags- og Aarstiderne. Vi see umiskjendelig Allegorien i Detaillen af Skabelsen, hvor f. Ex. Bjergene kaldes Jordens Ben, Havet dens Blod, Skoven dens Haar, o. s. v. At den österlandske Mythe om Syndfloden har vandret fra det sorte Hav og de kaususiske Egne med Gotherne, kun modificeret paa gothisk Vis, sees af Mythen om Jætters Undergang ved Ymers Blod; og at en Gjenlyd om Noah's Ark kunde naae fra Ararats Bjerge til det sorte Hav er slet ikke umueligt eller engang urimeligt.

Spörge vi, *hvorledes* Guderne ordnede Tiderne, da höre vi fölgende Allegorier, der synes blotte poetiske Billeder uden dogmatisk Betydning: Jætten Nörvis Datter hed Nat; hun var sort og mörk efter sin Fader. Hun blev gift med Naglfare, og avlede med ham Audr (Öde). Anden Gang gift med Annar (Onar), avlede hun en Datter, nemlig Jordkloden. Tredie Gang giftede hun sig med Delling (Dögling, Dagning) af Asernes Slægt, og deres Sön var Dag, lys og skjön efter sin Fader. Alfader satte Nat og hendes Sön Dag paa Himlen, hver med sin Kjærre og Hest. Nat kjörer foran, og hendes Hest hedder Rimfaxe; naar den traver ud, falder Skummet fra Bidslet som Dugg i Dale; Dags Hest hedder Skinfaxe, og dens Manke oplyser Luft og Jord. Forskjellige fra Nat og Dag ere Maane og Sol. Disses Fader var Mundilfari; Sol var hans *Datter*, Maane hans *Sön*. Maane styrer Stjernernes Löb, og raader for Ny og Næ. Engang saae han to Börn, Bil og Hvike, som gik fra Brönden Byrger, og bar Saaen Sæger paa Saastangen Simul. Disse to Börn tog han fra Jorden op til sig; det er dem vi endnu kunne see i Maanen. Maanes Söster Sol giftede sig med Glanr, og kjörer med to Heste Arvakr (den Aarvaagne) og Alsvidr for en flammende Kjærre, som Guderne havde skabt af

Gnisterne fra Muspellheim. Under Bovene satte de milde Guder svalende Vinde, og desuden staaer Svalin som et Skjold for Solen, der ellers vilde brænde Bjerge og udtörre Bölgerne. Aarsagen til at Sol og Maane kjöre saa rask, er den at to Ulve forfölge dem; Skjöll hedder den, som vil sluge Solen; Hate, Sön af Hrodvitner, löber derimod foran Sol, men bag efter Maane for at sluge ham. Den kaldes derfor ogsaa Maanegarmr, og i Ragnarokr lykkes det dem at sluge Sol og Maane. Disse Ulve stamme fra en Skov der hedder Járnvidr (Jærnskoven) hvor de Jætteqvinder boe, som hedde Jærnvidjer, som ere Gyger, qvindelige Giganter. Vindsvaler er Fader til Vinter, og Svasudr (den Milde) til Sommer. Storm kommer fra en Jætte i Örneham, Hræsvelgr (Ligsvælger) som sidder ved Himlens Ende, og slaaer med Vingerne [34]. Vi behöve formodentlig ikke videre at documentere disse Personificationers sildige Oprindelse; man sammenligne dem kun med de tidligere Myther, og Forskjellen vil være indlysende. Sandsynligvis tilhöre de kun enkelte Digtere, og have aldrig været som Myther i Folkebevidstheden. —

Da nu saaledes Klodernes Gang var ordnet, bestege alle hellige Guder Raadsherrestolene, og raadsloge om, Hvo der skulde skabe Dværgene „i Ymers (Brimers) Kjöd og blaaladne Ben". Ymers Kjöd, — vide vi, — er Jorden, ligesom hans Ben er Digterudtrykket for Bjergene; hans „blaalige Ben" er altsaa det ligefremme Udtryk for de blaalige Bjerge. Dværgenes Boliger ere altsaa i Jorden og Bjergene. Modsognir (Saftsugeren) og Durinn (Blundgiveren, den Dyssende) bleve de Förste, som saa skabte de Andre af Jord i Menneskelignelse, eftersom Durinn sagde [35]. Dværgenes Navne ere blotte Personificationer af Naturens Kræfter og Phænomener; saaledes de to nævnte, saaledes Dvalinn (Sövnen), Litr (Farven) *),

*) Dværgen Litr forekommer i Baldersmythen; han er en Personi-

Nordre, Sydre, Östre, Vestre o. m. Fl. Modsognir synes at være Foraarets Genius, der vækker Plantelivet, Durinn at være Efteraarets, der dysser det.

Först nu da Naturen var ordnet, skabtes Menneskene. Af de hellige Magters Forsamling gik trende, mægtige og kjærlige, Aser, — Börs Sönner, — til Strandbredden. Her fandt de to Træer, Askr og Embla, afmægtige og uden Skjæbne (bestemmelseslöse); dem gav Odin Aand, Vili Vidd og Rörelse, Ve smukt Ydre, Mæle, Syn og Hörelse. Da Odin, Vili og Ve her optræde for Odin, Hænir og Löder, og den didhörende Undersögelse ovenfor S. 40—42 er fremfört, saa tilföje vi kun her, at Allegoriens Mening er den: Forstanden (Odin), Villien (Vili), og Fölelsen (Ve) gjöre först Mennesket til Menneske; uden disse ere de afmægtige og bestemmelseslöse Væsner. Om Betydningen af Askr og Embla er man uenig; det synes imidlertid nærmest at betyde en Mand og en Qvinde eller Moder[36].

Efter Fuldförelsen af Skabningen levede Guderne lykkelige Dage, og tömrede sig nu de höje Boliger. Deres *Fælledsbo* var Asgaard eller Asborg midt i Midgaard (Verden). Af deres særskilte Boliger ere de fleste nævnede ovenfor. De ere ikke alle opkomne i tredie Periode, og staae kun i meget lös Forbindelse med Kosmogonien; vi nævne derfor kun dette Punkt for at fölge den i tredie Periode givne systematiske Fremskriden i Skabelsen.

Men hermed er nu ogsaa den dogmatisk-allegoriske Kosmogoni endt, og vi gaae derfor over til Fremstillingen af de Gamles Naturbetragtning, en Retning, den fremspirende Philosopheren ikke kunde undslaae sig for at gaae ind paa; kun maa vi stedse mindes, at det var med Phantasien man philosopherede; Kategorierne ere Billeder;

---

fication af *Skinnet*, af Formen og Farven, og kunde saaledes helt vel betragtes som Malerkonstens Repræsentant.

thi Folket havde endnu ikke lært at abstrahere. Begrebet Naturkraft kunde man kun tænke sig som en i Naturen virkende Person, og saaledes udfoldede sig en Række Allegorier om de i Jordens og Bjergenes Indre virkende Naturkræfter, d. e. om Dværgene.

§ 2. *Kosmologi.*

(Naturbetragtning.)

Ved at fremstille Dværgemytherne maa det först bemærkes, at i Mythebögerne undertiden Alfer og Dværge blandes, og at denne Sammenblanding er gaaet over i den senere Fortolkning. I dette Hensyn er det af Vigtighed at erindre, at *Alfer* intetsteds omtales som *skabte*, ikke engang som *födte*, hvilket Förste ogsaa gjælder om *Vanerne; Aserne* derimod vare födte. Alferne ere derfor *evige*, og höre saa lidet til de jordiske Naturkræfter, som personificeres i Dværgene, at der tvertimod er god Grund til at troe, at de især menes ved de evige „hellige Magter," som „*raadsloge*" om Skabelsen, medens *Aserne udförte* deres Beslutninger. I Volas Spaadom udtales dette Forhold bestemt, og i Odins Ravnesang, som vi nedenfor komme til nærmere at omtale, er just Forskjellen mellem dem den, at *Alferne* „skjelne", og lægge iſölge deres evige Visdom Raad op iforvejen, de ere den evige Fornuft; *Aserne* derimod „virke", og udföre de hellige Magters Raad (See ovf. S. 58). Som evige overleve derfor og Alferne Verdens Undergang. Kun ved at fastholde dette Forhold mellem Alfer og Aser indsee vi, hvorfor disse to Gudeslægter næsten stedse nævnes sammen i Mythebögerne.

Dværgene derimod ere et helt andet Folkefærd; de ere *skabte*, i Jorden og Bjergene, iſölge de „Helliges" Beslutning, og rimeligvis af Aserne, der udförte Skabningens övrige Dele efter Alfernes Raad. Mange Omstændigheder pege paa, at Dværge-Forestillingen först

er opkommet i Begyndelsen af tredie Periode. De Phænomener nemlig, som man saae i Naturen, vare hidtil enten afhængige af visse enkelte Guders Villie, eller af Nornerne i alt Fald. Först da Guderne i Tidens Löb endeliggjordes paa enhver Maade, og först da man havde lært at kjende flere Naturkræfter i det Enkelte, begyndte man at fremstille disse som Væsner, forskjellige fra Guderne. Et afgjörende Bevis er det desuden, at alle forstaaelige*) Dværgenavne ere ligefremme *Personificationer*, som den fremspirende Philosopheren har brugt i Mangel af abstracte Kategorier, d. e. de ere allegoriske

Endnu kommer hertil, at Alferne ifölge deres evige Visdom i ældre Perioder tænktes som Ophav til Alt, og navnlig alt Skjönt, i Naturen, og Aserne som Dem, der udförte Tingene efter deres Beslutninger; Alferne, som det Skjönnes Ophav, vare derfor oprindelig Repræsentanter for al naturlig Kunst og overhovedet for Skjönhedsideen, og det er neppe for dristigt at slutte, *at Dværgene*, da Aserne vare blevne Sejrguder, og altsaa havde tabt en Del af deres oprindelige Præg, *tænktes i Kunstens Sphære i det samme Forhold til Alferne, som i Virkelighedens Sphære Aserne til Alferne.* At Alferne stode i dette Forhold til Kunstideen, sees især deraf, at Velent Vingesmed, Kunstens afgjorte Repræsentant i tredie Periode, kaldes *Alfers* Hersker, og den idelige Forvexling af Alfer og Dværge synes da ene at komme deraf, at *Alferne* vare Dem, der *forud overvejede*, hvorledes et Kunstværk skulde være, *Dværgene* derimod Dem, *som udförte det*. Et Exempel vil kaste mere Lys over denne Sag. *Ivaldes* Sönner byggede Skibet Skidbladner, som stedse havde Medbör, til Freyr *i Tidens Begyndelse*[37]. Da nu Dværgene ikke vare til i Tidens Begyndelse, kan For-

*) Om de uforstaaelige, d. e. dem, hvis Betydning er skjult under den islandske Poesies Taagemasser, kan Talen naturligvis ikke være.

fatteren til dette Udsagn ikke ved Udtrykket Ivaldes Sönner tænke paa Dværge; at han derimod snarere tænker paa Alfer bestyrkes baade ved Freyrs Forhold til Alferne (som ogsaa forærede ham Alfheim) og derved, at en anden Mythebog siger, at *Mörkalfer* byggede hans Skib. Da nu dette, at *Mörk*alfer bygge et Skib til Freyr, er en mythisk Umulighed, og da denne Mythebog*) stedse er unöjagtig, er det höjst rimelig en Forvexling af Lysalfer og Mörkalfer, saa at Forfatterens Udsagn vidner for (Lys-) Alfernes Byggen. I Modsætning hertil siges der i en anden Sang, at Alfernes Ætlinge, hvilke ere Dværgene, vare de ældre af Ivaldes yngste Börn**); altsaa nævnes her dog ogsaa Dværge som Ivaldes Börn, og det hedder derfor ogsaa, at Dværgene, Ivaldes Sönner, byggede Skidbladner. Begge Udsagn kunne kun være sande, naar Alferne havde gjort Tegningen til Skibet, og deres Ætlinge Dværgene tömret det. Idet baade Alfer og Dværge kaldes Ivaldes Sönner, ledes vi til at antage et mythisk Slægtskab imellem dem, hvilket ogsaa bestyrkes ved de anförte Ord, at Alfernes Ætlinge vare de ældre af Ivaldes yngste Börn; thi ifölge disse Ord havde Ivalde to Kuld Börn, hvoraf Alfer vare de ældste, og Dværge da formodentlig de yngste, hvilket med andre Ord vil sige, at Dværgeforestillingen opkom senere end Alfeforestilligen, hvoraf da igjen fölger, at Alfer, förend Dværge bleve til, udförte disses Dont. Forvexlingen mellem Alfer og Dværge have vi ogsaa seet et Bevis paa ovenfor, da Talen var om Dvalinn (Side 57 Anm. 48.) Ivalde er Skovhersker, *han er den personificerede Natur*, og synes

*) Skalda, som rigtignok lader Lysalfer, Mörkalfer og Dværge svirre som Myg mellem hverandre, siger dog ogsaa, at *Alfer* havde bygget det, hvilket Udsagn vi føre os til Indtægt, da det kun er ifölge Skaldas sædvanlige Skolejaskeri, at disse Alfer, som byggede Freys Skib, kaldes Mörkalfer. Nok at det var Alfer!

**) Hrafnag. 4 cfr. Str. 6. See nedenfor om Iduna.

nærmest at være Parallel til Pan. Alferne ere da at opfatte som det Fornuftmæssige i Naturens Virken, medens Dværgene ere de concrete Kræfter; hine udtrykke *Naturloven*, disse *Naturkraften;* derfor skildres ikke Alferne, men Dværgene som födte, og ikke Dværgene men Alferne som evige og hellige*). Derfor kunde de ogsaa, da denne Udsondring mellem Alfer og Dværge var skeet, saa let blandes med hverandre.

Det vil nu ogsaa let være indlysende, at da stundom Naturkræfterne virke til Skade for Menneskene, maatte man tænke sig Nogle af disse som *onde;* disse tilhörte, som virkende Naturkræfter, Dværgeslægten, og boede derfor i Jorden; men da de gode Alfer, Lysalferne, ikke foreskreve dem de Love, hvorefter de skulde virke, havde de disse Love i sig selv, og tilhörte forsaavidt Alfeslægten; dette er udtrykt i deres Navn, *Svartalfer*, (Dökalfer, Mörkalfer), i Modsætning til Lysalferne i Vidbláinn.

Disse vare imidlertid ikke de eneste Væsener, hvoraf Naturen tænktes befolket. Forsaavidt nemlig, som enhver enkelt Ting i Naturen har sit eget Væsen, der bestemmer Phænomenet, var der en *Vætte* i Tingen. Saaledes tales der om Vætter i Dyr, Planter, Træer, Stene, Metaller o. s. v. Vætten er Tingens Sjæl.

I den vilde Fjeldnatur boede en særegen Slags af Jætter, nemlig *Bjergriser* eller Frostjætter og en Slags qvindelige Giganter eller Uhyrer, *Gyger*[38], som nærmest tænktes at bevogte Nedgangen til underjordiske Huler, f. Ex. Krateret af ildsprudende Bjerge.

Iflölge Dette vil paa den ene Side Forholdet *mellem Dværge og Vætter* opfattes saaledes, at Dværgene ere de virkende Naturkræfter for saa vidt, som disse bestemme

*) Da den naturlige Religion er Alfernes störste Kunstværk, er det visselig ikke uden Hjemmel, at Alfeherskeren, Velent Vingesmed, kan optræde som Repræsentant for den pantheistiske Retning i Religionen.

den ydre *Form* og *Hensigtsmæssighed* eller Nytte af Tingene, da Skjönheden og Nytten ikke strængt adskilles, (et skjönt Sværd f. Ex. maatte nödvendigvis tillige være et godt Sværd), eller med andre Ord: Dværgene ere Naturkræfterne for saa vidt, som Naturen er skjön, og for saa vidt, som Kunsten beroer paa Dygtighed i Udövelsen, medens Vætterne kun ere Tingenes specielle Væsen; dette Begreb indbefatter saaledes Nympher, Dryader, Oreader o. s. v., kort: Pan, kun ikke som den Ene, men Pan i sin Söndersplittelse i alle enkelte Væsener, da derimod Pan som Personlighed nærmest synes udtalt i Alfers og Dværges Fader, Skovherskeren Ivalde. Paa den anden Side ere Vætter og Dværge ogsaa forskjellige *fra Frostjætter og Gyger* for saa vidt, som disse ere de virkende Væsner i mere bestemte Naturphænomener, f. Ex. de höje Fjeldegnes Kulde og Nögenhed o. s. v.

Af Kunstværker, som Alfer og Dværge forarbejdede, nævne vi især Skidbladnér*), som stedse havde Medbör, og kunde bære alle Aserne i fuld Rustning, skjöndt det ogsaa kunde foldes sammen, og puttes i en Lomme. Af andre Skibe, som nævnes, uden at man dog veed, af hvem de vare byggede, ere især mærkelige Naglfar, Dödningeskibet, som var bygget af Dödes Nægle, og ejedes af Surts Sönner i Muspellheim, og Hringhorne, Balders Skib. Skidbladnir var det bedste af alle Skibe, Hringhorne det största.

Det er alt ovenfor nævnet, og vil senere komme til Omtale igjen, at Thors Kone hed Sif. Der fortælles, at Loke engang listede sig til at klippe Haaret af hende. Thor blev smækvred, og löftede Mjölner; men Loke

*) Af skid, en Ski, og Blad; det har altsaa været bygget paa Klink, d. e. Plankerne lagte med Kant over Kant, sammenholdte med Nagler. Denne Maade at bygge paa bruges endnu hyppigt ved mindre Fartöjer som Baade og Joller; da den er den letteste og simpleste, er den formodentlig den ældste.

lovede at skaffe Sif en ny Haarvæxt, rigtignok af Guld, men dog saaledes, at den vilde groe fast til Hovedet. Han bestilte dette Haar hos Mörkalferne, Ivaldes Sönner, som desuden forærede ham Skidbladnir og Gungnir. Herefter skulde altsaa Freys Skib være bygget af Mörkalfer og ikke af Dværge, og Gungnir, der ikke kan tænkes adskilt fra *Odin*, bliver en Foræring fra *Mörkalfer* til *Loke*, Bevis nok paa Uefterretteligheden i denne Fortælling. Spörges nu, hvorledes Spydet da kom i Odins Hænder, höre vi, at Loke væddede med Dværgen *Brokk* om sit Hoved, at *Sindre*, Brokks Broder, ikke formaaede at smedde tre saadanne Kunstværker. Sindre stillede da Brokk ved Blæsebælgen, lagde et Svineskind paa Ilden, og böd ham blæse uafbrudt, hvorpaa han selv gik ud et Öjeblik. Da kom der en Brems, som stak Brokk i Haanden; men han vedblev at blæse, og da Sindre kom ind og tog Skindet af Ilden, var det en Galt med Guldbörster. Derpaa lagde han Guld i Ilden, og böd atter Broderen blæse uden Afbrydelse. Bremsen kom igjen, og stak ham i Halsen; men Brokk lod sig ikke afbryde, og da Guldet blev taget ud af Ilden var det Guldringen Draupnir. Saa lagde Sindre Jærn i Ilden, og paalagde strængt sin Broder ikke at lade Bælgen staae et Öjeblik. Men da Bremsen tredie Gang kom igjen og stak Brokk over det ene Öje, saa at Blodet löb ned i Öjnene og hindrede ham i at see, greb han i en Hast op med Haanden, forat jage Bremsen bort; men saa stod Bælgen imidlertid, og Fölgen deraf var, at den ypperlige Hammer, som Jærnet var blevet til, havde et noget for kort Skaft.

Brokk bar nu sin Broders Kunstværker til Asgaard, og Odin, Thor og Freyr bleve af Guderne valgte til Dommere i Væddemaalet. Loke forærede Odin Spydet Gungnir, Thor Guldhaaret til Sif, og Freyr Skibet. Brokk derimod gav Odin Ringen Draupnir, Freyr Gyldenbörste,

som ikke alene oplyste det tykkeste Mulm med sin skinnende Manke, men ogsaa foer raskere end nogen Hest gjennem Luft og Hav, og til Thor gav han Mjölner. Dommerne erkjendte, trods Lokes Bestikkelse, Hammeren for det ypperste Værk, og Loke havde saaledes tabt Væddemaalet. Skjöndt han nu vel böd Lösepenge for sit Hoved, stod dog Brokk, — maaskee ihukommende de venskabelige Bremsestik, — fast paa, at han vilde have Hovedet. Men Loke havde et Par Sko paa, med hvilke han kunde löbe baade i Luft og paa Hav, og da Brokk krævede hans Hoved, sagde han: „saa tag mig da"! og — borte var han. Thor viste Brokk den Villighed at löbe efter Spilopmageren og gribe ham; men da nu Dværgen vilde hugge hans Hoved af, sagde Loke, at det var kun Hovedet, ikke Halsen, han havde Ret til. En saadan Mund var det vistnok godt at faae syet sammen, og det prövede da ogsaa Brokk; men Kniven, hvormed han vilde stikke Hullerne i Læberne, bed ikke; saa önskede han sig sin Broder Sindres Syl, og idetsamme havde han den. Den kunde Loke ikke slöve med sine Koglerier, og saa syede Brokk hans Læber sammen med Remmen Vartare.

At denne Historie aldrig har været i *Folkebevidstheden*, men er en mythisk Digtning af *en enkelt Digter*, vil man neppe kunne være uenig om. Thi da maatte der nödvendig findes mange Spor af denne mærkelige Fabrication af Gudernes *uundværligste Attributer*, hvilke dog ifölge deres Begreb oprindelig ikke kunne være tænkte som Producter af Kunst, men som Gudernes oprindelige Ejendomme, der saa at sige ere integrerende Dele af dem. Men istedetfor at finde mange Spor heraf, kjende vi kun Historien af en eneste Mythebog, tilmed en af de yngste og upaalideligste. Ogsaa Fortællingens indre Præg forbyder at antage, at den har været en Folkemythe. Thi efter Folkets Tro smeddede Guderne

selv, medens de i deres unge Dage opholdt sig paa Idavöllr, alle de Redskaber, de brugte, og de kunde ikke have været blottede for dem indtil Svartalfer og Dværge gjorde dem. Lægge vi derimod Mærke til, at Svartalferne i denne Historie optræde ganske uden deres ejendommelige sorte Præg, men tværtimod som Forfærdigere af de herligste og nyttigste Klenodier, som de skjænke Guderne, saa kunne vi kun see en Bestyrkelse paa Rigtigheden af vor ovenfor fremsatte Anskuelse af Alfemythen i den Omstændighed, at Mörkalfer og Dværge begge fremstilles som Kunstnere; thi Forvexlingen af Lysalfer og Mörkalfer er iöjnefaldende, saa at vi ere berettigede til af det Factum, som fremsættes i Fortællingen, at slutte, at *Alfer* overhovedet vare Kunstnere lige saa vel som Dværge, og er först Dette givet, maa Forskjellen fastsættes som ovenfor. — Endnu et Træk af Historiens indre Kjendemærker, som bidrager til Bestemmelsen af Mythens Alder, er det, at Sindre kun er en Personification af Smedehaandværket, der i hine Dage betragtedes som en Kunst; vi have endnu Ordene *at sindre*, d. e. ophede til Glödhede, saa at Tingen er nærved at smelte, og *Sinder*, d. e. gloende Hammerskjæl. At Lokes Mund syes sammen, er da endelig ogsaa et saa aabenbart allegorisk Træk, at man ej kan betvivle, at Historien blev smeddet, da Lokemunden fuldstændig havde udtalt sig; thi först da Loke-Gluffen var bleven til, og Loke i Virkeligheden ikke havde Mere at sige, kunde en Digter falde paa at lade hans Mund sye sammen. Skulde Nogen spörge, hvem da vel Mythesmeden har været, kan man kun svare, at han kan have være alt Andet end Smed; thi den ringeste Smededreng i Hedenold vidste, hvad Forfatteren ikke har vidst, at hverken Guld eller Jærn bliver til Ring eller Hammer blot ved at ligge i Ilden, uden at forarbejdes.

Freyas Galt Gyldenbörste eller Hildesvin var gjort af Dværgene Dáinn og Nabbi, men vi vide Intet derom[39].

Foruden disse Kunstværker nævnes endnu to, som Thor er i Besidde'se af, nemlig et Par Staalhandsker og et Styrkebælte; de förste bruger han til at tage paa Hammerskaftet med. Baade denne Affront mod den gothiske Orthodoxi, og det Jærn, hvoraf de vare gjorte, beviser, at de vare fra Jærnalderen, da Thor var bleven saa afmægtig, at hans Sön med Jætteqvinden *Jærnsværd* (Járnsaxa) bedre end han selv kunde löfte Hrungners Fod af ham. — Styrkebæltet (Megingjarðr, Styrkegjord), som fordobblede Thors Styrke, naar han spændte det om sig, bærer i og for sig Præg af samme Afmagt hos ham, og maa altsaa ogsaa være fra tredie Periode, hvilket bringes til Visshed, naar vi vide, at ogsaa Gygerne havde Styrkebælter; hos saadanne Folk, hvem den höjeste jordiske Styrke ikke var særegen, var Sligt paa sin Plads; dem kunde Folkephantasien tildele slige udenfra kommende Kræfter; og *herved* kunde da let en Digter falde paa at anskueliggjöre Thors Styrke for vantroe Tilhörere, ved at tillægge ham Hexebeltet. Disse Klenodier nævnes kun i yngre Mytheböger[40], uden Tilföjende af Mesterens Navn.

Men ogsaa mere aandige Kunstværker vare Dværgene Mestere for, hvilket sees af *Fortællingen om Digterdrikken*, som Fjalar og Galar bryggede. At Poesien som bevidst Kunst forudsættes i Mythen, beviser alt Fortællingens sildige Oprindelse; hele Mythen grunder sig paa den Erfaring, at stærk Drik vækker Begejstringen, og de Kræfter, som i Gjæringen gjör Drikken berusende, fremstilles da som Virkningen af de to Dværges Kunst. Fortællingen selv er desuden helt igjennem allegorisk. Den lyder i Korthed, som fölger.

Da Aser og Vaner sluttede Fred, stadfæstede de Freden ved at blande deres Spyt i et Kar, og heraf

skabe *Kvaser*, der var saa vis, at han drog Verden rundt forat udbrede Oplysning mellem Menneskene. Engang kom han til Dværgene Fjalar og Galar, som dræbte ham, og lode hans Blod flyde i to Kar *Bodn* og *Son* og i Kjedlen Odhrærir, hvorpaa de forsatte Blodet med Honning, forat gjöre Drikken söd. Man behövede kun at smage denne Drik forat blive Skjald og Vismand. — Her ender förste Afsnit af Mythen. Det fölgende siger, at Dværgene indböde Jætten Gilling til sig, roede ud med ham paa Söen, og kæntrede Baaden, saa han druknede. Hans Kone, som græd over hans Död, sloge de ihjel med en Mölleqværn. Men Gillings Sön *Suttung* (Suptung), som vilde hævne sin Fader, förte Dværgene ud til et Skjær i Havet, og de maatte nu give ham Mjöden i Böder for Drabet paa hans Fader. Suttung satte saa Drikken ind i Hnitbjörg, og lod sin Datter *Gunnlöd* vogte den. — Aserne fattede imidlertid Mistanke om, at Dværgene havde slaaet Kvaser ihjel, skjöndt disse havde bildt dem ind, at han var qvalt i sin egen Visdom, ihvorvel Sligt plejer ikke at hænge fast i Halsen. Odin drog da ud, og kom til ni Trælle, der tjente hos Suttungs Broder, *Baugi*. Dem fik han til at dræbe hinanden indbyrdes, hvorpaa han under Navn af *Bölverk* gav sig i Tjeneste hos Baugi, med Löfte at ville udföre ni Mands Arbejde, imod at Baugi skulde skaffe ham en Slurk af Mjöden. Da Vinteren kom, og Bölverk skulde have denne sin Lön, bad vel Baugi sin Broder om Drikken, men Suttung vilde ikke give ham en Draabe. Bölverk tvang nu Baugi til med Naveren Rati at gjennembore Knudebjerget, hvorpaa Odin i Skikkelse af en Slange bugtede sig igjennem Hullet, og slap saaledes ind til Gunnlöd. Hos hende blev han i tre Nætter, og fik tre Gange Lov til at drikke af Mjöden. Förste Gang tömte han Odhrærir, anden Gang Bodn, tredie Gang Son, og saa flöj han bort i Örneham. Men Suttung

fattede Mistanke, tog ogsaa Örneham paa sig, og forfulgte ham haardt. Aserne holdt lykkeligvis Öje med Örnene, og indsaae, at Odin, betynget af Drik, muligvis vilde blive tvunget til at kaste Ballasten overbord, forat lette Skroget. De satte da Kar frem i Gaarden, og neppe var Odin kommen ind i Asgaard, för han ganske rigtig maatte lade Drikken fare, Noget gjennem Næbet, og det faldt i Karrene, men Noget gjennem den anden Vej, og det faldt udenfor, og blev de slette Skjaldes Del[41].

Man behöver kun at kaste et sammenlignende Blik paa en hvilkensomhelst af de ældre alvorsfulde og ædle Myther og paa denne lige saa smaglöse som usammenhængende Historie, for at erkjende den som en beruset Digters mislykkede Forsög paa at forklare Mjödens, Mostens eller Öllets berusende Egenskab. Med Hensyn til Fortællingens Forklaring, maa det bemærkes, at man tilskrev Spyt Gjærets Kræfter. Ved Blandingen af Asers og Vaners Spyt fremkom da en Masse gjærende Kræfter; men disse havde Begejstringen og dermed Visdom i sig; denne Masse hed Kvásir, d. e. den kvasede og masede Frugt, (hvoraf Ordene Kvas og Mas, Mos). Kvasers Blod er da Saften i Kvasen, hvilken de afpressede og lod löbe i de tre Kar, hvorpaa de satte Honning til Mosten, forat söde den. Fjalar og Galar, som dræbte ham, d. e. som afpressede Mosten, synes iflge Navnene at sigte til Mostpersen. De tre Kar, hvori Drikken blev heldet, hed Bodn, d. e. Indbydelse, Són, d. e. Befrielse Forsoning, og Odhrærir, d. e. Sindets Rörelse, — en Allegori, der kun vil sige, at den spiritueuse Drik er *indbydende, befrier Sindet fra Bekymringer* og begejstrer det. Her er uomtvistelig Mythen tilende, og det kan neppe omtvivles, at det Fölgende om Gillungr er en Tilsætning. Thi ikke alene hænger det paa ingen Maade sammen med det Foregaaende, men der er ogsaa den Forskjel, at der i det Foregaaende er talt om en Art

Mjöd eller Most, hvorimod det Fölgende peger paa Ölbryggning. Gilling (Gillungr) betyder Adskillelse, hvorved der neppe kan tænkes paa Andet, end paa Gjæren; hans Kone, som knuses af Qværnen, er aabenbar Kornet eller Maltet. Suttungr eller Suptungr, som gjemmer den færdige Drik, er ikke ret klar; men det stemmer med Allegoriens hele Smaglöshed, at antage ham for Den, der gjör Öllet gammelt, saa det faaer sine rette Kræfter. Det kan neppe betvivles, at den saa meget celebrerede Digterdrik er — godt gammelt Öl. Gunnlöd betyder Den, der indlader, begynder Kampen, eller indbyder til den. Man maa herved *enten* tænke sig Billedet laant fra et Gilde, hvor Skjalden först ved Nydelse af gammelt Öl föler Aanden munter i sig, og nu æsker sine Lige til Væddekamp, *eller* tænke paa Poesiens Skjönhed, der indbyder til at overvinde alle Vanskeligheder[42]. Sidste Forklaring synes rimeligst, da Drikken blev gjemt i Hnitbjörg, Knudebjerget eller Knittelbjerget, der just gjorde Odin de störste Knuder; og upaatvivlelig udtrykker den techniske Vanskelighed ved Digtekunsten; saaledes kunde vel nok Knittelverset lignes med et Knudebjerg (d. e. en Sammenslyngning af Bjerge); ogsaa Bogstavrimene ere ikke ulig Knuder, der sammenknytte Linierne[43]. Det være nu med disse Enkeltheder, som det vil, Hovedsagen er dog Fortællingens Grundtanke, at Aanden (Odin) ved Overvindelse af alle Vanskeligheder sætter sig i Besiddelse af Poesiens Kraft, og denne Grundtanke, denne didactiske Tendens i Fortællingen adskiller den saa bestemt fra alle ældre Myther, at man kun kan henföre den til tredie Periode.

Der staaer tilbage her at tale endnu et Par Ord om Velent (Völund, Valand, Welund), der aldeles afgjort er Udtrykket for Gothernes Erkjendelse *af deres egen* Kunstfærdighed, d. e. deres *Selverkjendelse i Kunstens Sphære.* Hans Historie er bekjendt for Alle af Oehlen-

slægters Fremstillinger*). Vi tilföje derfor kun fölgende Bemærkninger. Vølundr er den gothiske Kunstfærdigheds Repræsentant, og adskiller sig saaledes fra Dværge og Alfer. Men for saa vidt, som Skjönhedssandsen er ideal, kan han derfor i en Tid, da Alfernes Billed var fordunklet, helt vel kaldes Alfers Hersker, medens han dog som udövende Kunstner havde lært Haandfærdigheden af Dværge 44. Ligesom Stærkodr-Mythen o. fl., ere Mytherne om Velent locale, og heri ligger Aarsagen til Kildeskrifternes Forskjel; saaledes stamme nogle Efterretninger aabenbar fra Sverrig (Vølundsquiden), medens andre stamme fra Germanniske Folk (Vilkinasaga); ogsaa Angelsaxerne havde deres Velentsagn; hvert Folk har saaledes behandlet Sagen paa sin Maade. Om Mythen alt har dannet sig ved Udvandringen fra det sorte Hav, maaskee under Paavirkning af Daidalosmythen, er et Spörgsmaal, som helt vel fortjente at undersöges. Efter den mythiske Kritiks nærværende Standpunkt kunne de mange Dunkelheder i Velentsmythen endnu ikke opklares, og man maatte höjlig önske alle de forskjellige Localsagn om ham udförlig undersögte, navnlig Angelsaxernes. Vort oldnordiske Museum er en god Commentar til Velentsmythen. — Om denne Mythe som Led af Gothernes Selverkjendelse, henvise vi iövrigt til 3die Periodes Cap. 1 § 3 ovfr.

§ 3. Theogoni.

(Guders Födsel og Slægtskab.)

Det er indlysende, at jo klarere de Ideer, som ved Folkephantasien havde fundet Udtryk i de mythiske Figurer, bleve erkjendte for noget Andet end selve disse Figurer, desto mere maatte man ogsaa stræbe at komme

*) „Vaulundurs Saga" (efter Völundarqu.), og „Velent Smed og hans Sön Vigda" (i Nord. Oldsagn, udg. af Selsk. f. Trykkefr. rette Brug) efter Vilkinasaga.

til Klarhed over disse Ideers gjensidige Slægtskab; saa længe man imidlertid ikke havde noget andet Udtryk for sin Tanke end netop den mythiske Figur, var man nödt til at udtrykke hin Ideernes Beslægtethed som et gjensidigt Slægtskab mellem de mythiske Figurer. Saaledes fremkom Theogonien. Det var da ingenlunde med Nödvendighed, eller ved selve den mythisk-religieuse Idees tvingende Magt, at hin eller denne Gud kaldtes en Sön af en anden e. L., tværtimod er det med Vilkaarlighed, men dog med en saadan, som er grundet i den mythiske Erkjendelse, idet Theogonien er et Product af Forstanden under dens Stræben efter at lösrive sig fra Phantasiens Herredömme. Idet den i Mythicismens Element spillende Forstand saaledes combinerer de mythiske Billeder, og derved udtrykker sin egen Erkjendelse og Opfattelse af dem, bliver Theogonien et vigtigt Hjelpemiddel for os til at forklare Mytherne, just fordi den er et Forstandsraisonnement af de Gamle selv over de oprindelige Symboler; den er en Art af Livsphilosophie, forsaavidt som den indeholder deres Erkjendelse af Livets Kræfter. Idet nu de oprindelige Symboler med vitterligt Overlæg saaledes bleve satte i gjensidig Forbindelse og Slægtskabsforhold, er Theogonien væsenlig allegorisk. Hermed er nu ingenlunde negtet, at enkelte Dele af den ere ældre end andre, og at altsaa det oprindelige Symbol i nogle Dele af Theogonien er mindre gjennemskuet end i andre; men da det dog stedse er Forstanden, der har sammenknyttet Symbolerne med (mere eller mindre klar) Erkjendelse af deres Betydning, vil man ikke kunne fornegte Theogoniens allegoriske Præg.

Heraf fölger da ligefrem, at Theogonien lige saa lidet som f. Ex. Kosmogonien er *udsprunget* af Folkets Fællesbevidsthed; den er Resultatet af Enkeltes, og da navnlig Præsternes Grandskning, *og er fra dem gaaet over i Folkebevidstheden.* Dette stadfæstes ved mange

Yttringer af selve de Gamle, hvilke vise, at det endog var en Sjældenhed, at nogen almindelig Mand kunde opregne Navnene paa alle Guderne, end sige da Specialiteter om deres gjensidige Forhold; Sligt tilhörte Videnskabeligheden, ikke Populariteten, den Lærde og ikke Lægmand; den större Masse af Folket levede endnu, — som det plejer at gaae, — i Troen, hvis faae og enkelte Guder med umiddelbar Positivitet existerede for den.

Det forstaaer sig let selv, at den mythiske Grubler, der kun kunde forfölge Phænomenerne under Endelighedens Tankeformer (Kategorier), maatte komme til et Punkt, som han ikke kunde gjennemtrænge, til et primitivt Noget, en absolut Positivitet, der ikke havde sin Grund i noget Andet; men dette er Noget, der er uden Forudsætning, er ubegribeligt; det er en ulöselig Modsigelse; det er et Mörke for Forstanden, der vel indseer, at Rækken af Aarsager og Virkninger maa være uendelig, og dog kommer til et Punkt, der viser sig som Det, der var „i Begyndelsen". Dette Ubegribelige, dette Ufattelige, det primitive Livsprincip i Alt er *Surtr* (den Sorte, Mörke, Ubegribelige), hvilket vi alt ved Kosmogonien pegede paa; han er Den, der udsendte de glödende Gnister fra Muspellheim, Den, ved hvis Kraft Draaberne finge Liv, altsaa et Livsprincip, udenfra indkommet i Materien. Han boer i Ild, men er selv mörk; han fremstilles derfor tilhyllet, med et flammende Sværd i Haanden*). Saaledes er de Gamles Philosophie dualistisk, idet de antoge et Urstof, Ymer, eller om man vil, Elivaagerne fra Niflheim, og en levendegjörende Kraft, Surtr, hvilken antoges for ufattelig. Men denne Dualisme tilhörer kun tredie Periodes kosmogoniske Grublerier og er ingenlunde givet oprindelig i Mythologien.

*) Ypperlig fremstillet af Freund i Frisen til Christiansborg.

Naar vi vide, at i Ragnarokr kom Rimthurserne med Surtr, at altsaa Surtr har været tænkt som Thursernes Hersker, hvilket stemmer saare vel med den i förste Periode Cap. II. (ovfr. S. 52 fgg.) givne Udvikling af Jætter og Thurser, saa vil det ej undre os, at overhovedet Rimthurser repræsentere Alt, hvad der var fremmed for, og stillede sig ligeover for og fjendtligt imod den gothiske Aand, og derfor ogsaa Alt, hvad Gotherne ikke kunde begribe, alt Mörkt og Uforstaaeligt. For saa vidt er der *maaskee i tredie Periode* en Forskjel paa Jætter og Rimthurser; thi medens *disse* stedse kun ere de *i sig uklare og mörke* og derfor *slette*, ere *hine* ofte *onde* Væsner. Det vil herefter ikke undre os, at *Aserne* vare af slig Herkomst; thi Hvo kjendte deres Ophav? Odin, Vili og Ve nedstammede gjennem Jætten Bör fra Ymers Söster, Koen Audhumle, og *Alfader* (d. e. Odin) var, för han skabte Verden, hos Rimthurserne, hedder det; der skal herved ikkun tilkjendegives, at denne Periode af deres Liv var mörk; man vidste Intet derom.

Det Samme gjælder om *Nornerne*. Det siges udtrykkelig, at de vare fra Jötunheim[45]; paa et andet Sted siges, at Nornerne boe i en Sal, som hedder Hyr; denne nævnes imidlertid ogsaa Ödurs Borg[46]; og denne Ödur er rimeligvis den Samme, som var ældste Sön af Nat, der giftede sig med Naglfare. Ödur betegner Skjæbnen som den blinde Nödvendighed, fuldkommen det Samme som Hödur i Baldersmythen, kun tænkt i en anden Forbindelse og vistnok yngre. Nornerne, som Döttre af Ödur og Börnebörn af Nat, have altsaa herved det mörkeste Udspring, d. e. de stamme fra Jötunheim; det Hele er da en Allegori, der betyder: Skjæbnens Veje ere uransagelige. Nornerne kaldes derfor ogsaa Nörves Slægtninge[47]; thi Nörve (Narve) boede i Jötunheim, og var Fader til Nat. Hele Slægtregistret er da dette: Nörvi avler Nat, Nat med Naglfare avler Ödur, Ödur Nornerne.

— Dette Slægtregister gjælder imidlertid ikke om *alle* Norner. Vi maa nemlig lægge Mærke til, at som en Fölge af, at Forstanden, forat bemægtige sig og fuldkommen opfatte Gudeskikkelserne, saa skarpt som kun muligt afsondrede dem fra hinanden, blev i tredie Periode Nornernes Antal, ligesom næsten alle Gudeslægternes, formeret. Gaves der Aser, Alfer og Dværge, da maatte der jo ogsaa (— dette er en af Forstandens Conseqvenser —) være en Skjæbne, ejendommelig for hver, og altsaa maatte der være Asanorner, Alfenorner og Dværgenorner. At denne Distinction imidlertid aldrig gik over i Folkebevidstheden, sees af, at Forskjellen mellem disse tre Arter af Norner intetsteds characteriseres, kun de oprindelige höje Askenorner beskrives. Heraf fölger nu imidlertid, at Nornerne ogsaa kaldes *Alfers* Slægtninge, ligesom ogsaa Döttre af Dvalinn, *Dværgenes* Hersker[48]. Sporene heraf ere imidlertid forvirrede, — naturligvis fordi den Ene tænkte sig Nornernes Slægt paa en Maade, den Anden paa en anden. Udtrykket Dvalinns Döttre, som findes i et forholdsvis vistnok meget ungt Digt, kunde forresten forstaaes om *Alfenornerne* istedetfor om *Dværgenornerne*; thi Dvalinn kaldes ogsaa *Alfers* Fyrste, idetmindste var han deres Runemester, og havde Solen til Legesöster. At de vise Norner, fra hvem al sand Spaadom udgaaer, ogsaa kunde regnes til Alfeslægten, ligger saare nær.

At ogsaa *Mimer* kaldes en Jætte, og mere specielt en Havjætte, vil ifölge Ovenstaaende upaatvivlelig kun sige, at hans Herkomst var ubegribelig. Rigtignok kaldes han en Sön af Mjödvitner, eller rettere Mjótvidner[49]; men dette Navn betyder Kundskabsvideren eller den meget Vise; oprindelig var Mimer tænkt som den höjeste Visdom, og naar han nu gjöres til en Sön af Mjótvidner, da er det en saa crass Tautologi, at den *ren mythiske* Aand aldrig har kunnet frembringe den. Mjótvidner

er da kun en mislykket Personification, der udelukkende tilhörer tredie Periode.

Vende vi os nu fra Jætterne og Rimthurserne, som det dunkle Udspring til Livets Magter, da ligger os Intet nærmere end at knytte Traaden til *Börresönnerne*, og af disse da nærmere at omtale *Odins* övrige Familieforhold. Hvad hans Ægteskab med Frigg angaaer, tör man ikke henföre det til tredie Periode; Odin blev nemlig oprindelig tænkt som den överste As, Frigg som den överste Asynie; og at tænke sig disse forbundne ved et evigt Elskovsforhold ligger meget nær, ja kunde med Hensyn til begge Figurers Betydning neppe undgaaes; desuden tilhöre Elskovsforholdene ligesom Kampforholdene væsenlig *anden* Periode, hvorimod Kjærlighedsforholdet mellem Forældre og Börn tilhöre *tredie* Periode; Theogonien drejer sig ogsaa væsenlig kun om *Guders Födsel*, ikke om deres Ægteskabsforhold, uden forsaavidt som et saadant forudsættes og tidt maa beröres, naar Talen er om Gudernes Börn. Man tænkte sig i förste Periode aldeles ikke den ene Gud som Sön af den anden; thi de existerede kun med umiddelbar Positivitet i Folkebevidstheden; „Guderne ere til", var i denne Henseende den eneste Sætning, som faldt de Troende ind; det var et Axiom, som slet ikke lod det Spörgsmaal komme frem, hvorledes og ved hvem de vare til. I anden Periode kom *Elskovsforholdet* til mere Raadighed, og i tredie *Herkomsten*. Hermed er nu ikke sagt, at tredie Periode ikke ogsaa sluttede adskillige allegoriske Ægteskaber, f. Ex. Balders og Nannas; men Meningen er kun, at henimod anden Periode begyndte Elskovsforholdet at spille en væsentlig Rolle i den mythiske Ideegang, og at saaledes f. Ex. Odins Ægteskab med Frigg maa henföres til förste Periodes Slutning.

Frigg nævnes kun paa eet Sted[50] som Datter af Fjörgynn (eller Fjörgvinn), et Navn, der synes at være

en Personification af Jorden; Allegorien vil da sige, at Frugtbarhed (Frigg) er Jordens Datter. Naar det imidlertid hedder, at *Thor* er en Sön af Odin og Jorden (Fjörgyn), da kan man ved denne neppe tænke sig nogen Anden end Frigg, hvilket ogsaa de bedste Mythologer have antaget; Frigg boede jo i Fensalir, de fugtige Jordstrækninger, hvor *Frugtbarheden* boer; Jorden er hendes Billed; og kaldes da Jorden Fjörgyn, tager man neppe Fejl ved at antage, at det er Frigg*). At Thor blev tænkt som Sön af Odin og Frigg, er et af Allegorikens dybeste Træk, hvis nærmere Betydning blev omtalt ovenfor, 1ste Periode Cap. 1, hvor Odin, Frigg og Thor ere sammenstillede.

Ogsaa Balder og Höder vare Sönner af Odin og Frigg, og det er upaatvivlelig et særdeles dybt Træk, ikke alene at det rene Menneske, eller vel rettere den medfödte umiddelbare Renhed i Mennesket (Balder) er Verdensaandens Selvaabenbaring, men og at hans Broder, der er udrundet af samme Forældre, er den blinde Nödvendighed, der er givet som Moment i Tilværelsen, og som dræber hin oprindelige Renhed; thi „det er uundgaaeligt, at jo Forargelsen maa komme", og skulde Guds Rige være Frihedens Rige, da maatte Adam ogsaa spise af Kundskabens Træ. Denne hebraiske Mythe stemmer i denne Henseende overens med den nordiske Theogoni; begges Mening er den, at med Renheden, eller rettere, den umiddelbare Enhed mellem den endelige og uendelige Aand, er tillige dens Negation sat: Höder er Balders Broder, og lige saa visst, som hin oprindelige, umiddelbare Uskyld maatte forsvinde, for at Mennesket med selvbevidst Valg kunde tilkjæmpe sig

*) Hun kaldes og Hlodyn, der synes at betyde Arnens Gudinde, og derfor hedder Thor da ogsaa Hlodynes Sön (Völ. 56).

den sande Enhed med Gud, lige saa visst maatte Balder falde for Höders Haand.

„Men vee Den, ved hvem Forargelsen kommer", staaer der; derfor maatte Höder falde for Blodhævnerens, *Vales*, Haand. Han er Sön af Odin og *Rinde*, og kaldes derfor Friggs Stifsön; da imidlertid det didhenhörende Elskovseventyr senere bliver fortalt, ville vi her kun bemærke, at Rinde betyder en Rind, d. e. Barken eller Skorpen (f. Ex. Rinden om Bröd, den frosne Jordskorpe, o. s. v.) og vil altsaa i sin allegoriske Forbindelse med Odin betegne Aanden, naar den rammes af en ulægelig Smerte.

Endnu en anden af Odins Sönner maae vi omtale, nemlig *Vidar*; Odin avlede ham med Gygen *Gride*. Men da nu Ordet Griðr betyder en Öxe, og Gride saaledes ikke alene efter Navnet, men ogsaa som Gyge maa antages for en Personification af Jærnvaaben, lig Járnsaxa o. fl., saa vil Vidars Slægtskab med hende kun sige, at Gotherne fölte sig saa sikkrede ved Brugen af Jærnvaaben, at de mente derved næsten at være udödelige. Vidars Jærnsko, hvormed han efter en Beretning træder Dödens Ulv Fenrer paa Underkjæven, synes at pege paa det Samme.

Freyr og *Freya* vare Börn af Njördr, og Södskende; herom er ovenfor talt; ligeledes om *Tír*; om denne tilföje vi dog, at skjöndt han paa et Sted kaldes en Sön af Jætten Hymer, kaldes han paa et andet en Sön af Odin. Hans Moder var forresten Hymers Kone Algyllin, og da Thor blev hans Stiffader, maa vel sagtens Thors Kone, Sif, være den Algyldne (See ovfr. S. 106). At hun ligefrem er en Personification af Fædrelandet, hendes Guldhaar Mårkens fagre Guldlokker, som Dværgene (Naturkræfterne) i Jordens Skjöd smedde, er ovenfor berört. At Thor ægter Sif er et smukt Træk af Fædrenes Patriotisme, og at Tir, Modets og Ærens Gud, er en Sön af

Sif, en Frugt, som *Fædrelandet* saaer og opelsker i enhver af sine Sönners Bryst, fuldender Allegoriens Skjönhed.

Ogsaa *Heimdall* kaldes „Odins Sön", — et Udtryk, man ofte kun tör betragte som en poetisk Metaphor; oprindelig tænktes han som en Vane; desuagtet fortæller Allegorien os, at han var af Jætteherkomst, — hvilket kun vil sige, at man ikke fattede hans Oprindelse, — og at han var födt af *ni* Jættemöer. Nitallet var, som oftere er nævnet, helligt, og bruges kun for ethvert ubestemt Antal; deres Navne ere allegoriske, og sigte til Hav, Bjerg, Jord, o. s. v., og Meningen af Slægtskabet er da vel, at al Jorden og alle Stoffer ere Mödre til Visdommen. Det tör imidlertid ikke forbigaaes, at det efter al Sandsynlighed var Mimer, der avlede ham med de ni Jættemöer[51]; ikke alene ere de begge Visdommens Guder, og Mimer kunde som Havjætte godt avle en Sön med *Bölgerne* (tre af Heimdalls Mödre), men det siges *udtrykkelig*, at Heimdall er en af Mimers Sönner*).

Lokes *Fader* er Farbauti, d. e. Skibstumleren, et allegorisk Navn for *Vinden;* hans *Moder* hed Laufey, d. e. Löv-Ö, en Ö, der er fuld af Löv, og ved hendes Ægteskab med Farbauti er ikke udtrykt Andet, end at Öen er udsat for Vinden, som hvirvler i det törre Löv; hun kaldes ogsaa Nál, d. e. Naal, f. Ex. Naalen paa

---

*) Völusp. 47:

„Leika Mimis synir,
— en mjótviðr kyndiz, —
at hino gamla
Gjallarhorni:
hátt blæs Heimdallr" etc.

d. e. „Mimers Sönner lege, — naar Kundskabstræet tændes, — paa det gamle Gjallarhorn: höjt blæser Heimdall" o. s. v. Naar man ikke vil gjöre Vold paa Text og Mening, kan man dog virkelig ikke faae Andet ud heraf, end at Heimdall nævnes som den af Mimers Sönner, der spiller paa Gjallarhornet.

Naaletræer; dette Navn antyder da ogsaa Löv. Ilden er Lokes Billed; og Allegoriens Betydning er da, at Ilden er en Sön af Vinden og det törre Löv. Lokes *Brödre* ere Byleistr og Helblindi, d. e. den rasende Orcan og Ödelæggelse; hans *Kone* er Sigyn, d. e. Fald, Styrtning, med hvem han avler Vali, d. e. den Strænge, Hævneren, eller den Udvalgte, der, skjöndt forskjellig fra Odins Sön, dog ganske er stöbt i hans Form, og er en Efterligning af ham; Vali dræber nemlig sin Broder Narvi, og skaffer Aserne Hævn over Loke, ligesom As-Vali skaffede dem Hævn over Hödr. — Loke avlede ogsaa Börn med Angrboði, d. e. den Angervoldende, den onde Samvittighed, med hvem han avlede Fenrir, den Fortærende, Ödelæggende, Döden, der lignes ved Dybets glubende Ulv. Han er Vidars ligefremme Modsætning. Fremdeles Jormungandr, Midgaardsormen, og endelig Hel, hvilke Figurer saaledes fik en passende Stamtavle i tredie Periode, da Lokebilledet ret klart og skarpt var tegnet i Folkebevidstheden. – Foruden disse havde Loke en ottebenet Ætling, — Sleipnir. Man erindre af Bygmestermythen, hvorledes Loke ved at skabe sig til en Hoppe fik Jættens Hingst lokket fra Arbeidet. Denne Forbindelse maatte nödvendig have Fölger, mente man; og da man under de genealogiske Grublerier ogsaa kom til det Spörgsmaal, hvorfra da den ottebenede Hingst, Odins Ganger, stammede, laae det nær, at skrive dens Hurtighed paa Lokes Regning, da en ældre Mythe hjemlede Forbindelsen.

Hermed slutte vi denne korte Oversigt over Theogonien, da de enkelte Træk, som endnu staae tilbage, ville blive omtalte ved de enkelte nye Guder, som i fölgende Paragraph komme til Omtale.

Cap. III. Gudsanskuelsen.

§ 1. *Aserne.*

Efterat vi nu have seet, hvorledes i Mythicismens sidste Periode Folket ved Aandens vaagnende Kræfter dels kom til en klar Anskuelse af sig selv som historisk Folk baade i det Skjönnes, Godes og Sandes Tjeneste, dels til en Verdensanskuelse, der svarede til Folkets Dannelsestrin, skulle vi nu see, hvorledes da selve Gudernes Liv gestaltede sig for Folket under Kampen mellem den vaagnende Forstand og Phantasien, en Kamp, som, — vi maa aldrig tabe dette Moment af Syne, — dog stedse endnu förtes paa Mythicismens Gebet, skjöndt Forstanden mere og mere stræbte at bemægtige sig Troen. Ligesom Bögens Blade, selv naar de endnu kun existere som Knopper, dog ere tilstede i Svöbet, saaledes havde unegtelig Forstanden stedse været tilstede i Mytherne, men kun i Phantasiens Svöb, idealt, som det ledende Princip for Phantasiens Skaben; men ligesom der indtræder et Tidsrum i Bladets Udvikling, da det, halv Knop, halv Blad, har gjennembrudt Svöbet uden dog at have udfoldet sig, saaledes kom der ogsaa en Tid i Folkeaandens Udvikling, da Forstanden, der hidtil havde hvilet i Phantasiens Arme, sprængte dens moderlige Favn uden dog derfor strax at kunne lösrive sig fra den, eller udfolde sig til selvstændig Bestaaen. Thi naar Dette skete, var i samme Öjeblik den mythiske Old ophört.

Der opkom da saaledes nye Myther endnu, medens ogsaa de gamle udsmykkedes. Begynde vi da med Odin, faae vi her to nye, som nærmest knytte sig til Baldersmythen, idet deres Hensigt er at fortælle, hvorledes Vali, Balders Hævner, kunde blive födt af Odin og den kolde Rinde. — Da Frigg havde taget Væt-

terne i Ed, kunde Odin dog ikke herved finde sig beroliget med Hensyn til Balders onde Drömme; han sadlede da Sleipner, og red neden til Niflhel, hvor en Völve laae begravet. Han gol Galder over hende, indtil hun vaagnede, og han udgav sig da for at hedde Vegtam, Sön af Valtam. Af hende fik han da at höre, at Hel-Mjöden alt ventede paa Balder, at Hödr skulde blive hans Bane, og endelig, at Rinde skulde föde ham en Sön i Vestens Sale (eller Vinterens Sale), som en Nat gammel, förend han var toet eller kjæmmet, skulde bære Balders Bane paa Baalet[52].

At ifölge heraf Odin ikke fandt sig tilfredsstillet ved Vætternes Ed, staaer i directe Modsigelse til den ældre Mythe, der lader ham overbevise sig om Balders Sikkerhed ved selv at skyde paa ham. Baade Dette, og Opvækkelsen af Spaaqvinden, — en af den unge Digtekunsts Yndlingsphantasier i tredie Periode, — peger paa, at denne hele Historie er et sildigt Paahæng; et Spörgsmaal er det endda, om Sangen, der fortæller Historien, har nogensomhelst mythisk Betydning, eller om den ikke snarere er Digterens egen uhjemlede Phantasi. Thi saa ussel kunde dog vel ikke Asakongen, der oprindelig vidste Alt, være bleven, at en död Hex vidste Mere, end han selv. I alle Tilfælde er det ikke den rene mythiske Tro, men den umythiske Overtro i Forening maaskee med Kunstpoesiens unge viltre Genius, der lader de Levende söge Liv og Visdom hos de Döde.

Efter et andet Sagn[53] var det en Jætte, Hrossthjofr, som spaaede Odin, at en russisk Kongedatter, Rinde, skulde blive Moder til Vali. Odin tog derfor Tjeneste som Hærförer hos Rindes Fader, og jog ene en hel Hær paa Flugt, men hans Hæder rörte hende ikke. Han forsögte derfor at indtage hende dels ved at smigre hendes Forfængelighed, idet han kom igjen som Guldsmed, og gjorde hende Smykker, dels ved at vække

hendes Beundring, idet han tredie Gang kom som Kriger. Men det hjalp Altsammen Intet; naar han vilde kysse hende, fik han en Kindhest, ja sidste Gang gav hun ham saa alvorlig en Tryksexten, at han faldt med Næsen mod Jorden. Da kastede han Runer paa hende, hvorved hun blev afsindig, og nu paatog han sig Skikkelse af en Lægeqvinde, gav sig Navn af Veka (d. e. den Kraftige, den Helbredende), og blev optaget blandt Rindes Terner. Veka forestiller Kongen, at det var nödvendigt, at hendes Lægemiddel gjennemtrængte hele Prindsessens Legeme, om hun ellers skulde komme sig; da hun nu ikke vilde tage det godvillig, blev hun altsaa bunden. Herved fik Odin sin Hævn i sin Magt; Rinde födte en Sön, som blev kaldet Bo (Bous hos Saxe). At denne Bo er identisk med Vale, sees ikke alene af, at Odin og Rinde ere begges Forældre, men ogsaa deraf, at Bo efter Saxe fældede Hödr, saa at Det, der var spaaet om Vale gik i Opfyldelse i Bo. Der er neppe Tvivl om, at denne Fortælling ogsaa er grundet paa en Sang, hvis Forf. har grebet Mythen om den kommende Hævner, og digterisk fremstilt Spaadommens Opfyldelse som historisk Factum, idet han har localiseret hele Mythen. Saaledes er f. Ex. Hrossthiofr (d. e. Hestetyv) en Finn; Finnerne ere nær beslægtede med de slaviske Folkestammer, og Bo eller Bog er netop et slavisk Ord, der betyder *Gud*. Rinde föder altsaa *Guden*, der er den Stærke; Hævneren. Lægge vi nu Mærke til, at Rinde aabenbar er Billedet paa den Ukjærlighed og Kulde, som gjör Sjælen gold [54], naar den er adskildt fra Gud, d. e. har mistet sin Barndoms Herlighed (Baldr), saa er Allegorien lige saa tydelig som dyb: Aanden (Odin) avler med det golde Sind, med Fortvivlelsen (Rinde) Bog eller Vali (den stærke Gud, nærmest Villiens Styrke personificeret som Guddom), der dræber Hödr (d. e. ophæver Naturmagtens Herredömme over Aandens Verden).

Overhovedet har neppe nogen Mythe grebet Folket og Digterne mere end Baldersmythen, og det er let begribeligt, at ogsaa den Maade, paa hvilken hans Hævner skulde fødes, blev Gjenstand for Digternes Sange, og at Det, der oprindelig var til som mythisk Spaadom, hos Digterne i senere Tider fremstilledes som opfyldt Factum. Vi skulle nu see, hvorledes ogsaa andre Dele af Baldersmythen bleve udsmykkede.

Efter Balders inderste Væsen er det eneste mythiske Factum, der kan characterisere hans Liv, at han blev Aserne berövet; det er i og ved sin Död, at han har sin Vigtighed i Mythologien; men jo Mere Guderne i tredie Periode tabte af det fælleds Guddommelige, desto Mere fik de af det fælleds Menneskelige, og saaledes gik det da til, at endog Balder i tredie Periode, ligesom andre Mennesker, fik Kone og Börn. Hans Kone er *Nanna*, og er *en Personification* af den ægteskabelige Ömhed; at nænne, at være nænsom, ere Ord, som begge betyde det Samme. Hun er saaledes Qvindetroskabens Mönster, idet hun opoffrer Alt, for i Liv og Död at fölge sin Husbond. Hun er derfor ogsaa en Datter af Gefr, Saxes Gevar, d. e. *Giveren*, Den, der giver, yder Alt, Opoffrelsens Repræsentant. Dog kaldes hendes Fader ogsaa Nefr og Nepr, og i en af Sangene[55] forekommer en Nökkvi som Fader til en Nanna, uden at man dog veed, om denne Nanna er Balders Kone. At Nanna er en ren Personification af Omhyggeligheden og Ömheden, sees ogsaa deraf, at hendes Navn bruges som Appellativ; saaledes kaldes f. Ex. Idunn Nanna, fordi ved hendes Omhyggelighed hele Naturen vedligeholdes. Balders og Nannas Sön hed *Forseti*. Ligesom Faderen boer i den vidtstraalende *Glands's* Hjem, Breidablik, saaledes Sönnen i *Glitnir*, d. e. den glindsende; denne Borg hviler paa Guldsöjler, og er tækket med Sölv. Han bilægger Folks Trætter, og blandt Guder og Men-

nesker gives der ingen bedre Domstol end hans[56]. Navnet Forseti betyder Den, der har Forsæde (paa Thinge); han er da en ligefrem Personification af Retsideen; Retfærd er Forsidder paa Thinget. Glitnir er da en passende Bolig, et straalende Retfærdstempel. I Forbindelse med Balders Död udtrykker Allegorien altsaa, at da Menneskene mistede deres oprindelige Uskyld, (d. e. da Balder döde), blev Retfærdigheden tilbage som Tröster i Tvistens Dage; Retfærdigheden har sin Plads ved Uskylds Grav; först naar Uskylden er veget bort, födes Retfærdigheden og Retten til Verden. Saaledes maatte Forseti födes efter Balders Död, og Tanken om Hin maatte hidföre Længselen efter Denne.

Men Længsel er forbundet med Smerte, og denne fandt en Lindring i at udsmykke Mythen om Balders Död til den mindste Detail; Troen maatte da lige saa meget som Poesien — (thi hvor rigt et poetisk Stof er ikke denne Mythe!) — foranledige nye Tilsætninger til den gamle Mythe. Balders Baalfærd var saaledes en kjær Gjenstand for den unge Poesi. Medens Hermod red til Hel (see ovfr. S. 135), holdt nemlig Aserne Balders Baalfærd. De förte hans Lig ned til Stranden, hvor hans Skib Hringhorne laae. Dette vilde de skyde ud i Söen, for derpaa at brænde Liget; men — saa afmægtige vare nu Guderne, — de mægtede ikke at rokke det. De sendte da Bud til en Gyge, *Hyrrokin;* hun kom, ridende efter Datidens Hexes Skik paa en Ulv med en Töile af Hugg-Orme, og saa vild var denne Ganger, at fire Bersærker ikke kunde holde den uden at kaste den. Ryttersken var ikke ringere end Hesten; uden at tænke paa, at det var en Touche for Thor, satte hun i förste Tag Skibet i Söen, saa Luen hvirvlede efter det ud af Rullerne, og Jorden skjalv derved. Navnet Hyrrokin betyder en hvirvlende Lue, og er saaledes en fad Personification. — Arrig blev da Thor, og greb til sin Hammer, men alle Guderne gik i Forbön

for Hexen, uden at tænke paa, at Thor ikke havde saa mange Kræfter, som hun. Efter disse Træk af Smaglöshed, som kun ere poetiske Udsmykninger, og ikkun have mythisk Betydning for saa vidt, som de vise Tidens bittre Ironi over Asalivet, fölge nu nogle dybe og deilige Træk. Balders Lig blev nemlig nu bragt ombord, og da Nanna saae dette, brast hendes Hjerte, og hun blev lagt paa Baalet hos sin Husbond. Da var det rimeligvis, at Odin med bristefærdigt Hjerte traadte til, og hviskede det sidste Afskedsord til sin höjest elskede Sön, og hvilket skulde vel dette Afskedsord være uden et Haab om Gjensyn, som Sejrguden först af Alle maatte nære[57]. Der nu Baalet blev tændt, traadte Thor til, og viede det med sin Hammer; det er ved Sandhedens og Virkelighedens Kraft den Bolde (Balder) vies til Opstandelse; Virkeligheden var det jo netop, som her stod sörgende tilbage ved Sporene af den svundne Idealitet; Idealet var det, som Sandheden viede til Gjenfödelse i Virkeligheden. Det er derfor et dybt Træk, at Thor, da Dværgen *Litr* under Indvielsen löb ham mellem Benene, sparkede ham ind i Flammen; thi Litr (Farve, Löd) er Skinnet, er Illusionen, der löber med Haansmil ved *Thors* Side, som Ironien ved Sandhedens, Tvivlen ved Troens*). Mange Væsener vare ved denne Baalfærd tilstede: Odin med sine Ravne, Frigg og Valkyrierne; Freyr i sin Kjærre, forspændt med Galten; Heimdallr paa sin Hest Guldmanke, Freya, agende med sine Katte, og endelig en stor Mængde Rimthurser og Bjergriser. Paa Baalet lagde Odin sin Fingerring, Draupnir, hvoraf *siden* hver niende Nat dryppede otte lige saa vægtige Ringe**); ogsaa Balders Hest fuldt opsadlet blev fört ud paa Baalet.

*) At Litr virkelig er den ydre Forms Sindbilled, sees ogsaa deraf, at Litr er beslægtet med Lóðr, som ved Menneskets Skabelse gav det *fagre Udseende*.

**) Saaledes forklarer en sildigere Tid en Egenskab hos det oprin-

Imidlertid red da Hermodr til Hel, og vi tilföje til Fortællingen herom (S. 135) kun her, at hele *Udmalingen* af dette Helridt tilhörer tredie Periode. Foruden de paa anförte Sted forelöbig indflettede Træk, mærke vi her, at han ved Afskeden blev fulgt til Dören af Balder, at denne sendte med ham Ringen Draupnir som Minde til Odin, medens Nanna, som han ved Ankomsten saae sidde i Höjsædet hos Balder, sendte sit Slör som Minde til Frigg.

De enkelte Træk i disse senere Tillæg til Baldersmythen ere saa subjectiv-digteriske, at man intet Öjeblik kan tvivle om deres Tidsalder. Derimod gjöre vi opmærksom paa det fortrinlige Stof til malerisk Behandling, som er givet i Balders Baalfærd, og pege i denne Henseende paa Skibets Udsmykning, som den sindrige Kunstner ikke vil undlade at skaffe sig archæologisk Kundskab om. Denne Baalfærd blev alt benyttet til kunstnerisk Stof i Oluf Höskuldsens berömte Sal, hvilken Fremstilling blev besjunget af Ulf Uggesön. Men baade Kunstværket og Digtet derom er gaaet tabt; saa meget mere maatte man önske, at en nyere Kunstner vilde föle Begejstring for, hvad der saa mægtig greb de Gamle.

Var Baldersmythen en af Mythicismens fineste Blomster, saa blev den og i Tidernes Löb saa forkrammet, at den tabte hartad baade Duft og Farve. Hos Saxe höre vi nemlig, at Hoder (Hotherus = Höder) var Sön af den svenske Kong Hodbrod (Hothbrodus), istedetfor Odins Sön og Balders Broder. Baldr derimod var Odins Sön og Halvgud. Hoder blev opfostret hos Gefr (Gevar), Nannas Fader. Nanna forelskede sig *i Hoder*, Balder i Nanna. Saa aldeles er Mythen historiseret, saa fuldkom-

---

delige Symbol, ved en vilkaarlig Modification. Draupnir havde længe tilforn sit Navn, og Navnet havde den af sin Egenskab.

men desorienteret er Historien i Behandlingen af det Mythiske! Der fortælles nu videre, at Hoder paa Jagten kom til tre Skovmöer, som kjendte og yndede ham. De fortalte ham, at de vare Kamp-Gudinder, som skjænkede Sejren til deres Venner (altsaa Valkyrierne); de advarede ham for Balder, og forsvandt. Hoder beiler nu til Nanna; men Gevar frygter Balders, den usaarlige Halvguds Vrede. Da erindrer han, at en Skovtrold Mimring (Mimir) ejede et Sværd, der kunde saare Balder, og et Armbaand, som gav Rigdom; og Hoder fratog da Mimring begge Dele. — Da nu Balder beilede til Nanna, fik han Afslag, og leverede derfor Hoder et Slag; Odin og Thor kjæmpede i Balders Hær, og Thor havde en stor Kjölle, der knuste Alt; men Hoder slog Skaftet af Kjöllen, og saa flygtede Guderne. Hoder ægtede nu Nanna, og drog med hende til Sverrige, sit Fædrerige. Paa et Tog til Danmark taber han et Slag mod Balder, og flyer. Desuagtet bliver han senere valgt til Konge af de Danske ved Issefjord, og da han efter sin Broder Adils tillige arver Sverrig, forenede han saaledes begge Riger. Imidlertid kom Balder til Sjælland, hvor en Del af Folket hyldede ham. Hoder iler fra Sverrig med en Hær, men taber Slaget, og flyer til Jylland. Næste Aar drog han hjem, og overlod, kjed af Livet, Rigets Styrelse til sine Mænd. Men engang traf han i en Skov de samme Skovmöer, hvilke nu fortalte ham, at han kunde dræbe Balder, hvis han kunde faae Noget af den rare Mad, hvoraf Balder fik sin Styrke. Et nyt Slag blev uafgjort; men om Natten saae han tre Möer, som bragte Balder hin Spise; i Duggen fölger han deres Spor til deres Hus, og seer nu, at denne Mad lavedes ved tre ophængte Hugg-Orme, hvis Gift dryppede ned deri. Efterat Möerne havde givet ham et Styrkebælte, vendte han tilbage, mödte Balder, og var heldig nok til at saare ham. Efter fölgende Dags Kamp aabenbarede Hel sig for Balder; og saa döde han tre

Dage derefter, og blev höjlagt[58]. — Man seer let, at denne Fortælling staaer i samme Forhold til Baldersmythen, som f. Ex. Kjæmpevisen om Thor af Havsgaard staaer i til Thorsmythen. Rimeligvis er enten et Sagn eller en Vise efter et Sagn Basis for Fortællingen. Hvad imidlertid et dybt Digterblik kan see i en lang og bred Historie, har Evald vist i sin Balders Död, og han har visselig ikke mindre Fortjeneste ved sin romantiske Behandling af Saxes Fortælling, end Oehlenschlæger ved sin klassiske Behandling af Mythen.

En anden Guddom, som Digterne ligeledes med stor Forkjærlighed besang, var *Thor*. Ogsaa han fik i denne Periode Hus og Hjem, Kone og Börn; thi medens man forhen kaldte hele hans Land Thrudvang, tænkte man sig nu et Pallads, hvori han boede, Bilskirnir, med 540 Stokværk; man allegoriserede herved hans gamle Symbol Lynet; Bilskirner betyder nemlig et skjært, klart Mellemrum[59]; at Thor boer i Bilskirner, vil sige, at Lynglimtet, der som et klart Mellemrum oplyser Mörket, er Thors Bolig. Med Hensyn til hans Kone, have vi ovenfor seet, at man i forrige Mytheperiode lod det blive ved et Elskovsforhold mellem Thor og Algyllin, hvilken rimeligvis efter Hymers Död blev gift med Thor under Navn af Sif. Hendes Sön Tyr blev derved Thors Stifsön (idetmindste af Navn), og hun fik nu i sit Ægteskab tillige en Datter *Thrude*, hvis Navn peger paa nært Slægtskab med Thrudheim og Thrudhammeren. Ordet betyder den Stærke, den Sanddru, og Allegorien, at Thrude er Thors Datter med Sif, vil da vel sige, at Djærvheden er en Fölge af Fædrelandskjærlighedens Virkeliggjörelse og Sandhed*).

---

*) Hrungnir kaldes Thrudes Tyv; dette Udtryk foranlediger den Gisning, at Thrude er den Brud, Alviss vil bortföre imod Thors Villie; Alviss maatte da være identisk med Hrungnir, en „hundvis

Thors Kjærre var vel alt i forrige Periode forspændt med Bukke; men deres Navne Tanngnjóstr og Tanngrisnir, d. e. Skjæren med Tænder, synes at være Personificationer af Lynets knittrende Lyd, og altsaa at höre til denne Periode.

Af Thors symbolske Navne Vingthor og Hlorridi gjorde man i denne Periode to selvstændige Væsner, Vingnir og Hlora, Thors Fosterbörn; de ere Personificationer af Lynets Hurtighed og Varme.

Angaaende Thors Bedrifter bemærke vi gjentaget, *at Slutningen* af Hrungnerkampen, som vi ovenfor (S. 99) fremsatte for ikke at afbryde Historien, hörer herhid. Thi en saadan Afmagt hos Thor, at han ikke kunde löfte Jættens Fod af sin Hals, skjöndt han Öjeblikket iforvejen havde dræbt ham, forbyder aldeles at henföre den til de foregaaende Perioder; det er aabenbar en tildigtet Allegori, alene skabt for at faae Thors Sön med Járnsaxa, Magni, indskudt. Upaatvivlelig har Digteren i Hrungnermythen seet et Billed af de *broncebevæbnede Gothers* Kamp med de *stenbevæbnede* Urindvaanere, og saa har han villet sætte andet Capitel af Historien til, ved at give en Allegori om, hvordan Thor, trods sin Broncehammer, dog ikke kunde vinde fuldstændig Sejr over Stenfolket*), og at han först ved Jærnsværdet (Járnsaxa) fik sin absolute Overmagt. Men denne Overmagt fik han kun paa anden Haand ved sine Sönner Modi og Magni, Mod og Styrke. Som Thors Sönner ere de det *sande* Mod, den sande, eller den fra Sandheden kommende Styrke; som Járnsaxas Sönner bleve de först til ved Jærnsværdet. Allegorien vil da sige, at först Jærnsværd gav Gotherne

Jætte", som unegtelig i Asgaard var djærv nok, saa længe Thor ikke var tilstede. See Indklædningen i Alvismál.

*) At Stenvaaben vedligeholdt sig langt ned i Broncealderen, er höjst rimeligt; vi skulde meget fejle om Archæologien ikke afgiver factiske Beviser derfor.

Virkelighedens overvældende Magt; og heri ligger Beviset for, at disse to Guddomme först fremkom i tredie Periode.

Man erindrer, at en Stump af Hrungners Stenkjölle blev siddende i Thors Pande. En Völve, Groa, kom til Thrudvang, og gol Galder over Thor, saa Stumpen i Panden lösnedes. Forat Arbejdet kunde lide bedre frem, vilde Thor glæde hendes Hjerte, og fortalte hende da, at han havde været Nord paa, og var vadet over Elivaagerne, — (de Floder, der udströmme fra Niflheim —); paa denne Tour havde han baaret Groas Mand, Örvandill eller Örvaldi fra Jötunheim i en Jærnkurv paa sin Rygg; dog var der gaaet Kulde i en af hans Tæer, som havde stukket udenfor Kurven; Thor havde derfor afbrudt den, og sat den som Stjerne paa Himlen. Saavidt var Alt gaaet godt; men da nu Thor endelig sagde hende, at nu vilde Örvandill snart kunne være hjemme, glemte hun af Glæde sin Galder, saa Stenen kom ikke lös, men sidder endnu den Dag idag i Thors Pande. — Selv om Jærnkurven ikke var nævnet, kunde man her ikke tage Feil af Jærnalderen; Stjernen Örvandills Taa er rimeligvis en Stjerne i Karlsvognen[60].

Hvor betydelig Thors Styrke voxede ved Jærnets Brug, viser fölgende Fortælling. — Loke, fortælles der[61], var flöjet ud i Friggs Falkeham, kom til Jætten Geirröds Gaard, satte sig paa Taget og kigede gjennem Gluggen ind til Jætten. Denne befol,en af sine Svende at gribe Falken, og medens Svenden nu havde Ondt at gjöre med at kravle op ad Væggen, sad Loke og morede sig over ham; det var altid tidsnok at flyve bort. Men da omsider Svenden kom op paa Taget, og Loke löftede Vingerne til Flugt, hængte hans Födder fast; fanget blev han da, og Geirrödr indespærrede ham i en Kiste, hvor han sultede i tre Maaneder. Endelig kom han paa fri Fod, imod det Löfte, at han vilde före Thor ubevæbnet til Geirrödsgaard. — Paa denne Rejse

tog Thor ind til Gygen Gridr, Vidars Moder. Hun advarede ham mod Geirrödr, og laante ham sit Styrkebælte (see S. 202), sine Jærnhandsker og sin Jærnstav Gríðarvöllr. Videre maatte Thor vade over Vimer-Aa; medens Loke klyngede sig fast i Thors Bælte, stöttede Thor sig til Grides Kjep; thi Strömmen gik saa strid, og Vandet steg saa stærkt, at det midt i Aaen skyllede ham om Hagen, hvilket vil sige Noget for Den, der ellers med Lethed vadede over Verdenshavet, hvor Jormungand laae. Men alt som Vandet steg, voxte Thors Styrke; og tilsidst fik han Öje paa en af Geirröds Döttre, Gjálp, der stod ved Flodens Udspring tværs over Flodlejet, med en Fod paa hver Side; fra hende kom Höjvandet. Thor tog en Sten, sigtede, og traf hende, og idetsamme var han under Flodbredden, hvor han kom iland ved at holde sig i nogle Rönnepurler; deraf Ordsproget: Rön er Thors Redning*). Han kom da nu til Geirrödr, hvor der blev ham anvist et Herberg; men da han satte sig paa den eneste Stol, der var, foer den ivejret med ham, saa han for ikke at slaaes mod Sparværket maatte sætte Grides Kjep imod det; og da han med den trykkede Stolen ned, hörte han en stærk Knagen og et Skrig under sig. Han opdagede da Geirröds Döttre Gjálp og Greip, som havde siddet under Stolen, og skudt Rygg; men nu vare de knækkede i Rygg-Raden. Thor blev nu budt ind i Hallen til Leg; Langilden brændte langs ad Gulvet; Geirröd greb, da Thor kom ligeover for ham, en gloende Jærnkile med en Tang, og slyngede den imod ham; men Thor greb den med Jærnhand-

*) Om Ordsproget virkelig kommer deraf, er vel et Spörgsmaal; thi en Rön kaldes en fra Kysten tæt under Vandskorpen fremskydende, med Sten og Klövertang dækket Sandflade; der er som oftest dybt Vand ved Siderne. En saadan kunde helt vel kaldes Thors Redning, hvorimod Ordsproget synes meningslöst, naar man skal tænke paa et Rönnetræ.

skerne; nu kröb rigtignok Jætten i Skjul bag en Jærnsöjle; men Thor slyngede Kilen saa vældigt, at den gik först gjennem Söjlen, saa gjennem Jætten, saa gjennem Væggen, og endelig ned i Jorden udenfor.

Hvor langt denne Historie staaer under de gamle, ædle Mythers Aand, er klart nok; fast alle Navne, som forekomme her, have Hensyn til Metaller; Griðr er en Gyge, boer altsaa i Huler og Bjergværker, hvorfor ogsaa hendes Stav og Handsker ere af Jærn; Geirröðr er en Personification af Jærnvaabnenes Styrke, Gjálp en lignende af Vandets Skvalpen, Greip af Bjergklöften eller Stollen; kort: det Hele er en Allegori over Bjergværket; men selv her kan Lynet slynge Tordenkilen. *Metalkongen* (Geirröd) boer der; hans Döttre ere Stollen og det fremspringende Vand o. s. v. — Ogsaa denne Mythe er senere bleven hisoriseret ligesom Rejsen efter Hammeren og mange flere; rimeligvis har det været en tabt Kjæmpevise, hvorpaa Saxe grundede sin Fortælling om Thorkel Adelfar[62].

Af de allegoriske Fortællinger om Thor staaer kun tilbage den, som ved Oehlenschlægers Bearbejdelse er bleven Alle bekjendt, nemlig Thors Rejse til Jötunheim. Vi indskrænke os til at fortælle denne comiske Rejses Hovedmomenter. — Thor var kjört ud med Loke, kom om Aftenen til en Bondefamilie, slagtede og kogte sine Bukke, og lod Bönderfolkene med deres Sön Thjálfi og Datter Röskva spise med sig; men Thjálfi bröd en Splint af det ene Bukkeben, saa næste Dag, da Thor ved Hammertegnet gav Bukkene Liv, haltede den ene. Til Erstatning beholdt han Thjálfi og Röskva, og drog med dem videre. Om Natten fandt de en Hjelm*), og gik derind for at sove: den havde en Tilbygning, eller et

*) d. e. en Bygning, hvis ene Ende er aaben. Ordet bruges i Fyen især om et Skur til Korn.

Kammers, paa den ene Side. De gik ind for at sove, men vaagnede senere ved et Jordskjælv med meget Bulder. Thor satte sig i Dören med Hammeren i Haanden, men de Andre sögte med Angst ind i Kammerset, og de vare saare bange. I Dagningen saae Thor, at Aarsagen til Jordskjælvet og Bulderet var en Mand i Skoven, som snorkede hart. Bleg af Harm spændte Thor sit Bælte; men blegere blev han, da Ræklen idetsamme rejste sig, og spurgte gemytlig: „hvor har du gjort af min Handske, lille Thor"? Da vendte sig Midgaards Værge, og saae, at Huset, hvori han havde sovet, var Jættens Bælgvante, Kammerset dens Tommeltot. Skrymir, — saa hed Jætten, — gjorde nu Fölgeskab, og snörede sin Madpose sammen med de Andres. Næste Aften sagde han ved Nadverstid: „ja nu vil jeg tage mig en lille Lur, saa kan I Andre spise Nadver imens". Og han tog sig en Lur, og han snorkede hart. Thors Tarme skrege, og han vilde löse Madbrogen, men han mægtede ikke at löse en eneste Knude; vred greb han sin Hammer, og slog Skrymer i Hovedet, men denne vaagnede kun derved, og spurgte gemytlig: „naa, har I taget jer Qvelsnadver? Jeg troer ellers, at der faldt mig et Blad i Öjnene". „Ja vel har vi spist", löj Thor; og hans Tarme vidnede skrigende imod ham, og han sukkede: „Wessel har Ret! thi uden Mad og Drikke er Helten ingen Ting". — Atter snorkede Skrymer saa det gjaldede i Skoven. Det var alt blevet Midnat. Da greb Jætters Skræk sin Hammer; han knugede den, saa Knoerne bleve hvide, og han mumlede pathetisk: „Har da Johannes Evald löjet, da han skrev, at

Bjergtrolden zittrer for min Hammer,
at Jætten blegner naar den rammer,
og Klipper falde, naar jeg slaaer"?

og han löftede Hammeren, og slog til, saa Spidsen sank dybt i Jættens Hjerne, og Jætten — vaagnede, og spurgte

gemytlig: „faldt der ikke et Agern ned, og vaagnede mig"? og han vendte sig paa den anden Side, og snorkede hart. Der undslap Thor et hult „Ha"! og han ventede til det atter rungede i Skoven af Jættens Snorken. Da stod han op, tog Löb til, svingede Hammeren, og den sank i til Skaftet; men — Skrymer vaagnede, og strög sig over Ansigtet, og sagde gemytlig: „See god Morgen, Thor! alt saa tidligt oppe? jeg blev vaagnet ved en Qvist, som faldt mig ned i Hovedet. Ja nu kan I ikke tage Fejl af Vejen til Udgaard, saa jeg vil nu gaae mit Skud; farvel og Guds Fred"! — Thor med Fölge gik da videre, indtil de ved Middagstide saae et höjt Pallads for sig. Borgeleddets Tremmer sade efter Forhold ikke just langt fra hinanden, dog kunde Aserne mageligt krybe derigjennem. I Hallen sad Udgaardsloke med sine Mænd, af hvilke den Mindste var större end den största af Friedrich den Andens Gardere. Lige saa gemytlig som Skrymir spurgte nu Udgaardsloke: „Er Du Lille der Aukathor, saa siig mig hvad Du kan af Kunst eller Klögt; thi ved mit Hof findes kun sande Talenter". Loke tog Ordet, og sagde: „jeg takker Gud for en god Appetit, og tærer min Mad med grumme Hastighed; det er en velsignet Kunst, som jeg strax gad pröve med en af dine Mænd". Udgaards Drot vinkede en Mand, der hed *Loge;* et Ædetrug blev sat midt imellem dem, og de aade begge svarligen; men da de mödtes midt i Fadet, og Loke kun havde afgnavet Kjödet, havde Loge tillige ædt Benene og Truget. Ikke bedre gik det Thjálfi, som skulde löbe omkaps med en anden af Udgaards Helte, der hed *Huge*; thi Thjálfi tabte complet. „End Du", sagde Udgaardsloke til Thor, „hvorudi har Du din Dygtighed"? Thor raabte: „drikke, drikke! det veed man dog hvad er; det Andet veed man ikke; deri har min Ven, Værten i de brutale Klappere, Ret". — Et Drikkehorn blev bragt, og Udgaardsloke sagde: „i eet Drag

tömt, er vel drukket, i to gaaer det an, i tre kan en Sinke gjöre det". Lidt langt var det samme Horn; Enden laae udenfor Stuen; men Thor var törstig, og han drak mens han aarkede; men da han tog fra, var det neppe kjendt, at han havde drukket. Anden Gang drak han, saa man dog nu kunde bære Hornet uden at spilde. „Paree"! raabte Udgaardsloke, „i tredie Drag tömmer Du det"; og Thor drak, til Stuen gik rundt omkring Bordet; men Hornet var ikke tömt endda. „Hm", smidskede Udgaardsloke halv höjt, „ikke andet end saadan en Karl! Hör, lille Thor, bliv ikke vred! men jeg gad dog nok seet, om Du kan löfte min graa Kat, som löber hist henne". Midgaardsormens Dödsfjende satte sin Haand under Kattens Bug; men alt som han löftede, skjöd Kater Murrs Frænde „einen anmuthigen Katzenpuckel", og Thor mægtede ikke at löfte den höjere, end at den slap Jorden med det ene Ben. „Donner und Wetter"! brölte Thor, „jetzt bin ich böse", og Loke, som saa temmelig godt kunde Tydsk, fattede Vinket, og bad sin Fostermoder, *Elle*, en gammel, runken Kjærring, at brydes med den lille Thor. Pröven begyndte; Thor anstrængte sig, saa hans Pande dampede; men Kjærringen stod fast, og Thor sank i Knæ. Da böd Værten dem standse, og med et fint Smil bad han Thor tage tiltakke hos sig Natten over. Næste Morgen indtoge de en Dejeuner, hvorpaa Udgaards Drot ledsagede sin höje Gjæst et Stykke paa Vejen; men da han tog Afsked, bad han sig befriet for Thors Besög i Fremtiden. Du kan jo nok vide — var omtrent Meningen af hans Tale, — at hos mig er Alting Blændværk, og Du, som i dit Hjem kun er vant til nögen Sandhed, vilde, snart ödelægge mit skjönne Rige; vi kunne jo være gode Hver for sig, og gode Venner indbyrdes; men saa ofte Du behager at gjæste mig, skal jeg ved fin Diplomatik vide at redde mig; stedse vil Du i mit Rige synke i Knæ, stedse komme tilkort, hvor Illusionerne herske. Thi

vid, jeg selv var Skrymer; Madposen havde jeg bundet med en fortryllet Jærnring; de tre Hammerslag seer Du Spor af i Bjerget derhemme, hvor Du har slaaet tre firekantede Dale; jeg skjöd nemlig Bjerget mellem mig og Hammeren. Loge var *en personificeret Lue,* og den fortærer Mere, end Asloke mægter; Huge var *min Hug* (Tanke), som visselig löber stærkere end Thjálfi; og hvad Drikkehornet angaaer, laae Enden i Havet, som Du næsten har tömt; Du ene mægter at styrte Fjælde og tömme Verdenshavet; men idet jeg har den Ære at tage Hatten af for Dig, beder jeg Dig erindre, at jeg er paa min Vis lige saa stærk som Du; thi Illusionens Styrke er al pari med Sandhedens; jeg tillader mig derfor at lægge Dig paa Hjertet, at Du ikke hovmoder Dig; thi din Magt har sine Grændser; og disse Grændser ere bestemte ved — min Kat, det er at sige ved Midgaardsormen; thi selv Falskheden er en Illusion, som har sit Hjem og sin Sovepude under min Throne. Katten var *Midgaardsormen,* og hvor stærk Du end er, vil Du dog aldrig kunne löfte mere end dens ene Ben fra Jorden. Og tro Du mig, min gamle Ven! saa længe som Du er i Midgaard, vil Katten som en Slange snoe sig om Verden, og danne den Cirkel, hvori Du selv er Centrum; og just fordi den begrændser din Magt, kunde min gamle Fostermoder Elle knuge Dig: *Ælde* vil styrte Dig, men ikke mig; jeg beder Dig, omgaaes mig som Ven, men — en distance; sluttelig bevidner jeg Deres Majestæt min hele Hengivenhed. Thor vilde svare med Hammerspidsen; men Illusionernes Konge og hans Borg var forsvunden, og Sandhedens Fyrste stod flau paa den flade Mark.

Den philosophiske Grundtanke, som er gjennemfört i denne mythiske Allegori, i Forening med de rene Personificationer: Skrymer (d. e. Skrömt), Loge, Huge, Elle, samt Fremstillingen af Thors Afmagt, hvorved han vises i sit Forhold til Virkeligheden og Illusionen, er afgjörende

Bevis for at Mythen skriver sig fra tredie Periodes Slutning, da Forfatterens *Tro* er aldeles ophævet af hans philosophiske Erkjendelse. Derfor kan han fra sit Standpunkt lade Thor gjöre sig skyldig i Lögn og Falskhed, tildels endog i Lumskhed, for Skrymer. At Scenen er forlagt til Udgaard, Jætternes, Illusionernes, det Ubegribeliges Hjem, er et Vink om, at ogsaa Finnerne dyrkede en Loke, der af Gotherne blev kaldet Udgaards Loke, og som af Forfatteren til Mythen skarpsindig er benyttet som Personification af det Usande; altsaa som Thors Modsætning, — en Sandhed, hvorom Alle maa være enige. —

Der staaer kun tilbage af Thorsmythen at nævne, at der er en anden Sang, som er en ren Gluff over Thor, og som langtfra ikke röber det dybere philosophiske Blik paa Verden, som den nysnævnte Mythe, men alene synes at være bleven til som Spotvise over Thor. Idetmindste vil man efter den mythiske Kritiks nærværende Standpunkt neppe kunne tilhjemle den anden Tendens. Dens Indhold er kortelig, at Thor kom til et Færgested, hvor Færgemanden Harbard ikke alene ikke vilde sætte ham over, men endog overdængede ham med Spot. Vi tilföje her, fordi just en Strophe i denne Sang nævner det[63], at det var Thor, som dræbte Thjasse, Öllvalds Sön, om hvem vi ovenfor have talet, og satte hans Öjne paa Himlen som Stjerner til Minde om denne Bedrift.

Om *Mimer* maa det bemærkes, at man rimeligvis, da i anden Periode Heimdallsmythen var bleven uddannet, i sildigere Tider, da man begyndte at bringe Mythekredsen i System, og reflectere derover, ansaa Visdommens yngre Gud, med sin ejendommelige Character for en Sön af den urgamle Visdomsgud (see ovf. S. 210). Hvad Under, at man omsider mente, at Heimdall, skjöndt han var ejendommelig forskjellig fra Mimer, dog gjorde Denne

overflödig, og at man saaledes tilsidst antog, at Odin under Navn af Svidur og Svidrir drog ned, og dræbte Mimer (Sökkmimer, d. e. den i Dybet boende, eller ved Mimerskilden boende Mimer, i Lighed med Sökkvabekkr, hvorom nedenfor), Mjótviðnirs berömte Sön[64], hvorefter da Odin beholdt hans Hoved, som han derefter tidt raadspurgte[65]. Den historiserende Mythographi siger, at Mimer kom som Gidsel med Hænir til Vanerne, og dræbtes af disse, hvorpaa hans Hoved blev sendt til Odin, som da tilberedte det, og galdrede over det, saa det kunde tale med ham. Men Mimer levede i sin Sön *Heimdallr*, og det er her af Interesse at vide, at Heimdalls Sværd kaldes *Hoved* (thi Hovedet er stedse den Vises Sværd), og at *Loke* blev af Heimdall gjennemstunget med et Mandehoved[66]. Fortællingen om Heimdall, der under Navn af Ríg vandrede om og indstiftede Stænderne, hörer som ovenfor berört til denne Periode (see S. 123).

Vi komme nu til en Række af Guder, som hovedsagelig skylde Allegorikens Periode deres Tilværelse. Frigg fik nemlig i denne Periode adskillige Tjenerinder; blandt disse især *Fulla*, *Gná* og *Hlyn*. *Fulla* er en Personification af Fylden og Frugtbarheden, altsaa en Personification af Friggs nödvendigste Egenskab. Hun passer paa Friggs Fodtöj, og er naturligvis hendes fortrolige Veninde. Hun fremstilles som en fyldig Jomfru med udslagne Lokker og Guldbaand over Panden; hun bærer Friggs Pynteæske. Til hende sendte Nanna som Mindetegn en Ring med Hermod, — et allegorisk Træk, som stadfæster Rigtigheden af den Plads, vi ovenfor have givet denne Del af Baldersmythen. *Gná* er Friggs Sendebud, og altsaa nærmest en Parallel til Iris. Gjennem Luft og over Hav gallopperer hun paa sin Hingst Hófvarpnir, d. e. Den, som kaster med Hovene. Hun er rimeligvis en Personification af „Dronningblikket", som Grundtvig siger, det dels Knibske og dels Majestætiske

hos den sande Qvinde. Ordet udtales Gnaw, og findes endnu i Ordet gnaven o. s. v. *Hlyn* vogter Friggs Yndlinge for Fare; Ordet betyder *den Lune*, Den, der giver *Lyelse*[67], d. e. mild og lun Varme (giver *Ly* og Læ). Lægge vi nu Mærke til, at Frigg selv oprindelig kaldes Hlín, fordi Almoderen stedse frelser sine Börn fra Fare, saa see vi, at Friggs Tilnavn (Hlín) i tredie Periode gik over til at blive en selvstændig Person, og at altsaa *baade Fulla, Gná og Hlyn, Fylden, Majestæten og Ömheden, — Egenskaber, der ikke kunne tænkes borte fra Frigg, — bleve udsondrede som selvstændige Væsener; man oplöste Frigg, og gjorde tre Gudinder af hende, tre Personificationer af det ene Symbol.*

Med Freya gik det ligesaa. *Sjofn* vender Menneskenes Sind til Elskov; *Lofn*, d. e. den Tilladende, bevirker, at Odin og Frigg tillade, at ulykkelige Elskende maa faae hinanden; *Vör varer* paa de Elskendes Eder, og straffer al Utroskab; *Snotra* er Yndens Gudinde, som giver Menneskene yndige Lader og Snildhed. Alle disse Gudinder ere oprindelig Dele af Freyas Væsen. Angaaende mindre Enkeltheder ved Freya, som egentlig tilhöre denne Periode, henvise vi til S. 114. Vi see da, at alle disse mindre Gudinder fuldkommen ere at betragte som Personificationer, aldeles parallele med Grækernes og Romernes personificerede Guddomme. Saaledes er Fulla Ubertas. Andre lignende ere Pax (*Εἰρήνη*) Victoria (Νίκη) o. s. v. o. s. v.

Ogsaa de forskjellige Videnskaber, som i denne Periode begyndte at udvikle sig, bleve personificerede; saaledes Lægekunsten ved Gudinden *Eir*[68], d. e. Den, der giver Velbefindende, = Hygiæa.

Vigtigere er *Historieskrivningens* Musa, *Saga;* da Historieskrivningen först opkom i denne Periode, kunde dens Personification ogsaa först nu fremtræde. Svale Bölger strömme over hendes Bolig Sökkvabekkr, hvor

alle Dage hun og Odin drikke af gyldne Kar [69]. Allegorien heri kan ikke miskjendes: der hörer *Aand* til at være Sagamand, d. e. historisk Fortæller; og da der ogsaa hörer historisk Kundskab til, vilde upaatvivlelig Mimer have deltaget i Drikkelaget, om han endnu havde levet. Hans Navn Sökkmimer peger virkelig paa, at han næsten havde hjemme i Sökkvabekkr, om ikke ellers Sökkvabekkr igrunden er identisk med Mimers Kilde. Thi Sökkvabekkr betyder Dybets Bæk, en dyb rindende Ström. Dog staaer den ikke i *udtrykkelig* Forbindelse med Mimers dybe Vande; men den nævnes alene som allegorisk Billed paa den levende og aandrige, mundlige Fortælling, der hos Sagamanden strömmer frisk over Læben fra Sjælens Dyb, og i denne friske Ström boer unegtelig Saga.

Veltalenheden eller Talekunsten overhovedet fik nu ogsaa sin særegne Gud i Bragi *), d. e. Taleren. Han er altsaa en Personification af en af Odins oprindelige Egenskaber, ligesom Saga. Han forestilles langskjægget. Han er en ypperlig Skjald, fordi Den, der skal tale vel, naturligvis maa have et poetisk Blik [70].

Bragi var gift med *Idunn*, Foryngelsens Gudinde, i hvilket Ægteskab Allegorien er kjendelig nok. Naar vi her erindre Gudernes snævre Begrændsning og deres Afmagt, vil det ikke undre os at höre, at de trængte til Foryngelse, og ligesom deres övrige Egenskaber vare udsondrede som Personer, — (Kategorier, under hvilke man stræbte at erkjende dem), — blev da nu og deres evige Ungdoms-Kraft til et personligt Væsen, da nu ogsaa dette Punkt kom frem for Reflexionen. Tredie Periodes Personificationer ere at betragte som et mythisk System af Billed-Kategorier, en Allegori-Logik, ved hvis

*) Besl. m. t. Sprache; Ordet findes endnu i det rothvelske Sprog, hvor *en Præst* hedder Brægr (*ikke* „en Bræger").

Kategorier man gjorde sig Gudernes Væsen og Virkelighed indlysende. Asernes Grundvæsen, deres *evige Kraft* fremtræder da blandt disse Kategorier som selvstændig Gudinde, *Idunn*. Hun er den evige Livs-Kraft, der nærmest viser sig i Ungdommen, og vil derfor kunne paralleliseres med Hebe. Hun gjemmer i en Æske Foryngelsens Æbler, som strax gjengive de ældende Aser deres Ungdomskraft, naar de bide i dem. Hun kaldes derfor den forudvidende og ömme[71] (Nanna); hendes Herkomst er dunkel, og der er Grund til at formode, at hendes Navn kun er et Tillægsnavn til Urd[72]; idetmindste var hun *nedgledet fra Yggdrasill* til Dværgene[73]; ogsaa Odin havde hængt paa Yggdrasill; og erindre vi, at Asketræet gjemte den evige Livskilde under sig, ved hvis Vande hele Verdensudviklingen vedligeholdes, saa er det smukt tænkt, at Idunn nedsynker derfra, *som Træets personliggjorte Kraft*. „Livskraften i alt Levende udspringer fra Visdommen i Verdensordenen", — dette er Philosophemet, hvorom den mærkelige „Odins Ravnesang" drejer sig. Man tænkte sig da Idunn tillige som vis[74] og forudvidende. Som Foryngelsens Gudinde, beslægtet med Alfer og Dværge, danner hun Modsætning til Dáinn og Thráinn, Dödens og Dvalens Repræsentanter. Paa en höjst mærkelig Maade aabenbarer Odins Ravnegalder, dette ypperlige Digt, Erkjendelsen af Asernes Skröbelighed og Ælde, og af at Idunn ved at blive Brages Hustru, og saaledes faae Sæde i Asgaard, blev deres frelsende Genius. Men hele Digtet betragter Gudelivet kun som en Allegori af Naturens Kræfter, og er et eclatant Bevis for Rigtigheden af vor mythiske Anskuelse. Naturens Kræfter indslumre, ɔ: Idunn sover i Jordens Skjöd, og Aserne ældes; men Sommeren kommer atter, ɔ: Idunn vaagner, og Aserne forynges: dette er Themaet. Digtet begynder nu med et almindeligt Blik over Gudevæsenerne. Derefter siges, at Aserne forgjæves gruble, deres Tvivl forvirre Verdens

Runer for dem, d. e. de tvivle om Verdens- og Natur-Lovenes Visdom. De skulde vogte Urds Foryngelses-kilde[75]; men Störstedelen mægte de ikke at værge; d. e. Aserne skulde værne Foryngelsens (Urds) Kilde og sörge for at Skabningen stedse havde Kraft; men „forstörstedelen mægte de det ikke", siger Digteren; „derfor söger deres Tanke[76] andetsteds (söger Hjælp andetsteds); den frygter for Skabningens Nöd, hvis den dvæler; thi en tung, en dunkel Dröm tykkes dem Döden[77]. Alt svinde Dværgenes Kræfter (Naturkræfterne); Verden synker ned i Ginnnungs Mörke; Alt peger paa Livets Forsvinden". *Efter denne Exposition* siges videre: Den forkloge Dise (Idunn, rimeligvis identisk med Urd) dvæler i Dalene, nedsjunket fra Yggdrasills Ask; thi Alfernes Ætlinge, de ældre af Ivaldes yngste Börn (Dværgene, hvis Kræfter ere svundne), kaldte hende (Idunn, d. e. den Virksomme, Ömme, Altnærende). Men det hugede hende ikke dernede i Jorden; hun frös i Alderdommens, — de afkræftede Dværges, — kolde Boliger, og Guderne sendte hende derfor en Ulvebælg; hun iförer sig det varme Peltsværk, glæder sig, og hendes Ansigtsfarve bliver atter livlig. Odin sender nu den vise Heimdall ned til hende forat fritte hende, hvad hun vidste om hver en Verden; *Bragi og Loki* skulde fölge med; — hvor naturligt! naar Ilden en seen Efteraarsaften blusser i Ovnen, (d. e. naar Loke sidder hos den afmægtige Idunn), hvad hörer man da heller end Sang og Eventyr (d. e. Brage hos Idunn). De red da de lange Veje, men Odin lyttede i Hlidskjálf. Heimdall udspurgte hende; men *hun svarede kun med Taushed og Taarer* (d. e. Efteraarets Regn er Foryngelsesdisens Taarer), — og saa ofte hun vilde standse dem, randt de paany. Da kom *österfra*, fra den *iskolde Jætte* (Östenvinden bringer Vintrens Frost) den Tryllestav (sövndyssende Stav), hvormed Dáinn (Dödens Genius) hver Nat inddysser eller sövnslaaer Alle, og Gudinden

hendaanede. Da vendte Heimdall og Loki tilbage, men Bragi blev der forat vogte hende, — og her har man maaskee först ladet ham komme i et inderligt Forhold til hende. — Hos Odin i Valhall var der imidlertid muntert Gilde; Guderne udspörge over Maaltidet Heimdall, Gudinderne Loke om Rejsens Udfald; men de svarede, at det havde været umuligt at faae Svar af Qvinden. Under dette bröd Thusmörket frem, og Maaltidet led til Enden; da opfordrede Odin Alle til, om Natten at gruble over nye Raad, og overveje dem til Morgenen. Nu hilse Alle Odin og Frigg, og forlade Gildet; Natten forlöber, Morgenröden bryder atter frem, og dermed ender Digtet. Da imidlertid Odins Ord paa det Bestemteste forudsætte en Raadsforsamling den fölgende Morgen, kan man ikke betænke sig paa at erklære Digtet for et Fragment, hvis Fortsættelse udentvivl, — hvis den nogentid har været til, — har indeholdt Brages Gjenkomst til Asgaard med Idunn, hvorved Asernes Sorg blev hævet, og Digtet fik sin Runding. Man seer forresten, at det ikke er saa mörkt, som man hidtil troede. Thi hele Tendensen er uimodsigeligt at skildre Idunn *som Vaarens og Foryngelsens „forudvidende" Gudinde* (= Urd, see S. 82), der om Vinteren slumrer i Jordens Skjöd. Gangen i Digtet er nemlig denne: Foryngelsens Gudinde nedglider fra Verdenstræet, d. e. Naturkræfterne svinde; men hos Dværgene (i Jorden) fryser hun, hyler sig i Vinterklæder, og Kuldens Violer svinde atter fra hendes Kinder. Med Verdens Vægter fölge nu Digtekunstens og Ildens Gud, — Heimdall for at fritte hende om Verdens Skjæbne, de to Andre som passende Vidner. Men hun tier og græder, og neppe standsede, flyde hendes Taarer paany. Dette Træk minder saa levende om Nordens Efteraar, da Himlen kun har Taarer til Vederqvægelse for Jordens Börn, at det ikke kan misforstaaes. Derpaa kommer den Alt inddyssende Vinter („Dáins Sövntorn kom öst fra den iskolde

Jætte"), og — Vaarens Gudinde ligger slumrende i Jordens Skjöd. Vi tör saaledes antage Ravnegalderet for en Ode til Vaarens Gudinde, der forynger hele Naturen[76].

En upaatvivlelig meget yngre Mythe fortæller os, at Odin, Loke og Hænir paa en Fjeldtour lede Hunger; da de i en Dal saae en Flok Qvæg, slagtede de en Oxe, og satte den paa Ilden; da de et Par Gange havde seet til den, og den ikke vilde blive mör, hörte de en Örn, som sad i en Eg over dem, og som sagde, at det var dens Skyld, samt at Kjödet aldrig skulde blive mört, med mindre de gave den sin Del deraf. Da de lovede det, flöj Örnen ned, og tog, da Kjödet var södet, strax til sin Del det Bedste og Meste af Oxen. Arrig greb Loke en Stang, hvormed han drev et Slag over Örnen; men — denne spredede Vinger, og da hang Stangen fast ved Örnehalen, og Loke ved Stangen, og nu flöj Örnen over Stok og Sten, saa Loke troede at Armene skulde slides fra Kroppen, og först da han lovede at skaffe Idunn uden for Valhall med hendes Æbler, slap han lös. Paa den berammede Dag sagde han til Idunn, at han i Skoven udenfor Asgaard havde fundet nogle Æbler, som vare nok saa gode som hendes, og saaledes lokkede han Iduun ud med hendes egne, for at anstille en Sammenligning. Da kom Thiasse, Jætten, igjen i sin Örneham, greb Idunn, og flöj bort med hende. Aserne bleve nu gamle og graae; der blev holdt Thing, og der fik man da ved Inqvisition at vide, at Nogen havde seet hende gaa ud af Asgaard med Loke. Denne blev nu truet med Pinebænken og spansk Inqvisition, saa han lovede at bringe hende tilbage; i Friggs Falkeham foer han til Jötunheim, traf heldigvis Idunn ene hjemme, mens Thiasse var ude at fiske, gjorde hende i Hast til Svale, og flöj bort med hende mellem Klöerne. Men Thjasse, som strax efter kom hjem, og savnede Idunn, flöj efter Loke i sin Örneham. Saasnart Aserne fik

Öje paa dem, og saae, at Falken med Svalen var kommen vel indenfor Asgaards Hegn, gjordeøde en stor Ild, og saa hart forfulgte Thjasse dem, at han flöj lukt over Baalet uden at kunne standse sin Fart; han sved da Vingerne, og saa gjorde Thor Ende paa hans Liv, og satte hans Öjne paa Himlen til Minde[79].

At Jætten önskede at have Foryngelsens Gudinde hos sig, er kun i tredie Periode fuldkommen analogt med, at Jætterne i anden Periode vilde have Freya: isandhed ingenlunde uden sin Betydning! Forresten er der nogen Sandsynlighed for, at hele denne Mythe skal sige, at om Vinteren var Idunn hos Jætterne (d. e. i Dvale i den frosne Jord), men ved Forsommerens Begyndelse, da Varmen kom i Vejret (d. e. Loke, Ildens Gud, hentede hende *som Svale*), kom hun med Svalerne tilbage til Asgaard. Den hele Fortælling er saaledes kun en anden Allegori paa Ravnesangens Thema. At den hörer til tredie Periode, ligger ligefrem deri, at Aserne trængte til udenfra kommende Hjælp for ikke at döe; hele den til Grund liggende Forestilling forudsætter, at Mythicismen var sin Ende nær. Forresten har Mythen en særegen Interesse derved, at den giver Oplysning om, ved hvilken Lejlighed det var, Thor fik Ram til Thjasse, Jætternes gamle Repræsentant; hans Datter Skade kom til Asgaard efter Faderens Död for at hævne hans Drab (See ovf. S. 154).

Vi komme nu til et Sagn af en ganske anden Beskaffenhed, men som dog maa have havt en ikke ringe Udstrækning i sin Tid, da vi finde det hos mange af de gamle Forfattere, skjöndt rigtignok i forskjellige Tidsaldere. Vi ville imidlertid saavidt, som det lader sig gjöre, samle dem alle i Sammenhæng.

Da Odin var i Spidsen for Aserne kommen til Odins Ö i Fyen, sendte han Asynien *Gefjón*, (— om hvem der siges, at til hende kom ethvert Fruentimmer, der

döde som Mö, og at hun kjendte Skjæbnen i Tiden lige saa godt som Odin selv, —) til Kong Gylfi i Sverrig, hvem hun saa behagede, at han gav hende en Dags Plöjeland i sit Rige. Derpaa drog hun til Jötunheim, og avlede der fire Sönner med en Jætte, hvoraf man maae slutte, at det er en fin Ironi, at alle rene Jomfruer efter Döden komme til hende. Disse sine fire Sönner gav hun Oxeskikkelse, og plöjede saa med dem et Stykke Land ud af Sverrig Vester paa mod Odins Ö, hvilket hun kaldte Sö-Lund (Sjælland); en Sö blev der paa det Sted, hvor Landet i Sverrig för havde ligget, og denne Sö hedder endnu idag Lögren (udt. Löjren) en Arm af Veneren. Gefjon ægtede nu Skjold, som skal være en Sön af Lödr. Som et lidet Barn kom han ganske alene drivende til Land i en Baad uden Aarer, og der laae han og sov med et Korn-Neg under Hovedet, men omgiven af lutter Vaaben. Folket kaldte ham *Skjold*, og gav ham en omhyggelig Opdragelse. Som Dreng bandt han alt en Björn i sit Bælte, og femten Aar gammel var han alt fuldt udvoxet; og gjorde Folket ham da til Konge, efter hvem alle danske Konger kaldes Skjoldunger.

Han regjerede i Hedebye (Byen Slesvig) og alle Lande om Östersöen skattede til ham. Da han var bleven gift med Gefjon, flyttede de til Hledre (Lejre) hvor da Regjeringens Sæde blev. Han blev omsider gammel og mæt af Dage, og befol saa, at naar han var död, vilde han lægges paa et Fartöj, og drive bort, som han var kommen, hvilket og skede[80].

Gefjon betyder *Glæde*, og at hun ved Jætters Hjælp, hvem hun selv havde avlet, plöjede Sjælland ud imod Fyen, hvorfra hun af Odin var udsendt, synes at være en Allegori, som tilkjendegiver, at Sjælland fra Fyen af, blev vundet for det danske Rige, og det ved Urindvaanernes Hjælp. Skjold synes en Personifica-

tion af Landets Frodighed, der trives bag Tapperhedens Skjold. Folkeglæden ægter ham og deres Kongesæde bliver Lejre. Det Hele er altsaa en Parallel til Rigsmál, sigtende til det danske Riges Stiftelse[81].

Da Talen her har været om Skjold, efter hvem Skjoldungerne fik Navn, vilde her være Stedet til ogsaa at omtale Kongestammerne paa de to Nabo-Throner, nemlig Ylfinger og Skilfinger; men denne forviklede Sag hörer mere hjemme i en speciel Undersögelse, og vi henvise derfor til det Bedste, som derom er skrevet, nemlig Grundtvigs Nord. Myth af 1832 S. 566 fgg.

Endnu staaer der kun tilbage at nævne, at ogsaa blotte Phænomener i Naturen bleve personificerede i denne Periode. Det stormende Hav blev til en Gud, Ægir, d. e. den Skrækkelige; han var gift med Rán, d. e. den Ranende, som i sit Næt fanger de Skibbrudne. De have ni Döttre, der alle sigte til *Bölgen;* og da de ni kun betyde et ubestemt Antal, er Meningen kun den, at Bölgerne ere det oprörte Havs Döttre. Af deres Navne mærke vi *Dufa,* Duvning, *Hefring* den Svulmende eller Stigende, *Uór* den Vaade, *Bylgja* Bölge, *Blodughadda* den Blodhyllede, o. fl. Senere antages Ægir for Konge i Jylland, hvor Helge skal have gjort ham tilligemed Heske og Hler til Jarler. Det maa da sagtens have været paa Vestkysten mellem Klitterne han regjerede, hvor det skrækkelige Hav med blodslörede Bölger tvinger Havgasserne til at knæle for sig, og dyrke sig som Gud. Der spænder jo endnu daglig Rán sit Næt og fordrer sine Offere. At han har regjeret paa hele Vestkysten lige til Ejder sees ogsaa deraf, at denne Flod fik sit Navn efter ham; thi „Ejder" er fremkommet af Ægis Dyr, Ægirs Dör.

I Modsætning til Ægir var Hler Gud for det stille Hav. Navnet have vi i Ordet Læ, og da han jo er en hel venlig Mand, er det ikke saa underligt, at

hans Undersaatter kaldes Alfer. Ogsaa han gjöres til Konge i Jylland, og navnlig paa Læsö, der er opkaldt efter ham.

Allegorien er endnu videre gjennemfört i hans Slægtregister, idet han nemlig gjöres til Broder af Háloge (den höje Lue) og Kári (Vinden), alle tre ere Sönner af Fornjot, *den gamle Jætte*. Lægge vi Mærke til at Hler er et kymrisk Ord, der betyder Hav; at fremdeles Loge og Kaare (Kári) dyrkedes som Guder hos finske og lappiske Folk, saa bliver det sandsynligt, at ligesom Lapper forgudede Ild og Storm (Loge og Kaare), saaledes Kymrer Havet (Hler, Llyr) og vi have da her Levninger af Urindvaanernes Naturtilbedelse. For Gotherne derimod, som aldrig vare Ild- eller Vandtilbedere, bleve disse Levninger fra den forodinske Old til blot allegoriske Figurer, og Digteren synes selv at tilkjendegive det ved at gjöre dem alle tre til Brödre, og til Sönner af „den gamle Jætte", d. e. de gamle Jættefolks Religion. Hvor aldeles man benyttede disse Figurer som allegoriske, sees af Fortællingen om Kong Sne, der havde en Datter, hed Drive, ligesom en anden Konge, Frost, havde en Datter, som hed Skjælven. Sne unddrog sig for en Tid Læ's Herredömme (det plejer han at gjöre hver Vinter), men saa udsendte Læ en Mængde Biller og andet Utöj af sin Handske og fordrev Sne (Sligt plejer han at gjöre hvert Foraar). Vi bemærke endnu her, at Stormen ellers af Gotherne selv forestilles som fremkommen ved Örnen Hræsvelgr (Aadselsvælgr) som sidder Nord ude, og slaaer med Vingerne [82].

Man vil ved et Blik over de Myther i tredie Periode, som nu ere fremstillede, see, at *Digterne* benyttede de gamle mythiske Symboler allegorisk, hvorimod *den historiske Sands*, som havde givet hele Mythologien sit Grundpræg, fremstillede, saasnart den begyndte at emancipere sig fra Mythicismen, Mythologiens Skikkelser som histo-

risk virkelige. Men for selve de *Troendes* Blik vare Guderne blevne, om end ikke historisk virkelige Mennesker, saa dog saa menneskeliggjorte, at Troen paa Gudernes Död var et nödvendigt Dogma; det var en Troessætning, som havde sin Hjemmel i den dybe Ahnelse om en höjere Tingenes Orden, om Fredens Gud, der i al Evighed vilde styre sin Verden. Det gik derfor med Fædrene, som med de gamle Israeliter: de ventede daglig den Höjes Komme, dog först Gudernes Undergang. I disse Tvivlens, Rationalismens og Gjæringens Dage, maatte der nödvendigvis opstaae Spörgsmaale som disse: hvorledes kan det gaae til, at de svage Guder blive uantastede af deres Arvefjender? hvorfor komme disse ikke? vi see daglig endnu Solen stige og Solen synke; vi see Naturen hensegne hver Vinter, men atter födes paa ny; hvi komme ikke Gudernes Fjender? hvi sluges ikke Sol og Maane af Ulvene? hvi stiger ikke Midgaardsormen op over Landene? — lutter Spörgsmaale, der havde deres nödvendige Grund i Troen paa og den daglige Forventning af Gudernes Undergang. Man havde imidlertid det Factum for sig, at Solen endnu daglig hævede sig, og altsaa ikke endnu var slugt, man saae, at endnu aarlig afvexlede Vaar med Vinter, og der maatte da, som Svar paa hine Spörgsmaal, danne sig en Mythe om Gudefjendernes Fængsling, en Parallelmythe til den christelige om det Ondes Fyrste, der ligger bunden i Dybet til Dommens Dag.

At Lokes Börn med Jætteqvinden Angerbode bleve opfödte i Jötunheim, vidste man længe; men i tredie Periode maatte Tvivlen og den religieuse Gjæring frembringe fölgende Mythe. Guderne lode, — thi de kjendte og frygtede de gamle Spaadomme, — de tre Lokebörn Jormungand, Hel og Fenrer, bringe til sig. Jormungand kastede de i Havet, hvor den voxte, indtil den, omfattende alle Lande, bed sig i Halen; Hel fik ni Verdener

i Niflheim at regjere over, og saaledes vare begge disse forsörgede. Man troe forresten ikke, at Tanken om Verdensslangen i Dybet og Hel i Niflheim *först nu* var opkommen; tværtimod! Jormungand havde man tænkt sig i Havet, saalænge Troen paa Thor havde været til; Hel i Helheim idetmindste fra anden Periode, skjöndt dog Beskrivelsen over hendes Sal tilhörer en enkelt Digter, og altsaa er fra tredie Periode. Men först nu tænkte man sig dem i Forbindelse med Gudernes Undergang, og det Spörgsmaal: hvi kommer ikke Ormen strax for at kjæmpe med Thor, fandt sin Besvarelse i det Dogma: „Odin har i gamle Dage kastet Ormen i Havet" o. s. v.; Det var *Systemet*, der saaledes dannede sig for den grublende Tro og frembragte det nye Dogma, at Odin af Frygt havde skildt sig af med disse Lokes Börn. — Om Fenrer hed det, at han, saalænge han endnu ikke var voxen, blev opfödt i Asgaard; man tænkte sig Ödelæggelsen og Döden fostret af selve Guderne. Men hvorfor den ikke ödelagde Odin? herom dannede sig en selvstændig Mythe. Da Fenrer blev stor, sögte Aserne, som for Spög, at lænke den; men to Baand, det ene stærkere end det andet, sönderrev den som Sytraad. Da sendte Aserne Skirnir, Freys Sendebud, til *Svartalfheim*, hvor *Dværgene* smeddede Baandet *Gleipner;* det var smeddet af Kattetrins Lyd, Qvindeskjæg, Bjergerödder, Björnesener, Fiskeaande og Fuglespyt. — Man gjenkjender her lettelig tredie Periode. — Man vilde nu for Löier lægge Ulven i dette Baand, blödt og smidigt som en Silkesnor, men stærkt som en Ulykke; men da den lugtede Lunten, som man siger, paastod den, at En af Aserne skulde til Sikkerhed, lægge sin Haand i dens Gab. Man römmede sig, saae paa hinanden, og Enhver lagde Mærke til sin Naboes lange Ansigt. Omsider lagde Tir sin Haand i Gabet, og Ulven lod sig binde. Nu gik altsaa Pröven for sig, om den kunde sönderrive denne tynde Snor;

men jo mere den sprællede, desto fastere snörede Baandet. Da lo Aserne, men Tir mistede sin Haand. Ulven blev nu bunden til en Klippe, der blev slaaet dybt ned i Jorden som en Töirepæl. Han slog et grueligt Gab op; men da stak Guderne ham et Sværd i Munden, saaledes at Fæstet stod i Underkjæben, Odden i Overkjæben. Ulven tuder og Fraaden staaer ham om Munden, saa den danner en hel Flod; og saa er den lænket til Ragnarokr [83].

Saaledes fandt hint Spörgsmaal sin Besvarelse: Fenrer var fængslet, indtil Tidens Fylde kom; og dette Svar hidledede man ganske naturligt af det gamle Dogma om Tir. Denne var Modets og Kjækhedens Gud og det var saaledes ganske i sin Orden, at han som Modets Gud var den Eneste, der turde give den Föde, medens den opfostredes i Asgaard, ligesom han og var den Eneste, der turde lægge Haanden i dens Gab. Det var intet Under, at Loke, da Aserne saa haardt behandlede hans Börn, trodsede meer og meer, indtil han uforsigtig gav dem Beviset i Hænderne for, at han selv var den, der havde slaaet dem det dybeste Saar. Længe havde han fortjent Straffen, — alt siden Balders Död; — men hvor var Beviset for hans Udaad? Endelig röbede han sig selv, og da var Höstens Tid kommet.

Ægir gjorde engang et Gilde for Aser og Alfer, og her gik det prægtigt til; man brugte Guld for Lys, og Drikken kom af sig selv, — Noget, der falder ret naturligt, naar man tænker sig hos Ægir midt i Havet, hvor Mareilden lyser i de mörke Nætter i Höst [84], og hvor unegtelig de vaade Varer komme af sig selv. Ægir havde især to Tjenestefolk, Fimafengr og Eldir; Fimafengr er en Personification af Behændighed i at fange, og at denne maatte staae til Ægirs og især til Ráns Tjeneste er begribeligt nok; Eldir har formodentlig Hensyn paa det nys omtalte Phænomen, at Havet ilder.

Aserne roste meget disse Tjenestefolks Behændighed; dette kunde Loke ikke taale, han dræbte Fimafengr, og blev derfor jaget bort af Aserne. Han vendte imidlertid snart tilbage, gik ind i Hallen, og fik igjen Sæde mellem Gjæsterne. Men nu var han bleven ærgerlig og vred, og han begyndte nu at slynge den ene Spydighed beskere end den anden ud imod Aserne; han blottede alle deres Skröbeligheder, alle deres Fejl, og Ingen gik Ram forbi. Tilsidst praler han, for at bedröve Frigg, med, at han var Skyld i, at hun havde mistet Balder. Omsider kom Thor, der havde været ude paa en Reise, og nu maatte Krabaten tie og gaae. Han indsaae imidlertid, at han nu aldeles havde brudt med Aserne. I Virkeligheden staaer Loke her som den vaagnede, vantro Forstand, der ironisk betragter de gamle Guder; han er det fuldstændige Udtryk for Tidens Rationalisme, der erkjendte Gudernes fuldkomne Mangel paa Guddommelighed.

Da han nu maatte vente Asernes længe gjemte Hævn, byggede han sig mellem Fjeldene et Hus med en Dör mod hvert Himmelhjörne. Her forvandlede han sig ofte til en Lax og skjulte sig i Fránánger Foss. Odin besteg Hlidskjalf, for at see, hvor vel Loke havde gjemt sig; da opdagede han ham, siddende i Huset foran Ilden, og knyttende et Fiskergarn, Da Aserne kom til Huset, kastede han Nættet paa Ilden og sprang som Lax i Fossens Aflöb. En af Aserne saae paa Nættet, og indsaae dets Brug; de knyttede da et lignende derefter, og nu trak de Vodd efter Loke. Förste Gang skjulte han sig mellem to Stene, saa Nættet gik over ham; anden Gang tyngede de det ned med Stene; men saa sprang Laxen op over Nættet og op i Fossen; tredie Gang vadede Thor midtströms, mens de Andre trak, og da nu Loke sprang op, greb Thor ham i Halen; deraf kommer det, at alle Lax ere smale om Halen. De förte ham nu til en Hule under de hede Kilders Lund, hvor de opreiste tre Stene,

som de gjorde Huller i; de forvandlede hans Sön Vale til en Ulv, som söndersled sin Broder Nare; og nu toge de dennes Tarme, snoede Baand af dem, og bandt Faderen med sin egen Söns Tarme. Baandene bleve strax til Jærn. Han havde den ene Sten under Skuldrene, den anden under Lænderne, den tredie under Haserne. *Skade* ophængte en Hugg-Orm ved Halen over hans Hoved, for at Edderen skulde dryppe ham i Ansigtet; derfor staaer hans Kone Sigyn hos ham, og holder en Skaal over ham; men naar Skaalen er fuld, og hun gaaer hen og slaaer den ud, drypper imidlertid Edderen i hans Ansigt, og da vrider han sig i Krampetrækninger, saa Jorden ryster; deraf kommer Jordskjælv. Dette varer ved til Gudernes Undergang[85].

Man seer let, at denne hele Mythe var nödvendig til Asadramets Afrundning. Loke havde voldet Balders Död, ja endog i sin Ondskab forhindret hans Tilbagekomst fra Hel, og nu tilsidst föjet blodige Krænkelser til sine foregaaende Forbrydelser; han *maatte* fængsles; den simpleste Retfærdsfölelse krævede det höjröstet, og en af Tidens vigtigste Tvivl fandt sin Beroligelse deri; thi nu vidste man, at Loke laae bundet til Ragnarokr; Asgaard var befriet for sin Dæmon; Verden kunde staae sin Tid, og Aserne rolig gjennemleve deres Aften, efterat deres stormende Dag var tilende. Men tredie Periodes Allegorik er umiskjendelig. Ikke alene at hele Lokes Skjænderie med Aserne udtrykker Tidsanskuelsen, men i Lokes Laxeskikkelse synes en finsk Mythe at være benyttet, ligesom i Mythen om Fornjots Sönner. Ilden faldt nemlig fra Himlen ned i Havet, (Lynet slog ned) og blev slugt af en Lax, hvor siden Menneskene fandt den ved at fange Fisken. I Lighed hermed gjör Loke sig til en Lax, for at skjule sig for Aserne. At han blev bundet under de hede Kilders Lund, og foraarsager Jordskjælv, leder lettelig Tanken til Island med dets

Vulkaner og hede Kilder; og synes at være et blot localt Træk, der tilhörer Forfatteren af Völuspá.

At Mythen minder dels om Prometheus, der blev smeddet til Klippen, dels om Encelades under Ætna, er blot tilfældigt; Mythens egentlige Betydning er den, at det Ondes Fyrste med hele sin Slægt ligger lænket til Verdens Undergang, og herved havde Mythen for vore Fædre den samme Betydning, som det Lignende, der siges f. Ex. i 2 Pet. 2, 4. 17. Jud. 6—13, havde for de förste Christne.

§ 2. *Asernes Undergang.*

Vi have nu seet, hvorledes lidt efter lidt Troen paa Asernes Dödelighed udviklede sig, saa at det overraskende Factum fremkom, at Folket troede paa Guder, om hvilke det vidste, at de skulde döe. Den monotheiske Spire, som enhver polytheistisk Religion har i sig, idet de mange Guder dog have Et tilfælleds, som gjör dem til Guder, havde udviklet sig dialectisk gjennem sin Modsætning, og förte da til det Resultat, at alle de mange Guder, just fordi de vare mange, stode som Enkelte *under* hint almindelige Guddommelige. Saaledes maatte Ahnelser om en eneste Gud, — endnu ufattelig for den i Dagningen famlende Menneskeaand, — svæve i Baggrunden, — en Folie, der gav Aarhundredernes Guder Relief; Troen paa hans Komme laae umiddelbart i Troen paa Gudernes Undergang. Den religieuse Idee slog saaledes om til Monotheismen, idet den var kommen til det Resultat: Guderne ere ikke Guder i al Evighed, men kun Jordlivets og Kampens Guder; saa visst altsaa, som der maa komme Fred efter Kampen, maa den store Gud, Fimbultyr, være Fredens Gud, naar Kampguderne ere faldne. Dette var den eneste positive Bestemmelse man kunde tillægge Fimbultyr. Mythen

om Gudernes Undergang laae altsaa i alle de foregaaende Seklers mythiske Historie, i den religieuse Idees hele Udvikling, og den maatte nödvendig fremkomme i tredie Periode, da en Theologi havde dannet sig paa Ruinerne af den umiddelbare Tro. Man behövede kun at spörge: *hvorledes* skulle da Guderne forgaae? for i selve Mythekredsen at have Svaret; thi enhver Gud havde sin bestemte Modsætning i Systemet; Ingen kunde tvivle om, for hvis Haand hver Enkelt skulde falde: Odin og Fenrer, Thor og Jórmungand, Heimdallr og Loki o. s. v. — alle disse Tvekampe vare givne i selve Mythekredsen; man behövede kun at ordne Sceneföigen, saa var det store Drama færdigt. Kun noget poetisk udsmykket blev den store Kamp; thi gribende maatte det være, at udmale sig de höje Guders sidste Kamp; alle Dele af Mythekredsen maatte overskues, alle Punkter omfattes, og da oprullede Aanden Tæppet for den begeistrede Sangers Blik, saaledes som vi see det i Völuspá.

Vi ville nu fortælle Ragnaroksmythen, idet vi sammendrage den efter vore vigtigste Kilder. Förend Ragnarokr skal der komme tre Vintre (d. e. Aar) i hvilke Menneskes Ondskab stiger til den höjeste Grad: Brödre myrde Brödre; Ægteskabets Baand briste; Næveretten gjælder; Storme og Ulve (d. e. idel Ödelæggelse) herske. Andre tre Vintre skulle komme uden Sommer imellem, — een Vinter, saa lang som tre, og dette er den store Vinter, Fimbulvinter, da Storm og Frost stivner Alt, og Snefog formörker Solen. — Et Jordskjælv fölger; det dröner i Jötunheims Fjelde, og Dværgene stönne af Skræk ved Indgangene til Klippehulerne. Da briste alle Lænker, Lokes saa vel som Fenrers, medens Garmr glammer höjt ved Gnypahulen. Da spille Mimers Sönner, naar Asken tændes, og navnlig Heimdall sætter Gjallarhornet höjt i Sky, og blæser, saa Guder og Einheriar vaagne; Dödens Tid er Opvaagnelsens Tid; derfor

gale Hanerne: en guldkammet galer i Valhall, en sodbrun vækker Skyggerne i Helheim, og en fager-röd galer for Naturkræfternes Guddomme, navnlig for Gygerne. Odin mumler nu i sin Raadvildhed med Mimers Hoved; Asken Yggdasill brænder alt: den skjælver, men staaer; man ræddes i Himlen; man ræddes paa Vejen til Hel.

Ved Jordskjælvet er Dödningeskibet, Naglfar, blevet flot, og det glider nu frem fra Öst; Hrymr förer det som Hövidsmand for Rimthurserne. Jórmungand iförer sig sin Jættestyrke, klöver Bölgerne, farer op paa Land, og fylder Luft og Hav med Edder. Ogsaa Fenrir farer frem med sin Ulveslægt, og den opspiler sit Gab, saa Underkjæben berörer Jorden, medens Overkjæben naaer til Himlen. Loke selv har, medens hans Yngel saaledes er virksom, forenet sig med Muspells Sönner, — hans mest passende Kammerader, — og styrer Snekken, paa hvilken de glide frem österfra, medens Surtr, deres Hövding, kommer fra Syd med flagrende Luer; Glandsen af hans Flammesværd fordunkler Solen. Naar denne Hær rider over Bifraust, brister denne, Klipperne dröne, og Himlen klöves.

Aser og Einherier have imidlertid væbnet sig; Odin med Guldhjelm, gylden Brynje og Gungnir i Haand, rider i Spidsen, og saaledes mödes begge Hære paa Kamppladsen, Vigridr, som er hundrede Mile (Raster) i Qvadrat. *Odin* stævner mod *Fenrir;* da faaer Hline (Frigg) sin anden Sorg; thi hendes elskede Husbond falder; men flux træder *Vidar,* Sejrfaders stærke Sön, frem; han stöder sit Sværd i Ulvens Hjerte, og hævner sin döende Fader. Efter en anden Beretning sætter han sin Fod i Ulvens Underkjæbe, sin Haand mod Overkjæben, og flækker Svælget. *Thor* stævner mod *Midgaardsormen;* han fælder den; men da har han ogsaa fuldkommet sit Maal, og selv falder han, naar han har vaklet ni Fjed tilbage, overgydet af Ormens Edder. Mod *Surtr*

strider *Freyr*, — den milde Solvarme i Modsætning til den Alt fortærende Ild; — men Freyr falder, og forsilde begræder han Tabet af sit Sværd (see ovfr. S. 110). Hunden *Garmr* söger mod *Tyr*, og de fælde hinanden. Nu faaer *Heimdallr* först ret Ram til *Loki*; og de kjæmpe, til de begge falde. — Nu sluger Ulven Skjöll Solen, Hati Maanen (ovf. S. 192); Stjernelyset svinder; men Mörke er der ikke; thi Surtr slynger Ild over Jorden: Universet brænder, Flammer og Rög hvirvle om Yggdrasills Top, ja Luerne lege ved Himlen. Da synker Jorden i Havet, og Flammen slukkes[86].

Vi gjöre sluttelig kun opmærksom paa den klare Erkjendelse af de mythiske Figurer, hvorpaa denne pragtfulde Allegori er grundet. Odin sluges af Ulven d. e. Livet besejres af Döden, men Fenrir fældes igjen af Vidar; thi Uforkrænkeligheden er Forgjængelighedens Herre. Thor mod Jórmungand er Sandheden mod Falskheden. Hunden Garmr (ovf. S. 130), der vogter Indgangen til Helheim, hvor al Hæder forsvinder som en tom Gjenlyd, og hvor Heltens Ord persifleres som tomme Skrig (Garmr betyder Skrig), er Modsætning til Tyr, og begge falde; thi jordisk Hæder og jordisk Glemsel veje lige Meget paa Fimbultyrs Vægtskaal i Gimle. Ogsaa Loki og Heimdallr fælde hinanden, — Verdensvisdommen mod Verdensforstanden. Saaledes have alle Figurer af sig selv stillet sig paa deres Plads under hele Mythicismens Udvikling; Ragnaroksmythen ligger i hele den forrige Udvikling, som Knoppen i sit Svöb.

§ 3. *Verdens Fornyelse.*

Paany hæver sig Jorden af Havet, eviggrön ved rige Græsgange; Agren giver sin Gröde uden at besaaes; fiskerige Fosser styrte fra Klipperne, og höjt svæver Fjeldörnen derover. *Det er Guldalderen, der vender*

tilbage, men i en ædlere Form, Barndommens Glæder i et bedre Liv; den mythiske Trilogi er afsluttet. Derfor mödes atter Aserne paa Idavöllr, hvor de tale om Fortiden med de store Bedrifter og om *„den store Guds* (Fimbultyrs) *gamle Lære".* Da finde de ogsaa i det unge Græs de gyldne Tavlbrikker, som de engang tabte, Alle deres Ungdoms Glæder og Goder vende tilbage. *Nu kommer altsaa atter Balder tilbage fra Hel;* men Hævnens Tid er omme, og derfor *boer han med Höder* i de andre Guders hellige Boliger. *Hænir kommer hjem fra Vanerne,* og modtager saaledes sin Erstatning for den lange Fraværelse: *„först nu kan han modtage Offre"* (d. e. Dyrkelse). *Njördr vender tilbage til Vanerne,* og i hans Sted *bygge Vidar og Vali Gudernes Helligdom,* — et dybt Træk! Uforkrænkeligheden og Sjælsrenheden*) skulle pleje den hellige Ild; de ere Grundpillerne for Troen og vor Anskuelse af Livet efter Döden. — Thor bruger ikke mere sin Hammer; thi Jormungand er sjunket; nu har han Fred, og i den sin Lön; til sine Sönner Modi og Magni, Sjælens Mod og Styrke, har han rakt Mjölnir; thi Virkeligheden er ophört; Idealet er blevet virkeligt; og her har altsaa kun Begrebet og Bevidstheden Kraft til at sejre. — Alle Guder leve op igjen**).

Menneskene, som nu leve, have Del i Asalivets Idealitet: *Lif* og *Lifthrasir* have skjult sig i Hoddmimers Træ; Lif betyder Sjælen, som Livsprincip i Legemet, og Lifthrasir betyder Livets Princip; Hoddmimir er Mimer som *Skattens* Ejermand; hvilken Skatten er, som kaldes

---

*) Man erindre, at Vali betyder den Stærke, den Udvalgte, som netop ved sin Uskylds Kraft hævnede Balder; „ukjæmmet, uvasket", hedder det: d. e. den af Syndens Aande endnu ikke berörte, barnlige Sjæl hævner Balder.

**) Fyldestgjörende bevist af Hammerich i hans Bog om Ragnaroksmythen.

Mimers, er ikke vanskeligt at sige (ovf. S. 84), og Hoddmimers Træ er saaledes Erfaringstræet, Yggdrasill, som i Ragnarokr vel „skjælver, men staaer". At Livet og Livets Princip skjule sig her, er et overraskende Træk af den Dybde og Klarhed, hvormed man havde opfattet og gjennemskuet de mythiske Billeder. Verden oplyses af en ny Sol, som Alfrödull (Solen) har födt, förend Ulven slugte den; Alnaturen opstaaer i Uforkrænkelighed. Fagrere end Solen staaer en Borg *i Gimli,* tækket med Guld; der skulle *Einheriarne* boe, og evig nyde Glæde. Nær den er *Vidbláinn,* d. e. den Vidtblaanende, og *Andlángr,* d. e. den ubegrændsede Æther; her skulle *Alferne* boe. Da kommer fra oven hin rige, hin mægtige Gud, den store Alfader, hvem Ingen kan nævne; mægtig er hans Dom, og hellig hans Fred; den skal Ingen bryde i Evighed. Men fra neden, fra Mörkets Fjelde (Nidafjelde) kommer Nidhöggr, den skumle Drage; og see! den flyver bort over Marken med Lig under Vingerne[87]; thi Döden og Dödens Genier skulle ikke mere være til.

Saa klar var den Morgen, der dæmrede over vore Fædre. Nordens Mythekreds havde staaet som en frostklar Nattehimmel med flimrende Nordlys og tindrende Stjerner over Gravhöjene. Nu bröd Dagen frem gjennem det mystiske Mörke, og alle Evighedens Alfer smilede gjennem Morgenröden. Den religieuse Idees egen Dialectik havde udviklet den store Spaadomsmythe om den store Gud; thi en Spaadom var det, om den Gud, der ene dömmer, og bilægger al Trætte. Den er derfor en Ahnelse, en Morgendröm om Christendommen, og den gjör den gothiske Mythicisme til eneste Overgangsled fra de polytheitiske til de monotheistiske Religioner, hvis förste Stadium er Mosaismen. Erindre vi ogsaa, at Gotherne oprindelig boede ikke saa meget langt fra Israetiterne, vil man maaskee være villigere til at indrömme den Paastand, at Monotheismen ligger i den go-

thiske Mythicisme som i sit Svöb, og udfolder sig deraf til Klarhed og Selvstændighed i Mosaismen. Det er iflölge Gothicismens Objectivitet, at den, og af alle polytheistiske Religioner ene den, kunde komme til en virkelig Udödelighedstro, medens f. Ex. Græcismen fremsætter Livet efter Döden, kun som en farvelös Skygge af Livet.

Anmærkninger.

Förste Periode.

1) Bestyrkes udtrykkelig af Vala, der bruger Udtrykket „regin", d. e. *Magterne*, baade om Aser og Vaner, og idelig gjentager at „regin öll" ere „ginnheilug goð".

2) Af óðr; skjöndt saaledes at vaða ligger tilgrund, er heri dog ikke givet noget Bevis for, at Odin betyder Luften.

3) Vafþruðnism. 55.

4) N. M. Petersen udleder i Danm. Hist. III. 137 Ordet af at vèla, upaatvivlelig den sandeste og simpleste Derivation. See Grimnismál 6.

5) N. M. Petersen negter rigtignok (D. H. III, 112) imod Grundtvig (Nord. Mythol. af 1832 S. 308) og mod Finn Magnussen (Oversætt. af d. ældr. Edda IV i Registret s. v. Hænir o. fl. St.), at Hænir og Löðr ere de Samme som Vili og Ve. Men deres Identitet fölger desuagtet ligefrem af Gylfaginning og Völuspá, dog saaledes, at Hænir og Löðr *udviklede sig til* Vili og Ve. Det hedder nemlig i Gylfag. 6, at Odin, Vili og Ve vare Börs Sönner; naar det nu fremdeles hedder i Gylfag. 9, at *Börs Sönner* gik ved Stranden, og at *den Ene* gav Aand, *den Anden* Rörlighed, *den Tredie* Skjönhed til Askr og Embla, da er det jo ligefrem, at disse Börs Sönner vare Odin, Vili og Ve Nu hedder det derimod i Vòluspá 18, at disse tre vare Odin, Hænir og Löðr, som gave Menneskene hine Gaver, og altsaa er det herved bevist, at Odin, Hænir og Löðr, om hvilke det ikke med en Töddel siges, at de vare Brödre, udviklede sig til Odin, Vili og Ve, der vare Brödre, Hint i förste Periode, Dette i sidste.

6) Gylfag. 6.

7) Völusp 18. Ordet er óð, see ovf. Anm. 3.

8) Maaskee beslægtet med Litr, Dværgen; hele Udseendet, Formen, Skjönheden er herved betegnet.

9) Aurkonúngr Skaldsk. 15.

10) Litu goðu gav han; Völusp. 18.

11) Udentvivl heslægtet med hlód, Arne, t. lodern o. s. v.

12) Alle Afledninger af Ordet vise hen til Ilden, dels som den, der selv er lys, *selv er skjön, og skinner* (sandskr. lóc, lat. luc-eo, skinne), dels som den, *der lader Gjenstandene sees*, hvorved den bliver Klogskabens Symbol, (angels. loc-an, at see), dels som den, *der ödelægger* (gr. λοχ-άω, isl. lokka, lokke, forlede, forföre). Disse tre Forestillinger ligge hinanden saa nær, at man ikke kunde skille dem; Ildens oplivende Varme er tillige lysende og ödelæggende; men man havde ondt ved at fastholde Oplivelsen og Fordærvelsen i een Personlighed; Löðr, som gav Skjönheden og selv var saa skjön, gik derfor over i den onde Loke, og Dværgen Litr erstattede ham saa i tredie Periode. Löðr er den Basis, hvorpaa de to sidstnævnte Figurer hvile. Löðr gjenfödtes imidlertid i tredie Periode, men forandret fra en symbolsk til en allegorisk Figur, i Ve, Fölelsens, den hellige Ærefrygts Gud. Löðr, Loke og Ve ere kun de forskjellige Perioders forskjellige Opfatning af een og samme Idee.

13) Bragaræd. 56.

14) Lokagl. 9.

15) En Bemærkning, som, hvis vi ej fejle, alt er gjort af Magnussen etsteds i hans store Eddalære.

16) Grimnismál i Fortalen.

17) Lokaglepsa 29.

18) Völuspá 38. 54.

19) Af hlóð en Arne.

20) Slgn. Grundtvig Nord. Myth. af 1832 S. 397.

21) Gylfag. 21.

22) Grimnism. 4. Thrudheim af þrúðr, eng. thruth, stærk, virkelig, sand.

23) Mjölnir af mjöl, det Knuste, Mel, af at melja, knuse, male.

24) At Finnerne gjorde noget Lignende ved at *slaae Gnister af Staal og Sten*, beviser naturligvis ikke, at Gotherne havde laant Hammertegnet af dem. Slgn. N. M. Petersens D. H. III, 119.

25) Völusp. 56, hvor han nævnes som Sön af Frygg og Odin. Hymisqu. 11.

26) Þór, þórr, rimeligvis assimileret for þonr, t. Donner, d. Dunder o. s. v.

27) Lokaglepsa 55. Thrymsqu. 9. Hlórriði af hlóra og reið.

28) Thrymsqu. 1. Alvismál 6.

29) N. M. Petersen D. H. I, 63.

30) Gylfag. 21.

31) Navnet Vidar udledes af viðr, en Skov.

32) Grimnismál 17. Gylfag. 29. o. fl. St.

33) Völuspá 55.

34) Magnussen Lex. myth. S. 550 o. fl. St.

35) Grundtvig N. M. 327.

36) Petersen D. H. III, 176.

37) A'ss (Fl. æsir, sjelden ásar) af Sanskritroden as, at være; áss er assimileret for ans (lat. ens). Man har troet, at Ordet áss, en Aas var det samme Ord: skulde imidlertid Asernes Navn være dette Ord, (áss, en Aas) da maatte det efter Analogi have havt en *afledet* Form, da det har en *afledet* Betydning; — at Aserne skulde være de Samme som Ossetingerne i de kaukasiske Bjerge grunder sig paa den falske Mening, at Aserne vare, — ikke Guder, — men et tilværende Folk. Man finder en Bestyrkelse for denne Urimelighed deri, at *Tartarerne* kalde Ossetingerne Oss; da imidlertid Osseterne *selv* kalde sig Ironer, vil *Tartarernes Udtale af deres Navn* neppe kunne lære os, *hvem Aserne vare*. See N. M. Petersen D. H. I, 87.

38) Hrafnag. Od. Str. 1.

39) Thurs af mösog þaursjan, törste; Jötunn af at èta, at æde.

40) Hrafnag. 1. „þursar þreyja", trodse; dette Ord findes endnu i Tillægsordet „træven", og det provindsielle Gjerningsord „at treve" (udt. „tree," d. e. drille, trodse).

41) F. Ex. Völusp. 8. hvor *Thurse*möerne komme fra *Jötun*heim.

42) Ifölge Grundtvigs til Visshed grændsende Gisning i N. M. S. 252 slgn. didhörende Sted i Grimnismál Str. 40.

43) Ifing, af at ífa, tvivle, opirre. Ogsaa Jætternes Navn „Tidens Sönner" peger paa det Samme, da det antyder Modsætningen til Guderne, regin; thi at „aldasonum" i Vafþruðn. 16 alene her betyder Jætterne, sees af foregaaende Vers, hvorfor ogsaa Rask har optaget „jötnasonum".

44) Þjassi, maaskee for þjarsi, den Hæftige. Han kaldes ogsaa stærk eller mægtig i Grimnism. 11.

45) Hyndluljóð 29.

46) „Alfar skilja", Hrafnag. Oð. Str. 1. Dette indeholder netop Kjernen af Alfernes Characteristik.

47) álfrauðull, Vafþruðn. 47 Hrafnag. Oð. 26 Skirnisför 4. o. fl. St.

48) „Leika" forklarer Magnussen ved „et qvindeligt Væsen, som leger med Andre". Rigtignok siges i Alvismál 17, at det var *Dværgene*, der kalde Solen Dvalinns Leika, og Dvalinn nævnes ogsaa i Vö-

luspá i Dværgeregistret *som en Dværg*. Heraf tör man imidlertid Intet slutte mod Runatalsþr. Oð. 6, hvor Dvalinn nævnes som *Alfers Runemester*; thi for det Förste er Alvis selv ofte uklar i sin Adskillelse af Alfer og Dværge; for det Andet er Dværgeregistret i Völusp. uægte; for det Tredie er det uvist, om Dværgeregistrets Dvalinn er den Samme, som nævnes i Runatalsþr. Str. 6; for det Fjerde nævnes Dáinn og Dvalinn i Forbindelser, hvoraf det sees, at de ere forvexlede, skjöndt de f Ex. i den nævnte Str. 6 i Runatalsþr. udtrykkelig adskilles, Dáinn som Dværg, Dvalinn som Alf: og endelig opstod bevislig först Dværgeideen i en langt senere Tid. Dette som Pröve paa den uendelige Forvirring mellem Alfer og Dværge. Et slaaende Bevis herpaa giver ellers Völundarqu. 13 og 30, hvor Völundr kaldes *Alfers Hersker* („Völundr, vísi Alfa"); altsaa just den skjönne Kunsts klögtige Repræsentant er Alfernes Hersker. Dette er et uimodsigeligt Bevissted for det ene Moment i Alfernes Betydning.

49) Ginnheilug goð i Völusp.

50) Völusp. 17. 9.

51) See Grundtvig N. M. S. 266.

52) Idetmindste tör man analogt slutte, at „Aslidar" (Skírnisf. 35) betegner Alferne, som ogsaa Petersen forklarer det D. H. III, 30.

53) Hrafnag. Oð. „Vanir vita", Vaner vide.

54) Vafþr 38. 39.

55) Hvad enten der tages Hensyn til Ordets Slægtskab med gl. t. brisen, at sammenknytte, eller til isl. brísingr, Ilden med dens Glands, kan Betydningen ikke misforstaaes.

56) Det blev ovfr. bemærket, at Ordene Thurs og Jötunn ere udledede af þaursjan og éta. Hvis nu alene Finner og Lapper vare anseete for disses Jævnbilleder, hvorledes skulde det da forklares, at begge Ord forekomme i Etr—uscernes og Thurs—enernes Navne? (Petersen D. H. III, 116). Af andre Modsigelser, som ikke lade sig löse, naar Jætterne antages blot for et *historisk* Folk, og ikke for et *mythisk*, ville vi kun nævne denne: Mimir kaldes en Havjætte, altsaa en Jætte; hvorledes kom han da blandt *Asafolket ved Don*, da Jætterne ikke boede *der*? Det Ene er efter samme Kilder og samme Opfatning ligesaa historisk som det Andet (see f. Ex. Hervarars. Cap. 1. Landnáma paa fl. St. Heimskr. i Halfd. Svart. og Harald Haarfg. Sag. Ynglingas. o. s. v.). Den hele Sag er, at hverken Jætter eller Mimer ere *historiske* Figurer uden derved at de ere *mythiske*.

87) Petersens D. H. I, 67. Grundtvig N. M. S. 267.
88) Petersens D. H. I, 90.
89) See Haandbog i den gl. nordiske Geogr. af N. M. Petersen I, 223 fgg.

Anden Periode.

1) Fortællingen knytter sig aldeles nöje til Gullveigsmythen; i denne hæver Prophetinden sig til *Selvanskuelse*, som nedenfor, i tredie Periode, skal blive bevist. Her bemærke vi kun, at hun begynder med, at „Magterne" (regin, ginnheilug goð) havde skabt Verden, ordnet Tiderne, skabt Dværge og Mennesker. Vers 7 og 8 (i Rasks Udg.) staae da upaatvivlelig paa uret Sted, da *de fuldkommen afbryde Sammenhængen*. Naar man nemlig siger (cfr. Annaler for Nord. Oldk. 1840—41 S 78), at Dværge og Mennesker ikke kunde skabes, förend Nornerne vare komne (V. 20), da maa dog hertil bemærkes, at det neppe vil kunne indsees, hvorledes da Verden, — under hin Forudsætning, — kunde skabes, og Tiderne ordnes, *för* Nornernes Ankomst; kunde Guderne skabe det Ene uden Nornerne, kunde de upaatvivlelig ogsaa skabe det Andet, al den Stund Nornerne ere et langt yngre Billed, end Guderne, som efter förste Periodes Symbolik nödvendig maatte tænkes at holde deres egen og Verdens Skjæbne i deres egen Haand. Det er derfor ogsaa aabenbart, at hele Skabningen, fra Klodernes til Menneskenes Skabelse, er Hovedindholdet af förste Afsnit af Digtet, og dernæst, at denne Skabelsens Historie aldeles afbrydes ved de nævnte to Vers (7 og 8), som tale om Asernes Uskyldighedsstand og Thursemöerne; begge Dele falde som ned fra Himlen. Vi udskyde altsaa forelöbig disse to Stropher, og lade Str. 9 fölge umiddelbar efter Str. 6; da bliver Skabelsens Historie fortræffelig sammenhængende, og navnlig ville i Strophe 17 Ordene „or þvi liði" refereres til regín öll (Str. 9), da hele Dværgeregistret som bekjendt, er uægte, og falder bort. I modsat Tilfælde er Udtrykket „or þvi liði" næsten uforstaaeligt, da derimod efter den her paapegede Versfölge „regín öll" maa omfatte *alle* Magterne, saa at *Aserne* uimodsigeligt förste Gang nævnes i Str. 17, og det kun **som en Del af Gudeforsamlingen.** Nu fölger, — efter Str. 18, — et nyt Træk i Valas Verdensbetragtning, idet hun nævner Yggdrasill, Verdens mythiske Billed, efter selve Verdens Skabelse. Str. 19 og 20 („Þaþan komu — ikke koma — meyar indtil „stendr", hvorpaa de 4 uægte Linier

„Urð — priðiu" bortfalde, da sidste Halvstrophe af 20 uomtvistelig er förste Halvstrophe hos Rask af Str. 21: „þær — segja") fölge altsaa rigtig efter Str. 18, og hermed slutter *Verdensbetragtningen* Da imidlertid i denne *Aserne* forelöbig bleve nævnede som Skabere af Dværge og Mennesker, vender hun nu tilbage til dem, som bekjendte „Magter"; da hun iforvejen har characteriseret dem som öflgir og ástgir af Gudernes hellige Forsamling, characteriserer hun dem nu ikke videre, men siger blot, idet hun nu vil til at omtale deres Levnet, „Hittusk Æsir" eet (Str. 7); meget passende gaaer hun saaledes over fra Verdens Skabelse til Aserne, og begynder sit Afsnit om disse med at omtale deres allertidligste Tidsfordriv i deres Ungdomsperiode, og nu kan hun först, da Nornerne ere introducerede i Str. 20, omtale ogsaa *dem* som bekjendte, hvorved da Dunkelheden og Tvivlen om de tre Thursemöer aldeles forsvinder. Herved faaer den hele Fremstilling en Sammenhæng og Klarhed, som er overraskende. — Men hidtil har Vala talt *i förste Person*; hun siger „*ek* man jötna," „ask veit *ek* standa" o. s. v.; pludselig gaaer hun nu over til *tredie* Person, og taler om sig selv, som var hun en Anden; hun beskuer altsaa sig selv: „ein sat *hon* úti", „þat man *hon* fólkvíg" o. s. v. Sammenhængen er altsaa denne: efterat have omtalt *Verden* og dens Skabelse ved Guderne, gaaer hun over til nærmere at omtale disse *Guder*, som skabte Verden (Aserne); hun begynder dette Afsnit med deres Barndom, deres Fredstid, og maa derpaa nödvendig komme til at tænke paa den Tid, da Freden ophörte; med sin sædvanlige Raskhed siger hun da: „det förste Drab hun i Verden mindes", o. s. v. (cfr. Com. Udg.). Denne Tankegangs Naturlighed kan der neppe være Tvivl om; „Aserne levede först som „*hellige* Guder" (ginnheilug goð); men — de syndede ved at ville dræbe Gullveig, - Krig og Drab kom, Uskylden, dette Grundlag for al Guddommelighed, var borte." Gullveigsmythen staaer her ene som Indledningsmythe, eller — hvad vi i tredie Periode skulle see — *som en indledende Allegori*, og Spörgsmaalet er alene: hvad fortæller os nu Vala om Asernes Syndefald efterat have endt sin allegoriske Indledning?

Hvad man i intet Tilfælde vil kunne negte, er, at hun i Str. 26 og 25 taler om sig selv, naar hun siger „þat man *hon*", og „Heiði *hana* hètu", og at hun characteriserer sig selv som en „velspaaende Völve"; vi maa derimod paa dette Sted lade os nöje med den blotte *Rimelighed*, at Heiði er identisk med Gullveig,

da vi vide, at hun her har hævet sig til Selvanskuelse, og kalder sig Heide, hvilket Navn metaphorisk næsten betyder det Samme som Gullveig. Hvad nu end Meningen af Str. 26, som her ikke videre er magtpaaliggende, monne være, er dog Dette vist, at hun i 28 siger, *at* hun havde Spaadomsevne, og at altsaa disse Stropher bör gaae forud for den, hvori hun siger, *hvorledes* hun fik den (Str. 21 „ein sat hon úti"); til dette Vers eller rettere til disse 4 Linier slutter sig uomgjængelig Str. 23: „Valdi henni" o. s. v.; udskyde vi nu de interpolerede Linier „Hvers fregnit mik? hví freistid mín"? samt „sá hon vítt ok um vítt — hverja", faae ikke blot begge Stropher den naturlige Længde, men ogsaa den naturlige Sammenhæng; thi Str. 22 kommer saaledes umiddelbar efter 23; „Heide, som nu synger for Eder", — siger hun, — „har dyb Spaadomsevne; engang sad hun ude; da kom Odin og gav hende denne Gave": „Alt veed jeg, Odin, hvor Du". o. s. v. Paa enhver anden Maade er „allt" (Str. 22) meningslöst. Til yderligere Bestyrkelse tjener, at hun selv siger i Str. 23, at Odin gav hende „spá ganda", og at hun netop Str. 28 roser sig af at hun „vitti ganda". At Str. 24 om Valkyrierne her aldeles Intet har at gjöre, er iöjnefaldende, da den afbryder Sammenhængen, og forholder sig aldeles som Str. 31; den bör derfor staae isoleret; thi den hörer til den Række af parallele Stropher, hvortil hörer Str. 2, 19, 24. 31, 36, hvorved hun forbereder og indleder Ragnarokr. Vi have saaledes tilbage, som de Stropher, hvori hun omtaler Asernes Syndefald, Str. 27—30, og af disse er det indlysende, at Str. 27 omtaler en dunkel Bröde, der har foranlediget *baade* Bruddet paa Asaborgen *og* Vanekrigen; Sammenhængen er nemlig: „Magterne (alle hellige Guder) holde Raad, om de skulde straffe Bröden; brudt var nemlig Asaborgens Hegn, og Vanerne hærjede Markerne". Dette Sidste fortælles ingenlunde *som Fölge* af Raadslagningen, hvad man almindelig antager, men *som et Factum*, foranlediget ved Bröden; *hvori* nu denne Bröde bestod, siges i Str. 29: *Freya* var givet bort til *Jætterne*, og en dobbelt Svig begaaet; herved maa det ikke glemmes, at *Aserne* havde begaaet Bröden, men at *Magterne*, „de Höjhellige", holdt Raad, og disse höjhellige Guder ere uden Tvivl især Alfer og Vaner. Nu springer det i Øjnene, at den uoplöselige Gaade, hvorfor Vanerne vare Aserne fjendske, forsvinder, naar man kun seer, at Freya, den Væneste af Vanerne, var bortaccorderet til Jætterne. Endnu klarere sees det af Str. 30, især naar Varianten i Gylfa-

ginning, som Grundtvig gjör opmærksom paa (Nord. Myth. af 1832 S. 313), fölges. Da nu altsaa Str. 29 og 30 indeholde Asernes Bröde, 28 dens Fölger, 27 Raadslagningen derom, saa bör de og læses i denne naturlige Orden. Naar man saaledes alene tager Hensyn til Sammenhængen, bliver altsaa den hele Versfölge, som her foreslaaes, fölgende; efter Str. 6 fölger Str. 9 og 10; nu bortfalder 11—16 (Dværgeregistret), hvorpaa Str. 17 og 18 slutter sig ved „or-þvi liði" til Str. 9: „regin öll", og derpaa fölger 19 og 20, (hvori de 4 Linier „Urð hètu eina — þriðiu" bortfalde, da de ere uægte, hvorimod de fölgende 4: þær laug — segja udgjör sidste Hælvte af 20). Hermed er förste Afsnit endt og et nyt begynder med Str. 7 og 8, hvorpaa hun fra at tale om den oprindelige Fred gaaer over til den förste Krig ved de to indledende allegoriske Stropher 26 og 25; hertil knytter sig med stor Nöiagtighed sidste Hælvt af 21, der suppleres og restitueres ved 23 („Valdi henni" til „ganda"), hvorpaa fölger 22; forat forklare, hvorledes Odin tabte sit Øje, synger hun derpaa Vers 29, 30, 27 og 28. Derpaa fölger den interpolerede Str. 24, 31 o. s. v.; det hörer ikke herhid at forfölge Versordenen videre. Odin gav hende Spaadomsevne, og neppe har hun faaet den, förend hun halv jublende, halv trodsig udbryder: „alt veed jeg, Odin! hvor Du mistede dit Øje"! o. s. v. Hun ledes herved til at tale om *Aarsagen*, hvorfor han mistede det (29, 30): Aserne havde nemlig brudt deres Löfter til Jætternes Bygmester, uagtet Odin havde pantsat sit Øje; da Accorden var brudt, mistede han altsaa Pantet; skulde de Hellige straffe denne Bröde? eller skulde alle Guder (goðin öll Str. 27) tage mod Böder? (Æsir modsættes i denne Strophe paa det Allerbestemteste goðin öll d. e. ginnheilug goð). Dog — det var forsilde: Krigen var alt udbrudt. Denne Tankegang er den eneste, som i og for sig er klar, og paa det Simpleste fölger af Texten; og ligesom hun begynder Indledningen, hvori hun *allegorisk* fremsætter Asernes Synd, med de Ord: „þat man hon fólkvig fyrst i heimi", saaledes ender hun ogsaa, da hun har sluppet Allegorien og fremsat selve Begivenheden, med at gjentage: „dette var det förste Manddrab". — Vi henvise iövrigt til Udsigten over Völuspá 3die Per Cap. 1 § 3 nedenfor.

2) Denne Sammenhæng fölger ligefrem af den nys foreslagne Orden i Stropherne. Grundtvig synes (i N. M. 314) at hylde samme Versfölge, dog uden at paapege de indre Kriterier derfor. Ligesom Bygmesteren her forlanger, at Odin skal sætte sit Øje i

Pant, saaledes forlangte ogsaa Fenrer, at en af Åserne skulde sætte sin Haand i Pant.

3) Völusp. 29. 30. Cfr. Varianten i Gylfag: „Þórr einn þat vann".

4) Gylfag. 42. 23. Vafþrúðn. 39. Hvad Ynglingas, lægger til (Cap. 4) hörer naturligvis til en langt yngre Tid. Man indvende forresten ikke, at Gylfag. siger, at Njördr först *siden* fik de to Börn Freyr og Freya, og at Aserne altsaa ikke kunde bortlove Freya, da hun endnu dengang ikke var födt, og hendes Fader ikke kommen til Asgaard. Thi hele dette Slægtskab som overhovedet hele Theogonien tilhörer sidste Mytheperiode.

5) Af Iði, Guld, Glands, cfr. N. M. Petersens D. H. III, 110. Denne Etyme synes mest overensstemmende med den hele Forekomst af Ordet hos Vala. Rimeligvis blev det mythiske Begreb senere overfört paa Virkeligheden, saa at enhver aaben og frugtbar Mark blev kaldet saa. Vitheslèt vil saaledes være det senere Navn.

6) Cfr. Gróugaldr 3, hvor Meningen uomtvistelig er: „Du gav mig en sörgelig Skjæbne.

7) Urloven, örlög, er netop Nornernes Bestemmelse af Skjæbnen; Völusp. 21, sígnet med 17, hvor Askr og Embla kaldes örlöglausa.

8) Völuspá 2.

9) Grimnism. 34.

10) Grimnism. 31.

11) At i Grimnism. 33. Hæfingar á er at forstaae om *Knopperne*, bestyrkes ved Parallelen i Gylfag. hvòr barr er Ordet.

12) Gylfag. 14 fgg. Grimnism. 31 fgg. Völusp. 19. 20.

13) Modsigelsen mellem Grimnism. og Gylfag, af hvilke hin siger, at Mennesker boe der, denne, at Aser boe der, falder bort, naar man erindrer, at Aser, Villiens, Virkelighedens og Virksomhedens Guder, vare Menneskehedens Idealer.

14) Fjölsvinsm. 48. Urðr, af at verða, er den Person, som udsiger orð, d. e. Det, som udsiges, Ord.

15) Grundtvig. N. M. 236.

16) Saaledes f. Ex. i Oðáinsakr, Udödelighedens Land.

17) Den sidste Stavelse i Durathror henföres maaskee rettest til t. troren, at dugge, N. M. Petersens D. H. III, 127.

18) Den samme Tautologi, som her firedobbelt er udtrykt i Hjortene, findes nidobbelt i Ráns Döttre; ligeledes ere flere af Heimdalls Mödre, flere af Dvægene tautologiske.

19) Yggr og drasill (gr. δρυς) N. M. Petersen III, 127.

20) Fjölsvinsm. 21, hvor uomtvivlelig Talen netop er om Yggdrasill. Naar man herimod har anført Ordene: „faae Mænd vide, af hvilke Rödder det oprinder", da mangler denne Indvending Kraft; thi disse Ord betyde kun: Ingen kan skue dets Udspring, ligesom Ingen kan skue dets Top. Cfr. Petersen l. c, III, 132.
21) Gylfag. 48.
22) Hymisquiða.
23) Hrungnermythen: Skáldsk. 17.
24) Hamarsheimt.
25) Hammerich: om Ragnaroksmythen S. 92 fg.
26) Gylfag. 25.
27) Gylfag. 51.
28) Fortalen til Gylfag.
29) Den her forsvarede Hypothes er först fremsat af Grundtvig i N. M. S. 449 fgg.
30) Grimnism. 16.
31) Skirnisför.
32) Af at gera.
33) See Skirnisf. 39.
34) Hyndluljóð 7; slgn. Grundtvig N. M. S. 274, 275 og 491.
35) af Oð, (at vada).
36) Gylfag. 17.
37) Grimnism. 13.
38) Lokagl. 48.
39) Thrymsqu. 17.
40) Af Heim og þallr, en frodigt skydende Stamme.
41) Heimdælir, see Grundtvig N. M. S. 483.
42) Völusp, 31.
43) Rigsmál.
44) Paa vedk. Sted i Skaldsk. er Loke Subjectet; see Grundtvig l. c. 478.
45) Lokaglepsa 48.
46) Hyndluljóð 38: „fann hann hálfsviþinn hugstein konu".
47) af at siga, synke, falde.
48) Af at hviðra, flimre.
49) Af velja, udvælge.
50) Upaatvivlelig meget rigtig oplyst af N. M. Petersen i D. H. III 138 og 139.
51) Grimnism. 8 fgg. 21 fgg.
52) Vafþrúðn. 41.
53) Grimnism. 18 fgg.

54) F. Ex. Skögel i Hrafnag. 19.
55) Grimnism. 25 fg. Hvorvidt Registret er ægte, er et Spörgsmaal.
56) Heiðrunn, den klart Rindende.
57) Lèráðr, den, der giver Læ.
58) Gylfag. 34. Völusp. 41. 42. 44. 45.
59) Völusp. 43. Da Vala siger „Stóð", kan 43 ikke höre til 64, men slutter sig nöie til Beskrivelsen af Tilstanden forud for Ragnarokr. Men herom siden!
60) Af at vala. Jfr. N. M. Petersens D. H. III, 168 og 147.
61) Grimnism. 12. Gylfag. 22.
62) Vegtamsqu. 4.
63) Baldersmythen see Völusp. 36 fg. Gylfag 29. Valemythen: Vegtamsqu. 16, hvor Vales Födsel udtrykkelig er en Spaadom; at Parallelen i Völusp. er ligefrem indskudt og oprindelig har hjemme i Vegtamsqu. (Vegtqu 16 = Völusp. 38), og at den altsaa ikke kan være Bevis *mod* den Paastand, at Vale oprindelig tænktes som tilkommende, har N. M. Petersen bevist i Annaler for Nord. Oldk. 1840—41 S. 69.
64) Geijer: Svea rik. häfd I, 330. F. Magnussen: Lex. myth 241. N. M. Petersen. D. H. III, 169.

Tredie Periode.

1) See om Asernes historiske Tilværen Ynglingas. Hervarars. Saxo. Jornandes de rebb. Goth. o. Fl. For Jornandes maatte det være plausibelt, at „anses", hvem Gotherne tilskreve al Sejr (Aserne), og hvem de fulgte i Krigen og Slaget, vare Fyrster; Forvexlingen ligger nær nok, men bliver ikke derfor til Sandhed. —
2) Vegtamsqu. 18. See om hele denne Undersögelse Petersens D. H. I, 88 fgg.
3) Cfr. Geyer Sv. r. h. I, 478. Grundtvig N. M. af 1832 S. 493.
4) Skáldskp. 43. Saxo lib 5. cfr. N. M. Petersens D. H. I, 131 fgg. og 146 fgg.
5) N. M. Petersens fortræffelige Oversættelse l. c. S. 133.
6) Bos maritima hos Saxo.
7) See om Thjasse ovfr. S. 54, om Njördr S. 59. o. fl. om Ægteskabet mellem ham og Skade, Grimnism. 11. Bragaræd. 56. Gylfag 23. Lokagl. 50 fg.
8) Lokagl. 36.

9) Lokagl. 34.

10) Sigu. ovfr. S. 127 og 128 Floden i Haddingsagnet er da Þund (Grimnism. 21), og jeg gisner, at „þjóðvitnis fiskr" er en Omskrivning for *Pilen* eller *Spydet*. Thi Þjóðvitnir er „Folkekjenderen", d. e. Odin, og Spydet er jo netop hans Attribut, saa at Thjodvitners Fisk vil sige Thjodvitners Vaaben, der som Fisk svömme i Floden om Valhall.

11) Saxo lib, 9. 1, sqq. — Grimms Mythol. S. 205 fgg. — Grundtvigs N. M. S. 286 fgg.

12) Disse to Linier forudsætte med Nödvendighed, at Menneskenes Skabelse maa være forudgangen; det er for Tidernes Börn, for de alt Skabte, ikke for de Ufödte at Nornerne vise Skjæbnen. Cfr. Annal. f. nord. Oldk. 1840—41 S. 78 nederst

13) Hár, d. e. *den Höje*, en Begrebsbetegnelse, som synes at pege höjere end til Odin. Hermed er det dog ikke negtet, at f. Ex. i Gylfag Hár er Odin. Men det gaaer hermed, som med Navnet Alfödur, der tillægges Odin, men unegtelig ogsaa „den Höje", Fimbultyr. At Hár her skal betegne denne „store Gud", er en Gisning som stadfæstes ved den i hele Vôluspá gjennemgaaende Modsætning mellem denne evige og de gamle dödelige Guder; derfor nævner hun ham og som bekjendt i Str. 65: „*hinn* ríki", og saaledes tör dette Sted maaskee regnes blandt dem, hvor Fimbultyr udtrykkelig nævnes.

14) Grundtvig har yttret en lignende, men uden nærmere at gaae ind paa den, og ganske uden Bevis. N. M. S. 319.

15) Saxo lib 3, 45 jvft. med lib. 1, 13.

16) Gull—veigr.

17) Hervarars, Cap. 2.

18) Gylfag. jvft. med Hávamál. 1.

19) Saxo lib 1, 13.

20) Mardöll af marr, Mand, og þallr, en blomstrende Stamme. Hunkjönsformen þöll er naturligvis brugt.

21) Gefn af at gefa.

22) Hörn af at hara, være elendig.

23) Hyndluljóð 4—10.

24) See Str. 8—10, 47.

25) Cfr. Grundtvig N. M. S. 566 fgg.

26) N. M. Petersens smagfulde Oversættelse i D. H. 1, 270.

27) Vafthruðn. 21.

28) Grimnism. 40. cfr. Grundtvig l. c. 282.
29) Hyndluljóð. 33.
30) Gylfaginn. 3. fgg.
31) Vafthruðnism. 29. fgg.
32) Auðhumla; af auðr, rig og hum, Vædske.
33) Búri, den Födende, Oprindelsen; deraf Börr, det Födte, det Baarne, (af at bera, hvoraf bar og burr, et Barn, puer).
34) Gylfag. 10 fgg. Vafþruðn. 11—14. 22—27. 37. Vóluspa. 32 Grimnism. 37 fgg.
35) Völusp. 10,
36) Jfr. Hebr. אִישׁ og אָדָם, samt Finn Magnussens hidhörende Undersögelser paa forskjellige Steder i Eddalæren.
37) Grimnism. 43.
38) Gygr = Gigas. See Magnuss. Lex. myth. S. 28.
39) Hyndlul. 7.
40) F. Ex. Skáldsk. 18.
41) Bragaræd. 57—58. Hávam. 14 og 15. 106—112. Bekjendt er Baggesens comiske Fortælling desangaaende („Danske Værker", udg. af Forf.s Sönner og C. I Böye. 1ste Del). —
42) Horaz's „Poscimur". Od 32 Lib. 1.
43) Slgn. N. M. Petersens D. H. III, 172 fgg
44) Dette Træk efter Vilkina vil upaatvivlelig kun sige det Samme, som Völundsquiden indklæder i Völunds finniske Herkomst, ifölge hvilken han fra Barnsben var övet i Bjergværksdrift og Smedehaandværket.
45) Alt forhen har man været nödt til at forklare Valas Ord (Völusp. 8) om Nornerne; efter den ovf. (S. 261 fgg.) foreslaaede Versfölge er det ligefrem en Selvfölge. Jvfr. ogsaa Vafþr 49.
46) Fjölsvinsm. 32—35. See Grundtvigs sindrige Gisning. N. M. S. 221.
47) Hrafnag. Str. 7. o. Fl. St.
48) Fafnism. 13.
49) Grimnism. 50 cfr. ovfr. S. 84 Anm.
50) Skáldsk 19 cfr. N. M. Petersen. D. H. III, 147.
51) Alt Grundtvig gjör opmærksom paa det S. 482.
52) Vegtamsquida.
53) Saxo lib 3, 44 fgg.
54) Rindr, gold Jord, en Rind (ialmindelighed fejlagtig udtalt Ring) er en Skorpe, f. Fx. Rinden om Brödet, det Tydske Rinde, Bark. — Da det synes, at man har tænkt sig Rindes Hjem österpaa i de Gotherne bekjendte Dele af Rusland, hvortil dels Saxes Udtryk

(Ruthenorum rex) dels Navnet Bous, slav. Bog, synes at pege, saa synes Rasks Note til Vegtamsqu. 16, hvor han foreslaaer at læse austur sölum for vestursölum, at være fuldkommen plausibel.

55) Hyndluljóð 20.

56) Grimnism. 15. Gylfag. 52.

57) Vafþr. 54

58) Saxo lib 3, 39 fgg.

59) Af bil, Mellemrum, og skirr, klar.

60) Grimms Myth. S. 704, Cfr. N. M. Petersen III, 155.

61) Skaldsk. 18.

62) Saxo lib 8, 160 fgg.

63) Harbarzljóð 19.

64) Grimnism. 50.

65) Völusp. 47.

66) At Stedet i Skald. er saaledes at forstaae, har Grundtvig bevist S. 478.

67) Af at hlúa, at lune, hvoraf hly, Lyelse, et Ord, som endnu er gjængs i Almuesproget i Fyen.

68) Gylfag. 35.

69) Grimnism. 7.

70) Gylfag. 26. Skáldsk 10. Grimnism. 44. Grundtvig gjör den interessante Bemærkning, at da Brage er besl. m. angels. brægen, Hjerne, er rimeligvis den *Hjarne Skjald*, som Saxe gjör til Konge efter Frode, identisk med Brage, og maa altsaa, lige saa vel som Frode udstryges af Kongerækken

71) Gylfag. 26. Hrafnag. 6 og 8.

72) Af ir, Voxtkraften i den organiske Natur, besl. m. jór, hvorfor hun og kaldes jórunn. Man erindre herved Urds Forhold til Verdenstræet.

73) I Hrafnag. 4 siges „Dugir með övergum övina og dernæst i Str. 6: „Álfa ættar iðunni hèto Ivalds ellri yngsta barna"; hvis ikke her Dværgene menes med Alfernes Ætter, er der aldeles ingen Nexus tilstede. Meningen er aabenbar, at just fordi Dværgenes Kræfter svinde, synker Foryngelsens Gudinde ned til dem. See ovf. S. 196.

74) l. c. Str. 6. 9. 11.

75) Læsemaaden: Opræris skyldi Urðar geyma, hvor „skyldi" er taget som 3die Pers. plur. imperf. conjunctiv, er fulgt her, og da Æsir er Subject i det Foregaaende antager jeg „mátt' at" for „máttk at": beholder man „Oðhræris" og „Urður", er uimodsigelig Urd identisk med Idunn: „Urd skulde vogte Foryngelsens

Kilde" (cfr. ovf. S. 82.) men mægtede det ikke; derfor ældedes Aserne og hele Naturen. Cfr. Schéving „Forspjallslj". S. 29.

76) Hugr, — ikke hugin — har aldeles Intet at referere sig til uden til Aserne.

77) Þráin og Dáin ere begge Personificationer af Dvalen og Döden; de ere derfor Efteraarets Genier.

78) Denne Forklaring bestyrkes fuldkommen ved det bekjendte Udtryk om hende i Thjodolfs Haustlaung, hvor hun kaldes Brunnakurs bekkjar gerðr, hvilket N. M. Petersen ogsaa forklarer saaledes i D. H. III, 171 uden dog at betragte det som Thema i Ravnesangen.

79) Bragaræd. 56. Harbarðsl. 19. Skáldsk. 43 o. fl.

80) Gylfag. 35. Lokagl. 21. Yngl. 5. Saxo 1, 5. Bjowulfsdr. Fort. 37. Skáldsk. 43. o. fl. St.

81) Oprindelsen synes angelsaxisk, af hvilket Sprog ogsaa Gefjons Navn lettest udledes (gefeá Glæde), især da det er Beowulfs Drapa, som giver den bedste Oplysning om Skjold.

82) Skáldsk. 25, 27, 33, 64, Saxo lib. 2, 29. Fornald. Sög. II. 3. 17, Petersen D. H III, 17. I, 62, 63. — Vafþr. 37.

83) Gylfag. 34. Lokagl. 38.

84) Cfr. Hymisqu. 38 hvilket neppe kan forklares uden som et Vink om, at det kun er om Efteraaret Mareilden lyser i vore Have, og det er da Ægers Lys ved Asagildet. Forresten er upaatvivlelig Str. 34—38 *enten* en meget yngre Tilsætning *eller* dog betydelig interpolerede.

85) Lokaglepsa. Gylfag. 50. Völusp. 39 – 40.

86) Völusp. 34, 35, 46—58. Vafþruðn. 53. Grimnism. 39. Gylfag. 51.

87) Völusp. 59 fgg. Vafþr. 39. 45. 47. 51. Hyndlul 41. Gylfag. 52. Versene i Völusp. 42—48 höre upaatvivlelig ikke hid, som Gylfag., og efter den Prof. N. M. Petersen (D. H. III, 67) vil. De Sale, der opregnes i disse Stropher, höre til den almindelige Verdensbetragtning *för* Ragnarokr, navnlig til Betragtningen af de forskjellige Opholdssteder efter Döden, som vi ovf. S. 130 have vist. At nemlig Salen, som stod „sólo fjarri" o. s. v. *ikke* skulde være Helborgen, mangler Begrundelse; men er Dette indrömmet, fölger det, at ogsaa de övrige af de nævnte Stropher höre til samme Del af Verdensanskuelsen. Desuden maa det vel mærkes, at Vala betragter *Ragnarokr*, som om det var *nærværende* (f. Ex. „Leika", „skelfr" o. s. v. o. s. v.); alt det Foregaaende er fra dette Standpunkt forbigangent, og hun *kan*

kun omtale det som saadant. Derfor er det af afgjörende Vægt, at hun i de nævnte Vers siger: „*stoð* fyrir norðan" og „sal *sá* hon standa", hvorimod hun, hvor Talen er om Gjenfödelsen siger: „Sal *sèr* hon standa". Gimli er da den eneste Bolig hun omtaler *efter* Ragnarokr. Da ogsaa Str. 32—35 hörer til den almindelige Verdensbetragtning, er det höjst rimeligt, at Versene skulle ordnes saaledes: 35, 43, 44, og derpaa af Str. 45: þar saug Niðhöggr" o. s. v., saa Str. 42 og endelig Begyndelsen af 45: „Sà hon þar vada" cet. — Meningen af det dunkle 62 og Vafþr. 51 er ovfr. antydet efter Rimelighed.

Alphabetisk Navneregister.

Anm. Bogstavet á er en Diphtong, der udtales omtrent som aw; ẹ udtales bredt, som i Ordet *bedre*, undtagen naar det har Accent over (è), da det udtales med et j foran som je; i udtales som et lukket e, som i Ordet *til*; med Accent over (í) som et spidst i f. Ex. som i Ordene *spise*, *ridse*; o er aabent som aa, ó lukket, som i *Rod*; u lyder næsten som et aabent ö, omtrent som i Ordet *en Lökke* ú lukket som *Hus*, *Grus*; y lyder som det islandske i, ý som isl. í, ö er stedse aabent, som i Dör. Diphtongen æ lyder meget bredt som aj; ei lyder lukket som ej, Nej; au lyder omtr. som öj eller som oj. Consonanten þ udtales med en læspende t-Lyd, omtr. som det engelske th; ð udtales blödt som d i *Bröd*. Naar en Stavelse ender med et r og en Consonant gaaer umiddelbar forud, höres en ganske svag Ø-Lyd foran r; f. Ex. Baldr, udt. som Baldur, d. e. Baldör. Et f udtales som v undtagen i Begyndelsen af en Stavelse. Endelig udtales ll næsten som tl, rn næsten som dn.

A.

H.

I.

R.

S.

T.

U.

V.

Rettelser.

Side	1	Linie	15.	ikkc læs: ikke
—	2	—	18.	phanteistiske l. pantheistiske
—	-	—	34.	Mythicismc l. Mythicisme
—	3	—	24.	Old, l. Old.
—	4	—	10.	bestemmer l. bestemme
—	-	—	12.	opfattes, l. opfattes
—	5	—	2.	Bevisthed l. Bevidsthed
—	-	—	5.	Flagfjedre l. Slagfjedre
—	6	—	18.	Indehotder l. indeholder
—	7	—	28.	Bevisthedens l. Bevidsthedens
—	9	—	19.	I l. i
—	-	—	22.	bundet l. bunden
—	10	—	34.	gjennen l. gjennem
—	13	—	6.	realisercs l. realiseres
—	16	—	9.	Hovedmytholigier l. Hovedmythologier
—	18	—	32.	9 l. 4
—	26	—	23.	Kæmpehöie l. Kjæmpehöje
—	40	—	15.	kommet l. kommen
—	57	—	32.	des l. der
—	-	—	33.	hved l. hvad
—	68	—	23.	Friya l. Freya
—	-	—	33.	ifölge l. i Fölge
—	75	—	7.	Svadilföre l. Svadilfari
—	79	—	15.	idet l. i det
—	81	—	13.	Hvergelmr l. Hvergelmir
—	-	—	16.	Hela l. Hel
—	92	—	9.	disse l. ham og hans Kone
—	104	—	4.	Odins l. Thors
—	128	—	10.	o. fl. St. Valgrin l. Valgrind
—	150	—	1.	Njödr l. Njördr
—	162	—	10.	Belial l. Bileam
—	-	—	25.	tvunget l. tvungen
—	168	—	7.	de l. den
—	173	—	28.	giver l. givet
—	193	—	1.	Sydri l. Sudri
—	220	—	19.	sasledes l. saaledes
—	230	—	19.	Aukathor l. Aukuthor
—	239	—	26.	hyler l. hyller
—	241	—	34.	Gefjón l. Gefjon

